

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵן
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַמַּעֲשֵׂר
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

**4801 11th Ave,
Brooklyn NY 11219
347.760.5924**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563**

היכל הקודש

מאנסי

**32 Dolson Road
Monsey NY 10952
347.733.7551**

היכל הקודש

כני ברק

**רחוב ירושלים 2
052.760.5715**

היכל הקודש

וויליאמסבורג

**27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299**

היכל הקודש

בלומינגראוו

**24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804**

היכל הקודש

ירושלים

**רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150**

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

גורפס ע"י

**קון הדפסה
היכל הקודש**

**2623 State Route 52
Liberty, NY 12754**

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

סמדר. ענבים דקין בהתחלתן לאחר שפרחו מיד; וכמה היא יפה. הקרקע לימכר כשהיא סמדר ולקבלה כאו בדי"א. בנישומין אגב קרקע; כוון שאכלה לולבי גפנים. האשכולות נראים בתניית הגפנים וניכר ועדיין אין פרח להיות הענבים גמורים והוא לולב וכן יחור בתאנים; אבל אכלה גפנים. בתאנה או בוטר בענבים שהן כפול חלקן והן כפירות גמורים רואין אותן בו; לנזקן מן העיריית. אותה שומא

אכלה סמדר ר' יהושע אומר רואין אותן כאילו הן ענבים עומדות ליבצר. ואפילו אם נתקלקל המשוייךת משלם כענבים העומדות ליבצר ודוקא בסמדר דענבים פעמים שאלו מתקלקלים ואילו ניצולים לפיכך אין נידונין במשוייךת אבל תבואה רגילה להתקלקל כולה יחד ובחזון מודה ר' יהושע את כרבי יוסי היטל אומר או כרנן ובתבואה גדולה כמו סמדר בעתה יסבור במשוייךת שבו אי היא

ששמו ב"ד מאה או מאתים יגבה קרקע במאה או במאתים מן העיריית שבקנס; ולא תיפא. והאי מיטב של נזק דקאמר ר' ישמעאל וקשיא לן בפי' אכלה בחושה עומדת משלם שמינה ותרצה רב אידי כגון שאכלה בו' דהמוציא מחבירו עליו הראיה ובחושה הוא ממשלם אלא מאי מיטב דניזק דקאמר ר' ישמעאל לאו בספיפא מיירי וד"ק אותה בחושה שאכלה ישלם כפי מה שהיה ראיה לתיבי ולהשביח לקמיה כי שפרחו הענבים מיד ולולבין קודם שפרחו; כר"ד וי"ג וחסין סמדר עומדת במשניה וישלם כפי מה לנכות מן התשלומין מה שביחשו הענבים בכפנים אם יעמדו שם עד הבציר שתמיד יונקים לחלה הגפן; אפי' אמר כספיי ומספיי ופאן תנא דתייש לבחש גופנא ר"ש. דשמעאל ליה בדוכתא אתרייה; שסופה להצטער. אלמא מנכין מן התשלומין כפי מה שעתידה להכתיש; ובי תיה. דמי ולדות קמריי דמנכה לו מה שהבעל עתיד ליתן שכר המילדת וזון האשה שהיא נוזקה ומצטערת עכשו יותר משיש לה חיה הרי הוא משלם לאשה נזק וצער ונמצא הכל בכלל ומדמי ולדות שהוא נותן לבעל מנכין שכר תיה; ובי מונות. שהוא צריך להוסיף על מונות אשתו בימי קישויה והשתא אין קישוי אלמא מנכין מה שהוא עתיד להוציא; וקלא פרסאה. חשוב הוא מאד ונישום כפני עצמו; מסאני

אכלה סמדר רבי יהושע אומר רואין אותן כאילו הן ענבים עומדות ליבצר והכ"א רואין פמה היתה יפה וכמה היא יפה רבי שמעון בן יהודה אומר כשום רבי שמעון בדי"א בזמן שאכלה לולבי גפנים ויחורי תאנים אבל אכלה פנים או בוטר רואין אותן כאילו ענבים עומדות ליבצר קמיה מיתה והכ"א רואין אותן פמה היתה יפה וכמה היא יפה ולא קמיה בששים אלא מאי אית לך למימר בששים ה"נ בששים אמר אפי' ר' יוסי הגלילי ור' ישמעאל אמרו דבר אחר ר' יוסי הגלילי הא דאמרן רבי ישמעאל דתניא מיטב פרומו ומיטב פרומו ישלם מיטב שדרו של נזק ומיטב שדרו של נזק דברו ר"ע ושמעאל לא בא הפתוב אלא לגבות לניזוקין וקמיה ר' יהודה ולא תיפא לרב אידי בר אבון דאמר רב אידי בר אבון כגון שאכלה ערוגה בין הערוגות ולא ידעין אי בחושה תנאי אי שמינה תנאי דאמר קוב שלם שמינה כמיטב דאיפא השתא דהכי לא אמרין מאי מעמא המוציא מחבירו עליו הראיה אלא כמיטב דלקמיה ומאי גיהו כי היאך דסליק אמר מר ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש פמה דברים אמורים שאכלה לולבי גפנים ויחורי תאנים הא סמדר רואין אותן כאילו ענבים עומדות ליבצר אימא סיפא אכלה גפנים או בוטר הוא דרואין אותן כאילו ענבים עומדות

ליבצר הא סמדר רואין אותן פמה היא יפה וכמה היתה יפה אמר רבינא כר"ד וי"ג רבינא בדי"א בזמן שאכלה לולבי גפנים ויחורי תאנים אבל אכלה סמדר פגין או בוטר רואין אותן כאילו ענבים עומדות ליבצר אי הכי ר"ש בן יהודה היינו רבי יהושע אפי' אמר כספיי ומספיי מאן תנא דתייש לבחש גופנא ר"ש בן יהודה היא דתניא ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש בן כנסיא אוזנס אינו משלם את הצער מפני שסופה להצטער תחת בעלה אמרו לו אינו דומה נבעלת כרצון לנבעלת באונס אמר אפי' הני תנאי ר"ש בן יהודה אמרו דבר אחר רבי שמעון בן יהודה הא דאמרן הני תנאי מאי היא דתניא רבי יוסי אומר נבי חיה בן עזאי אומר נבי מונות מ"ד נבי חיה כ"ש נבי מונות ומ"ד נבי מונות אבל נבי חיה לא דאמר ליה אתתא דידי פקוחא היא ולא מפקיא תיה רב פפא ורב הונא פריה דרב יהושע עבדו עובדא פותיה דר"נ בששים לישנא אחריונא רב פפא ורב הונא פריה דרב יהושע שמו דקלא אגב קמטא דארעא והלכתא פותיה דרב פפא ורב הונא פריה דרב יהושע דברקלא דאמאיה והלכתא פותיה דריש גלותא דברקלא פרסאה וליעור זערא הוה

התקם תיש לבחש גופנא מוקמינה שפוטו ומפתה פטור ומדפטרין מפתה אלמא חייש לבחש גופנא מה שסופה להצטער תחת בעלה הלכך בעי צער דמאי הוה

התקם תיש לבחש גופנא מוקמינה שפוטו ומפתה פטור ומדפטרין מפתה אלמא חייש לבחש גופנא מה שסופה להצטער תחת בעלה הלכך בעי צער דמאי הוה

הנה סיים מסאני אובמי. משמע של היה רגילין במגעלים שחורין וכן משמע בסדר תעניתו אלו (תענית כב. כט) דקאמר דהרבי אקא הווא גברא דסיים מסאני אובמי ולא רמי חוטי כרד שלא יכירו בו שהוא יהודי ותימה דבפ"ק דביצה (דף טו. טז) תנן אין מלשחל מנגל לבן בדיש מפני שצריך בגיגור להשתירו משמע שלא היו נוגעים אלא שחור ואומר ר"ת דהמגעל ודאי היה שחור אבל

הרצועות היו לבנות ומסאני אובמי דהקא 1
דומשת תענית היינו המנגל והרצועות הכל 2
היה שחור ואמרין בפרק ג' כן סורר 3
סנדרחין דף עה. ועס) בשעת השמך אפי' לשנויי 4
עקבתא דמסאני אסור שהרצועות היו משנות 5
משל נכרים ואבילות דאליעזר היה כזה שהיה 6
לבוש שחורים ומתפסח שחורין וזהו אקא 7
שאפי' הרצועות יהיו שחורים שלא יתא עליו 8
כלל צד לנבונות מפני חיבתה של ירושלים: 9
פתב לאראשן ולא חתמה לו כו. בסוף מי שהיה 10
נשוי (כתובות דף טז. טז) בן חשך רב סתיה 11
דאפילו ר"מ לא קאמר אלא בשני לקוחות דאם 12
אינא דנתת רוח עבדה מקמא אבנעי לה למעבר 13
אבל בלוקא אהר אפי' ר"מ מודה ואית דבפ' 14
הניזקין (גיטין טז. טז) גבי לוקא מן האיש וכו' 15
ולקח מן האשה מקחו בטל אמר רב לא שנו אלא 16
דאל' לך חוק אבני אבן בשטר קנה ואלקח מן 17
האיש חזיר ולקח מן האשה קני' כדמכחכ בסוגיא 18
ואורי' שיש לחסר בין כתבה בשטר עצמו לו 19
בעל לכתבה שטר בפני עצמו ועוד אומר ר"י 20
דאפילו בשטר של בעל איירי התם אלא שכתבה 21
שהיא עצמה מקרה ללקוחות אבל חתמה לו 22
דהקא הינו שמתלה שגבדו בתוכה שיש לה 23
על שדה זו וכן משמע לשון התקנה כלומר 24
שנתרצית במקח ולא מתחה בו והיר' אלעזר 25
משמר"ץ פ' יטעמא דרב התם דברשטר קונה 26
משום סוד' אחריות טענת שטר הוא והו' אית 27
קבל עליה אחריות אבל אם פירש בלא אחריות 28
לא קנה אפי' בשטר ושמואל דאמר עד שתכתוב 29
לו אחריות משום דקסבר אחריות לאו טענת 30
סופר הוא דפליגי בהכי בפ"ק דבבא מציעא א"ר 31
ד' דשמאלא חכמי בריה דרשבב דר"ך 32
לימך ורב נמי אמר התם נמקא שאינו שלו רב 33
אמר ישי לו מעות ויש לו שבת ומומא דפישטא 34
ליה דאפי' לא פירש לו את השטר אמר רב דיש 35

מסאני אובמי. מנהג אבילים בופרא. בתמרים בבוסר בענבים: דמי בופרא. אינו כלום לימכר עבשיו וזהו תמי' ליתא. לאחר זמן: בששים. עם התקנה דהכל בכלל שהתנה קרקע בפירוטיה נותן עינו קצת בשבח של אחר זמן: ר"ן. מעשה עבד: פסק הלכתא. כלומר לומר לתלמידים שהלכה כר"ש הלכה פסוקה לזרות: לא התקנה לו. שדה המיוחדת לכתובה: אבדה כתובהה. ולא מצית לומר נחת רוח עשיתי לבעלי דא"כ היה לה למעבר לראשון אלא ודאי אבדה ומקנא: נטר פי ד"י שומר הגרנות שמנהגן היה לעשות כל בני הבקעה בגורן אחד זה גדישו וזה גדישו וממזין שומר ובהדיא אפי' רבי מודה: **מתני'** המביא את העצים חייב. דאי לאו אחרון קמא לא עביד מדי: **גמ'** צבטא. צבט טלויש: גוויא. קציס: סלחא

הנה סיים מסאני אובמי וקאי בשוקא דנהרדעא 1
אשכחהו דבי ריש גלותא וא"ל מאי שנא הני 2
מסאני אמר להו דקא מאביבילא אירושלים אמרו ליה 3
את השיבת לאיתאבולי אירושלים כסור ויהרא הוה 4
אתויה וחבשוה אמר להו גברא רבה אנא אמרו ליה 5
אנא ידענן אמר להו או אתון בעו מינאי מילתא או 6
גברא איבעי מייביכו מילתא אמרו ליה בעי את אמר 7
להו היא מאן דקין פופרא מאי משלם אמרו ליה משלם 8
משלם דמי תאן אמר להו והוא אמר תמרי שקל מנייה אמרו ליה אימא לן את אמר 9
להו בששים אמרו ליה מאן אמר פווחיק אמר להו הא שמואל חי ובית דינו קיים שדרו 10
קמיה דשמואל אמר להו שפיר קאמר לכו בששים ושקבותו: ר"ש אומר אכלה פירות 11
גמורים כו': מ"ט הא דאמר רחמנא ובער בשדה אחר מלמד ששמיין על גב השדה ה"מ 12
מדי דצריך לשדה הני פיון דלא צריכי לשדה בעיניהו בעי שלומי אמר רב הונא בר 13
היא א"ר וימיה בר אבא דין רב כר"מ ופסק הלכתא כר"ש דין רב כר"מ דתניא פתב 14
לראשון ולא חתמה לו לשני וחתמה לו אבדה כתובהה דברי ר"מ רבי יהודה אומר וכולה 15
היא שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי אתם מזה לכם עלי ופסק הלכתא כר"ש פי הא 16
דתנן ר"ש אומר אכלה פירות גמורין משלמות פירות גמורין אם סאה סאה אם סאתים 17
סאתים: מתני' המגדיש בתוך שדה חבירו שלא ברשות ואכלתן בהמהו של בעל השדה 18
פטור ואם הוזקה בתן בעל הגדיש חייב ואם הגדיש ברשות בעל השדה חייב: גמ' 19
לימא תנן דלא רבוי דאי רבוי האמור עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור אמר רב פפא 20
הקא בנפטר בי דרי עסקינן דיכין דאל' עייל וגדושו עייל ואנטר לך הוא: מתני' השולח 21
את הבערה ביד חרש שומטו וקטן פטור בדיוני אדם ותיבי בדיוני שמים שלא ביד פקח 22
הפקח חייב אחר הביא את האור ואחר הביא את העצים המביא את העצים חייב אחר 23
הביא את העצים ואחר הביא את האור המביא את האור חייב כא אחר וליבה המלכה 24
חייב ליפתה הרוח פולין פטורין: גמ' אמר ר"ל משמיה דתוקפה לא שנו אלא שפסור לו 25
גחלת וליפה אכל מסר לו שלהבת חייב מ"ט מעשיו קא גרמו לו ורבי יוחנן אמר אפילו 26
מסר לו שלהבת פטור מ"ט צבטא דחרש גרמה לו ולא מתייב עד שימסור לו גוויא 27
סלחא

לו שבח והינו משום דאית ליה דאחריות טענת סופר הוא:

ופסק הלכה כר"ש דאמר אכלה פירות גמורין כו'. פי' ר"ח דמתקא פשיטא לן כפרך נערה בכתובה (דף נא. נא) ועס) דכל העומד לגזוז כנוז דמי לענן בעל חוב דאי טרף להו אע"ג דפולגותא לענן שבועה כפרך שבועת הדינין שבועת דף מג. ועס) בענבים העומדים ליצר אי כבצורות דמיין אי לא: **תפגדיש** בתוך שדה חבירו וכו'. אצטרף למיתניא או למתקא דלא כרבי או לאשמעונין דאפילו רבי מודה בהא כדמפרש בגמרא:

לבתה הרוח כולן פטורין. פי' בדרום מציה איירי כדמשמע בגמ' דסתם ליבוי דרוח מיירי ברוח מציה מדפרין עלה דברייתא וליהי כוונה רוח מסייעתו ואי ברוח שאין מציההא היא לא יהא ליה לאסוקי אדעתיה וא"ת כיון דמתלכה ברוח מציהה יתחייב האחרון של גחלת עצים (ואור) דבכל דוכתי אשכחן שמתחייב לענן אש בשכיל לתיק ברוח מציהה בגזן אבנו וסבינו ומשאנו שהניחן בראש גזו ונפילו ברוח מציהה והניחן וכופר קמח חבירו בפני תוליקה דמטא ליה ברוח מציהה ואין לחלק משום דבתניה אין מחוסר אלא הולכת האש בעלמא ע"י רוח מציהה אבל כאן מחוסר ליבוי ואין שם אש עליו ולא קרניא ביה המביעה את הבערה דהא בפ"ק (דף טו) אמר גחלת כמה דשביק ליה מעמקאי עמקאי ואולא אי ע"פ שמתנגדת בטלסולו מעמקאי עמקאי ואולא היא אם דרבה לתלכות ע"י נגודו של חרש המטלטלה היה המוסר לו חייב הקא נמי יתיה האחרון חייב אי ע"פ שמוסר ליבוי ור"ל דלבתו הרוח דמתני' קניא אבא אחר וליבה דהשתא הוי ליבה וליבתה הרוח כבירייתא דגמ' וכן משמע לישא דכולן וקאין בליבוי כד' ללבות ולא ברוח בפני עצמו כד' ללבות כמו שאפרש בגמ' ובחנם דחק לפרש דליבתו הרוח היינו ליבה וליבתו הרוח אלא נראה לפרש דליבתו הרוח היינו שליבתה הרוח בפני עצמה ברוח שאין מציהה וליבה וליבתו הרוח בגמ' בין מציהה בין אין מציהה וכוונן שקודם ליבוי קבר את הרוח שלבתו לבסוף אית רוח שתיקה דמאחר שבא ככר כל פי' לא שאינו מציהה כמצייה וכן משמע מתוך תירושו של רבא שתיריך בגזן שליבה ברוח מציהה וליבתו הרוח ברוח שאינה מציהה מכלל דמעיקרא ס'י' שמעיקרא בא הרוח שלבסוף ליבה וכן משמע בירושלמי דמתניתין איירי ברוח שאינה מציהה דגרסינן התם ליבתו הרוח כולן פטורין תקון אמרין ברוח של אנוסים אבל ברוח שהעולם מתנהג בו חייב ר' יוחנן ור"ל תרתייהו אמרי אפי' ברוח שהעולם מתנהג בו שפעמים הוא כאן ופעמים אין כאן.

קצט **קמא - הכונס - פרק ששי דף ס עמוד א** מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) תוספות רש"י

סל'א. עצים דקים ניכה. כשאדם מדבר מנגעע שפתיו ורוח יוצא: ליתו כוונה. דחיב משום מלאכה בשנת אע"פ שהרוח מסייעתו כשהוא מגביה התבואה ברכת שקורין פלייא: מצד אחר. דלא אתני איהו. כגון שליפה ברוח מצויה. שמתחיל ללבות לא היתה דרום נושבת בחוקה ולא היתה מבכיר בכך ובאתה רוח שאינה מצויה ולבתו ולמתא דלא סליק ונושבת הוא אבל וורה לענין שבת סגי לה

לִיבָה ולבתה הרוח אם יש בליביו כדי ללבות חייב ולא פטור. כשאין ברוח בפני עצמו כדי ללבות מקרי דאי כשיש בו כדי ללבות אפילו כשיש בליבו תמלכה כדי ללבות לקח יתייבב דבלאו איהו נתי הנה הולך ומזיק אלא ודאי כשאין ברוח כדי ללבות מקרי ולכך כשיש בליביו כדי ללבות חייב תמלכה בי. ואתה חייב תמלכה בי. וכול וזה אינו יכול דחשיב אתה יכול מסייע עמו בו ממש בפני

המנוגע (שבת ד' עג. ושם) ואם אין בליביו כדי ללבות אע"פ שגם ברוח אין כדי ללבות פטור דלא מייחבי משום אשוי אלא אם לא עשה כל כך בפני עצמו בלא סיוע הרוח או דבר אחר שיוכל להזיק ברוח מצויה אחר גמר המעשה שלו דהיינו מימגע המבטיר את הבקעה שבפני עצמו עשה את הבקעה ושכול להזיק ברוח מצויה ולכך כאן פטור דבריו לייבוי לא היתה יולכה ללאותיק והליביו דהיינו גמר עשייתה לא עשה תמלכה בפני עצמו ופרקי אמאי פטור ליתוי כשעושה לליביו ע"י סיוע הרוח כפילו עשה גם עצמו כמו לענין שבת דחייב וורה פטור מסייע עמו עושה בפני עצמו ומשני אבוי הקא כמאי עסקינן כגון שליפה מצד אחר שבבענין זה אין דרך הרוח לסייע ולכך פי מתרמי שנסתייע בליביו דבריו פטור דלא הורה ליה לאסוקי אדעתיה שיצטרף ליבוי הרוח עם ליביו דלא שכיח שיצטרפו ולא הו"ל להזכיר בכך וזהו מברוח מצד אחר פרי ועוד יש לקרש כגון שליפה מצד אחר שיש בליביו ללבות כל המדורה ולא ברוח אלא צד אחד מדורה ליבה הוא וצד אחר ליבה הרוח ואם לא היתה המדורה מתלבה פי א מצד אחד הנה הולך וקבה ושבת הרוח מועט וממתח שהאשות מתחברות יחד ומתגלת האש ומזקת ולא דמי השתא לזורה ורוח מסייעתו דמה שליפה לא סיוע הרוח בלוס.

רְבָא אמר כגון שליפה ברוח מצויה וליבתה הרוח ברוח שאין מצויה. וה"פ אם יש בליביו כדי ללבות עם רוח מצויה חייב לחשיב כפילו עושה הכל בפני עצמו ואם לאו שאין בליביו בחדו רוח מצויה כדי ללבות אלא ע"י רוח שאין מצויה שסייעתו עושה תמלכה פטור דבריה שאינה מצויה לא הנה ליה לאסוקי אדעתיה: **רבי** יוצא אמר כדי דצמרה צמרי. לא נפח באור כעין נשיבת הרוח אלא חום הקל פני הוציא על האור ללבותו והכי קאמר אם יש בליביו בפני עצמו כדי ללבות חייב ואם לאו פטור אע"פ שבטויע הרוח מלבה דלא הנה ליה לאסוקי אדעתיה שיצטרף נשיבת הרוח לצמיר שגלו וסתמיע על ידה ללבות דלא שכיח שתיצטרף נשיבת הרוח עם הצמיר לסייע פי הם ממקלטי זה את זה אע"פ ששניהם מצד אחד פי הצמיר הם וזהו דתירי קר:

סל'א שרנא דההוא ודאי מעשה דיריה גרמו: שלח ביד פקח הפקח חייב וכו': אמר ר"ג בר יצחק מאן דתני ליבה לא משתבש וזמאן דתני ניכה לא משתבש מאן דתני ליבה לא משתבש דכתיב בלבת אש וזמאן דתני ניכה לא משתבש בורא ניב שפתים: לפתה הרוח כוילן פטורין: ת"ר ליבה ולפתה הרוח אם יש בלביו כדי ללבותה חייב ואם לאו פטור אמאי ליתוי כוונה ורוח מסייעתו אמר אבוי הקא כמאי עסקינן כגון שליפה מצד אחד ולפתו הרוח מצד אחר רבא אמר כגון שליפה מצד אחר ולפתו הרוח הרוח ברוח שאינה מצויה ר' יוצא אמר כגון דצמרה צמרי ורב אשי אמר פי אמרין וורה ורוח מסייעתו ח"מ לענין שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה אבל הקא גרמא בעלמא הוא וגרמא כגון פטור: **מתני' השולח את הבקעה ואכלה עצים או אבנים או עפר חייב שצאמר כי תצא אש ומצאה קוצים ונאכל גדיש או תקמה או השדה שלם ושלם המבעיר את הבקעה: **גמ'** אמר רבא למה לי דכתב רחמנא קוצים גדיש קמה ושדה צריכי דאי כתב רחמנא קוצים ה"א קוצים הוא דחייב רחמנא משום דשכיח אש גבייהו ושכיח דפשע אבל גדיש דלא שכיח אש גבייהו ולא שכיח דפשע אימא לא ואי כתב רחמנא גדיש הוה אמיןא גדיש חייב רחמנא משום דהפסד מרובה הוא אבל קוצים דהפסד מועט אימא לא קמה למה לי מה קמה בגלוי אף כל בגלוי ור' הודה דמחייב אנקי טמון באש קמה למה לי לרבות כל בעלי קומה ורבנן לרבות כל בעלי קומה מנא להו נפקא להו מאו הקמה ורבי הודה או מביע ליה לחלק ורבנן לחלק מנא להו נפקא להו מאו השדה ורבי הודה איירי דכתב רחמנא או תקמה כתב או השדה שדה למה לי לאתויי להכה נירו וסכסכה אכניו ולכתוב רחמנא שדה ולא בעי הקד צריכא דאי כתב רחמנא שדה הוה אמיןא מה ששבשדה אין מירי אחרניא לא קמ"ל ארש"י בר נחמני א"ר יוחנן אין פורענות באה לעולם אלא בזמן שהרשעים בעולם ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה שצאמר כי תצא אש ומצאה קוצים אימתי אש יוצאה בזמן שקוצים מצוין לה ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה ונאכל גדיש ואכל גדיש לא נאמר אלא ונאכל גדיש שצאכל גדיש כברי: תאני רב יוסף מאי דכתיב ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בפקר כיון שניתן רשות למשחית אינו מכחין בין צדיקים לרשעים ולא עוד אלא שמתחיל מן הצדיקים תחלה שצאמר והברתי מפקד צדיק ורשע כפי רב יוסף פולי האי נמי לאון דומין א"ל אבוי מביותא הוא לנבייהו דכתיב פי מפני הרעה נאסף הצדיק אמר ר' הודה אמר רב**

עצים ואור וליבו שניהם ואין בכל אלא כדי ללבות פטור ותימה הוא: **לרבות** כל בעלי קומה. כקונטרס פירש כל כ"ח אבל בירושלמי משמע דמריב אילנות כדי דבר המדובר והכי יאיתא הקא אי מה הנדיש מיוחד שהוא תלש מן הקרקע אם כל שהוא תלש מן הקרקע ח"ל אי הקצוה

לעולם

עצים ואור וליבו שניהם ואין בכל אלא כדי ללבות פטור ותימה הוא: **לרבות** כל בעלי קומה. כקונטרס פירש כל כ"ח אבל בירושלמי משמע דמריב אילנות כדי דבר המדובר והכי יאיתא הקא אי מה הנדיש מיוחד שהוא תלש מן הקרקע אם כל שהוא תלש מן הקרקע ח"ל אי הקצוה

לעולם

יבגס אדם בכי טוב. מן מקדק ר"ת מומדקמס בגישה לציצא דבנבנס מעיר אחרת איירי מדיליף בריש פסחים (דף ד. ו)ש) מאבקהם דמזפרא סיג לרזוז מעצת דכתיב וישכם אברהם בבקר ודלמא משום כי טוב הוא דלא השכים אלא וזאי מביתו לא שריי למימר שריצא בכי טוב שמכרי המוקשים והפתחים ואע"ג דהקא מייחי קרא ואתם

לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר משמע דמביתו נמי מיירי לו למר דכיון דהוא סבנתא חשיב כמו לעיר אחרת ובפ"ק דתענית (דף י"ט) מיימי קרא דהנבקר באו ר"י אומר דאין לך דוקק בזה דאחריה דנגמרא בהכי בפרק במה מדיליקן שבת דף ל"ד) בין השמשות כהרף עין זה נבנס והו יוצא ובפרק עושין פסין (עירובין דף כא.) נמי אמרינן אבל אדם מטפס ועולה מטפס וירד ודא דלילף מו"שכם אברהם בבקר שפיר לילף דמשום כי טוב לא היה יר"ף לאחר כיון דאול לזכר מצוה דשלוהי מעצה א"ס נזוקין.

שפלאך המות מפקדי שם כליו. לא גרסינן שנאמר למכשע ופקדי כליו דבגי עשרה משות של סתריב כתיב האי קרא (בישיעה י) כא על עית עבר במגורו למכשע ופקדי כליו

מהו להציל עצמו במקום חבירו. איבעיא ליה אי חייב לשלם כשהציל עצמו מפני פסחה נפש?

דלא שביק להו לאחלופי. בתרווייהו כתיב וצילה של שערים שלא תטלה ע"מ לשלם עדשים ושל עדשים שלא לקחות ממנו שוקה בה.

באמצע הדרכים דכיון דהיבא ליה רשותא מסני להדיא שלום בעיר אל והלך בצדי דרכים דכיון דלית ליה רשותא מהבי חבויי ויבסיגו ת"ר דבר בעיר אל יבגס אדם ויחיד לבית הנקנסת שפלאך המות מפקדי שם כליו וה"מ היבא דלא קרו ביה דרדקי ולא מצלו ביה עשרה

ת"ר כלכלים בוכים מלאך המות בא לעיר כלבים משחקים אלהו הנביא בא לעיר וה"מ דלית בהו נקבה: ותיב רב אמר ורב אפי קפיה דר' יצחק נפחא מר א"ל ליבא מר שמעתתא ומר א"ל ליבא מר אנדרתא פתח למימר אנדרתא ולא שביק מר פתח למימר שמעתתא ולא שביק מר אמר להם אמשול לכם משל למה הדבר דומה לאדם שיש לו שתי נשים אחת ילדה ואחת זקונה

ילדה מולקטת לו זקונה מולקטת לו שהורות נמצא קרח מפאן אמר להן אי הכי אימא לנו מלתא דשווא לתרוויכו כי תצא איש ומצאה קוצים תצא מעצמה שלם ושלם המבעיר את הפערה אמר הקב"ה עלי לשלם את הפערה שהבערתי אני הצייתי איש בציון שצאמר ויצת איש בציון ותאכל וסודותיה ואני עתיד לבנותה באש שצאמר ואני אהיה לה חומת איש סביב ולבבוד אהיה בתוכה שמעתתא פתח הכתוב בגזקי ממונו וסיים בגזקי גופו לומר לך איש משום חציו: ויתאזה דוד ויאמר מי ישקני מים מבזר בית לחם אשר בשער ובקעו שלשת הגבורים במחנה פלשתים וישאבו מים מבזר בית לחם אשר בשער [וגו']

מאי קא מיבעיא ליה אמר רבא אמר ר"נ ממון באש קמיבעיא ליה אי כר' יהודה אי כר'נן ובפסמו ליה מאן דפלטו ליה רב הונא אמר גדשים דשעורים דישיראל הוו דהוו מטמרי פלשתים בהו וקא מוהי לעשות לו דרך ואין מוחין בירו ור'נן ואיתמא רבה בר מרי אסור להציל עצמו בממון חבירו אבל אתה מלך אתה [ומלך] פורץ לעשות לו דרך ואין מוחין בירו ור'נן ואיתמא רבה בר מרי אמרו גדשים דשעורים דישיראל הוו וגדשיין דערישים דפלשתים וקא מיבעיא להו מהו ליטול גדשיין שלו שעורין דישיראל ליתן לפני בהמתו על מנת לשלם גדשיין של עדשים דפלשתים שלחו ליה ישיב רשע גזילה ישלם א"פ שגזילה משלם רשע

הוא אבל אתה מלך אתה ומלך פורץ לעשות לו דרך ואין מוחין בירו בשלמא למאן דאמר לאחלופי היינו דכתיב חר קרא ותתי שם חלפת השדה מלאה עדשים וכתיב חר קרא ותתי חלפת השדה מלאה שעורים אלא למאן דאמר למקלי היינו דכתיב חר קרא ותתי להני תרי קראי אמר לך דהוו נמו גדשים דערישים דישיראל דהוו מיטמרו בהו פלשתים בשלמא למאן דאמר למקלי היינו דכתיב ויתצב בתוך החלקה ויצילה אלא למ"ד לאחלופי מאי ויצילה דלא שבך להו לאחלופי בשלמא הני תרתי היינו דכתיב תרי קראי

אלא

כבי טוב. בעוד חמה וזוחת ולין במלון ולא ימתין עד שתחשך ולבקר לא ישיכם לצאת עד שאיר כי טוב לישנא מעליא האור כי טוב כלומר טוב הוא לצאת בו וליבגס בו מפני המויוקן והילסטיין: חר' חרבו של מלאך המות: אימא. אימת מות של מלאך ולא בגלוי כל כו': רתחא. דבר: סבר כו'. סתם חלונות: אם אקרנו כו'. בארבעה אנשים מפורעים:

לעולם יבגס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב שצאמר ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר ת"ר דבר בעיר פגס רגליו שצאמר ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר ואומר לך עמי בא בהדרדך וסגור דלתך בערדך ואומר מחוץ תשפל חרב ומחדרים אימה מאי ואומר וכי תיבא ה"מ בליליא אבל מימא לא תא שמע לך עמי בא בהדרדך וסגור דלתך וכי תיבא ה"מ [היבא] דליליא אימה מנאוי אבל

היבא דאיבא אימה מנאוי כי נפיק ותיב ביני איניש בצווחא בשלמא טפי מעלי ת"ש מחוץ תשפל חרב ומחדרים אימה אע"ג דמחדרים אימה מחוץ תשפל חרב רבא בעידן רתחא הוו סכר פוי דכתי' כי עלה מות בחלונותו ת"ר רעב בעיר פזר רגליו שצא' ויהי רעב פארץ וירד אברהם מצרומה [לגור] [ויגר] שם ואומר אם אמרנו נבא העיר והרעב בעיר ומתנו שם מאי ואומר וכי תיבא ה"מ היבא דליליא ספק נפשות אבל היבא דאיבא ספק נפשות לא ת"ש לנו ונפלה אל מחנה אדם אם יחינו נהיה ת"ר דבר בעיר אל

והלך אדם באמצע הדרך מפני שפלאך המות מהלך באמצע הדרכים דכיון דהיבא ליה רשותא מסני להדיא שלום בעיר אל והלך בצדי דרכים דכיון דלית ליה רשותא מהבי חבויי ויבסיגו ת"ר דבר בעיר אל יבגס אדם ויחיד לבית הנקנסת שפלאך המות מפקדי שם כליו וה"מ היבא דלא קרו ביה דרדקי ולא מצלו ביה עשרה

ת"ר כלכלים בוכים מלאך המות בא לעיר כלבים משחקים אלהו הנביא בא לעיר וה"מ דלית בהו נקבה: ותיב רב אמר ורב אפי קפיה דר' יצחק נפחא מר א"ל ליבא מר שמעתתא ומר א"ל ליבא מר אנדרתא פתח למימר אנדרתא ולא שביק מר פתח למימר שמעתתא ולא שביק מר אמר להם אמשול לכם משל למה הדבר דומה לאדם שיש לו שתי נשים אחת ילדה ואחת זקונה ילדה מולקטת לו זקונה מולקטת לו שהורות נמצא קרח מפאן אמר להן אי הכי אימא לנו מלתא דשווא לתרוויכו כי תצא איש ומצאה קוצים תצא מעצמה שלם ושלם המבעיר את הפערה אמר הקב"ה עלי לשלם את הפערה שהבערתי אני הצייתי איש בציון שצאמר ויצת איש בציון ותאכל וסודותיה ואני עתיד לבנותה באש שצאמר ואני אהיה לה חומת איש סביב ולבבוד אהיה בתוכה שמעתתא פתח הכתוב בגזקי ממונו וסיים בגזקי גופו לומר לך איש משום חציו: ויתאזה דוד ויאמר מי ישקני מים מבזר בית לחם אשר בשער ובקעו שלשת הגבורים במחנה פלשתים וישאבו מים מבזר בית לחם אשר בשער [וגו']

מאי קא מיבעיא ליה אמר רבא אמר ר"נ ממון באש קמיבעיא ליה אי כר' יהודה אי כר'נן ובפסמו ליה מאן דפלטו ליה רב הונא אמר גדשים דשעורים דישיראל הוו דהוו מטמרי פלשתים בהו וקא מוהי לעשות לו דרך ואין מוחין בירו ור'נן ואיתמא רבה בר מרי אסור להציל עצמו בממון חבירו אבל אתה מלך אתה [ומלך] פורץ לעשות לו דרך ואין מוחין בירו ור'נן ואיתמא רבה בר מרי אמרו גדשים דשעורים דישיראל הוו וגדשיין דערישים דפלשתים וקא מיבעיא להו מהו ליטול גדשיין שלו שעורין דישיראל ליתן לפני בהמתו על מנת לשלם גדשיין של עדשים דפלשתים שלחו ליה ישיב רשע גזילה ישלם א"פ שגזילה משלם רשע

הוא אבל אתה מלך אתה ומלך פורץ לעשות לו דרך ואין מוחין בירו בשלמא למאן דאמר לאחלופי היינו דכתיב חר קרא ותתי שם חלפת השדה מלאה עדשים וכתיב חר קרא ותתי חלפת השדה מלאה שעורים אלא למאן דאמר למקלי היינו דכתיב חר קרא ותתי להני תרי קראי אמר לך דהוו נמו גדשים דערישים דישיראל דהוו מיטמרו בהו פלשתים בשלמא למאן דאמר למקלי היינו דכתיב ויתצב בתוך החלקה ויצילה אלא למ"ד לאחלופי מאי ויצילה דלא שבך להו לאחלופי בשלמא הני תרתי היינו דכתיב תרי קראי

אלא

ה"מ

הבירה:

ה"מ

אלא

וְלִיתַּ ליה לר"ש שיעורא. קס"ד הכל לפי הדין הדיקלא ושלם אפילו אין ראוי לעבור. **לא** יעמיד אדם טורח בתוך ביתו בו. ישבול לעכב עליו בעל העלייה אם הבית של אחר והעלייה של אחר היה מעמידו בעלייה בעל הבית מעכב ובקונטרס פירש לענין בני העיר שעומקבין עליו וכמו שפירש יחזקא דהוי דומיא דאינך מתנייתו והדמם בפרק לא יחזור (ב"ב דף כ"א):

- 1 **לְפָלוּג** וליהני בדידה. וא"ת השתא נמי קא
- 2 מפליג בדידה במדליק בתוך שלו ר"ל
- 3 דע"כ סיפא בתוך ביתו על כתיבו מדליק דתי
- 4 במדליק בתוך שלו אע"פ שדרך בני אדם להניח
- 5 בבתיים היה פטור דהא קמרי רישא ורסא אינו
- 6 משלם אלא אלא גדיש של חסין או גדיש של שיעורין
- 7 ופליגי במורגין וכלי בעד וכלי בקרי שדרך להניח
- 8 בגדיש לא משלם אלא אלא גדיש לבדו והשתא ככל
- 9 ענין שעומקבין דברי רב כהנא פריך רבא עליה
- 10 שפיר דאם ר"ל רב כהנא מחלוקת בתוך שלו
- 11 ופליגי במורגין וכלי בעד וכלי בקרי וחסין ומתקמין
- 12 פוטרין אכל במדליק בשל חבירו אפילו רבנן
- 13 מחייבי אמורגין וכלי בעד אם כן שפיר פריך
- 14 דילפוגי בדידה בגדיש עצמה דהא ביהה נמי לא
- 15 מיתקמיט אלא במדליקם אכל בגדיש ואם ר"ל רב
- 16 כהנא מחלוקת במדליק בתוך שלו דפליגי אפילו
- 17 בארנקי דר' יהודה מחייבי אע"פ דאין דרר ארנקי
- 18 להניח בגדיש ורבנן פטרי אפי' במורגין
- 19 דברישית מ"מ כשמיטם אכל במדליק בתוך של
- 20 חבירו ד"ה משלם כל מה שבתוכו אפילו ארנקי
- 21 נמי קאי ומשמע ד"ה משלם כל מה שבתוכו
- 22 לרבנן כמו לר"י הלכך פריך שפיר לפלוג וליהני
- 23 בדידה ולשמעון אפי' ארנקי בגדיש דאין דרבו
- 24 להניח דהוי רבתיא טפי ועוד ששקשה לשון המשנה
- 25 דקתני שדרך בני אדם להניח בבתיים דאפי' אין
- 26 דרך נמי מחייבי רבנן במדליק בתוך של חבירו:
- 27 **אָלָא** אמת רבא בתרתי פליגי (פליגי) במדליק
- 28 בתוך שלו בו. דר"י מחייבי אפי' ארנקי
- 29 בגדיש שאין דרך להניח מוקדם מודים חכמים
- 30 במדליק את הבירה דלכך נקט ביה שרוצה
- 31 למצוא שחייבו רבנן אפי' בארנקי כמו ר"י ארי
- 32 דיהיה לא מחייבי במדליק בתוך שלו אלא דוקא
- 33 במורגין והוה ליה לפלוגי בדידה וליקמא מודים
- 34 חכמים במדליק גדיש של חבירו דחייבי במורגין
- 35 אלא ודאי מחייבי ר"י במדליק בתוך שלו אפי' בארנקי בגדיש ורבנן לא מחייבי אפי' במורגין
- 36 דקתני אינו משלם אלא גדיש של חסין בו ופליגי
- 37 נמי במדליק בתוך של חבירו דר' יהודה מחייבי
- 38 אפי' בארנקי בגדיש ורבנן לא מחייבי אלא
- 39 במורגין של חבירו שדרבו להניח בגדיש או
- 40 ארנקי בבית שדרך להניח כל דקר בבתיים
- 41 ושעמיהו יש לפירש דר' יהודה לא פטר בטמון
- 42 כלל ורבנן במדליק בתוך שלו פטרי כדמשמע
- 43 קראי כי תצא אש ומשמע) דאיירי במדליק בתוך
- 44 שלו אכל במדליק בתוך של חבירו מחייבי בדרך
- 45 שדרכו להטמין ולא אשכחן דפטר ביה קראי טמון ובדרך שאין דרכו פטרי מסברא ולא אבעי ליה לאסוקי אדעמיה שניח אדם ארנקי בגדיש:

באנני. כמו באננות (שמות כד) קונייש בלע"ז: **מתני'** באמצע בית כור. אם יש לו חצי בית כור לכל רוח פטור ובקולות שדולקין ובדאוקמא אכל כנפסת גוברת וחולקת כל שעה אפילו עד מאה מיל חייבו. **הכל לפי** הדיקלא. קס"ד ח"ק הכל ישלם כל כמה שהדולק בין ברוח בין קרוב: **גמ'** לא יעמיד אדם טורח בתוך ביתו בו. ישבול לעכב עליו בעל העלייה אם הבית של אחר והעלייה של אחר היה מעמידו בעלייה בעל הבית מעכב ובקונטרס פירש לענין בני העיר שעומקבין עליו וכמו שפירש יחזקא דהוי דומיא דאינך מתנייתו והדמם בפרק לא יחזור (ב"ב דף כ"א):

- 1 **באנני** דארעא מקרו: **מתני'** המדליק בתוך שלו עד
- 2 כמה תעבור הדליקה רבי אלעזר בן עזריה אומר רואין
- 3 אותו כאילו הוא באמצע בית כור ר"א אומר ט"ז
- 4 אמות בדרך רה"ר רבי עקיבא אומר חמשים אמה
- 5 ר"ש אומר שלם ישלם המכעיר את התעורה הכל לפי
- 6 הדליקה: **גמ'** וליה לר"ש שיעוריא בדליקה והתנן
- 7 לא יעמיד אדם טורח בתוך הבית אלא אם כן יש על
- 8 גבו גובה ד' אמות היה מעמידו בעלייה עד שהיה
- 9 תחתיו שיעובה שלשה מפתים וגבורה מפה ואם הויק
- 10 משלם מה שהיוק ר' שמעון אומר לא נאמרו שיעורין
- 11 הללו אלא שאם הויק פטור מישלם אמר רב נחמן
- 12 אמר רבה בר אבובי הכל לפי גובה הדליקה אמר רב
- 13 יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' שמעון
- 14 וכן אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כר"ש: **מתני'**
- 15 המדליק את הגדיש והיו בו פלים ודלקו ר"י אומר
- 16 משלם מה שבתוכו ורסא אינו משלם אלא גדיש של
- 17 חסין או של שיעורין היה גדי פפות לו ועבד סמוך לו
- 18 ונשרף עמו חייב עבד פפות לו וגדי סמוך לו ונשרף
- 19 עמו פטור ומודים חכמים לר"י במדליק את הבירה
- 20 שהוא משלם כל מה שבתוכה שכן דרך בני אדם
- 21 להניח בבתיים: **גמ'** אמר רב כהנא מחלוקת במדליק
- 22 בתוך שלו והלכה ואכלה בתוך של חבירו דר"י מחייבי
- 23 אנקוי טמון כאש ורבנן פטרי אכל במדליק בתוך של
- 24 חבירו דברי הכל משלם כל מה שבתוכו א"ל רבא אי
- 25 הכי אדתני סיפא מודים חכמים לר"י במדליק את
- 26 הבירה שמשלם כל מה שבתוכה שכן דרך בני אדם
- 27 להניח בבתיים לפלוג וליהני בדידה בד"א במדליק
- 28 בתוך שלו והלכה ואכלה בתוך של חבירו אכל
- 29 מדליק בתוך של חבירו דברי הכל משלם כל מה
- 30 שהיה בתוכו אלא אמר רבא בתרתי פליגי פליגי במדליק
- 31 חבירו דר"י מחייבי אטמון באש ורבנן סברי לא מחייבי
- 32 סבר משלם כל מה שבתוכו ואפילו ארנקי ורבנן
- 33 מורגין וכלי בעד הוא דמשלם פלים שאין דרכן להטמין
- 34 את הגדיש והיו בו פלים ודלקו ר"י אומר משלם כל מה
- 35 משלם אלא גדיש של חסין או גדיש של שיעורין ורואין

מקום פלים כאילו הוא מלא תבואה

במה

במה

ד"ה משלם מה שכתובו. רבא מתרץ לה לעמיה בכלים שדרקן להטמין בגדיש; אלא דמי גדיש. אם הבעירו בעל השדה דלא קביל עליה אלא נטירוקא דגדיש; חפין וחפין בעשורים. א"ע פנותן לו רשות לחסין אינו משלם אלא שעורין דאמר ליה לא יראיתו אלא שעורין לפיכך לא נותרתי בןן כל בך. מאי הוה לך נביה דאוקותיה. בידים ששפרתו או השלכתו לים ולא דמי למשאל מקום

1 להכירו להדיש שעורין והגדיש חטים דאמרן
 2 לעיל אינו משלם אלא דמי שערין ממדיע לא
 3 מדיק בדיים הוא אלא פושע כדכתיב כי תמצא
 4 אש מעצמה מפי המורה פשעה בו. לא ושטרות
 5 בדרך השומרים ואבדי [אדרבא] מהניתי לה.
 6 משמיה דרבא אמריתו לה; שעורין וחפין פחפין.
 7 נותן לו רשות להדיש שערין ואל חפין שפעיית
 8 מילתא לר' יהודה. אליבא דר' יהודה דמתני:
 9 עשו תקנת נגול באשו. כי היכי דתקנו רבנן
 10 לנגול לישבע כמה גזלו ויטול דתנו במסכת
 11 שבעות (דף מה) אלו נשבעין ונטולין השכיר
 12 והנגול כך תקנו באשו שישבע מה הטמין ויטול:
 13 אליבא דמ"ד לא דיינינן דינא דגרמי. בפרק
 14 הגזול ומכיל (למקן דף ק"ח) בכספתא. ארזו
 15 שמתניין בו כספיה אמרי. עשרי שאומדין אותו
 16 לכלי כסף.

מתני'

15 בשעורין שעורין וחפין פחפין אינו משלם אלא דמי שעורין בלבד אלקמא אמר ליה נטירוקא
 16 דשערי קבילי עלי הכא נמי אמרה ליה נטירוקא דדהבא לא קבילי עלי אמר רב שמעיית
 17 מילתא לר' יהודה ולא ידענא מאי היא אמר שמואל ולא ידע אבא מאי שמעי ליה
 18 לר' יהודה דמתייב על נגין טמון באשו עשו תקנת נגול באשו געי אמימר עשו תקנת
 19 נגול במסור או לא אליבא דמ"ד לא דיינינן דינא דגרמי לא תבעי לך דמסירות נמי
 20 לא דיינינן אלא כי תבעי לך אליבא דמ"ד דיינינן דינא דגרמי עשו תקנת נגול במסור
 21 דמשתבע ושקיל או לא תיקו ההוא גברא דבטש בכספתא דחבריה שדייה בנהרא אתא
 22 מריה ואמר הכי והכי הוה לי בגוה ריחי רב אשי וקא מעיין ביה כי האי גוונא מאי
 23 א"ל רבינא לרב אחא בריה דרבא ואמרי לה רב אחא בריה דרבא לרב אשי לאו היינו
 24 מהתניתין דתנו ומודים חקמים לר' יהודה במילוק את הבהר שמשלם כל מה שכתובו
 25 שפן דרך בני אדם להניח בכתים אמר ליה אי דקא טעין וזוי הכא נמי תכא (בבאי
 26 עסקינן) דקא טעין מרגינתא מאי מי מנחי אינשי מרגינתא בכספתא או לא תיקו א"ל
 27 רב יומר לרב אשי טעין קסא דכספא בבירה מאי אמר ליה חוינא אי אינש אמיד הוא
 28 דאית ליה קסא דכספא אי נמי אינש מהימנא הוא דמפקדי אינשי גביה משתבע ושקיל
 29 ואי לא לאו קל פמניה א"ל רב אדא בריה דרב אוןא לרב אשי מה בין גזלן לחמסן
 30 א"ל חמסן התיב דמי גזלן לא התיב דמי א"ל אי התיב דמי חמסן קרית ליה והאמר רב
 31 הונא תלויה וזבין וביניה וביני לא קשיא האי דאמר רוצה אני ולא אמר רוצה אני:
 מתני'

בבא דברים אמורים במילוק בתוך שלו והלקח דולקח בתוך של חברו אכל במדליק בתוך
 של חברו משלם כל מה שכתובו. כלומר דבר שדרבן גזון מוריים וכלי בקר אכל
 ארנאי בגדיש לא מחייבי רבנן א"ע פ' שדרבן בכל חני דלעיל שהיא משלם כל מה שכתובו
 לרבנן כמו לר' יהודה חני ממי' תכא דתנו ומודים או אימא דתקני דברי הלל אכל תכא
 דתנו ומודים או אימא דתקני דברי הלל אכל תכא דתנו ומודים או אימא דתקני דברי הלל אכל תכא
 דתנו ומודים או אימא דתקני דברי הלל אכל תכא דתנו ומודים או אימא דתקני דברי הלל אכל תכא

שאינו ולאו אמילתא דרבי יהודה קיימי
 משלם אלא דמי שערין. במדליק
 בתוך דמי אימרי דרבי במדליק בתוך
 של חברו שערין והגדיש חפין קמה לא משלם
 חסין כיון דחייזי להו ובסמון מדמי להו נמי לטותן
 דהיך דרבי אלעזר ופשעה בו משמע דחייזי מדליק
 בתוך שלו והלקח בתוך של חברו.

לרבי דתורה והתורה על נגין באשו כו'.
 לרבנן נמי הוה מצו למימר דעשו תקנת
 בבירה בכל דבר וביבדיש מבריינין אלא רבנא
 אשמתי' דלרבי יהודה אפי' ארנאי בגדיש עשו
 תקנת נגול.

עשו תקנת נגול במסור או לא. כתב רב אלפס
 בגון שיש עדים ששטרן ואיבד ממנו ואין
 יודעין כמה תיקו וכל תיקו דממונא לקולא ובשם
 רב האי גאון פתוב שישבע דיטול כמה שכל תיקו
 דממונא חולקין ואין נראה לר"י לחייב כלל משום
 תיקו ור"ת מפרש דהך בעיא כשהמסור מבחיש
 את הנמסר דמיקא דנגול בשבעות ונגול מבחישו
 אכל אם המסור עצמו אינו יודע כמה ישבע הנמסר
 כמה הפסיד ויטול ולר"י נראה דהך בעיא אפילו
 אין המסור יודע דמיקא דתקנת גזלן באשו שאין
 המבעיר יודע כמה הפסיד תיקו דמבעי ליה
 במסור אי עשו תקנתא או לא:

מי מנחי אינשי מרגינתא בכספתא או לא. אפילו
 יש עדים שהיה בו מרגינתא מעניא ליה
 דשקא לא אבעי ליה לאסוקי אדעתיה להאי ולא
 אמרינן מאי הוה ליה בבית דאוקיה כיון דלא רגילי
 אינשי לאגזיזי ככל ולא דמי לחינך וקב דלעיל
 דאבעי לה לאסוקי אדעתא טפי דפעמים שאומר
 כן דרזא שאם היתה יודעת שהוא של וקב לא
 ליתקש שמתרתו ולא דמי נמי לארנאי בגדיש
 דרגיזין טפי דמנחי מרגינתא בכספתא ואין לפרש
 דלענן שבעה מבעיא ליה אי עשו תקנת נגול
 והא נאמן לומר שהיה בו מרגינתא דאיכ מה היה
 אומר לרב אשי לאו היינו מתני' מה ענין זה
 למשתתני.

מה בין גזלן לחמסן. בלישנא דהקרא אין חילוק
 ביניהם ותכא קבעי מה בין גזלן דרבנן
 לחמסן דרבנן דתנא בפ' זה בורר (סנהדרין דף כ"ה)
 הוסיפו עליהם הגולנים והחמסנים ומפרש גזלן

לא יהיב דמי ובמציאת חרש שטוה וקטן כדמוקך ליה הקם דאין פסול מן התורה אלא משום דרבי שלום:
חמסן חזיב דמי. וכשלא אמר רוצה אני דמכפרש אכל מן התורה אינו פסול
 אלא תכא דלא יהיב דמי אכל תכא דיהיב דמי פשר א"ע דלא אמר רוצה אני א"ע פ' שערור הוא אמרי' בפרק שנים אוזנין (בימ דף ה' ושם דף ב'א) לא תמנוד אינשי
 כלא דמי משמע ליה ותהיא דסוף מבילתי (דף ק"ט) דמיתת מחמס בני יהודה דאפילו תכא דיהיב דמי וזה כאלו נטל לשטרות לאו דרשקש נגזרת היא אלא אסתבתא בלתיא דחמסן
 דקרא היינו גזלן דלא יהיב דמי וא"ת ביון דחמסן דיהיב דמי פסול מדרבנן איכ כי אמרי' בפ' שנים אוזנין (בימ ד' ה' ושם דף ב'א) אלא הא דאמר רב הונא משבעים אותו שבעה שאינה
 בדרשותו נימא מיז דחדשי' בו ומשני מורה ואומר דמי קנדיקנא מי"מ מה תירץ כרך או הוא מעכב הפקרין כידו ורוצה ליפטר כדמים בעל כדוהו של בעלים נתי' הוא חמסן ופסול לשבעוהו
 מדרבנן ואבתי נימא מיזו חדשי' בו ו"ל דמי' בגזלן דאורייתא אין לחוכיב שלא יהא חשוד אשבעותו ועוד דחמסן דרבנן כשר הוא ואינו פסול עד שכתירו עליו כדאמר בפ' זה בורר
 (סנהדרין ד' ג') ואפילו אם הוא יודע שישבע חמסן בענין זה שפוט לא ראו חכמים לפסולו בכך וגם לא להכריזו אלא ודקא פי שקול ודרשקש ברובו ענין כרתייהו דהקא ובעל חמסן דקא
 פריך נימא מיזו חדשי' בו א"ע דהא ודאי קים לך דגזלן דרבנן בעי הכרחה ואינו נפסל עד אשר הכרחה כל עיקר לא הביא דברי רב הונא אלא משום דמקשה דהא קעבר בלא תמנוד
 אי הכי מקשה כיון שפטר עצמו כמה ששקנו נגנבו או נאבדו ואינו משלם דמים אלא לפי שאינו רוצה לישבע אה והא פטור מן השבעה לא היה משלם כלום א"כ נימא מיזו בו ומשני
 מורה ואומר בו וגם אם היה פטור מן השבעה שמוא כמו כן היה משלם דמים לפי שמעכב הפקרין כידו ולחכיב לא חשיד אמאונא:

פסולת כסופה וכמבוי. תימה דהנה ליה למימר ימעט בדאמר'י בריש מסכת סוכה (דף ב) ובבב' דרבנן הני תפארתא וי"ל משום דבעי למימר כסופה נקט לשון פסולה אי נמי לפי שהיה צריך להאריך בשלשן ולומר יקבה וימעט והחזור ויחליק דלמעט כמו שהיא מודלקת לא סגי כדאמרנן בפ' במה מדליקין (שבת דף כב) הדליקה בפנים והוציאה בחוץ לא עשה ולא כלום והקא נמי לא שגא:

הדרן עלך הכנס

מרוכה

מי קתני אין בין כבי' משמע הקא
הקא דתני אין בין דא שידך למימר
תנא ושייר והקשה הרי' מאורליניש מתא דתנן
בפי' מגילה (נ"ד) ש"ס דה"א אין בין דברים
לנדות אלא שהדברים חייב באחריותן ונדבות
אינו חייב באחריותן ואפתי הא איפא שהנדבה
באה מן המעשר ונדר שהוא דבר שבחובה אין
באה אלא מן החולין בדתנן בהתורה ומנחת ד'
(פ"א) וי"ל דהקם לא בא לשנות כל ענן שגדר
ונדבה הולכים וכן מזה אלא בא לומר שאין חייב
הקאה בזה יותר מקוח אלא אחריות אבל לענן
בל תאחר זה וזה שוין וכן אין בין שבת ליום
הכפורים לא איירי לכל דברים שבניהם כגון
איסור אכילה וכן אין בין י"ט לשבת אלא אומר
נפש בלבד לא איירי בחומרי שבניהם כגון לאו
ומיתה אלא בדרך האיסור או מתוך לעשות כן
ועד י"ל דהך משנה מגילה שנהיה במסכת קנים
(פ"א מי"א) גבי עולת העוף ועולה בין דבר
נדבה אין באה מן המעשר כיון דהא דין אכילת
אדם כדריש בספיר' בפ' עשר תעשר ת"ל
ואכלת ושמחת שמחה שיש בה אכילה יצאו
עולות שאין עממן אכילה ואין להאריך כאן
יותר.

מרוכה

קתני תנא ושייר. לשון ראשון דמיימי
שיעיתא וכל גבי למימר דשייר דסבר
ההוא לישנא דכיון דתנא מרוכה אין לומר שייר
כמו באין בין וכן משמע הלשון דקאמר לישנא
בתרא מי קתני אין בין מרוכה קתני משמע
שהתלה היה סבור דמרוכה הוה כמו אין בין ואית
ומאי גבי דהאי שייר וי"ל דשייר טענת גנב
באבידה דדריש לקמן רבי יוחנן דמשלם כפל ואי
טעין טענת גנב כפקדון לא משלם ארבעה וחמשה
כטבה ומכר הכי נמי טעין טענת גנב באבידה ועוד
שמשייר שותף שגנב מתבירו ושותפין שגנבו לא
משלם ארבעה וחמשה כדאמר לקמן בפירוש נ"ד
(נ"ח) ועוד שני מפרשים דאין לחוש הקא אם אינו
משמיר כי אם דבר אחד כיון דלא נחת למתקני'
אלא דגילין לן שיש ריבוי בכלל מארבעה וחמשה

יצאו

קרקעות כו'. ואית כיון דאמעטי'
משבויעה כדאמרנן בפירק' הנהב (כ"ט)
ד' (נ"ז) תיפוס ליה דאין קהם כפל בטוען טענת גנב
דלא משלם אלא שבויעה כדאמרנן לקמן בשמעתין וליכא למימר דאצטריו' ל'קופין נ'שבע דבהגזל קמא (לקמן ד' ס"ז) מוכח דלא משלם א"כ כ"ד במשיבין אותו וי"ל דאצטריו' להיכא
דנשבע ע"י גלגול כדתנן (מדרשין ד' כ"ו) וזקקין הנכסים שיש להם אחריות עם הנכסים כו' לישבע עליהן ומיעוד לפי מאי דמסקין לקמן האי כל ריבוי הוא מדלא כתיב הני פרטי גבי כסף
ובלים ס"ל דכפל שבויעה הבל אחד ניקא דליכא אלא חד קרא לתריותו וא"ת ונגיבה בקרקע חכמי שייכא וי"ל במשי' גבול א"נ במחומר לקרקע כי הדיא ד' אפנים טענות וטוען שגנבו
לו ה' ומצא שדואו נגנב (שבויעה ד' מב"ז) יצאו שטרות. ואם תאמר לקח לי קרא למעט מכפל תא אפי' אבדו בידים לא משלם קרן למאן דלא ידאן דינא דגרמי ואפי' מאן דעמי' לא הוה
אלא מדרבנן כדפרשית בסוף ויתקדו' נ' ד. נה. (חומר) וי"ל כפי דאי איתיה לשיט' בעין חייב להחזיר (משלם סלקא דעתך דקשמוזיר ומשלם) (מחזיר) דהכל עמי'.

מתני' מין. אשטנזליץ: **גמ'** למעלה מעשרים אמה. לא הוה לה אינשי ולא מפרסם
ניסא ואנן לפרסומי ניסא בעינן:

הדרן עלך הכנס

מרוכה

אין הנוגב אחר הנוגב כו'. דכתיב
וגונו מבית האיש ולא מבית הנוגב
גמ' בטוען טענת גנב. גנב בא ונגבו ודרשנן
לקמן בשמעתין דחייבו רחוקא כפיילא אם נשבע
ומצא שקרן: לא קתני. אילמא נהיג' ד' ויה' בטוען
טענת גנב אם טבח ומכרה. פי קתני אין ב"ד. דהוי
דוקא ולא שיר מידו קתני. קצת דברים שזו
מרוכה על זו ושייר. ושהיושן לקרקעות. דכתיב
והתחלתם אותם וגו' (ויקרא כה' א') אין גופן פסון'
אלא גורמין לגבות ממון'
דהא

מתני'

גמ' גין שיעא מתחת הפמויש והזיק חייב גמל
שהיה טעון פשתן ועבר ברשות הרבים ונגכס פשתנו
לתוך החנות ודלקו בגינו של חנוני והחליק את
הבירה פעל גמל חייב הניח חנוני גורו מבחוץ החנוני
חייב רבי יהודה אומר בגר הנוגפה פטור: **גמ'** אמר
רבינא משמיה דרבא ש"מ מדרבי יהודה גר הנוגפה
מצוה להניחה בתוך עשרה דאי סלקא דעתך למעלה
מעשרה אמאי אמר ר' יהודה גר הנוגפה פטור לימא
ליה הנה ליה לאנוחה למעלה מגמל ורוכבו אלא
לאו ש"מ מצוה להניחה בתוך עשרה אמרי' לא לעולם אלא
אמרת אבעי לך לאנוחה למעלה מגמל ורוכבו פיון דבמצוה קא עסיק פולי האי לא אמרוהו
רבנן אמר רב בהנא דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרבי תנחום גר הנוגפה שהניחה למעלה
מעשרים אמה פסולה כסופה וכמבוי:

הדרן עלך הכנס

מרוכה

מדת תשלומי כפל מומדת תשלומי ארבעה וחמשה שמדת תשלומי כפל נזהגת
בין דבר שיש בו רוח חיים ובין דבר שאין בו רוח חיים ומדת תשלומי ארבעה
וחמשה אינה נזהגת אלא בשור ושה בלבד ששאמר כי ונגוב איש שור או שה ומכרו
או מכרו וגו' אין הנוגב אחר הנוגב משלם תשלומי כפל ולא הטובה ולא המוכר אחר
הנוגב משלם תשלומי ארבעה וחמשה: **גמ'** ואילו מדת תשלומי כפל נזהגת בין בגנב
בין בטוען טענת גנב ומדת תשלומי ארבעה וחמשה אינה נזהגת אלא בגנב בלבד לא
קתני כמשיע ליה לרבי חייא בר אבא דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן הטוען טענת גנב
כפקדון מושלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה איפא דאמרי' לימא
כמשיע ליה לרבי חייא בר אבא דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן הטוען טענת גנב כפקדון
מושלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה מי קתני אין בין מרוכה
קתני תנא ושייר: שמדת תשלומי כפל נזהגת כו': מנה"מ דת"ר על כל דבר פשע כפל
על שור על חמור על שה ועל שלמה פרט על כל אבידה חור וכלל פלל ופרט וכלל
אי אתה דן אלא פטון הפרט מה הפרט מפורש דבר המוטל וגופו פטון אף כל דבר
המוטל וגופו פטון יצאו קרקעות שאינן מוטלין יצאו עבדים שהקפשו לקרקעות יצאו
שטרות שאף על פי שמוטלמלן אין גופן פטון יצאו הקדש רעהו כתיב אי מה הפרט מפורש
דבר שנבלתו מטמא במגע ובמשא אף כל דבר שנבלתו מטמא במגע ובמשא אבל עופות
לא ומי מצית אמרת הכי והא שלמה כתיב אמרי' אנן כבעלי חיים קאמרנן אימא כבעלי
דבר שנבלתו מטמא במגע ובמשא אין דבר שאין נבלתו מטמא במגע ובמשא לא

יצאו

קרקעות כו'. ואית כיון דאמעטי'
משבויעה כדאמרנן בפירק' הנהב (כ"ט)
ד' (נ"ז) תיפוס ליה דאין קהם כפל בטוען טענת גנב
דלא משלם אלא שבויעה כדאמרנן לקמן בשמעתין וליכא למימר דאצטריו' ל'קופין נ'שבע דבהגזל קמא (לקמן ד' ס"ז) מוכח דלא משלם א"כ כ"ד במשיבין אותו וי"ל דאצטריו' להיכא
דנשבע ע"י גלגול כדתנן (מדרשין ד' כ"ו) וזקקין הנכסים שיש להם אחריות עם הנכסים כו' לישבע עליהן ומיעוד לפי מאי דמסקין לקמן האי כל ריבוי הוא מדלא כתיב הני פרטי גבי כסף
ובלים ס"ל דכפל שבויעה הבל אחד ניקא דליכא אלא חד קרא לתריותו וא"ת ונגיבה בקרקע חכמי שייכא וי"ל במשי' גבול א"נ במחומר לקרקע כי הדיא ד' אפנים טענות וטוען שגנבו
לו ה' ומצא שדואו נגנב (שבויעה ד' מב"ז) יצאו שטרות. ואם תאמר לקח לי קרא למעט מכפל תא אפי' אבדו בידים לא משלם קרן למאן דלא ידאן דינא דגרמי ואפי' מאן דעמי' לא הוה
אלא מדרבנן כדפרשית בסוף ויתקדו' נ' ד. נה. (חומר) וי"ל כפי דאי איתיה לשיט' בעין חייב להחזיר (משלם סלקא דעתך דקשמוזיר ומשלם) (מחזיר) דהכל עמי'.

הדרן עלך הכנס

דְּהָא כֵּל חַד וְחַד קָלָל וְפֶרֶט בְּאֵפֶי נַפְשֵׁיהּ דְּרִישֵׁינָן לִיהּ. כלומר הויא דאיכא פרטי יתידי
 כל חוד אחד מרובי בעין דידיה ולא דרשינן כולוהו בהדי' הנדי' דליהוי' בעין הפרט דשלמה
 לרבות בעלי חיים שאין נבילתן מטמאה כדאמר לקמן בריהו דבי חזקיה שדי שור בין
 המצא לתמצא בו שדי חמור בין המצא לתמצא ולתמצא שמתאחד בהו' פרטי מרדשי'
א"כ: דכתיב הפרט בכל צדדין הוא ומיתא

רְעוּהוּ אמר רחוקא. ולא הקדש תימה לר' ומאי איצטרך רעהו למעוטי הקדש מבפול
 בטוען טענת גנב לא ליכא שבתיה בהקדש ולמסקנא דניפקי כפל ושוביגה מחד קרא
 א"ש וא"ח דלמקן נפקא לן בפרקין ר' עו' למעט הקדש מוגונב מבית האישי ולא מבית
 הקדש וי"ל דהתם נמי לא מנישי קרשי דגבי הקדש שווי' שייך לישאן אלא משום דכתיב
 (שמות טו) ה' אלוהיך ללשון אלא משום דכתיב

דבר שהוא לשון וקר שייך לשון איש ואשה על
 לשון נקבה כגון אשה אל אחותה בקרשים שם
 (כו) אלא התם ה"פ מבית איש דשייך ביה רעהו
 בדרכיבין ולא מבית הקדש וצ"ל דגבי גנב
 איצטרך למנסת האי לישאן למדרש ולא מבית
 הגנב קט' ליה נמי לענון הקדש

דְּהָא כל חוד אחד רשיתו קלל ופרט באפי
 נפשיהו' ולא רשיתו קלל ומיתא דתפק
 דרשינן כולוהו פרטי' באחת ובפרק קמא דקדושי'
 (ר. יו. ושם) ובעיקרה וי"ל בין דכתיב על אכל
 הפרט בכתיב על שור על חמור על על
 שלמה נ"ל למדרש כל חוד אחד פרטא באפי
 נפשיה אי נמי ע"כ אית לן למדרש כל חוד פרטא
 באפי נפשיה ולמעט עופות דאי לאו הכי לשתוק
 מכולוהו פרטי' ולכתוב שלמה לחודיה ותו לא
 דמשלמה אחי כל מיני בין בעלי חיים בין אינם
 ב"ח מכלל ופרט וכלל דמשום דהוה ב"ח לא
 גריעי' והשתא התידיה להשיקשקה ואימא מה
 הפרט מפורש דבר שנבילתו מטמאה בו דה"מ
 למפרש קרישא דאחי' לפי מה שכתב דאמרין
 מה הפרט מפורש דבר המשלטל וגופו ממון לא
 לכתוב אלא שלמה לחודיה ולשתוק מכל שאר
 פרטי' אלא מה עדיפא לא למפרש שמקשה
 דאפי' מה שאימא לן קמא

רְלָא מטמאה נבילתו. כדמעטת להו תורתו כתיבם
 ובקרבם פה מטאת ורשיתו (ר' טו):
לְמַה לי. למדור לכתוב כלל'א אחרינא אלא
 לאו ש"מ כל ריבואי' הוא לפי מאי דמסקי
 השתא (כל ריבואי' הוא השתא) נפיק מפרקא דהקבא
 כפל ושוביגה ואי' ל"ל דכתב רחוקא כל הני
 פרטי' לי לא כתוב אלא כסה מופה שמענין דבר
 המשלטל וגופו ממון מכלל ופרט וכי תניא
 שלא יהייתו דורשו לכלל ופרט משום דאיצטרך
 כדדרישין שכבותיה ר' לט: ושם ד"ה מה
 כלים שנים הוא ע"כ ככל ופרט דרשינן ליה
 בהקדש (כימ דה' ויש ד"ה כ) לענון שבוניגה אלא
 נשבעין על הקרקעות ועל עבדיה ושטרות ובפל'
 ושוביגה הכל אחד מדקאמר למכתביהו להנן
 פרטי' והם ותיבי ויהי מצי למכתביהו אי"כ

- 1 דְּהָא כֵּל חַד וְחַד קָלָל וְפֶרֶט בְּאֵפֶי נַפְשֵׁיהּ דְּרִישֵׁינָן
- 2 לִיהּ אֲכֹל עוֹפוֹת לֹא א"כ נִכְתוּב רַחֲמַנָּא חֹד פֶּרְטָא
- 3 הֵי נִכְתוּב רַחֲמַנָּא אִין פֶּתַח רַחֲמַנָּא שׁוּר הָוֶה אֲמִינָא
- 4 קָרַב לִנְפֵי מִזְבֵּחַ אִין שְׁאִין קָרַב לִנְפֵי מִזְבֵּחַ לֹא וְאִי
- 5 פֶּתַח רַחֲמַנָּא חֹמֹר הָוֶה אֲמִינָא קְדוּשׁ בִּכְבוֹרָה אִין
- 6 שְׁאִין קְדוּשׁ בִּכְבוֹרָה לֹא אֲמַרִי א"כ נִכְתוּב רַחֲמַנָּא
- 7 שׁוּר וְחֹמֹר שֶׁה לְמַה לִי ש"מ לְאַתְוִי עוֹפוֹת וְאִמַי
- 8 לְאַתְוִי עוֹפוֹת טְהוּרִים דוּמִיא דִישֶׁה דְמִטְמָא בְּגָדִים
- 9 אֲבִית הַבְּלִיעָה אֲכֹל עוֹפוֹת טְמָאִים לְדִית פְּהוּ טוּמְאָה
- 10 הָוֶה אֲמִינָא בְּגָדִים אֲבִית הַבְּלִיעָה לֹא כֵּל רִיבּוּאֵי
- 11 וְאִי וְכֹל הַיָּכֹא דְכֶתִיב כֵּל רִיבּוּאֵי הוּא וְהוּא גַבִי מַעֲשֵׂר
- 12 דְכֶתִיב כֵּל אֲשֶׁר תִּשְׁאָלוּ לִיהּ בְּכָל הַפֶּרֶט וְהַתֵּן וְנִתַּן
- 13 הַכֶּסֶף כָּכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאָלוּ נִפְשָׁךְ חֹמֹר וְכִכֹּל
- 14 וְכִשְׂכָר פֶּרֶט וְכָכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאָלוּ נִפְשָׁךְ דָּן וְכִכֹּל
- 15 כָּל הַפֶּרֶט וְכָכָל אִי אַתְּהָ דָן אֲלֵא כְּעוֹן הַפֶּרֶט מֶה
- 16 הַפֶּרֶט מְפוֹרָשׁ פְּרִי מִפְּרִי וְגִידוּלֵי קָרְקַע אַף כֵּל פְּרִי
- 17 מִפְּרִי וְגִידוּלֵי קָרְקַע אֲמַרִי בְּכָל כְּלָלָא כֵּל רִיבּוּאֵי הוּא
- 18 וְאִיבְעִית אִימָא כֵּל כְּלָלָא הוּא מִיְהוּ כֵּל דְּהִקְא רִיבּוּאֵי
- 19 הוּא מְבָדִי כְּתִיב מַעֲרִיָּא כָּל וְפֶרֶט וְכָלֵל דְּכֶתִיב כִּי
- 20 יִתֵּן אִישׁ אֶל רְעוּהוּ כָּלֵל כֶּסֶף אוֹ כֵּלִים פֶּרֶט לְשִׁמּוֹר
- 21 הַדָּר וְכָלֵל וְאִי סִלְקָא דְעַתְמָה הָאִי עַל כֵּל דֶּבֶר פֶּשַׁע
- 22 גַּבִי לְכָלֵל וְפֶרֶט הוּא דְאַתָּא נִכְתוּב רַחֲמַנָּא לְהֵנִי
- 23 פֶּרְטָיִי גַבִי הֲאִידֵךְ כָּלֵל וְפֶרֶט עַל כֵּל דֶּבֶר פֶּשַׁע לְמַה לִי
- 24 ש"מ רִיבּוּאֵי הוּא הַשְׁתָּא דְאַמְרַת כֵּל רִיבּוּאֵי כֵּל הֵנִי
- 25 פֶּרְטָיִי לְמַה לִי חֹד לְמַעוּטֵי קָרְקַע וְחֹד לְמַעוּטֵי עֲבָדִים
- 26 וְחֹד לְמַעוּטֵי שְׁטָרוֹת שְׁלִמָה לְמַעוּטֵי דֶבֶר שְׁאִינוּ
- 27 מְסוּיִים עַל כֵּל אֲבִידָה לְכֹדֵר' חֵיטֵי בַר אֲבָא דְאַמְר
- 28 ר' חֵיטֵי בַר אֲבָא אָמַר ר' יוֹחָנָן הַטְּעוֹן טְעַנְתָּ גִּבְבֵי

באבידה

יהייתו ממעט עופות מטמאה משבוניגה אלא ע"כ אמר ממעט מבפול ג"כ משבוניגה המעטת ועוד אי הוה כתיב ליה התם לא הוה דרשינן ליה גבי כפל ופרט אלא משום פשיטא לך
 דהני קראי קימי אפול ושוביגה וי"ל כסה או כלים איצטרך לכדדרישין שכבותיה מה כלים שנים ב' ותיא דדרשינן ליה בפ' ה'הקב' (שם) ככלל'א בעלי' אילו לא נאמר קאמר כלומר
 אילו לא נאמר על כל דבר פשע היינו דורשינן מיעוט קרקעות ועבדים ושטרות מקרא דכי יתן אכל השתא דכתיב על כל דבר פשע איתיר' ליה כסה או כלים למה כלים שנים ולפי מה
 שפירשתי דכפל ושוביגה הכל אחד כי יתיב דדרשינן לענון שבוניגה מה כלים שנים הכי נמי לענון כפל וכן את דממעטין דבר שאינו מסיימין הוי בין לענון שבוניגה בין לענון כפל ואפי'
 הויא דנשבע על ידי לגגול לבד דבר שאינו מסיימין פטור הוא מבפול' (לעיל)

אֲלָא כל ריבואי' אע"ג דבכריתאי דריש ליה כלל ופרט וכלל לאו משום דריש לקרא הכי אלא מניחא שם מניחה מרבין כל דבר המשלטל וגופו ממון ולפי שדרשהו זו שגורה במקרא
 קטט בענין זה **לח** למעוטי קרקעות. שטרות וזה ליה למעוטי ברישא דרמי טפי למעוטי כדמכונס לקמן בפ' בתרא (ר' קה) דלמאן דריש ריבוי' ומיעוטי לא הוה ממעט אלא שטרות
וְחֹד למעוטי עבדים. אע"ג דלעיל וליפין עבדים מראתקוש לקרקעות הויא בין דכתיב כל ריבואי' בעי' לכל חוד מיעוט באפי' נפשיה

שאינו מסיימין. פירש ההוגרס דבר שאין לכללם סיקן בו וקשה מה לי שש בו סיקן מה לי אין בו סיקן ומפרש רביא' בגון ההיא דתנן שכבותיה דרשינן (שבתות ד' מב: ושם ד"ה על)
 אין נשבעין אלא על דבר שבממשל ושבמנין לאפוקי ברת מלא מקומיה לך וכסי מלא והלא אומר מה שהשתא אתה נוטל אכל זה אומר עד תחילתן וזה אומר עד היוזי תיב
 ומנא ליה הויא סקרא אי לא משום דדרשינן משלמה ועוד היינו יבולין לפרש דבר המסיימין כי ההיא דפרק ה'הקב' (כ"מ ד' מה) מה נעל דבר מסיימין בו' לאפוקי חצי רימון וחצי אגוז דלא
 וכן אמרינן לקמן (ר' סה) גבי דרישה דהמצא תמצא דאמר שדי' חמור בין המצא תמצא לקמן ל'לאותוי' דבר שאינו מסיימין ואין רימון וחצי רימון וחצי רימון וחצי אגוז דלא
 ושבמנין דמגריכ' גבי חיוב שבוניגה מיעוט ליה ממשמעות דכי הוא זה ויש סקריים דגריס' לקמן ל'לאותוי' דבר שאינו מסיימין ואין רימון וחצי רימון וחצי רימון וחצי אגוז דלא
 דאם על גב דמעטין ויהו לענון טענה נבגב מפפול בגונב עומא מתיבא אית' אלא למעוטי גריס ואפי' פי שבתמעה מוגנב בעסקו פסיקו הראשון אין אלמעט בכך בפסוקו הראשון עד

וְהַעֲרִים מעידים אותו שאכלו. אכלו נקט לרבותא אף על פי שאבדו מן העולם פטור מן הכפל בטענת אבד וסיפא נקט שנגנבו לרבותא דאע"פ שהוא בעין חזיב כפל כיון שטוען טענת גנב: **הו"י** אומר בטוען טענת גנב דבר הפתוב. דבא ודא ולומר על דה: **מגנב** הגנב. והגנב משמע המיוחד כמו העולה עלה ראשונה (ספחוס דף טו) הךר תמימנות שברך (חולץ דף כא.א.)

וְאִידך (ו) הגנב לכדר' חייא בר אבא. אע"ג ¹ דהאי דריש לרביי רחאי למיעוט אין ² לחוש דהכל לפי סברת הרש"ש: ³ כשהוא ⁴ משלם את הךרן הודה על פי עצמו משלם הךרן

באבידה. מוצא אבידה שטוען נגנבה הימני לאחר שמצאתיה: שגאמר על כל אבידה וגו' ובטוען טענת גנב וקמין ליה להאי קרא ללקח בשמעתין: תנן ה"ם. בהגזל עצים: **משלם** את הךרן. דאין כפל אלא בטענת גנב. הודה **מעצמו** משלם הךרן ו**חומש** ואשם. דכתיב (ויקרא ה) או מכל אשר ישבע עליו וישקר וגו' וזהו גנב וזילות גנב כא אלא על הודאת

פוי דאע"פ דלא כתב בהחייא פרשה הודאה כתב רחמנא באשם גזל הבר כפרשת נשאת והתירו את שתאם וגו' וחומש נמי אינו בלא אשם: **מענת** אפרך. אבד הימנא בשבועתי. לאחר שישבע לשקר בדרךמי משביעך אני: **בטוען** טענת גנב. כבעל הבית שטוען טענת גנב בפקדון זה בדרבתיב ונגנב מבית האיש וגו' הכתוב מדבר וקאמר דאם ימצא שהוא גנב שישלם שנים: **או** אינו אלא **בגנב** עצמו. שבעל הבית אמת טען ומצא הגנב שגנבו: כשהוא אומר **אם לא ימצא** הגנב: ולקמיה מומיקין לה בטוען טענת גנב שמצאנו הוא בעצמו וגו' ה"ם תמימנות קרא דלעיל לוי ומצאנו בעל הבית כהךרן קאמר ולקמיה פרסין תרי קראי למה לוי בגנב עצמו. מניד הכתוב שגנב משלם כפלי: **או** אינו אלא בטוען טענת גנב קאמר. דאם נמוץ הוא גנב משלם כפלי: ה"ג. כשהוא אומר **אם לא ימצא** הגנב תרי טוען טענת גנב אמור הא מה אני מקיים בו: **אם לא ימצא** כמו שאמר. שטוען נגנבה בדרבתיב ונגנב מבית האיש: אלא הוא עצמו גנבו. ונקרב בעל הבית כלומר הוא כפר נשבע בדרך שלא שלח ידו מה כתוב אחריי על כל דבר פשע וגו' וישלם שנים: **ומפני**. דהאי ונקרב בעל הבית לשבועת קאמר: לשבועה. שכן שטוען ונגנב מבית האיש ישבע שנגנבה ופטור: **או** אינו אלא לדיו. לפרסון דשומר חנם שטוען נגנבה ישלם דהאי קרא בשומר חנם כתוב בדרמיה בהשאלה (בי"ט דף ע"ג). שלוחות יד למפשה. בשומר שבעות ה' היתה בין שניהם אם לא שלח וגו': שלוחות יד למעלה. ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו: למעוטי טענת אבד. אם טען נאבדה הימנו ועדים מעידים שגנבו פטור מבפול אפילו נשבע: משלם תשלומי ארבעה וחמשה. בגנב עצמו דנקא ליה מנגב הגנב: התישא הוא. כיון דסמיכי לחדדי הני קראי אינתש גנב וטוען טענת גנב לחדדי מה גנב משלם תשלומי ארבעה וחמשה אם טבח ומכר אף טוען טענת גנב משלם ארבעה וחמשה ור"ג: דאיכא

באבידה משלם תשלומי כפל שגאמר על כל אבידה
אשר יאמר תנן ה"ם היכן פקדונו אומר ליה אבד
משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידים אותו שאכלו
משלם את הךרן הודה על פי עצמו משלם הךרן

וְחֹמֶשׁ וְאִשֶׁם היכן פקדונו אמר לו **נגנב משביעך אני** ואמר אמן והעדים מעידים אותו שגנבו **משלם תשלומי כפל הודה מעצמו משלם הךרן וחומש ואשם קהני** מיהא בטוען טענת גנב **המשלם תשלומי כפל אכל בטוען טענת אבד** לא משלם תשלומי כפל ואפי' טוען טענת גנב בשבועה הוא **המשלם תשלומי כפל אכל שלא בשבועה** אינו משלם תשלומי כפל מנהני מילי **דתנו רבנן** אם ימצא הגנב בטוען טענת גנב הכתוב מדבר **אמר** אומר **אמר** בטוען טענת גנב הכתוב מדבר **אין** אלא **בגנב** עצמו **כשהוא אומר** אם לא ימצא הגנב בטוען טענת גנב הכתוב מדבר **תניא** אידך אם ימצא הגנב בטוען טענת גנב **עצמו** הכתוב מדבר **אחיה אומר** גנב **עצמו** או אינו אלא בטוען טענת גנב **כשהוא אומר** אם לא ימצא הגנב **הרי** טוען טענת גנב **אמור** הא מה אני מקיים אם ימצא הגנב בטוען טענת גנב **עצמו** הכתוב מדבר **רבא** אם לא ימצא כמה שאמר אלא שהוא עצמו גנבו וישלם שנים ומנולן דבשבועה דתניא ונקרב בעל הבית אל האלהים לשבועה אתה אומר לשבועה או אינו אלא לדיו נאמר שליחות יד למעלה מה לחלו לשבועה אף פאן לשבועה בשלמא למאן דאמר חד בגנב וחד בטוען טענת גנב היינו דכתיבי תרי קראי אלא למאן דאמר תרווייהו בטוען טענת גנב תרי קראי למה ליה אמרי חד למעוטי טענת אבד ולמאן דאמר חד בגנב וחד בטוען טענת גנב דלא מיתיר למעוטי טענת אבד מנא ליה מגנב הגנב ולמאן דאמר תרווייהו בטוען טענת גנב דמעוט ליה טוען טענת אבד גנב הגנב מאי דריש ביה אמר לך מקעי ליה לכרדכי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן דאמר רבי חייא בר אבא משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה למאן דאמר חד בגנב וחד בטוען טענת גנב דהאי גנב הגנב אפקיה למעוטי טענת אבד דר' חייא בר אבא מנא ליה אמר לך הקישא הוא ואין משיבין על הקישא בשלמא למאן דאמר חד בגנב וחד בטוען טענת גנב שפיר אלא למאן דאמר תרווייהו בטוען טענת גנב גנב עצמו מנא ליה וכי תימא ליתיה בק"ו מוטוען טענת גנב דיו לכא מן הדיו להיות פנדון מה לחלו בשבועה אף פאן בשבועה נפקא ליה מדינתא דבי חזקיה דתנא דבי חזקיה יאמר שור וגיבה והכל בכלל אילו פד הייתי אומר מה הפרט מפורש קרב לגבי מזבחה אף פד קרב לגבי מזבחה מה יש לך להביא שה

כשהוא

למפרך מה לגנב עצמו שכן חייב כפל בלא שבועה תאמר בטוען טענת גנב שצריך שבועה אין משיבין על ההיקש בדרמין לקא ממילתא בהגזל עצים (למקן דף קט) ואיכא דאמר הקישא בדרמפרש ה"ם הואיל ונגב משלם כפל וטוען טענת גנב משלם כפל מה גנב טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה אף טוען טענת גנב טבח ומכר משלם ארבעה וחמשה ולא מילתא היא דהאי מה מצינו נבין אב הוא ולא הקישא אלא סמיכות המקראות קרי היקש והכי נמי שמעינן ה"ם: התיא ל"ח חד בגנב וחד בטוען טענת גנב) שפיר. נקאא ליה גנב מיקא אלא למ"ד בו: מדינתא דבי חזקיה. דדריש קרא אחרינא דמשמע בגנב עצמו אם המוצא תמצא כדור הגניבה וגו' והאי דנקט דרישה ולא נקט קרא משום דמקרא לא נפקא לן בהדיא אלא בעלי חיים כדכתיב משור ועד חמור עד שה חיים ומדרשה מרבה להו תנא דבי חזקיה לכולהו יאמר שור וגיבה והכל בכלל. דמרבין כל כעין הפרט דבר המטלטל ונפחו ממוח חמור וזהו למה ליה ולמשיני אילו כן וכו' ולקמיה מפרש מאי קאמר הא לאו כפל וקרט וכלל הוא דקוריש ליה כעין הפרט: **אם** על קרב. ולא מותרני בטוען הפרט אלא הקרב למזבח להכי כתב שה דלא תימא כל לאתיי קרב למזבח קאתי דמה יש לך להביא שקרב למזבח ולא נכתב בפירוש שה כשהוא אומר שה הרי שה אמור הא מה אני מקיים וגיבה שאני דורש כבעין הפרט:

לרובת

לרבות שאר דברים. כל הני אילו בן. לשון תשובת שאילה הן. אף כל קודש בבכורה. ולא מתרבי מדרשא אלא תמור חלקך מה היה לך להביא שלא נכתב תמור להכי כתב תמור דע"כ ב"ל ופרט לשאר דברים אתי והכל בכלל. חיים ומשמע לרבות הכל בעלי חיים למא לי. מי פתיב שור. ברישא והדר גניבה ודבר ודקמא הכל בכלל ובענין דגנישה כלל מוסף על המצא גניבה ושור כתב

בְּשֵׁהוּא אומר שה כו'. אף על גב דתמור כתיב ברישא נקטי כי האי גונא משום דהכי מסיק מילתיה שפיר:
יֵאמֵר גניבה ושור וחיים והכל בכלל. שאל הר"ר אשר מלוג'ל את ר"י היכי ס"ד דמגניבה שור וחיים מרבינן כל דבר רב ויהו אלא פרט וכלל דלא הוה מרבינן מיניה אלא שור וחיים מרבינן כל דבר רב ויהו אלא פרט וכלל שאין כלום בכלל וכלל טפי

דקוה ליה כלל ופרט ושור אין מידי אחרניא לא. וכן תימא אילו נאמר קמפרי. אילו נאמר שור ברישא והדר גניבה לא היה צריך לכתוב יתרו למה לא נכתב בן. אילו נאמר שור וגניבה בתמייה הא ודאי ה"ל פרט וכלל ושפיר קשיא לי ומאי אילו בן קמפרי ליה אלא קמריבא קאמרי. בתמי' גניבה ושור הא הוה ליה כלל ופרט ומאי הכל בכלל וקא קשי' לי' ומאי חפרט מפורש והמדר ליה הא כלל ופרט לא מרבי מידי. אחיים קמרי. גניבה דה"ל בכלל קמא סמוך ליה אחיים דהוי בכלל בתרא ודרשיה בכלל ופרט וכלל וספיקא דקתני ויאמר גניבה שור ושה ותמור והכל בכלל והואיל ואחיים סמוך ליה מאי קשיא לי' הא טפי לא כתיב אם המצא תמצא קשיא ליה כדאמר במסקנא ומידי אפסוקיה גמרא למילתי' דרבא קמפרי אחרתי' לא שבק לאסוקיה למילתי'. והא לא דמי כללא בתרא. דלא כילי אלא בעלי חיים לכללא קמא והשמע כל דבר. הא תנא רבי ישמעאל. ביטליה אלו תמור. והא קמי גניבה ליה. לתנא דבי חזקיה בסיפא דמילתא: אם המצא תמצא. דמשמע ריבויי למה לי ושהו' קא מפרש לה רבא לכולא מתני'. הכל בכלל. דמתרבי כל בעין הפרט דבר המפסילט וגופו ממוק. והא קא מצינו מקיים גניבה. ודרשינן בכלל ופרט לרבות כל דבר. יאמר גניבה ושור ושה ותמור וחיים והכל בכלל. אם המצא תמצא לי' ומשני אילו בן יהייתו אומר אם כל ל' להכי אינטררוך אם המצא תמצא למימר דלוא מגניבה וחיים דרשיננה לכלל אלא מאם המצא תמצא ושדרינה לכל דמי פרטי ביניהו כדמפרש למקו: דבר תנא רבי חזקיה מן ש' ל' להביא שאר כ"ח המצא אופי חיים הרי בעלי חיים אומר. כלומר מקרא בהדיא נפקי ולא מכלל ופרט חלקך מה אני מקיים כלל ופרט לרבות כל דבר ואבתי המצא תמצא למה לי והכי מסקנא דרבא דמי אקוה לי' ו

בְּשֵׁהוּא אומר שה הרי שה אומר הא מה אני מקיים גניבה לרבות כל דבר יאמר שור שה וגניבה והכל בכלל אילו פה הייתי אומר מה הפרט מפורש דבר הקדוש בבכורה אף כל דבר הקדוש בבכורה מה יש לך להביא תמור בשהו אומר תמור הרי תמור שור ותמור שה וגניבה והכל בכלל אילו פה הייתי אומר מה הפרט מפורש בעלי חיים אף כל ב"ח מה יש לך להביא שאר בעלי חיים בשהו אומר חיים הרי חיים אומר הא מה אני מקיים גניבה לרבות כל דבר אומר מר יאמר שור וגניבה מי פתיב שור וגניבה גניבה ושור הוא דרתיב וכי תימא אילו נאמר קמפרי אילו נאמר שור וגניבה ומי מציתי אפרת מה הפרט מפורש הוה שור פרט וגניבה כלל אפרת וכלל נעשה כלל מוסף על הפרט ואיתרבו להו כל מילי אלא ברכתיב קאמרי גניבה ושור מי מציתי אפרת הכל בכלל או מה הפרט מפורש הוה ליה גניבה כלל ושור פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט שור אין מידי אחרניא לא אמר רבא תנא אחיים קא סמוך ליה וכלל ופרט וכלל קא"ל והא לא דמי כללא בתרא לכללא קמא הא תנא דבי רבי ישמעאל הוא דכה"ג דריש כללי ופרטי והכי קא קשיא ליה אם המצא תמצא למה לי יאמר שור וגניבה וחיים והכל בכלל אילו בן הייתי אומר מה הפרט מפורש דבר הקרב לגבי מנזבח אף כל הקרב לגבי מנזבח מה יש להביא שה בשהו אומר שה הרי שה אומר הא מה אני מקיים גניבה לרבות כל דבר יאמר גניבה ושור ושה וחיים והכל בכלל אילו בן הייתי אומר מה הפרט מפורש דבר הקדוש בבכורה אף כל דבר הקדוש בבכורה מה יש לך להביא תמור בשהו אומר תמור הרי תמור שור ותמור שה וגניבה והכל בכלל אילו פה הייתי אומר מה הפרט מפורש בעלי חיים אף כל ב"ח מה יש לך להביא שאר בעלי חיים אומר אם כל ל' להכי אינטררוך אם המצא תמצא למימר דלוא מגניבה וחיים דרשיננה לכלל אלא מאם המצא תמצא ושדרינה לכל דמי פרטי ביניהו כדמפרש למקו: דבר תנא רבי חזקיה מן ש' ל' להביא שאר כ"ח המצא אופי חיים הרי בעלי חיים אומר. כלומר מקרא בהדיא נפקי ולא מכלל ופרט חלקך מה אני מקיים כלל ופרט לרבות כל דבר ואבתי המצא תמצא למה לי והכי מסקנא דרבא דמי אקוה לי' ו

מקיים גניבה לרבות כל דבר יאמר גניבה ושור ושה ותמור וחיים והכל בכלל אילו בן הייתי אומר מה הפרט מפורש בעלי חיים אף כל ב"ח מה יש לך להביא שאר ב"ח בשהו אומר חיים הרי חיים אומר הא מה אני מקיים גניבה לרבות כל דבר אומר מר יאמר שור וגניבה מי פתיב שור וגניבה גניבה ושור הוא דרתיב וכי תימא אילו נאמר קמפרי אילו נאמר שור וגניבה ומי מציתי אפרת מה הפרט מפורש הוה שור פרט וגניבה כלל אפרת וכלל נעשה כלל מוסף על הפרט ואיתרבו להו כל מילי אלא ברכתיב קאמרי גניבה ושור מי מציתי אפרת הכל בכלל או מה הפרט מפורש הוה ליה גניבה כלל ושור פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט שור אין מידי אחרניא לא אמר רבא תנא אחיים קא סמוך ליה וכלל ופרט וכלל קא"ל והא לא דמי כללא בתרא לכללא קמא הא תנא דבי רבי ישמעאל הוא דכה"ג דריש כללי ופרטי והכי קא קשיא ליה אם המצא תמצא למה לי יאמר שור וגניבה וחיים והכל בכלל אילו בן הייתי אומר מה הפרט מפורש דבר הקרב לגבי מנזבח אף כל הקרב לגבי מנזבח מה יש להביא שה בשהו אומר שה הרי שה אומר הא מה אני מקיים גניבה לרבות כל דבר יאמר גניבה ושור ושה וחיים והכל בכלל אילו בן הייתי אומר מה הפרט מפורש דבר הקדוש בבכורה אף כל דבר הקדוש בבכורה מה יש לך להביא תמור בשהו אומר תמור הרי תמור שור ותמור שה וגניבה והכל בכלל אילו פה הייתי אומר מה הפרט מפורש בעלי חיים אף כל ב"ח מה יש לך להביא שאר בעלי חיים אומר אם כל ל' להכי אינטררוך אם המצא תמצא למימר דלוא מגניבה וחיים דרשיננה לכלל אלא מאם המצא תמצא ושדרינה לכל דמי פרטי ביניהו כדמפרש למקו: דבר תנא רבי חזקיה מן ש' ל' להביא שאר כ"ח המצא אופי חיים הרי בעלי חיים אומר. כלומר מקרא בהדיא נפקי ולא מכלל ופרט חלקך מה אני מקיים כלל ופרט לרבות כל דבר ואבתי המצא תמצא למה לי והכי מסקנא דרבא דמי אקוה לי' ו

אומר חיים הרי חיים אומר וקמה לי כל הני פרטי מה הם אני מקיים גניבה פירוש כלל ופרט וכלל לרבות כל דבר ועוד שאלו דאמאי הוצרך לומר מה היה הפרט מפורש ב"ח ליה למימר אילו בן הייתי אומר מה הפרט מפורש דבר שבכללו מפקא לאתני עופות וטוהרים ול' הוי מוצ' לאקשינו הו כשהוא אומר חיים הרי חיים אומר כו' ושפיר אינטררוך המצא ואור' דסובר זה התנא שאין לנו תלמוד זה הדבר בצד טומאה כיון שטומאה חלוקה יותר מדיא שזה במנע ובמשא וזה בבית הבעליעה ודקא ועוד שאלו קמה ליה לרבא למימר דאם המצא תמצא קא קשיא ליה וצריך ליה דברי הברייתא ולומר גניבה שור לימא דחוקיה אתא לפרוש' למה לה הני פרטי ואם המצא תמצא סמוך וכגבי מערבא כ"ל דאמר שני כללות המצא: וזה הוה פרט בניהו דרונם בכלל ופרט הו' יאמר המצא ושור וגניבה והכל בכלל אבל המצא תמצא לא חשיב להו שני כללות דהכי הורה כלשון בני אדם ומשני דממור לרוביה ועם שני כללות לא אתי ומסיק ויאמר המצא ושור ותמור ושה וגניבה והכל בכלל אילו בן הייתי אומר מה הפרט מפורש ב"ח והשתא נסיב שפיר כשהוא אומר חיים הרי חיים אומר הא מה אני מקיים כלל ופרט לרבות כל דבר והוי' אתי מסקנא דברייתא שפיר דלפי מה שמפרש רבא דהמצא תמצא קא קשיא ליה אין מתרין בברייתא עצמה כלום וגם מה שמרביב שור קודם לגניבה הוה אתי ממי שפיר והשביע לו ר"י תנא דאין לומר דברה תורה כלשון בני אדם אלא במקום שאי אפשר לומר ע"כ ואין לראיין כאן הוה ועוד דאי' דיאך היה יכול לומר אילו בן הייתי אומר מה הפרט מפורש קרב לגבי מנזבח וקודש בבכורה דע"כ כיון דסבר האי תנא דשני כללות המצא: וזהו ברביה ורביה דיינין ליה אי' כ"ח כללות ויהוה הוה מרבינן כל דבר והיא ליכא למימר דהכל פרט ביניהם כגבי מערבא דאי' כ' תקשה ליה שה למה לי כדפרשינן ו

א"י הכי שפיר קשאי ליה. ומשנו משום דאית ליה פירקא אע"ג דהאי פירקא ליתא בבירוקיא היינו משום דלא חש לפרשה:

מְהִיבָא קמייתא ליה מכללא בתרא ככללא גופי' חיים כתיב ביה. גם זה שאל ה"ר אשר מלונ"ל את ר"י דאבתי: תוקשה המצא המצא המצא ל"ל דתא כיון דלא מצוי לרבוני

בכלל ופרט וכולל טפי אלא בעלי חיים משום דכללא גופיה חיים כתיב ביה אי"כ ע"כ חיים 1
 לכללא לא איתא דאי ככללא אמאי איצטרך ב' 2
 הנהו פרטי לא לכתוב אלא גניבה חיים ונהו 3
 מרבינו נמי ל' בעלי חיים אלמא לאו כללא הוא 4
 אלא פרטא ומפרט דחיים לחוד נרבה כל ב"ח 5
 ומכל הני פרטי נרבה כל דתרי וקבי איתא בסמוך 6
 אי לאתני בעלי חיים כתיב ביה כתיב ותיבי ר"י 6
 דלסקן דואי דאיבא ככללא וכללא כדאמר 7
 שדי שור ב"ח המצא המצא קאמר שפיר דמכען 1
 המצא דשור מרבינו אפילו דלאו ב"ח דכל ב"ח 1
 מפרטא דחיים נפקא אב"ל בלא געלות מתיבא 9
 אי חיים לא הו' כלל היכי מתרבו דלאו ב"ח 10
 מפרט ב"ח דליבא כלל בתרא לרבוני מתיב בעין 11
 הפרט הואיל שאין לרבות מהן כלום אם געלה 12
 חיים פרט ע"כ ציינו כ"ח געלות מתיבא ותיב 12
 והואו הפרטות למעט מן וכולל ונאמר מה הפרט 13
 מפרט דבר שנקלחו ממקמה ונמטע מהם עשות 2
 טמאים ואע"ג דהאי תנא אין נראה לו לתפוס צד 2
 טמאה היינו דוקא לפי מה שהיה יכול לתפוס צד 2
 ב"ח ורוצה לעשות כלל דחיים כמו כלל דהניקה 16
 אכל השקא דמסיק דמתיב לא משמע אלא ב"ח 17
 ואין יכול לתפוס צד ב"ח דאי"כ פרטי למה לי ע"כ 2
 היה צריך לתפוס צד טמאה וכהו איצטרך 2
 המצא המצא לרבות כל דבר בדמסיק 2
למעוטי דבר שאין מסתמך. אית ספרים דגרסי 3
 לאתני וליעיל ות' סג. ד"ה דבר) 3
 מפורש: 3

א"י הכי שבי ל"ל. ה"ג לאקשמו שור ושה ל"ל

דמכען הפרט דחיים לחוד מרבינו כל דבר 3
 אפילו דלאו ב"ח ולפי שהמקרא התחיל דבריו 3
 בשור שהוא ראשון נקט הכי אבל באמת הוא 3
 ששניהם מיותנים: 3
 אין 3

ולמ"ד תרוייהו בטווען טענת גנב דהאי אם המצא המצא מסיק ליה לגנב עצמו מרשיע 28
 עצמו מנלן מאשר ירשיעון אלהים ולא המרשיע את עצמו ולמ"ד חד גנבב וחד בטווען 29
 טענת גנב דאיתיה ליה מהמצא המצא מרשיע את עצמו האי אשר ירשיעון מאי דריש 30
 ביה אמר לך הוהו מביעי ליה למורה בקנס דפטור ומ"ד תרוייהו בטווען טענת גנב קסבר 31
 מודה בקנס ואח"כ באו עדים תיבי ולמ"ד חד גנבב וחד בטווען טענת גנב דנפקא ליה 32
 גנב מהתם בשלמא אם המצא המצא לכדרבא בר אהילאי אכל כל הני פרטי למה לי 33
 כדתנא דבי רבי ישמעאל דתנא דבי רבי ישמעאל כל פרשה ששאמרה ולשנית לא נשנית 34
 אלא לדרך שנתחדש בה ואימא גנב עצמו בשבועה לא ס"ד דתנאי רבי יעקב אומר שנים 35
 ישלם שלא בשבועה אתה אומר שלא בשבועה או אינו אלא בשבועה אמה' לא כד 36
 היה מאי לא כד היה אמר אפי' לא לכתוב רחמנא שנים ישלם גנבב ולייתי בק"ו מוטוען 37
 טענת גנב ומה טוען טענת גנב דכהימריא אתא לדייה אמר קרא לישלם תרי גנב עצמו 38
 דבאיפורא אתא לדייה לא כל שפון אלא שנים ישלם דכתב רחמנא גנבב עצמו למה לי 39
 דאפילו שלא בשבועה והאי אם המצא להכי הוא דאתא הא מביעי ליה לכדתנאי דו 40

א"י הכי שפיר קא קשאי ליה. ומאי תשובה יש בקרב: ה"ג לרבות כל דבר מתיבא 1
 פריתי לת מכלל בתרא ככללא גופא חיים כתיב ביה. כלומר איצטרך אם המצא 1
 המצא דאי מגניבה וחיים דרשת לכלל איתא ביה תכל התבא ודרשקון בכלל ופרט 1
 מכללא בתרא אף כל ככללא גופיה חיים כתיב ביה. גם זה שאל ה"ר אשר 1

א"י הכי שפיר קשאי ליה משום דאית ליה פירקא 1
 לרבות כל דבר מתיבא קמייתא ליה מכלל בתרא 1
 ככללא גופיה חיים כתיב ביה וכלל מאי קא 1
 מהני ליה אי לאתני כל דבר הא חיים כתיב בעלי 1
 חיים אין מירי אחרינא לא משום תבא איצטרך אם 1
 המצא אמרי והא שני בללות הפסמיכי אהרדי ניהו 1
 אמר רבינא דאמרי במערבא כל מקום שאתה מוצא 1
 שני בללות הפסמוכים זה לזה תפל פרט ביניהם ודגום 1
 בכלל ופרט שרי שור בין המצא לתמצא לאתני 1
 מאי אי לאתני ב"ח כתיבין נפקא אלא לאתני דבר 10
 שאין בעלי חיים ודרוש הכי מה הפרט מפורש דבר 11
 המפוטלמל וגופו כמזון אף כל דבר המפוטלמל וגופו 12
 כמזון ותו שדי המזון בין המצא לתמצא לאתני מאי 13
 אי לאתני דבר שאין בעלי חיים משור נפקא אלא 14
 לאתני דבר מסויים א"ה שה למה לי אלא ריבה 15
 ומיעט וריבה הוא כדתנא דבי רבי ישמעאל דתנא 16
 דבי ר' ישמעאל במים במים ב' פעמים אין זה כלל 17
 ופרט אלא ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל מאי רבי 18
 רבי כל מילי אי הכי כל הני פרטי למה לי חד למעוטי 19
 קרקע וחד למעוטי עבדים וחד למעוטי שטרות גניבה 20
 וחיים לכדרבא דאמר אהייה לקרן פעון שגנב ולמ"ד 21
 חד גנבב וחד בטווען טענת גנב וגנב עצמו נפקא ליה 22
 מאם ימצא הגנב הוא אם המצא המצא מאי דריש 23
 ביה מביעי ל' לכדרבא בר אהילאי דאמר רבא בר 24
 אהילאי מאי טעמא דרב דאמר מודה בקנס ואחר 25
 כך באו עדים פטור דכתיב אם המצא המצא אם 26
 המצא בעדים המצא בדיניים פרט למרשיע את עצמו 27
 ולמ"ד תרוייהו בטווען טענת גנב דהאי אם המצא המצא מסיק ליה לגנב עצמו מרשיע 28
 עצמו מנלן מאשר ירשיעון אלהים ולא המרשיע את עצמו ולמ"ד חד גנבב וחד בטווען 29
 טענת גנב דאיתיה ליה מהמצא המצא מרשיע את עצמו האי אשר ירשיעון מאי דריש 30
 ביה אמר לך הוהו מביעי ליה למורה בקנס דפטור ומ"ד תרוייהו בטווען טענת גנב קסבר 31
 מודה בקנס ואח"כ באו עדים תיבי ולמ"ד חד גנבב וחד בטווען טענת גנב דנפקא ליה 32
 גנב מהתם בשלמא אם המצא המצא לכדרבא בר אהילאי אכל כל הני פרטי למה לי 33
 כדתנא דבי רבי ישמעאל דתנא דבי רבי ישמעאל כל פרשה ששאמרה ולשנית לא נשנית 34
 אלא לדרך שנתחדש בה ואימא גנב עצמו בשבועה לא ס"ד דתנאי רבי יעקב אומר שנים 35
 ישלם שלא בשבועה אתה אומר שלא בשבועה או אינו אלא בשבועה אמה' לא כד 36
 היה מאי לא כד היה אמר אפי' לא לכתוב רחמנא שנים ישלם גנבב ולייתי בק"ו מוטוען 37
 טענת גנב ומה טוען טענת גנב דכהימריא אתא לדייה אמר קרא לישלם תרי גנב עצמו 38
 דבאיפורא אתא לדייה לא כל שפון אלא שנים ישלם דכתב רחמנא גנבב עצמו למה לי 39
 דאפילו שלא בשבועה והאי אם המצא להכי הוא דאתא הא מביעי ליה לכדתנאי דו 40

כפילא

ארבע וחומשא וזףא. לפי מה שפ"ה דחומשא עולה לו בכפילא משמע את הכפל ונפטר בכך מן החומש קשה קצת מה בכך אי כפילא ארבע וחומשא וזףא ומיהו כקונט" פי' דלית ליה כפרה בחומש כיון שאין ניכר ומובלע בתוך הכפל ואין יהא מקרש דחומשו עולה לו בכפילו משמע את החומש ועולה לו לכפל יהו ניחא דיהו פרך שפיר

אבל לשון בכפילו לא משמע הכי והכותפתא נמי גרסי' וחומשו עולה לו מתוך כפילו ורבי"א מקרש

דאלוהו ברייתא כקריב דמשמע דחומשו עולה וכלל בכפילו:

אלמא

קרן בעין שגבג. תימה אמאי לא רדדי כגון דמעיקרא שריא וזףא ולפסוק שויתא ד' ויכפילא וזףא בעין שגבג דלא כרב וחומשא וזףא כשעת העמדה בדין כדאמר רב הדרה ו' ומשלה ד' ויר' ודלמא למימר הכי כולל דמהיכא תימי דקרן וזתא כשעת העמדה בדין ובפל ד' וה' יהי' בעין שגבג דאין לחלק בין כפל ד' וה' לקרן אם לא מזה הפסוק וקוד אכן לנו שום מסק רוב נמי דמתלק היינו משום דקרא קרדישי ועוד דבלאו הכי דתי שפיר ונח לו כפי האמת ובאונו ענין שיהיה המסייע אומר שאין להעמידה:

ואי

אמרת שפיר בנה. פירוש ב' הא שפיקטא איל אבן שלט דשינוי קני ונעשה איל אבן שלט דשינוי קני כדאמר בסמוך דשינוי קונה לבי':

איל

בן יומא קרדי איל. מיהו דדאי לענין קרן אמרינן דאיל בן יומא שפיר שום מכותב במקום אחר כבש בן שנתו ויורא יכו:

הא

מני בית שמאי יהיא. תאי שנויא ליתא לקרא דאית ליה בריש הגזול קמא (לקמן דף ע"ד) ודקא לגבוה אכרי ב' משום דקאמאס אי' והכי מדמה ליה דמה ענין אתנן אצל שינוי ויר' דקסבר דאי שינוי קונה א"כ ראוי הוא להחזיר שינוי בתאנן דחשיב כאיור ואין זה אותו שפא ליה בתורת אתנן ומקאסי מיי לא נאסי:

הן

ולא שינויהם. תימה דבסמוך נפקא ליה לרבה דשינוי קונה מקרא אחריתי דכתוב אשר גזל בעין שגול יחזיר ועוד קשה דרב סהדא קאמר דשינוי אין קונה דרדיש אשר גזל מימ' ובהגזול קמא (ער) קאמר רבי יוחנן דבר תורה גזולה המושגת חזרת בעיניה מדכותב' והשיב את הגזילה ממ' וכי בליגי אביה הלל ונראי' לר"י דלקמן מייתי בשינוי החזיר לבריתו ואהכי מייתי ברש הגזול קמא מלתיה דר' יוחנן ורבה דבסמוך סבר דאפי' שינוי החזיר לבריתו נמי קני וצריכי תרי קראי דאי לא אלא את' קרא וזת' מקמי ליה בשינוי שאין חזר את' דמיתיה רבה סיעע לדרבי משמעת הגזול עצים (ליקני ד' ע"ג) משום דמיתיה בשינוי חזר לבריתו כדמוקי לי' ההם ברש פרק' (שם) בעצים משופים וצמר טווי וזתהיא דלא חפסיק ליתן לו עד שצבעו נראי' לרבה דאייניו נמי בשינוי החזיר שכולל להעבירו ע"י צפון כדאמר ברש הגזול (שם) ואע"פ דלר' יוחנן מיתיה בשינוי שאינו חזר ומוקי לה עבד אילן דלא עבר לה לרבה נראה לו דוקא להעמידה כבלא אילן (לר' אב' עבר)

וחב"א קמון המשלם בראש. שאינו משלם אלא קרן והשיב את אשמו היינו קרן שהיא אשם וחוטא עליו ובקרא אחריתא כתיב הנהם ואת אשמו וביא לה' וגו': ושאנו משלם בראש. כי הכא דאיכא כפל לא שייך בה דין חומש כלל ואפי' לא שוין חומשא ובכפיל פטור ור"י בעל אשם קאתי לאסופי לפטורא: **כפילא ד'** ו**חומשא וזףא**. ובין דאין שוין לא חומש מקרי ולא סליק ליה: **דכפילא וזףא**

וחומשא וזףא. החומש חב' קרנא שיימין וזרן משלם בעין שגבג נמצא קרא ד' וחומשו מוסיף עליו ובחזרו לכתוב וזףא וזףא וזףא וכפל כשעת העמדה בדין והיינו כרב דאי לא קרן בעין שגבג לא יהי וזףא חומש ואי כפל בעין שגבג הי' ד' אלא ש"מ כרב' ורבנן אפרי' להי. אי לערביהו קבעי לא ליכתוב לא ור'י ולא את: **לאפסוקי בין קמון ונבות**. אשם: **לקמון היינו**. חומש דלא אורח ארעא לערביהו להדיא: נעשה שינוי קריו וקמא. בשינוי לתא מילתא דאם טבח ומכר שלו הוא טובח וכי ופטור מה' וז' אבל קרן ובפל משלם קרן כי השתא ובפל בעין שגבג בא כשעת העמדה בדין: **בעין שגבג**. לקמן אותבינן לרב מהא דאמר תשלומי כפל ד' וה' כשעת העמדה בדין ולרבה דאמר תכרה ו' שתיהי משלם ד' וכדתשתא ליכא לאותובי דיכול לשנויי דהך מתנייתא כפל ד' וה' דנקא נקט אבל קרן היכא דאשכח כי השתא משלם. תרמי גבי מילך. בתמיהה ונקניניהו בשינוי השם. נודי השבח דגופיה לא יהי שינוי דממילא קשבה וזול ומיהו בשמא ודאי אשתתפי מ"ט קשא. לר' אילעאי: שינוי במקומו עופרה. איע' דאישתתפי לא נפק מפרשות בעליוס: **תני תרמי אפוי**. לקרן: עד

ו**ר"ש בן יוחאי** ואת ערביה קרא ורבנן אמרי' לך לא ליכתוב רחמנא לא ור'י ולא את ו**ר"ש בן יוחאי** אמר לך את לא סניגא דלא קתב לאפסוקי בין קמון גבוה לקמון היינו הלכך אהא ור'י ערביה קרא אמר רבי אילעא גב טלה ונעשה איל עגל ונעשה שור נעשה שינוי קריו וקמא טבח ומכר שלו הוא טובח שלו הוא מוכר איתביה רבי חנינא לר' אילעא גב טלה ונעשה איל עגל ונעשה שור משלם תשלומי כפל ו**תשלומי ארבעה וחמישה בעין שגבג ויא' ס"ד קנייה בשינוי אמאי משלם שלו** הוא טובח שלו הוא מוכר אמר ליה ואלא מאי שינוי לא קני אמאי משלם בעין שגבג לשלם פי השתא אמר ליה כי השתא היינו מעמא דלא משלם משום דא"ל תורא גבוי מפקד דיכרא גבוי מפקד א"ל רחמנא ניצלן כהאי דעתא אמר ליה אדרבה רחמנא ניצלן מידעתא דידך: **מתקורף לה רבי יורא וניקניניהו בשינוי השם אמר רבא שור בן יומא קרוי שור איל בן יומא קרוי שור בן יומא קרוי שור או עז פי וילד איל בן יומא קרוי איל דכתיב ואיל צאנך לא אכלתי אילים הוא דלא אכל כבשים אכל אלא לאו ש"מ איל בן יומא קרוי איל מ"מ קשא א"ר ששת הא מני ב"ש היא דאמרי שינוי במקומו עופרה ולא קני דתניא נמן לה באתננה חימיו ועשאן סולת ורתים ועשאן שמן ענבים ועשאן יין תני תדא אסור ותני תדא מותר ואמר רב יוסף תני גזירון דקמאספורכ ב"ש אוסרון ובית הלל מתירין מאי טעמא דבית שמאי דכתיב גם לרבות שינויהם ובית הלל הם ולא שינויהם ובית שמאי ההוא הם**

עשאה מזור - מהורה. שרייה בשמן - לא כמי שעשאה מזור?

רבי זעירא, רבי ינאי, רבי ירמיה בשם רבי יהושע בן לוי: נראין דברים שתהא הלכה ברבי עקיבה. שהוא אומר מעין שניהן, ואינה אלא ברבי יהושע, מקולי שלש על שלש. לא סוף דבר מהורה, אלא אפילו טמאת. בגין רב. דרב אמר: מסיקין בכלים, ואין מסיקין בשברי בלים:

הלכה ד' מתני' לא יקב אדם שפופרת של ביצה ומלאנה שמן ויתננה על פי הנר, בשביל שתהא מנטפת, אפילו היא של חרם. ורבי יהודה מתיר. אם חיברה היוצר מתחילה - מותר.

לא ימלא אדם את הקערה שמן ויתננה בצד הנר ויתן ראש הפתילה בתוכה, בשביל שתהא שואבת. ורבי יהודה מתיר:

גמרא למה? משום שלא הותחל בכל טיפה וטיפה. או שמא ישבח וערה. מה נפיק מן ביניהן? הן זקוקה דיקלון, אין תימר משום שלא הותחל בכל טיפה - הרי לא הותחל בכל טיפה וטיפה. אין תימר שמא ישבח וערה - הרי אינה שוכה ומערה:

אם חיברה היוצר מתחילה - מותר. שנייה היא שפולה אחד. אלא אם חברה בסיד או בגיפסום. יאות, דרבי יודה כדעתיה. דרבי יודה אמר: משקה טופח - חיבור.

תני: פתילה אחת בשני פוסות, בשתי קערות, בשני תמחויין - אסור. רבי יודה מתיר.

רבי חנניא בשם רבי פינחס: רבי יודה כדעתיה. דרבי יודה אמר: טופח - חיבור:

[דף י"ח ע"א]

הלכה ה' מתני' המכבה את הנר מפני שהוא מתירא מפני עבו"ם, מפני ליסטים, מפני רוח רעה, אם בשביל החולה שישן - פטור. כהם על הנר, כהם על השמן, כהם על הפתילה - חייב. רבי יוסי פוטר ככולן חוץ מן הפתילה, מפני שהוא עושה פהם:

גמרא אמר רבי שמואל בר רב יצחק: מפני עבו"ם של סבנה. מפני ליסטים של סבנה.

רבי יוסי בעי: אי מפני ליסטים של סבנה - ניתני מותר. רבנן דקיסרין בשם רבי יוסי בן חנניא: מותר.

מה בין המציל ממה שבנר, מה בין המציל ממה שבזית? רבנן דקיסרין בשם רבי שילא: לא דומה המציל מגופה של פתילה, למציל חוץ מגופה של פתילה.

אמר רבי יוחנן: רבי יוסי ורבי שמעון - שניהן אמרו דבר אחד. כמה דרבי יוסי אמר: עד שיחא לו צורך בגופה של פתילה. בן רבי שמעון אומר: עד שיחא לו צורך בגופו של דבר.

מה אית לך צורך בגופו של פתילה? רבנן דקיסרין, רבי לעזר בשם רבי חנינא: שבן שמשוי אומנין מהרכין לן. במה דתימא: ושער רישיהון לא התחרף. מהו מהרכון לון? מפספסין לון.

תמן תנינן: כל המקלקלין – פטורין, היין מן המכעיר ומן העושה חבורה. בר קפרא אמר: אפילו אינו צריך לדם, אפילו אינו צריך לאפר.

מתניתא פליגא על רבי יוחנן! שורו שהדליק את הגדיש בשבת – חייב. והוא שהדליק את הגדיש בשבת – פטור. שורו שהדליק את הגדיש בשבת – חייב, שלא לצורך. והכא הוא שהדליק את הגדיש בשבת – פטור, אפילו שלא לצורך.

תני: כל המתחייב בנפשו, שוגג – מביא חטאת. אמר רבי חנניה בריה דרבי הלל: מאחר שלא לצורך היה מתחייב בנפשו. וכאן אפילו שלא לצורך – יהא פטור מן התשלומין. מן הדא: מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת. מה מכה בהמה – לא חלקתה בה בין שוגג למזיד לחייבו ממון. אף מכה אדם – לא תחלוק בו בין שוגג בין מזיד לפטור ממון.

וקשיא על דבר קפרא: הכערה למדה על כל המלאכות שבתורה, כולחן – לצורך, והיא

[דף י"ח ע"ב]

שלא לצורך. אמר רבי יוסי: אין יסבור כרבי יוחנן דאמר: הכערה למדה על כל המלאכות שבתורה. רבי לעזר אמר: הכערה לימדה על עצמה.

ולית לרבי לעזר לאחת – לחייבו על כל אחת ואחת? אשפח תני בשם רבי לעזר: הנה – לחייב על כולחן אחת.

ניחא הכערה. חבורה? אב שלה – לצורך, והיא – שלא לצורך.

רבי יוסי בי רבי בון אמר: איתפלגון רבי לעזר ורבי יוחנן. חד אמר: שהיטה – עיקר, וחבורה – תולדה. וחורנה מחליף.

הכעיר וכיפה בנפיחה אחת – חייב שתים. אמר רבי אבדימי אחוי דרבי יוסי: הדא אמרה, נפח בכלים ושיבון – משלם נזק שלם.

החומה גחלים מתחת הקדירה בשבת – חייב. רבי שמעון בן אלעזר בשם רבי לעזר בי רבי צדוק: חייב שתים. אחת – שפיכה את העליונות. ואחת – שהכעיר את התחתונות. והותה גחלים, ומתחמם כנגדן בשבת – פטור.

רבי יעקב בר אחא אמר: במחלוקת. כמאן דמר אינו חייב אלא אחת. כרם כמאן דמר חייב שתים – חייב. דמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן: לית פאן חייב שתים, אלא מעליו עליו פאילו חייב שתים.

אמר רבי יודן: תמן – אינו רוצה שיקערו, ואינו רוצה שייקבו. ברם הקא – רוצה הוא שיקערו, ורוצה הוא שייקבו.

הבעיר ובישל. אית תנאי תני: תנייב שתים. אית תנאי תני: תנייב אחת. מאן דמר תנייב שתים, אחת משום מבעיר, ואחת משום מבשיל. ומאן דמר אחת,

[דף י"ט ע"א]

הינדא היא? רבי יודה אומר: משום מבעיר. רבי יוסי אומר: משום מבשיל.

וקשיא על דרבי יוסי, הבערה לימדה על כל המלאכות שבתורה, אינו תנייב משום מבעיר, אלא משום מבשיל.

זר ששימש במקדש בשבת, ובעל מום ששימש בטומאה, רבי תייר רובא אומר: שתים. בר קפרא אומר: אחת.

מתיב בר קפרא לרבי תייר רובא: עבודה שהפכה מותר בה – זר מתייב עליה?

ומתייב לה והוא מתייב ליה, ותרתי קמיצה! עד שלא נקמצה – אסורה לזה ולזה, משננקצה – אסורה לזרים ומותרת לפתנים! אמר ליה: שנייא היא, דכתיב: **וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ.**

ותרתי מליקה! עד שלא נמלקה – אסורה לזה ולזה, משנמלקה – אסורה לזרים ומותרת לפתנים! אמר ליה: שנייא היא דכתיב **וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ.**

תרי טבל! עד שלא נתקן – אסור לזה ולזה. משניתקן אסור לזרים ומותר לפתנים! אמר ליה: שנייא היא, דכתיב **וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ.**

אמרינן: נצא לחוץ ונלמד. נפקון ושמעון. רבי יוסי אומר: שתים. רבי שמעון אומר: אחת.

מאן דמר אחת – משום זרות.

ומאן דמר שתים, אחת משום זרות. חורגנייתה לפה? משום שהיטה. ותרתי שהיטה בזר – פשירה! אלא משום הילוד וריקה וקבלה. אינה אלא שבות!

הוי, לית טעמא אלא משום איפול איכרים ופדרים שהיו מתאפלין על גבי המזבח כל חלילה.

על דעתיה דרבי יודא דו אומר משום מבעיר – ניקא.

על דעתיה דרבי יוסי דו אומר משום מבשיל, מה בישול יש באן? מפיון שהוא רוצה באפולן – במבשיל הוא.

[דף י"ט ע"ב]

הלקכה ו'

מתני' על שלש עבירות נשים מיתות בשעת לידתן, על שאינן זהירות בנדה, בחלה, ובהדלקת הנר:

גמרא אית תנני תנני: ילדות. אית תנני תנני: יולדות.

מאן דמור ילדות, תנני בשם רבי יודה: בעון הנדרים הבנים מתים. ומה מעמא? לשוא הביתי את בניכם.

ומאן דמור יולדות, מיכן שאין השטן מקטרג אלא בשעת סבנה.

רבי פנחס, רבי ירמיה בשם רבי חייא בר בא: בתיב: ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים. בסדר האורים אין בתיב באו, אלא במשפט האורים. אלא מלמד, בשעה שישאל יוצאין למלקחיה, בית דין של מעלה יושבין עליהן אם לנצוח אם להינצח.

אמר רבי חייא בר בא: בתיב, כי תצא מחנה על איביך ונשמרת מכל דבר רע. הא אם אינו יוצא, אינו צריך ליה שמיחה? אלא, מיכן שאין השטן מקטרג אלא בשעת הסבנה.

אמר רבי אחאי בר יעקב: בתיב, וקראהו אסון בדרך. הא בבית לא? אלא, מיכן שאין השטן מקטרג אלא בשעת הסבנה.

רבי ביסנא בשם רבי לוי: בתיב יום צרה ותוכחה ונאצה היום הזה. הא יום אחר לא? אלא, מיכן שאין השטן מקטרג אלא בשעת הסבנה.

רבי איבו בר גברי: בתיב, בהשפטו יצא רשע. יצא צדיק אין בתיב באו, אלא בהשפטו יצא רשע. אלא, מיכן שאין השטן מקטרג אלא בשעת הסבנה.

אמר רבי בא בר בינא: נסר שהוא מתוח מנג לנג, אפילו רחב כמה – אסור לחלף עליו. למה? אלא מיכן שאין השטן מקטרג אלא בשעת הסבנה.

רב אמר: היושב בבית מרוערע – עושה מלאך המות דניסטים שלו. דכתיב: ישיא מות עלימו. כמה דתימר, כי תשה ברעך משאת מאומה.

אמר רבי לוי: בשלשה מקומות השטן מצוי לקטרג. תמהלך בדרך בעצמו. ותישן בבית אפל לעצמו. ותמפרש בים הגדול.

אמר רבי יצחק בר מריון: אילולי דכתיב כה אמר ה' הנותן בים דרך. ביון שהיה אדם יורד לתוכו – היה מת.

ורבנן אמרין: הנותן בים דרך – מן העצרת ועד ההג. ובמים עזים נתיבה – מן החג ועד חנוכה.

רבי יוסה בריה דרבי תנחום דכפר אגין: עובדא הוה באסויא, אחא בעי מיפרוש מן הנא ועד חנוכתה. חמתיה הוה מטרונת, אמרה ליה: כדון מפרשין? איתחמי ליה אבוי וגם קבורה לא היתה לו. ולא שמע לא לדין ולא לדין ואזיל בימא.

רבי כהן אחוי דרבי חיייה בר בא הוה פריש. אתא בעי מיפרוש מן הנא לחנוכתה.

[דף כ' ע"א]

אמר לאחוי: צלי עליו אמר ליה: אין דצלייתי עלך. אלא אין חמיתנין לצבור מצליין למטרא – לא תתרחץ על צלותי. הוה דאת קטר לילבד – קטור רגלך.

על שאינן זמירות בנדה ובחלה ובחלקת הנר. אדם הראשון דמו של עולם. דכתיב וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ, וְגִרְמָה לוֹ תְּנֶה מִיְתָה, לְפִיכָד מָסְרוּ מִצְוֹת נְדָה לְאִשָּׁה.

ובחלה. אדם הראשון – חלה טהורה לעולם היתה. דכתיב וַיֵּצֵר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֶפְרָם מִן הָאָדָמָה.

ותיבא ביי דמר רבי יוסי בר קצרתה: ביון שהאשה מקשקשת עסתה בפנים – היא מנבחת חלתה. ונגרמה לו תנה מיתה. לפיכך מסרו מצות חלה לאשה.

ובחלקת הנר. אדם הראשון נרו של עולם היתה, שנאמר נר אלהים נשמת אדם. ונגרמה לו תנה מיתה. לפיכך מסרו מצות הנר לאשה.

תני: רבי יוסי אומר: שלשה דיבקי מיתה הן, ושלשתן נמסרו לאשה. ואלו הן: מצות נדה, ומצות חלה, ומצות תדלקה:

חלכה זו

מתני' שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשיכה: "עישרתן?" "עירבתן?" "תדליקו את הנר!"

ספק חשיכה ספק אינו חשיכה – אין מעשרין את הנדאי, ואין מטבילין את הכלים, ואין מדליקין את הנרות. אבל מעשרין את הדמאי, ומערבין, ומזמנין את החמין:

גמרא תני, רבן שמעון בן גמליאל אומר: הלכות הקודש והטאות והקשורות – הן הן גופי הלכות. ושלשתן נמסרו לעמי הארץ. הלכות הקודש, דתנינן: אם אמר "הפרשתי בתוכה רביעית קודש" – נאמן.

הטאות, דתנינן: הכל נאמנין על הטאת. הקשורות, דתנינן: ועל פולן עם הארץ נאמנין לומר "טהורין הן".

לא צורכא דלא, הדליקו את הנר, עישרתון ועירבתון! הדליקו. אמר רבי תינא בר אבא: מתוך שאתה מחמיר עליו בקלה, אף הוא מחמיר על עצמו בקמורה.

אמר רב חיי: רבי שמואל בר רב יצחק תוה מפקיד גו בייתיה, עירבתון, הדליקו את הנר. ולמה לא אמר "עישרתון"? אלא כל מה דתוה אכיל – מן שוקא תוה אכיל.

ספק השיבה, ספק אינה השיבה.

[דף כ' ע"ב]

מעשה בי רבי ליעזר, שהיה גוסס ערב שבת עם השיבה. ונכנסם הורקנוס בנו לחלוץ את תפיליו. אמר לו: בני, הינחת מצות הנר שהיא שבות ותייבין עליה פרת, ובאתה לחלוץ תפילין שאינן אלא רשות, ואינן אלא מצוה!

יצא לו, והיה צועק, ואמר: אוי לי, שנטרפה דעתו של אבא.

אמר לו: דעתך הוא שנטרפה, דעתי הוא לא נטרפה!

ביון שראו תלמידיו שהשיכם דבר של חכמה, נכנסו אצלו, והיו שואלין אותו, והיה אומר להן על הטמא – טמא, ועל הטחור – טחור. ובאתרונה אמר: "טהור" ונסתלקה נשמתו.

אמרי: ניפר רבי שהיה טחור! אמר רבי מנא: ועד ביון ניפר! נכנס רבי הושע וחליץ את תפיליו, והיה מגפפו ומנשקו ובוכה. ואומר רבי רבי הותר הנדר, רבי רכב ישראל ופרשיו!

אין מטבילין את הכלים. מתניתא בכלים גדולים, אכל בכלים קטנים – מערים עליהן ומטבילין. תני רבי הושעיה: ממלא הוא אדם בכלי טמא מן הבור, ומערים עליו ומטבילו.

תני: נפל דליו לתוך הבור, נפלו כליו לתוך הבור – מערים עליהן ומטבילין. תריז אמורין, חד אמר: בכלים שנטמאו באב הטומאה. וחורנה אמר: בכלים שניטמאו בווילד הטומאה.

מתיב מאן דמר באב הטומאה למאן דמר בווילד הטומאה. אפילו בחול והא טעין הערב שמש.

אמר ליה: ברוצה לשתמש בהן חילין בטהרה.

רבי ירמיה ורבי זעירא בשם רבי תינא בר אשי: אשה פיקחת מדיחה כוס כאן, קערה כאן, תמחוי כאן, ונמצאת מרבצת את ביתה בשבת.

אכל מעשריו את הדמאי. רבי יוסי בשם רבי זכהו רבי חזקיה בשם רבי יודה בן פזי: דמאי דמתקן, דמאי דלא תקן.

ומערבין ומזמנין את החמין. אמר רבי הניא בר אשי: הדין דתימר בעירובי תצירות. אבל בעירובי תחומין דבר תורה הן.

הדרן עלה במה מדליקין

פרק שלישי

הלכה א'

מתני' בירה שהסיקה בקש או בגבבא – גותנין עליה תבשיל.

בגפת ובגצים – לא יתן עד שיגרוף

[דף כ"א ע"א]

או עד שיתן את האפר. בית שמאי אומרים: חמין אבל לא תבשיל. ובית הלל אומרים, חמין ותבשיל. בית שמאי אומרים: גוטלין, אבל לא מחזירין. ובית הלל אומרים: אף מחזירין.

גמרא ביני מתניתא, מקיימין עליה תבשיל.

מתניתא דרבי יודא דתניא: היו לפני פירים מתאימות, אחת גרופה וקטומה, ואחת לא גרופה ולא קטומה – מקיימין על הגרופה ועל הקטומה. מה מקיימין עליה? בית שמאי אומרים: אין מקיימין עליה בלום. ובית הלל אומרים: חמין אבל לא תבשיל. העביר את הפיחם – הכל מודין שלא יחזיר; דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר: בית שמאי אומרים, חמין אבל לא תבשיל. ובית הלל אומרים: חמין ותבשיל. העביר את הפיחם – בית שמאי אומרים: לא יחזיר. ובית הלל אומרים: יחזיר.

רבי חלב, רב ענן בשם רב: לא שנו אלא עליה, הא לתוכה – לא. עד איכא? עולא אומר: עד שלשה. אומר רבי מנא: עד מקום שהיא עושה חרין.

אמר רבי יוסי בי רבי בון: מפני שהיא שליט במקום שהיך שולטת.

ותניא כיי דמר רבי זעירא בשם רבי יהודה: מותר להפשיר במקום שהיך שולטת. ואסור להפשיר במקום שאין היך שולטת.

רבי ישיע בר גיזורה הוה משמש קומי רבי זעירא, והוה מעייל קומי תבשילין רותחין. אומר ליה: היך איתעבידא? אומר ליה: גרוף תופיין ויחב בגוה. אומר ליה: לא תהי עביד בן, אלא גרוף תופיין ויחב תלתא כפיין ורמי עליהון.

רבי אבהו הורי בבוצרה, ממלא נצרו רמה, ומיתן תלתא כפיין ומירמין עליהון.

דנציאל בריה דרב קטינא בשם רבי אפי: שיזרי תריות – בגפת וכעצים. הדיא דתימור: בשתיז לחין ויבשו. אבל אם היה יבשין מתחילתן – פקש וכגבכה הן.

גללי בהמה, אית תניי תני: בגפת וכעצים. ואית תניי תני: פקש וכגבכה. מאן דמור בגפת וכעצים – בדקת. ומאן דמור פקש וכגבכה – בגפת.

הגורף עד שיגרוף כל צורפו. מן מה דתני, הגורף – צריד לחטט בידי. הדיא אמרה, עד שיגרוף כל צורפו.

והקומם – עד שיקמום כל צורפו. מן מה דתני: מלבה עליה נעורת של פשתן. הדיא אמרה: אפילו לא קמם כל צורפו.

[דף כ"א ע"ב]

וידיא אמרה דא? יום טוב שחל להיות ערב שבת, אמר רבי שיין: מלבה עליה נעורת של פשתן. קטמה ונתלפת מהו? רבי הויא רובא עלה לביתו והורי: מותר.

בעון קומי רבי זעירה ורבי הושעיה ורבי חנניה חכריהון דרבנן: ליבה לשעבר? עבר רבי אמי ואידרון חכריא בעון מחזור עליהן. אמר לון רבי חנניה חכריהון דרבנן: מן דתוה עובדא תוה עובדא. אמר רבי שמואל בר סוקרטי: לכן צריכה לבה.

אמר רבי מנא: אנא קשייתה קומי רבי בא בריה דרב פפי, אין תימר לשעבר, אפילו לא בישל עליה בתחלה! דתני: הפעשר והמכשול בשבת, בשונג – יאכל, ובמזיד – לא יאכל. דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: שונג – יאכל למוצאי שבת. מזיד – לא יאכל.

רבי יוחנן הסנדלר אומר: שונג – יאכל למוצאי שבת לאחרים ולא לו, מזיד – לא לו ולא לאחרים. שמואל – כרבי יוחנן הסנדלר.

רב, כד תוה מורי בתבורתיה – תוה אמר כרבי מאיר. בציבורא – תוה מורי כרבי יוחנן הסנדלר. אמר רבי שמעון בר פרסנה: כרבי ישמעאל בי רבי יוסי דרש לון! דתני רבי ישמעאל בי רבי יוסי אמר משום אביו: כל דבר שחייבין על זדונו פרת ועל שנגתו חטאת, ועשאו בשבת, בין שונג בין מזיד – אסור, בין לו בין לאחרים.

וכל דבר שאינן חייבין על זדונו פרת ועל שנגתו חטאת ועשאו בשבת, שונג – יאכל למוצאי שבת לאחרים ולא לו, מזיד – לא לו ולא לאחרים.

בעיני קומי רבי יוחנן: את מזה אמרו? אמר לון: אני אין לי אלא משנה! הפעשר והמכשיל בשבת, שוגג – יאכל, מזיד – לא יאכל.

שמע רב הסדא ומר: הותרו השבתות!

רב חונה בשם רב: ותני רבי חייא בון! בראשונה היו אומרים: השוכח תבשיל על גבי פירה וקדשה עליו את השבת, שוגג – יאכל, מזיד – לא יאכל. נחשדו להיות מניחין מזידים, ואמרו: "שכיחין חיינו"! ואסרו להן את השוכח. והכא אמרו בון?

אמר רבי אילא: נחשדו

[דף כ"ב ע"א]

להיות מניחין, ולא נחשדו להיות מבשילין, וקנסו במניה, ולא קנסו במכשיל. חזרו לומר: תבשיל שהוא מצטמק ויפה לו – אסור. תבשיל שהוא מצטמק ורע לו – מותר. אינהו תבשיל שהוא מצטמק ויפה לו? בגון: אכרוב, ואפונים, ובשר טרוף.

אמר רבי תנחום בר עילאי: אף ראשי לפתות וראשי קפלוטות – עשו אותן בתבשיל שהוא מצטמק ויפה לו.

בצים מה הן? רבי יוסי בשם רבי ישמעאל בי רבי יוסי: אבא עלה לביתו, ומצא שם חמין – והתיר. בצים – ואסר. רבי שמואל בר נתן בשם רבי חמא בר חנינה: אני ואבא עלינו לחמות גדר, והביאו לפנינו בצים קטנים כחזרדין, וטעמן יפה כפנקריסין.

תני: לא תמלא אשה קדירה עסיסיות ותתנם לתוך התנור ערב שבת עם חשיכה. ואם נתנה – מוצאי שבת אסורין בכדי שיעשו. רבי אחא אמר: במזיד – כרבי מאיר. רבי יוסי אמר: בשוגג – כרבי יודה. אמר רבי מנא: יאות אמר רבי יוסי: הנוטע בשבת, שוגג – יקיים, מזיד – יעקור. ובשביעית, בין שוגג בין מזיד – יעקור.

רבי יהודא אומר: חילוף הדברים, הנוטע בשבת, בין בשוגג בין במזיד – יעקור. ובשביעית, שוגג – יקיים, ומזיד – יעקור. למה? מפני שהנטיית שבת עליו. וכאן, מפנין שאת אמר: "ימתין למוצאי שבת כדי שיעשו" – כמי שלא נהנה מחמת שבת כלום.

ומה טעמין דרבנן? נחשדו על השביעית ולא נחשדו על השבתות. דבר אחר: מונין לשביעיות, ואין מונין לשבתות.

היד עבדא? נטע פחות משלשים יום לפני שביעית, ונכנסה לשביעית, אין תימר חשד – אין פאן חשד. אין תימר מניין, אין פאן מניין.

נִטַע פְּחוֹת מְשַׁלְשִׁים יוֹם לִפְנֵי שְׁמִינִית, וְנִכְנְסָה שְׁמִינִית, אֵין תֵּימֵר חֲשָׁד – יֵשׁ כָּאֵן חֲשָׁד. וְאֵין תֵּימֵר מְנִיין – יֵשׁ כָּאֵן מְנִיין. וְתֵיִיא כָּמֵאן דְּאָמַר מִפְּנֵי חֲחֲשָׁד. בְּרַם כָּמֵאן דְּאָמַר מִפְּנֵי הַמְּנִיין – קָנְסוּ בְּשׁוּגַג מִפְּנֵי הַמְּזוּד.

[דף כ"ב ע"ב]

נְטָלוּ מִבְּעוּד יוֹם – מִחֲזוּרוֹ מִבְּעוּד יוֹם. נְטָלוּ מִשְׁחָשִׁיכָה – מִחֲזוּרָה מִשְׁחָשִׁיכָה.

נְטָלוּ מִבְּעוּד יוֹם וְקָדַשׁ עָלָיו הַיּוֹם, רַבִּי סִימּוֹן דְּתַרִּי בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: הַנִּיחוּ בְּאַרְצֵי – אָסוּר לְטַלְמְלוּ. רַבִּי לְעֹזֵר בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: מִשְׁרַת הָיִיתִי אֶת רַבִּי הָיִיא הַגְּדוֹל, וְהָיִיתִי מַעֲלָה לוֹ חֲמִין מְדִיּוּטֵי הַתְּהַתְּנֻנָּה לְדִיּוּטֵי הָעֲלִיזָנָה, וּמְחֻזְרִין לְפִירָה. אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה בִּי רַבִּי שְׁמַעוֹן: אֲפִילוּ מִכִּירָה שְׁהַבְּלָה מְמוּעָט לְפִירָה שְׁהַבְּלָה מְרוּבָת.

אָמַר רַבִּי אֲמִי: זִמְנִין סָגִין יְתִיבִית קוּמֵי רַבִּי הוֹשַׁעְיָה וְלֹא שְׁמַעִית מִינִיה הִדָּא מִלְתָּא. אָמַר רַבִּי זְרִיקוֹ לְרַבִּי זְעִירָא: לֹא שְׁמַע מִינִיה מוֹתֵר, שְׁמַע מִינִיה אָסוּר!?

תְּלִי בִּיתָד וְנִתְּנֵוּ עַל גְּבִי סַפְסָל, נֹאמַר, אִם הָיָה מְפוּחָם – מוֹתֵר. וְאִם לֹא – אָסוּר.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּרַבִּי מְרִיָּה: בְּשֵׁלֹא תַעֲבִיר אֶת יָדוֹ מִמְּנֵוּ. אֲכַל אִם תַּעֲבִיר אֶת יָדוֹ מִמְּנֵוּ – אָסוּר:

הַלְכָה ב' מִתְּנִי' תַנּוּר שְׁהַסִּיקוּהוּ בְּקֶשׁ אוֹ בְּגִבָּא – לֹא יִתֵּן בֵּין מֵתוּכוֹ בֵּין מַעַל גְּבִי. כּוּפָח שְׁהַסִּיקוּ בְּקֶשׁ אוֹ בְּגִבָּא – תְּרִי זֶה כְּפִירִים. בְּנֶפֶת אוֹ בְּעֵצִים – תְּרִי הוּא כְּתַנּוּר:

גְּמֵרָא תְּנִי בַר קַפְרָא: אֲפִילוּ לְסַמוּדָּ לֹו – אָסוּר. רַבִּי שְׁמִי סְמִידָּ לְאֲדִירָא דְּתַנּוּרָא. א"ל רַבִּי מְנָא: וְהַתְּנִי בַר קַפְרָא: אֲפִילוּ לְסַמוּדָּ לֹו – אָסוּר. רַבִּי מְנָא, מִיֵּקַל לְנִשְׂוִיָּא, דְּשִׁטְחָן בְּגִדְהוֹן לְאֲוִירָא דְּתַנּוּרָא. רַבִּי יוֹדֵן בִּי רַבִּי יִשְׁמַעְיָאל הוֹרִי מַדּוּחַק מִיְגְרוּף תַנּוּרָא, וּמֵיִתֵּן תַּלְתָּא בְּפִין וּמִירְמִי עֲלִיהוֹן. וּבְהַלְחוּד לֹא יְדַעִין מִיְגְרִיָּיתָ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: בְּשַׁבָּת – אֲתָה מְחַלְףָּ אַחַר הַסִּיקוּ. וּבְסוּמָאָה – אֲתָּ מְחַלְףָּ אַחַר גִּיפּוּפוּ.

הַלְכָה ג' מִתְּנִי' אֵין נוֹתְנִין בִּיצָה בְּצַד הַמִּיתָם בְּשִׁבִיל שְׁתַּתְּגַלְגַּל. וְלֹא יִפְקִיעַנָה בְּסוּדְרִין. וְרַבִּי יוֹסִי מֵתִיר.

לֹא יִטְמִינָנָה בְּחוּל וּבְאֵבֶק דְּרַכִּים, בְּשִׁבִיל שְׁתַּצְלָהּ:

מַעֲשָׂה שְׁעִשׂוּ אֲנָשֵׁי טְבִירָא, וְהִבִּיאוּ סִילוֹן שֶׁל צוֹנֵן בְּתוּף אֲמָה שֶׁל חֲמִין. אָמְרוּ לָהֶן חֲכָמִים: אִם בְּשַׁבָּת – בְּחֲמִין שְׁהוּחֲמוּ בְּשַׁבָּת, וְאָסוּרִין בְּרַחֲצָה וּבְשִׁתְּיָיָה. וְאִם בְּיוֹם טוֹב – בְּחֲמִין שְׁהוּחֲמוּ בְּיוֹם טוֹב, וְאָסוּרִין בְּרַחֲצָה, וּמוֹתְרִין בְּשִׁתְּיָיָה. מוּלְיֵיר תַּגְרוּף – שׁוֹתִין הֵימְנוּ בְּשַׁבָּת. אֲנִטְמִיכִי, אֵף עַל פִּי שְׁוֹרוּפָה – אֵין שׁוֹתִין הֵימְנָה:

גמרא תמן תנינן: תפוח שריסקו ונתנו לתוך העיסה וחימצה – הרי זו אסורה. תני: רבי יוסי מתיר. רבי אחא, רבי אבהו בשם רבי יוסי בר הנינה:

[דף כ"ג ע"א]

מה פליגין? במחמץ במימיו. אבל המחמץ בגופו – דברי הכל מותר.

רבי יוסי – פדעתייה. כמה דו אמר תמן – אין חימוצו ברור. בן הוא אמר הכא – אין תבשילו תבשיל ברור.

תנא: אמר רבי יוחנן בר מריא: בשלא העביר ידו מפניו. אבל העביר – אסור.

פנה שטמנה בתבן, וחררה שטמנה בגהלים, אם היו מקצתן מגולין – ניטלין בשבת. ואם לאו – אין ניטלין. רבי לעזר בר תדאי אומר: בין כך ובין כך – תוחב בשפוד ובסבין ונוטל.

אתייה דרבי לעזר בר תדאי – ברבי שמעון. דתני: לא יגרר אדם את המטה ואת הכסא ואת הספסל ואת המתדרה, מפני שהוא עושה חריץ. ורבי שמעון מתיר.

רבי בא בשם רבי הונא, רבי חגי בשם רבי זעירא, רבי יוסה בשם רבי אילא: מודין חכמים לרבי שמעון בכסא שרגליו משוקעות במיט – שמוותר לטלטלו. כמה דאת אמר מותר לטלטלו. ודכוותה מותר להחזירו.

אמר רבי יוסי: אף אנן תנינן: ניטלין בשבת. אמר רבי יוסה בי רבי בון: דרבי שמעון היא. אמר רבי יוסי: מתניתא אמרה בן! כל הכלים אינן נגררין, חוץ מן העגלה, מפני שהיא בובשת. והא תנינן: שביעית! אית לך מימר שביעית ברבי שמעון? דפתר לה שביעית ברבי שמעון, דרבי שמעון מתיר בספיחי שביעית, ואת אמר חכין! אף על גב דרבי שמעון מתיר בספיחי שביעית, אית ליה משום שביעית ומשום קדושת שביעית. ותנינן על דרבי שמעון טהרו מלטמא אינו הושש לא משום שביעית

[דף כ"ג ע"ב]

תמן אמרין: חמה – מותרת. תולדת חמה – אסורה. רבנן דהכא אמרין: בין חמה בין תולדת חמה – מותרת.

מתניתא פליגא על רבנן דהכא! לא יטמיננה בחול ובאבק דרכים בשביל שתצלה! שנייה היא שהוא עושה חריץ. אילו אמר בקמח יאות.

מתניתא פליגא על רבנן דתמן! דתני רבן שמעון בן גמליאל אומר: מגולגלין ביצים על גב גג של סיד רותה, ואין מגולגלין ביצים על גבי עפר רותה. מה עבדין לה רבנן דתמן? פתרין לה חלוקין

על רבן שמעון בן גמליאל. על דעתיו דרבנן דתמן, מעשה שעשו אנשי סבריא. ועל דעתיו דרבנן דהכא – סלקת מתניתין כמעשה שעשו אנשי סבריא:

מעשה שעשו אנשי סבריא כו'. בראשונה היו סותמין את הקמין מערב שבת, ונכנסים ורוחצין בשבת. נחשדו להיות ממלין אותו עצים מערב שבת, והיא דליקה והולכת בשבת. ואסרו להן רחיצה, והתירו להן זיעה.

נחשדו להיות נכנסין ורוחצין, ואמרו: "מוזיעין היינו!" ואסרו להן רחיצה וזיעה. היו שם שתי אמבטיות, אחת של מתוקין ואחת של מלוחין. נחשדו להיות מגלין את הנסרין ורוחצין במתוקין, והן אומרים: "במלוחין רחצנו!" ואסרו להן את הכל.

פיון שנתגדרו – היו מתירין להן והולכין, מתירין להן והולכין, עד שהתירו להן מי מערה וחמי סבריא.

ולא התירו הכאת לונטיות. ומי התיר הכאת לונטיות? רבי חנינא בן עקיבה. דתני שלשה דברים התיר רבי חנינא בן עקיבה. התיר עצה שפיים. והתיר כצוצרה. והתיר הכאת לונטיות.

תמן תנינן: הרוחץ במערה, או במי סבריא – מסתפג אפילו בעישר לונטיות, ולא יביאם בידו. שמואל אמר:

[דף כ"ד ע"א]

מה יעביד הדין סבורא דלא יליף ולא שימש. והדא מתניתא – קודם עד שלא התירו הכאת לונטיות. רבי ירמיה ורבי זעירא, רב יהודה בשם שמואל: רבי התיר לונטיות. תני: אין משתטפין לא בחמין ולא בצונן. אמר רבי יודא בר פוי: ודא מתניתין – קודם עד שלא התירו חכמים חמי סבריא. דתני: הרוחץ בחמי סבריא, הוא – מוזף על עצמו. אבל אחרים – לא יולפו לו. רבי שמעון בן מנסיא אומר: אף הוא לא יולף על עצמו, מפני שהוא מרבה את ההכל, ומכבד את הפרקע.

רבי אחא בר יצחק עאל מיסחי עם בא בר מפול, בטרים בר יטסס. תמא חד בר נש מוזליף על גרמיה. אמר ליה: כנה אסור בשבת, מפני שהוא מרבה את ההכל ומכבד את הפרקע.

רבי אבהו, הורגין מוזלפין ונפל עליו. והוא אמר, והא רבי לונטי עאל מיסחי עם רבי יונה, תמא חד בר נש מוזליף על גרמיה. אמר ליה: לית אגן צריכין חששין ליחידניא. רבי יצחק רובא עאל מיסחי עם רבי. אמר ליה: מהו מיתגן צלוחיתא גו עגלתא? אמר ליה: תבא גו נמלא, היא נעשית בכלי שני.

רבי יעקב בר אידי בשם רבי יהושע בן לוי: שואלין הלכות הפרחין בבית הפרחין. והלכות בית הכסא בבית הכסא. בהדא רבי שמעון בן אלעזר עאל מיסחי עם רבי מאיר. אמר ליה: מהו לקנח? אמר ליה: אסור. מהו להדיח? אמר ליה: אסור. ולא בן שמואל שאיל לרב: מה לענות "אמן" במקום מטונף? והוא אמר אסור. ואסור דאמרית לך – אסור.

אשכח תנאי תני: אין שואלין הלכות הפרחין והלכות הכסא בבית הכסא:

אם ביום טוב – בהמין שהוחמו ביום טוב כו. המין שהוחמו ביום טוב. וכן המין שהוחמו מערב שבת לשבת. רב ושמואל, חד אמר: מרחיץ בקו פניו וידיו ורגליו. וחרגה אמר: מרחיץ בקו כל גופו איברים איברים. ולא ידעין מאן אמר דא ומאן אמר דא.

מן מה דתני שמואל: מרחיץ בקו פניו וידיו ורגליו, הוי: רב דו אמר מרחיץ בקו כל גופו איברים איברים.

חד פילוסופים שאל לבר קפרא, אכלט שאל ללוי קריסא: מותר לשנות ואסור לרחץ? אמר ליה אם תראה סרים מהבק עם אשתך שמא אינו רע לך. אמר ליה אין. אמר ליה ומכי הוא לה בלום? אמר לו שלא תתפריץ אמר ליה והכא שלא יתפרצו.

בין שניצא אמרו לו תלמידיו רבי לזה דחיתה בקנה. לנו מה את משיב. אמר להם והלא כבר נאמר אף אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם:

מוליד הגרופה – שותין ממנו בשבת.

[דף כ"ד ע"ב]

הא אם אינו גרופה – לא. אמר רבי שייז: מפני שהתחלים נוגעות בגופו. אמר רבי הנניא בריה דרבי הילל: מפני שהרוח נכנסת בגופו והתחלים בווערות. אמר רבי יוסי בי רבי בון: מפני שהוא עשוי פרקים פרקים – הוא מתפירא שמא נתאכל דיבוקו והוא מוסיף מים:

אנטיכי, אף על פי שגרופה – אין שותין ממנה. רבי הנניא, רבי יוסי, רבי אחא אבא בשם רבי יוחנן: מפני שהיא מתחממת מכתליה. רבנן דקיסרין, רב הונא בשם רב: אם היתה גרופה ופתוחה – מותר:

הלכה ד'

מתני' מחם שפינהו – לא יתן לתוכו מים צונין בשביל שייחמו, אכל נותן הוא לתוכו ויתוף הפוס כדי להפשירו.

גמרא רבי בא בר בריוה דרבי הוויא בר בא, רבי הוויא בשם רבי יוחנן: לא שנו אלא לתוך הכוס, הא לתוכו – לא.

אמר רבי מנא: קשייתה קומי רבי בא: לא תני רבי יוחנן על סיפא. לא תני על רישא? בשביל שייחמו. הא להפשירן – לא! אתא רבי בא בר בהנא, רבי הוויא בר אשי בשם רב: אם להממן – אסור. אם להפשירן – מותר.

תני: נותנין חמין לתוך צונין, אכל לא צונין לתוך חמין; בדברי חמין, ובית הלל אומר: בין חמין לתוך צונין, בין צונין לתוך חמין – מותר. בפה דברים אמורים? כן. אכל באמבטי, חמין לתוך צונין – מותר, וצונין לתוך חמין – אסור. ורבי שמעון בן מנסיא מתיר.

אתיא דרב – ברבי שמעון בן מנסיא, רבי יוחנן – ברבי יוחנן בן נורי.

תני, רבי יוחנן בן נורי אומר: כמלא הוא אדם חבית של מים ונותנה פנגד המדורה, לא בשביל שתיחם אלא בשביל שתפיג צינתה. יורד הוא אדם ומובל בצונן ועולה ומתחמם פנגד המדורה; דברי רבי מאיר. והכמים אוסרין.

יאות אמר רבי מאיר! ומה טעמון דרבנן? ייבא כיי דמר רבי זעירא בשם רב יהודה: מותר להפשיר במקום שהיך שולטת. ואסור להפשיר במקום שאין היך שולטת.

אפילו במקום שאין היך שולטת, עד איכן? רבי יודה בר פזי, רבי סימון בשם רבי יוסי בן הנינה: עד שיהא נותן ידו לתוכה והיא נכזית.

הכל מודין בבלי שני – שהוא מותר. מה בין כלי ראשון מה בין כלי שני? אמר רבי יוסי: כן –

[דף כ"ה ע"א]

היך שולטת. וכאן – אין היך שולטת. אמר רבי יונה: כן וכאן אין היך שולטת. אלא עשו הרחק לכלי ראשון, ולא עשו הרחק לכלי שני. אמר רבי מנא: הוזן פינגבא דאורזא – מסייע ליה לאבא. הוזן פינגבא דגריסא – מסייע ליה לאבא. דאת מפני ליה מן אתר לאתר ועד כדון הוא רותח:

הלכה ה' מתני' האיילפס והקדירה שהעבירן מרותחין – לא יתן לתוכן תבלין. אכל נותן הוא לתוך תקערה או לתוך התמחוי. רבי יהודה אומר: לכל הוא נותן, הויז מדבר שיש בו חומץ וציר:

גמרא מהו ליתן תבלין מלמטה ולערוות עליהן מלמעלה? רבי יונה אומר: אסור, ועירווי בבלי ראשון הוא. הייליה דרבי יונה מן הדא: אחד שבישל בו, אחד שעירה לתוכו רותח.

אמר רבי יוסי: תפון – כלי חרס בולע. תבלין – אינן מתבשלין.

התיב רבי יוסי בי רבי בון: והתני: אף בבלי נחוששת בן! אית לך למימר: כלי נחוששת בולע?

מִסְכַּת שְׁקָלִים פְּרָק ראשון

א. בחמשה עשר בו, שלוחי בית דין יוצאין ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות, שנתקלקלו בימות הגשמים, כדי שיהו מתקנין לעולי רגלים אלו. בחמשה עשר בו, שלוחי בית דין יוצאין וחופרין בורות, שיחין ומערות, ומתקנין את המקואות, ואת אמת המים. כל מקוה שיש בו ארבעים סאה - כשר להקוות עליו, ושאין בו ארבעים סאה - ממשיכין לו את אמת המים ומשלימין בו ארבעים סאה, כדי שיהא כשר להקוות עליו. בחמשה עשר בו, שלוחי בית דין יוצאין ומפקירין את הכלאים, שהפקר בית דין הפקר, ופטור מן המעשרות. מצא כלאים בכרם - מתר משום גזל ופטור מן המעשרות. בשדה - אסור משום גזל וחיב במעשרות. בחמשה עשר בו, שלוחי בית דין יוצאים ומצינין את מקום הטמאה, כדי שלא יהו הרבים נתקלין בו. אין מצינין, לא את הסלע, ולא את הגריד, אלא על אבן קבועה. אין מצינין את הציון במקום הטמאה אלא במקום טהרה סמוך לטמאה. והמאהיל עליו - טמא. מצא אבן אחת מצינת, אף על פי שאין מקימין כן, המאהיל עליה - טהור. מצא שתים, המאהיל ביניהן - טמא, על גביהן - טהור. אין מצינין, לא על כזית מן המת ולא על עצם כשעורה - שאין מטמאין באהל. אין מצינין אלא על השדרה ועל הגלגלת - שמטמאין באהל.

ב. משישבו במקדש, התחילו למשכן, ממשכנים ישראל על שקליהן, כדי שיהו קרבנות צבור קרבין מהן. משל לאחד שעלתה לו מכה ברגלו, והיה הרופא כופתו ומחתף בכשרו בשביל לרפאותו, כך אמר המקום: 'משכנו את ישראל על שקליהן, כדי שיהו קרבנות הצבור קרבין מהן', מפני שקרבנות צבור מרצין ומכפרין

בין ישראל לאביהן שבשמים. וכן מצינו בתרומת שקלים ששקלו בני ישראל במדבר, שנאמר (שמות ל, טז): "ולקחת את כסף הכפרים מאת בני ישראל וגו'".

ג. לוקחין מן הנכרים קרבנות צבור בכסף, ומקבלין מהם עולות ושלמים, עופות ומנחות, עצים ולבונה ומלח; דברי רבי יוסי הגלילי. אמר לו רבי עקיבא: אפלו אפה יושב ודורש כל היום - אין מקבלין מהן אלא עולות ושלמים בלבד. אין מקבלין מהן נדבה להקדש בדרך הבית, ואם הקדישו - הקדשן הקדש.

ד. אפוטרופסין ששקלו על ידי תומין - הרי אלו חיבין בקולבון. השוקל שקל חיב בקולבון; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: השוקל שקל פטור מן הקולבון. השוקל שני דינרין - חיב בקולבון. הנוטל סלע ונוטל שקל חיב שני קולבונות; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: קולבון אחד.

ה. כמה הוא קולבון? מעה כסף, אחד מעשרים וארבעה כסף לסלע; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: חצי מעה של ארבעה אסרות. קולבנות הללו, מה היו עושין להם? נופלים לשקלים; דברי רבי מאיר. רבי אלעזר אומר: לנדבה. רבי שמעון שזורי אומר: רקועי זהב צפוי לבית קדש הקדשים. בן עזאי אומר: השלחנין באין ונוטלין אותן בשכרן.

ו. המפריש שקלו ואבד, והפריש אחר תחתיו, ולא הספיק להקריבו עד שנמצא הראשון, והרי שניהן עומדין, זה וזה שקלים. הראשון יפול לתדין והשני יפול לעתיקין. המפריש שקלו והוציאו - הרי זה מעל. המוציא שקלו של חברו - הרי זה מעל. לקח בו קני זבין, קני זבות יולדות, המביא את חטאתו אשמו מן ההקדש, השוקל שקלי זוזין מן ההקדש - פיון שלקח מעל; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: לא מעל עד שיזרקו הדמים.

¹ פרוש: למועד סמוך לעולי רגלים.

ז. אין מביאין מנחות ונסכים ומנחות תודה, ולחמה של תודה מן הטבל, ומן התרומה ומן המעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, וממעשר שני והקדש שלא נפדו, מן המדמע, מן הקדש, ומפירות שביעית. ואם הביא - הרי אלו פסולין, ואין צריך לומר מן הערלה וכלאי הכרם.

ח. מותר יין לייז, מותר שמן לשמן, מותר מלח למלח, מותר עצים לעצים, מותר לבונה ללבונה, מותר בזיכין לבזיכין, מותר נזירין לנזירין, מותר מצורעין למצורעין, אם אמר: 'לנזיר זה'; למצורע זה' - מותרו נדכה. מותר עניים לעניים, מותר שבויין לשבויין. אם אמר: 'לעני זה'; 'לשבוי זה' - מותרו שלו. מותר מתים למתים, מותר המת - לירשיו. רבי נתן אומר: מותר המת יהא מנח עד שיבא אליהו. רבי נתן אומר: מותר המת - בונין לו נפש על גבי קברו. או יזלח לו זלח לפני מטתו, אין פודין כסות בכסות, ואין פודין שבוי בשבוי, ואין ממחין ביד הפרנסין על כד.

מסכת שקלים פרק שני

א. איזהו פרס הפסח? פרס העצרת, פרס החג. רבי יוסי בר רבי יהודה אומר: אין פחות מחמשה עשר יום קדם לרגל.

ב. למה כותבין על הקפות אלה, בית, גימל? מפני שמתחילין ומוציאין מן הראשונה. שלמה ראשונה - מוציאין מן השניה. שלמה שניה - מוציאין מן השלישית. שלמו שלשתן - הגיע זמן תרומה לתרם - תורמין מן החדשה, ואם לאו - תורמין מן הישנה.

ג. הנכנס לתרם את הלשכה, היו מפשפשין בו בכניסה וביציאה, ומדברין עמו משעה שנכנס, ועד שעה שיצא, לקים מה שנאמר (במדבר לב, כב): "והייתם נקיים מה" ומישראל". ואומר (יהושע כב, כב): "אלהים ה' הוא ידע וישראל הוא ידע",

ואומר (דברים ו, יח): "ועשית הישר והטוב בעיני ה'". "הטוב" - בעיני השמים, "והישר" - בעיני האדם. דברי רבי עקיבה. רבי ישמעאל אומר: אף הישר בעיני השמים והטוב בעיני האדם. ואומר (משלי ג, ד): "ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם", הכריעו חכמים לקים דברי רבי ישמעאל, שנאמר (דברים יב, כה): "כי תעשה הישר בעיני ה', ואין כאן טוב. ואומר (יהושע כב): "אל אלהים ה' אל אלהים ה' הוא ידע וישראל הוא ידע".

ד. תרם את הראשונה, ואמר: 'הרי זה מארץ ישראל על כל ישראל', וחפה בקטבליאות מפני שאנשי סוריא באין ושוקלין עליה. תרם את השניה, ואמר: 'הרי זו מעמון וממואב ומכרכין הסמוכין לארץ ישראל על כל ארץ ישראל', וחפה בקטבליאות, מפני שאנשי בכל באין ושוקלין עליה. תרם את השלישית, ואמר: 'הרי זה מבבל וממדי, ומדינות הרחוקות מארץ ישראל על כל ארץ ישראל', ולא היה מחפה, זו היתה עשירה מכלם, שהיו בה איסטראות של זהב ודריאבונות של זהב, שמנו קטבליאות ונתערכו השירים, ולא היתה מערכו בשל אשתקד, שמא יצטרכו לתרם, ונמצאו תורמין מן הישנה.

ה. תורמין על המשכון, ועל הגבוי, ועל העתיד לגבות; דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: תורמין על המשכון ועל הגבוי, אבל לא על העתיד לגבות. רבי שמעון בן אלעזר אומר: לא היו אומרים אלא באחרונה, שמא יצטרף אחד מארץ ישראל. ונמצא שוקל עם בכל ומועלין בהם כל שנתן. עברה שנתן - אין מועלין בהן, אלו ואלו נופלים ללשכת בדק הבית.

ו. הנשים היו אורגות בפרכת. בית גרמו היו עושין מעשה לחם הפנים. בית אבטינס היו עושין מעשה הקטרת, נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.

ז. הסיירות והצעים והמזמרות והמזרקות, וכלים שהפנהגים גאותין בהן - באין מתרומת הלשכה. מזבח הזהב, וכלי שרת, בגדי כהנים, ובגדי כהן גדול, ועץ ארון, ואזוב, ושני תולעת - באין מתרומת הלשכה. כבש פרה, אבא שאול אומר: כהנים גדולים עושין אותו משל עצמן, בנאו הראשון ולא שמש עליו ומת, אף על פי שלא שמש עליו - אין חבירו משמש עליו, אלא סותרו ובונה אחר תחתיו, ויותר מששים כפרות של זהב יוצאים עליו. פר הבא על כל המצות ושעירי עבודת כוכבים, בתחלה היו מגבין להם; דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: מתרומת הלשכה היו קרבין.

ח. כל קרבנות צבור הקרבין באחד בניסן, בא חדש בזמנו - קרבין מן החדש, ואם לאו - קרבין מן הישן. נתנדבו מעצמן - כשרין, ובלבד שימסרום לצבור. הפרנסים שהותירו מעות לעניים - לא יקחו בהן פרות למחצית שכר, מפני הפסד עניים. אבל לוקחין בהן משער הזול לשער היקר, איזה הוא קנין המזבח? שלוקחין את העולות ומקיציין בהן המזבח.

ט. המקדיש נכסיו והיו בהן דברים ראויין לקרבנות צבור - מניחין לאומנין בשכרן; דברי רבי עקיבה. אמר לו בן עזאי: אינה היא המדה, הפועל שעשה מלאכה בהקדש, בין במנה בין במאתים - לא יאמר: 'תנו לי פרה זו במנה, וטלית זו בחמשים זוז, שאין הקדש מתחלל על המלאכה, אלא על המעות בלבד'. כיצד היו עושין? מפרישין מהן שכר האומנין, ומחללין אותן על מעות האומנין, ונותנין אותן לאומנין בשכרן, וחוזרין ולוקחין אותן מתרומת הלשכה.

י. המקדיש נכסיו, והיה בהן בהמה ראויה לגבי מזבח, זכרים ונקבות. רבי אליעזר אומר: זכרים - ימכרו לצרכי צבור. זבחי עולות ונקבות - ימכרו לצרכי זבחי

שלמים, ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית. רבי יוסי אומר: זכרים עצמן יקרבו עולות, ונקבות ימכרו לצרכי זבחי שלמים, ויביא בדמיהן עולות. רבי יוסי ורבי שמעון אומרים: דברי רבי יהושע הן הן דברי רבי אליעזר.

יא. אחד לשלשים יום משערין את הלשכה, כל מי שמכר להן יינות שמנים וסלתות, ואמר: תנו לי מעות מן המטבע היוצא במדינתי - אין שומעין לו, ואם נשפכו בעזרה - נשפכו לו, אם יש לו להביא מתוך ביתו - הרי זה מביא, שלא היו אלו אלא למי שאין לו.

יב. אחד לשלשים יום תורמין את הלשכה. כל מי שמכר יינות שמנים וסלתות, רצה לחזר בו בתוך שלשים - אין שומעין, אלא הולך אצל גזבר, וגזבר מעמידו אצל שלחני, רצה אומר לו: תן לי מיד בפחות מעכשו - אין בו משום רבית, ולא מפני שהוא קדש, אלא אף המוכר חפץ לחברו, על מנת לתן לו מכאן ועד כל שנים עשר חדש, רצה אומר לו: תן לי בפחות מעכשו - אין כאן משום רבית.

יג. אחת לשלשים יום פותחין את הלשכה, כל שמכר להם יינות שמנים וסלתות, אומר להם: תנו לי מן המטבע היוצא במדינתי - אין שומעין לו, אלא הולך אצל גזבר, וגזבר קודח ונותן לו מן המטבע העולה בידו לפי חשבון. רצה, מעמידו אצל שלחני, ושלחני נוטלן ממנו, ונותן לו מן מטבע היוצא במדינתו, לפי חשבון כל המטבעות היוצאין בירושלים.

יד. אלו הן הממונין שהיו במקדש: יוחנן בן גודגדא על געילת שערים, בן טוטפת על המפתחות, בן דופאי על הלולב, בן ארזא על הדוכן. בנימין על התנורין, שמואל על החביתין, ובן מקליט על המלח, בן פלח על העצים.

מִסְכַּת שְׁקָלִים פָּרָק שְׁלִישִׁי

א. שְׁלֶשֶׁה עָשָׂר שׁוֹפְרוֹת הֵיוּ בַמִּקְדָּשׁ, וְכַתּוּב עֲלֵיהֶן: תִּקְלִין חֲדָתִין, תִּקְלִין עֲתִיקִין, קִינִין וּגְזוּלֵי עוֹלָה, עֲצִים וּלְבוּנָה זָהָב לַכַּפֶּרֶת, שֶׁשָּׁה לְנִדְבָה, תִּקְלִין חֲדָתִין שֶׁבְכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, וְעֲתִיקִין שֶׁלֹּא שָׁקַל אֶשְׁתָּקֵד - שׁוֹקֵל שָׁנָה הַבָּאָה, אֵלּוּ וְאֵלּוּ נוֹפְלִין לְשׁוֹפְרֵי לְשָׁפָה.

ב. קִנִּים, הָאוֹמֵר: 'הָרִי עָלֵי קַן' - מִבֵּיא דְמֵי קִנּוּ, וְנוֹתֵן לְשׁוֹפֵר, הִבִּיא בַפְּחוֹת - אֵין מִקְבְּלִין הֵימְנוּ. הִבִּיא מוֹתֵר - כִּהֵן נוֹטֵל דְמֵי קִנּוּ וְנוֹתֵן לְשׁוֹפֵר, וּמוֹתֵר אֵל יִפּוֹל לְשׁוֹפֵר שֶׁל נִדְבָה. כִּהֵנִים מִקְבְּלִין אוֹתָן, וְלוֹקְחִין בֵּהֶן קִינִין וּמְקַרְבִּין אוֹתָן, חֲצִין חֲטָאוֹת וְחֲצִין עוֹלוֹת. הָאֵשָׁה שֶׁנִּתְּנָה דְמֵי קִנְיָה לְשׁוֹפֵר - אוֹכֵלֶת בְּזִבְחִים לְעֶרְב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא הִיָּה שׁוֹפֵר לְקִנִּים מִפְּנֵי הַתְּעוּבוֹת, אֲלֵא הָאוֹמֵר: 'הָרִי עָלֵי תוֹרִין' - מִבֵּיא וְנוֹתֵן לְשׁוֹפֵר שֶׁל תוֹרִין, בְּנֵי יוֹנָה - מִבֵּיא וְנוֹתֵן לְשׁוֹפֵר שֶׁל בְּנֵי יוֹנָה.

ג. עֲצִים, הָאוֹמֵר: 'הָרִי עָלֵי עֲצִים' - מִבֵּיא דְמֵי שְׁנֵי גְזָרֵי עֲצִים וְנוֹתֵן לְשׁוֹפֵר. כִּהֵנִים מִקְבְּלִין אוֹתָן וְלוֹקְחִין בֵּהֶן עֲצִים, וּמְקַרְבִּין אוֹתָן לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ, גְּאוֹתֵין בֵּהֶן וְאֵין מוֹעֲלִין בֵּהֶן, וְאֵם הַקְּרִיבֵן בַּחוּץ - פְּטוּר. אֲבָל אִם אָמַר: 'הָרִי עָלֵי שְׁנֵי גְזָרֵי עֲצִים אֵלּוּ' לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ, מִבֵּיא שְׁנֵי גְזָרֵי עֲצִים וְנוֹתֵן לְשׁוֹפֵר. כִּהֵנִים מִקְבְּלִין אוֹתָן מִמְּנוּ וּמְקַרְבִּין אוֹתָן לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ. וְאֵין גְּאוֹתֵין בֵּהֶן, אֲבָל מוֹעֲלִין בֵּהֶן, וְאֵם הַקְּרִיבֵן בַּחוּץ - חָיִב; דְּבָרֵי רַבִּי. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אִם הַקְּרִיבֵן בַּחוּץ פְּטוּר, אֵלּוּ וְאֵלּוּ נוֹפְלִין לְלִשְׁכַּת דִּיר הָעֲצִים.

ד. לְבוּנָה, הָאוֹמֵר: 'הָרִי עָלֵי לְבוּנָה' - מִבֵּיא דְמֵי מְלֵא קִמָּץ לְבוּנָה, וְנוֹתֵן לְשׁוֹפֵר. כִּהֵנִים מְחַלְקִין אוֹתָן וְלוֹקְחִין בֵּהֶן לְבוּנָה, וּמְקַרְבִּין אוֹתָהּ לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ.

ה. זָהָב, הָאוֹמֵר: 'הָרִי עָלֵי זָהָב' - מִבֵּיא דְמֵי דִינָר זָהָב, וְנוֹתֵן לְשׁוֹפֵר. מְחַלְקִין אוֹתָן

טו. שְׁלֶשֶׁה גְזָבְרִין מַה הֵן עוֹשִׂין בֵּהֶן? הֵיוּ פוֹדִין אֶת הָעֶרְכִין, וְאֶת הַחֲרָמִים, וְאֶת הַהִקְדָּשׁוֹת, וְאֶת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי, וְכֹל מְלֵאכַת הַקֶּדֶשׁ, בֵּהֶן הִיתָה נַעֲשִׂית. שְׁבַעַה אֲמַרְפָּלִים מַה הֵן עוֹשִׂין? שְׁבַעַה מִפְּתוּחוֹת הָעֶזְרָה בִּידָן, רִצָּה אֶחָד מֵהֶן לִפְתּוֹחַ - אֵינוּ יָכוֹל, עַד שִׁיכְנִסוּ בְלָן. גִּתְכַּנְסוּ בְלָן, אֲמַרְפָּלִין פּוֹתְחִין וְגִזְבְּרִין נִכְנְסִין וְיוֹצְאִין, וְלִפֵּי כְבוֹד הַנִּכְנְסִין הֵיוּ יוֹצְאִין. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לְמָה נִקְרָא שְׁמוֹ אֲמַרְפָּל? מִפְּנֵי שְׁמֵר עַל הַפֶּל. הֵיוּ כְּשָׂרִין בַּכֹּהֲנִים וּבַלְוִיִּם וּבַיִשְׂרָאֵלִים, מִי שִׁישׁ לוֹ בֶּן וְאֶח, בֶּן קֶדֶם לְאֶח, אֶח וּבְנוֹ - אֶח קֶדֶם. כֹּל הַקֶּדֶם בְּנִחְלָה - קֶדֶם בְּשֶׁרְרָה, וּבְלִבְד שִׁינְהַג כְּמִנְהַג אֲבוֹתָיו.

טז. אַרְבַּע חוֹתְמוֹת הֵיוּ בַמִּקְדָּשׁ, חוּטָא הִיָּה מִבֵּיא לוֹגוּ עִמּוּ, חוּטָא דֵל כְּדָבְרֵי בֶן עֲזַאי הִיָּה מִבֵּיא לוֹגוּ עִמּוּ. כְּשֵׁם שֶׁהִיָּה לְשִׁכַּת חֲשָׁאִין בַּמִּקְדָּשׁ, כִּךְ הִיתָה בְּכָל עִיר וְעִיר, מִפְּנֵי שְׁעָנִיִּים בְּנֵי טוֹכִים מִתְּפָרְנִסִין מִתּוֹכָהּ בַּחֲשָׁאֵי.

יז. שְׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה הַשְּׁתַּחֲוֹאוֹת הֵיוּ בַמִּקְדָּשׁ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כִּנְגֵד שַׁעַר הַשְּׁתַּחֲוָאָה, כִּנְגֵד פְּרִצָּה שְׁחִיָּה, וְשַׁעַר הַשְּׁתַּחֲוֹאוֹת שֶׁבַמִּקְדָּשׁ שְׁעַל גְּבֵי קָרְבֵן חוֹבָה, וְעַל גְּבֵי קָרְבֵן קְבוּעַ, כָּאֵן וְכָאֵן לֹא הִיתָה שְׁחִיָּה, אֲלֵא כְרִיעָה וּפְשִׁיטָה בְּלִבְד.

יח. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אַרוֹן גָּלָה לְבָבָל, שְׁנֵאֲמַר (מְלָכִים-ב כ, יז): "לֹא יוֹתֵר דְּבָר אָמַר ה'"; וְאֵין 'דְּבָר' אֲלֵא דְבָרוֹת שְׁבוּ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הָרִי הוּא אוֹמֵר (דְּבָרֵי הַיָּמִים-ב לו, י): "וְלֹתְשׁוּבַת הַשָּׁנָה שְׁלַח הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶצַּר וַיְבִיאֵהוּ בְּבִלְהָ עִם כְּלֵי חֲמֻדַּת בֵּית ה'", אֵלּוּ הֵן כְּלֵי חֲמֻדַּת בֵּית ה': זֶה אַרוֹן. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן לֵקִישׁ אוֹמֵר: אַרוֹן בַּמִּקְוֵמוֹ נִגְנֹז, שְׁנֵאֲמַר (מְלָכִים-א ח, ח): "וַיֹּאכְרוּ הַבָּדִים, וַיֵּרְאוּ רָאשֵׁי הַבָּדִים מִן הַקֶּדֶשׁ עַל פְּנֵי הַדְּבִיר, וְלֹא יֵרְאוּ הַחֲזוּצָה, וַיִּהְיוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה."

כִּהְנִים, וְלוֹקְחִין בְּהֵן זֶהָב, וְעוֹשִׂין אוֹתוֹ רְקוּעֵי זֶהָב לְבֵית קִדְשֵׁי הַקִּדְשִׁים.

ו. שֶׁשָׁה לְנִדְבָה, כְּנֶגֶד מוֹתֵר חֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת, וּמוֹתֵר קִנֵּי זְבוֹת וְקִנֵּי יוֹלְדוֹת וְאַשֶׁם קָרְבָן נְזִיר וּמִצְרַע. הָאוֹמֵר: 'מָנָה זֶה לְנִדְבָה', 'סֹלַע זֶה לְנִדְבָה' - מְבִיא וְנוֹתֵן לְשׁוֹפֵר שֶׁל נִדְבָה. כִּהְנִים מִחֻלְקִין אוֹתָן וְלוֹקְחִין בְּהֵן עוֹלוֹת, הַבְּשָׂר לְשֵׁם וְהָעוֹרוֹת שֶׁל כִּהְנִים.

ז. מַעוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ לִפְנֵי סוֹחְרֵי בַּהֲמָה, לְעוֹלָם מַעֲשֵׂר. וּבַהֲרָה הַבֵּית חֲלִין, וּבִירוּשָׁלַיִם, בְּשָׂאֵר יְמוֹת - הַשְּׁנָה חֲלִין, וּבִשְׁעַת הַרְגָל - הַכֹּל מַעֲשֵׂר. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: אֵלּוּ דְבָרֵי בֵּית שְׁמַאי, וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: לְעוֹלָם מַעֲשֵׂר, חוּץ מִן הַנִּמְצָאִים בַּהֲרָה הַבֵּית בְּשָׂאֵר יְמוֹת הַשְּׁנָה שֶׁל חֲלִין.

ח. בְּשָׂר שֶׁנִּמְצָא בְּעִזָּה, מִחְרוּזוֹת - מֵתֵר, שְׂאִין עוֹשִׂין בְּשָׂר הַקִּדֵּשׁ מִחְרוּזוֹת. שְׁעַל גְּבֵי אֶשְׁפָּה - בְּכֹל מְקוֹם אֶסוּר.

ט. נִכְרֵי שֶׁהֵבִיא שְׁלָמִיו, נִתְּנָן לְיִשְׂרָאֵל - יִשְׂרָאֵל אוֹכְלֵן. נִתְּנָן לְכַהֵן - הַכֹּהֵן אֹכְלוֹ. גֵּר שְׂמַת וּבִזְבוֹז אֶת נִכְסָיו, וְאַחֵר כִּךָּ נוֹדַע שֶׁהֵן שֶׁל הַקִּדֵּשׁ - מוֹצִיאִין מִיָּדָן.

י. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: הָאוֹכֵל קִדְשֵׁי קִדְשִׁים לְאַחַר זְרִיקַת דָּמִים - מִשְׁלֵם אֶת הַקֶּרֶן וְאֵין מִשְׁלֵם אֶת הַחֻמֶּשׁ. רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמֵר: מִשְׁלֵם קֶרֶן וְחֻמֶּשׁ לְכִהְנִים, וְכִהְנִים לוֹקְחִין בְּהֵן שְׁלָמִים, וּמִקְרִיבִין אוֹתָן לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ.

יא. פְּרֻכָּת, אֲרֻכָּה אֲרֻכָּעִים אֲמָה וְרַחֲבָה עֶשְׂרִים אֲמָה, וְהִיתָה נֶאֱרָגֶת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁזָּר מַעֲשֵׂה חוֹשֵׁב. אַחֲרֵת הִיתָה שֵׁם - אֲרֻכָּה עֶשְׂרִים אֲמָה וְרַחֲבָה עֶשֶׂר אֲמָה, וְהִיתָה נֶאֱרָגֶת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי, וְשֵׁשׁ מְשֻׁזָּר מַעֲשֵׂה רוֹקֵם, וְהִיתָה פְּרוּסָה עַל פְּתָחוֹ שֶׁל הַיֵּכָל מִבְּחוּץ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: זֶה שְׁמוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִבְּפָנִים, וְהִיתָה מְקַפְּלָת אַחַד לְשָׁנִים וּשְׁנַיִם לְאַרְבָּעָה. הִיתָה פְּרוּסָה עַל פְּתָחוֹ

שֶׁל הַיֵּכָל מִבְּחוּץ. אָמְרוּ לוֹ: מִי שֶׁשָּׂמַשׁ בְּקִדְשָׁה חֲמוּרָה - תַּחֲזוֹר תִּשְׁמַשׁ בְּקִדְשָׁה קֵלָה? דְּבַר אַחֵר: בְּזוֹ כְּתוּב (שְׁמוֹת כו, א): "מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב", וּבְזוֹ כְּתוּב (שְׁמוֹת כו, לו): "מַעֲשֵׂה רֶקֶם". רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר: בְּזוֹ כְּתוּב 'מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב' - שְׁנֵי פְּרָצוּפוֹת, וּבְזוֹ כְּתוּב מַעֲשֵׂה רֶקֶם - פְּרָצוּף אֶחָד, אֲלֵא שְׁמוֹצִיאִין זֶה אוֹתָהּ מִבְּפָנִים. הִיתָה מְקַפְּלָת אַחַד לְשָׁנִים וּשְׁנַיִם לְאַרְבָּעָה, וְהִיתָה נְתוּנָה בְּעֵלְיָה כְּנֶגֶד הַתַּחְתּוֹנָה, שְׁנֵאמַר (שְׁמוֹת כו, לג): "וְהַבְדִּילָה הַפְּרֻכָּת לָכֶם בֵּין הַקִּדֵּשׁ וְגו'". רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אֲנִטְיָגָנוֹס אוֹמֵר: שְׁתֵּי פְּרוּכוֹת הָיוּ שָׁם, אַחַת פְּרוּסָה וְאַחַת מְקַפְּלָת, נִטְמָאָה פְּרוּסָה - פּוֹרְסִין אֶת הַמְקַפְּלָת, בְּעֶרְבַּ יוֹם הַכַּפּוּרִים מִכְּנִיסִין אֶת הַחֲדָשָׁה וּמוֹצִיאִין אֶת הַיִּשְׁנָה.

יב. בְּשָׂר קִדְשֵׁי קִדְשִׁים שֶׁנִּטְמָא, בֵּין בָּאֵב הַטְּמָאָה וּבֵין בּוֹלֵד הַטְּמָאָה, בֵּין מִבְּפָנִים בֵּין מִבְּחוּץ. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: הַכֹּל יִשְׂרָף בְּפָנִים, חוּץ מִשְׁנֵטְמָא בָּאֵב הַטְּמָאָה בְּחוּץ. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: הַכֹּל יִשְׂרָף בְּחוּץ, חוּץ מִשְׁנֵטְמָא בּוֹלֵד הַטְּמָאָה מִבְּפָנִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מֵה שֶׁנִּטְמָא בָּאֵב הַטְּמָאָה, בֵּין מִבְּפָנִים בֵּין מִבְּחוּץ - יִשְׂרָף בְּחוּץ, וְשֵׁנֵטְמָא בּוֹלֵד הַטְּמָאָה, בֵּין בְּחוּץ בֵּין בְּפָנִים - יִשְׂרָף בְּפָנִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּדָבְרֵי בֵּית שְׁמַאי. וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כְּדָבְרֵי בֵּית הַלֵּל.

יג. אֵיבָרֵי תָמִיד שְׂאֵמְרוּ נּוֹתְנִין לְמִטָּה' - נְתַנִּין מִחֲצֵי כֶּבֶשׂ וּלְמִטָּה בַּמְזֻרָח, וְשְׂאֵמְרוּ 'נְתַנִּין לְמַעְלָה' - נְתַנִּין מִחֲצֵי כֶּבֶשׂ וּלְמַעְלָה בַּמְעֵרָב. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן עֲקָשְׂיָא אוֹמֵר: אֵלּוּ וְאֵלּוּ נְתַנִּין מִחֲצֵי כֶּבֶשׂ וּלְמִטָּה, אֲלֵא שֶׁהַתְּמִידִין בַּמְעֵרָב וּמוֹסְפִין בַּמְזֻרָח, וְשֶׁל רְאִשֵׁי חֲדָשִׁים נְתַנִּין תַּחַת פְּרֻכָּת הַמִּזְבֵּחַ מִלְּמִטָּה. אֵיזָה הוּא פְּרֻכָּת הַמִּזְבֵּחַ? בֵּין קֶרֶן לְקֶרֶן, מְקוֹם הַלֹּחַד רִגְלֵי הַכִּהְנִים וְאֵילָד.

יד. גֵּר מַעֲפֵב לְאֹכֹל בְּזֻבְחִים, עַד שֶׁיָּבִיא קִנּוֹ. הֵבִיא פְּרִידָה אַחַת - אוֹכֵל בְּזֻבְחִים לְעֶרְב. כָּל חֲיָבֵי קִנּוֹן שֶׁבְּתוֹרָה - חֲצִין

יז. זקן, אין מושיבין אותו בלשכת הגזית
אלא אם כן נעשה דין בעירו, משנעשה דין
בעירו - מעלין ומושיבין אותו בהר הבית,
משם מעלין ומושיבין אותו בחיל, משם
מעלין ומושיבין אותו בלשכת הגזית.

מסכת יומא פרק ראשון

א. למה מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת
פלהדרין? פרש רבי יהודה בן בתירה:
שפא תמצא אשתו ספק נדה ויבא עליה,
ונמצא טמא שבעת ימים. רבי יהודה
אומר: "לשכת בלווטין"² - קורין אותה.

ב. כל הלשכות שבמקדש - פטורות מן
המזונה, חוץ מלשכת פלהדרין, מפני
שהוא בית דירה לכהן גדול שבעת ימים
בשנה. אמר רבי יהודה: וכי לא היה שם
בית דירה אלא זו בלבד? אלא כל שהוא
בית דירה - חיב. כל שאינה בית דירה -
פטורה.

ג. כל הלשכות שבמקדש - רשות היחיד
לשבת ורשות היחיד לטמאה, חוץ מלשכת
היין ושמן, שיש להם שני פתחים, זה כנגד
זה. אבא שאול היה קורא אותה: "לשכת
בית שמניא". רבי יהודה אומר: כל לשכה
שבמקדש שיש לה שני פתחים, זה כנגד
זה, כגון שער עזרה - רשות היחיד לשבת,
ורשות הרבים לטמאה.

ד. למה מפרישין כהן אחר תחתיו? שפא
יארע בו פסול - ישמש תחתיו, וכהן גדול
חוזר לכהונה גדולה, וזה ששמש תחתיו
כל מצות כהונה גדולה עליו; דברי רבי
מאיר. רבי יוסי אומר: אף על פי שאמרו:
'כל מצות כהונה גדולה עליו', אינו כשר,
לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט. אמר רבי
יוסי: מעשה ביוסף בן אלם מצפורי, שארע
פסול בכהן גדול ושמש תחתיו, לאחר
שיצא, אמר למלך: פרו ושעיר שקרבין
היום, משל מי היו? משלי או משל כהן

מטאות וחקצין עולות, חוץ מקנו של גר,
שאף על פי שהן חובה - שתיהן עולות.
רצה להביא חובתו מן הבהמה - יביא.
הביא עולות בהמה לספירתו - יצא. מנחות
ונסכים - לא יצא, לא אמרו 'קן' אלא להקל
עליו. הביא לצרעתו - יחזר ויביא לכפרתו.
לנזירתו - יחזר ויביא לכפרתו. קנו של גר -
אין נוהגת אלא בפני הבית, וצריך להביא
מעכשו. רבי שמעון אומר: אין צריך
להביא מעכשו מפני תקלה.

טו. מפני מה אמרו שקלים אין נוהגין אלא
בפני הבית? לפי שאין תורמין מן הישנה,
ומפני מה אמרו בכורים אין נוהגין אלא
בפני הבית? משום שנאמר (שמות כג,
יט): "ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה'
אלהיך", כל זמן שיש לך בית - יש לך
בכורים. אין לך בית - אין לך בכורים.

טז. כהן גדול אין נכנס לעזרה לעבודה,
אלא אם כן נמשח שבעה ונתרבה שבעה,
אף על פי שלא נמשח שבעה ונתרבה
שבעה ועבד - עבודתו כשרה. כהן הדיוט,
אין נכנס לעזרה לעבודה, אלא אם כן
הביא עשירית האיפה משלו, ועובדה בידו,
אף על פי שלא הביא עשירית האיפה
משלו, ועובדה בידו, ועבד - עבודתו
כשרה. בן לוי אין נכנס לעזרה לעבודה,
אלא אם כן למד חמש שנים, שנאמר
(במדבר ח, כד): "זאת אשר ללוים מן
חמש ועשרים שנה", וילהלן הוא אומר
(במדבר ד, ג): "מבן שלשים שנה", אם
נאמר 'מבן חמש ועשרים', למה נאמר
'מבן שלשים'? ואם נאמר 'מבן שלשים',
למה נאמר 'מבן חמש ועשרים'? אלא כל
אותן שנים שמבן חמש ועשרים ועד בן
שלשים היה למד, מכאן ואילך מקריבין
אותו לעבודה, מכאן אמרו: כל שאינו
מראה סימן טוב במשנתו בתוך חמש שנים
- שוב אינו מראה. רבי יוסי אומר: שלש
שנים, שנאמר (דניאל א, ד-ה): "ולגדלם
שנים שלש, וללמדם ספר ולשון כשדים".

² לשכת שרים.

גְּדוּלָה? יָדַע הַמֶּלֶךְ עַל מָה אָמַר לוֹ, אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: 'מָה זֶה בֶּן אֱלֹם? לֹא דִיךָ שִׁשְׁמִשְׁתָּ תַחַת כֹּהֵן גְּדוּל, שְׁעָה אַחַת לִפְנֵי מִי שֶׁאִמַּר וְהָיָה הָעוֹלָם, אֲלֵא שֶׁאַתָּה מְבַקֵּשׁ לְטוֹל לְךָ כִּהוֹנָה גְּדוּלָה? בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, יָדַע יוֹסֵף בֶּן אֱלֹם שֶׁהוֹסֵעַ מִן הַכִּהוֹנָה גְּדוּלָה.

ה. כִּיצַד כֹּהֵן גְּדוּל נוֹטֵל חֶלֶק בְּרֵאשׁ? אוֹמַר: זוֹ חֲטָאת שְׁלִי, זֶה אֲשֶׁם שְׁלִי, חֲלָה אַחַת מִשְׁתֵּי חִלּוֹת, אַרְבַּע וְחֲמִשׁ חִלּוֹת מִלְחָם הַפְּנִים. רַבִּי אוֹמַר: אוֹמַר אֲנִי שִׁיְהָא זֶה נוֹטֵל מִחֲצָה, שְׁנֵאמַר (וַיִּקְרָא ב, ג): "וְהִיתָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו" - מִחֲצָה לְאַהֲרֹן וּמִחֲצָה לְבָנָיו. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּקִדְשֵׁי מִקְדָּשׁ, אֲבָל בְּקִדְשֵׁי הַגְּבוּל - אַחַד כֹּהֵן גְּדוּל וְאַחַד כֹּהֵן הַדְּיוּט חוֹלְקִין בְּשָׂוָה.

ו. מַצּוֹת כֹּהֵן גְּדוּל לְהִיּוֹת גְּדוּל מֵאַחֵיו: בְּנוֹי, בְּכַח, בְּעֶשֶׂר, בְּחֻכְמָה וּבְמֵרָאָה. אֵינן לוֹ - מִנֵּיין שֶׁיִּגְדְּלוּהוּ אַחֵיו הַכֹּהֲנִים? נֵאמַר (וַיִּקְרָא כֵא, י'): "וְהִכְהֵן הַגְּדוּל מֵאַחֵיו" - שֶׁיִּגְדְּלוּהוּ אַחֵיו. אָמְרוּ עֲלָיו עַל פִּינְחָס אִישׁ חֲבֵתָהּ, שְׁעָלָה גּוֹרְלוֹ לְהִיּוֹת כֹּהֵן גְּדוּל, וְהִלְכוּ אַחֲרָיו גּוֹבְרִין וְאַמְרָפְלִין, וּמִצְאוּהוּ כִּשְׁהוּא חוֹצֵב, וּמִלְאוּ אַחֲרָיו אֶת הַמִּחְצָב דִּינָרֵי זָהָב. אָמַר רַבִּי חֲנִינְיָא בֶּן גַּמְלִיאֵל: וְכִי סַתַּת הָיָה? וְהֵלֵא חֲתַנְנּוּ הָיָה! וּמִצְאוּהוּ כִּשְׁהוּא חוֹרֵשׁ, כִּמָּה שְׁנֵאמַר בְּאַלִּישַׁע (מְלָכִים-א יט, יט): "וַיִּלְךְ מִשֶּׁם וַיִּמְצָא אֶת אִלִּישַׁע בֶּן שַׁפְטָ וְהוּא חוֹרֵשׁ שְׁנַיִם עֶשֶׂר צְמִידִים לִפְנֵיו וְהוּא בְּשַׁנַּיִם הָעֶשֶׂר", מִשְׁרַבּוּ מְלָכִים, הִתְקִינוּ לְהִיּוֹת מְעַמִּידִין כֹּהֲנִים, הָיוּ מְעַמִּידִים אוֹתָם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה.

ז. לְמָה פָּרַשׁ וּבּוֹכָה? מִפְּנֵי שְׁצָרִיכִים לְהַשְׁבִּיעַ. וְלְמָה צְרִיכִין לְהַשְׁבִּיעוֹ? שֶׁכָּבַר הָיָה מַעֲשֵׂה בְּבִיתוֹס אַחַד, שֶׁהַקָּטִיר עַד שֶׁהוּא בָּא בַּחוּץ, וַיִּצָּא עֲנַן הַקְּטָרֶת וְהִרְתִּיחַ אֶת כָּל הַבַּיִת, שֶׁהָיוּ הַבִּיתוֹסִין אוֹמְרִים:

"יִקְטִיר עַד שֶׁהוּא בַּחוּץ, שְׁנֵאמַר (וַיִּקְרָא טז, ב): "כִּי בַעֲנַן אֲרָאָה עַל הַכַּפֹּרֶת". אָמְרוּ לָהֶם חֲכָמִים: וְהֵלֵא כָּבַר נֵאמַר (וַיִּקְרָא טז, יג): "וַנִּתֵּן אֶת הַקְּטָרֶת עַל הָאֵשׁ לִפְנֵי ה'", אִם כֵּן, מָה תִּלְמוּד לּוֹמַר: "כִּי בַעֲנַן אֲרָאָה עַל הַכַּפֹּרֶת" - מִלְּמַד שְׁנוֹתֵן בַּהּ מַעֲלָה עֲשׂוּ, הָא אִם לֹא נִתַּן בַּהּ מַעֲלָה עֲשׂוּ, אוֹ שֶׁחֲסַר אַחַת מִכָּל סִמְנֵיָהּ - חֲבִב מִיתָה. כְּשִׁיצָא, אָמַר לְאַבְיוֹ: 'כָּל יְמִיכֶם הֵייתֶם דּוֹרְשִׁין, וְאֵינן אַתֶּם עוֹשִׂין, עַד שֶׁעֲמַדְתִּי וְעָשִׂיתִי אֲנִי! אָמַר לוֹ: אַף עַל פִּי שֶׁאֲנִי דּוֹרְשִׁין - אֵינן אֲנִי עוֹשִׂין, וְשׁוֹמְעִין לְדְּבָרֵי חֲכָמִים, תִּמְהַנֵּי עֲלֶיךָ אִם תִּאָּרִיךְ יָמִים, לֹא שֶׁהָהָר שֶׁלְּשָׁה יָמִים וַנִּתְנוּהוּ בַּקָּבֶר.

ח. אֵיזוֹ הִיא אֲצַבַּע צְרָדָה? זוֹ אֲצַבַּע גְּדוּלָה שֶׁל יָמִין, בְּפָה וְלֹא בְּנֶבֶל וְלֹא בְּכַנּוּר, מָה הָיוּ אוֹמְרִים? (תְּהִלִּים קכז, א): "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְשִׁלְמָה אִם ה' לֹא יִבְנֶה בַּיִת וְגו', לֹא הָיוּ יִשְׁנִים כָּל הַלַּיְלָה, אֲלֵא שְׁקוֹרִין כְּנֶגֶד כֹּהֵן גְּדוּל, כְּדִי לְעַסְקוֹ בַּתּוֹרָה, כִּךְ הָיוּ נוֹהֲגִין בְּגְבוּלֵין, אַחַר חֲרַפְנֵן הַבַּיִת זָכַר לְמִקְדָּשׁ, אֲבָל הָיוּ חוֹטְאִין⁵.

ט. כִּיצַד נִכְנָסִין לְלִשְׁכַּת הַגְּזִית? מְקִיפִין וְעוֹמְדִין כְּמִין בְּכוֹלֵי־אֶרֶץ⁶, הַמִּמְנָה בָּא וְנוֹטֵל מִצְנַפְתּוֹ שֶׁל אַחַד מֵהֶן - יוֹדְעִין שֶׁמִּמְנֵהוּ פִּיס מִתְחַל. לֹא הָיוּ מוֹצִיאִים שְׁתִּים אֲלֵא אַחַת אַחַת, הַיְחִידִים שֶׁבֵּהֶן מוֹצִיאִין שְׁתִּים, וְלֹא הָיוּ מוֹנִין אֶת הַיְתָרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: לֹא הָיָה פִּיס לְמַחְתָּה, אֲלֵא מִי שֶׁזָּכָה בַּקְּטָרֶת, אוֹמַר לְזֶה שְׁעָמוּ: 'זָכָה עָמִי בְּמַחְתָּה! רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמַר: לֹא הָיָה פִּיס לְחֻלְבִּים וְאַמּוּרִים, אֲלֵא מִי שֶׁהָיָה מַעֲלָה אַבְרָם לְכַבֵּשׁ - מַעֲלָה אוֹתָן לְגַבֵּי הַמַּזְבֵּחַ.

י. מַעֲשֵׂה בְּשַׁנַּיִ כֹּהֲנִים שֶׁהָיוּ רָצִין וְעוֹלִין בְּכַבֵּשׁ, קָדַם אַחַד מֵהֶן אֶת חֲבֵרוֹ לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שָׁלוֹ, נָטַל סַכִּין וְתַקַּע לוֹ בְּלִבּוֹ.

⁵ אֲנָשִׁים וְנָשִׁים מִשְׁחָקִים יַחַד וְכֵאֵם לִיְדֵי עֲבָרָה.

⁶ תַּכְשִׁיט עֲגָל.

³ שֶׁהִסְתַּלַּק.

⁴ וְאֲנִי בְּקִיאִים בְּכָל הַנַּעֲשָׂה יוֹתֵר מִכֶּם.

להקריב - מקריב. מעשה בבניה של מרתה בת ביתוס, שהיה אחד מהם נוטל שתי ירכות בשתי אצבעותיו משור, לקוח באלף דינרין, והיה מהלך עקב בצד גודל ומעלה אותן לגבי מזבח.

יג. מהו אומר: 'על פני המזרח עד שבחברון'? רבי אומר: אינו דומה תמור של לבנה לתמור של חמה, תמור לבנה - מתמר ועולה כמקל, תמור של חמה - מפציע לכאן ולכאן. אבא יוסי בן חנן אומר: ברקאי.

יד. כהן גדול שיוצא מן העזרה לדבר עם חברו ומפליג - טעון טבילה. שאלו את בן זומא: מה טעם לטבילה זו? אומר להן: אם הנכנס מקדש לקדש, מקום שענוש כרת - טעון טבילה, הנכנס מחל לקדש, ממקום שאינו ענוש כרת - אינו דין שישטען טבילה? רבי יהודה אומר: לא היתה טבילה זו, אלא מפני הסרך, פעמים שהטמאה ישנה בידו, מתוך שהולך לטבל - נזכר שהוא טמא, וחוזר וקא לו.

טו. כהנים שלא טבלו, ולא קדשו ידיהם ורגליהם, וכן כהן גדול שלא טבל ולא קדש ידיו ורגליו, בין עבודה לעבודה, ובין בגדים לבגדים, ועבדו - עבודתן כשרה, אבל כהנים שלא טבלו, ולא קדשו ידיהם ורגליהם, וכן כהן גדול שלא טבל, ולא קדש ידיו ורגליו מן הפיור, ועבדו - עבודתן פסולה. אחד כהן גדול, ואחד כהן הדיוט ששמשו שחרית, שלא רחצו ידיהם ורגליהם - חיבין מיתה, שנאמר (שמות ל, כ): "כבאם אל אהל מועד" וגו'. היה עומד ומקריב כל הלילה - טעון קדוש ידים ורגלים, שהיה רבי אומר: הלינה פוסלת בקדוש ידים ורגלים. רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר: אפלו עוסק בעבודה כל שבעת ימים - אין הלינה פוסלת בקדוש ידים ורגלים.

טז. חמש טבילות היו שם באותו היום, כלם בקדש בבית הפורה, חוץ מן

בא רבי צדוק ועמד על מעלות האולם, ואמר: שמעוני! אחינו בית ישראל! הרי הוא אומר (דברים כא, א): "כי ימצא חלל וגו', ויצאו זקניו ושופטיה, ומדדו"; בואו ונמדד! על מי ראוי להביא עגלה? על ההיכל או על העזרות?! געו כל העם אחריו בבכיה. ואחר כך בא אביו של תינוק, אמר להם: אחינו! אני כפרתכם! עדין בני מפרפר, וסכין לא נטמא! ללמדך, שטמאת סכין קשה להם לישראל, יותר משפכינות דמים. וכן הוא אומר (מלכים ב כא, טז): "וגם דם נקי שפך מנשה הרבה מאד, עד אשר מלא את ירושלים פה לפה", מכאן אמרו: בעון שפכינות דמים - שכינה נעלת ומקדש נטמא.

יז. אומר להם הממנה: בואו והפיסו! מי שוחט? מי זורק? מי מדשן את מזבח הפנימי? מי מדשן את המנורה? מי מעלה אכרין לכבש? הראש והרגל, שתי הידים, העקץ והרגל החזה והגרה, ושתי הדפנות, הקרבים והסלת, והחביתים והיין; אלו דברי רבי שמעון איש המצפה. רבי יוסי אומר: הראש, והעקץ, והרגל, ושתי דפנות, ושתי ידים, החזה והגרה. רבי עקיבא אומר: הראש והרגל, ושתי הידים, החזה והגרה, ושתי דפנות, העקץ והרגל. רבי יוסי הגלילי אומר: הראש והרגל, והחזה והגרה, שתי דפנות, והעקץ והרגל, ושתי הידים. אומר בן עזאי לרבי עקיבא, משום רבי יהושע: דרך הלוכו היה קרב, הראש והרגל, החזה והגרה, שתי דפנות, העקץ והרגל - עשרה כהנים זוכים בו, פעמים ארבעה עשר, פעמים חמשה עשר, פעמים ששה עשר.

יח. איל קרב באחד עשר, כבשי צבור בשמונה, שאין עמהן חביתין. פר קרב בעשרים וארבעה: הראש והרגל - שנים אוחזין ברגל, ומעלין אותה לגבי מזבח. שלשה אוחזין בגרה ומקריבין אותה לגבי מזבח. במה דברים אמורים? בקרבנות הצבור, אבל קרבנות יחיד, כל הרוצה

הִרְאִישׁוּנָהּ, שֶׁהִיְתָה בַחֹל עַל גַּב שַׁעַר הַמַּיִם, וּבְצַד לְשַׁכְתּוֹ הִיְתָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עֲשֵׂשׂוֹת שֶׁל בְּרֹזֶל הֵיוּ מִרְתִּיחִין מֵעֶרֶב יוֹם הַכַּפּוּרִים, וּמִטִּילִין לְתוֹךְ הַצּוּנָן, בְּשֶׁבִיל שֶׁתִּפְּיֵג צִינָתָן.

יז. הַכֹּל שֶׁלֹּשִׁים מְנָה אֵלּוּ נוֹטֵל מִן הַהֶקְדָּשׁ, אִם רָצָה לְהוֹסִיף - מוֹסִיף מִשְׁלוֹ. מַעֲשֵׂה בִישׁמְעָאֵל בֶּן פֶּאֲבִי שַׁעֲשֻׁתָהּ לוֹ אִמּוֹ כְּתַנְתָּ מִמָּאָה מְנָה, וְהָיָה עוֹמֵד וּמִקְרִיב עַל גַּבֵּי הַמְּזֻבָּח. שׁוֹב מַעֲשֵׂה בֶן רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן תְּרַסּוּס, שַׁעֲשֻׁתָהּ לוֹ אִמּוֹ כְּתַנְתָּ מִשְׁתֵּי רַבּוּא, וְהָיָה עוֹמֵד וּמִקְרִיב עַל גַּבֵּי הַמְּזֻבָּח, וְהוֹרִידוּהוּ אֲחֵיו הַכֹּהֲנִים, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה מִתּוֹכָהּ עָרוֹם. הָאִשָּׁה שַׁעֲשֻׁתָהּ כְּתַנְתָּ לְבָנָהּ - כְּשֶׁרָהּ, וּבִלְבָד שֶׁתִּמְסַנְּנָה לְצַבּוּר. אַחַד בְּגָדֵי כֹהֵן גָּדוֹל וְאַחַד בְּגָדֵי כֹהֵן הַדְּיוּט - בְּאֵין מִתְרוּמַת הַלְּשָׁכָה.

מִסַּכַּת יוֹמָא פְּרָק שְׁנַי

ב, א כִּיצַד הוּא מִתּוֹדָה? אוֹמֵר: אֲנָא הֵשֵׁם! עוֹיְתִי, פְּשַׁעְתִּי, חֲטָאתִי לְפָנֶיךָ, אֲנִי וּבֵיתִי, אֲנָא הֵשֵׁם! כִּפּוּר נָא עַל הָעוֹנוֹת וְעַל הַפְּשָׁעִים וְעַל הַחֲטָאִים, שַׁעוֹיְתִי וְשַׁפְּשַׁעְתִּי וְשַׁחֲטָאתִי לְפָנֶיךָ, אֲנִי וּבֵיתִי, כְּכַתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ (וַיִּקְרָא טז, ל): "כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם" וְגו'. וְאוֹמֵר (שָׁם טז, כא): "וְהִתּוּדָה עָלֶיךָ אֶת כָּל עוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת כָּל פְּשָׁעֵיהֶם לְכָל חֲטָאתֶם"; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻקִּים אוֹמְרִים: עוֹנוֹת - אֵלּוּ הַזְּדוֹנוֹת, פְּשָׁעִים - אֵלּוּ הַמְּרָדִים, חֲטָאִים - אֵלּוּ הַשְּׂגָגוֹת, וּמֵאַחַר שֶׁהִתּוּדָה עַל הַזְּדוֹנוֹת וְעַל הַמְּרָדִים, חוֹזֵר וּמִתּוּדָה עַל הַשְּׂגָגוֹת? אֵלּא כֹּךְ הִיא מִתּוּדָה: אֲנָא הֵשֵׁם! חֲטָאתִי, עוֹיְתִי, פְּשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ, אֲנָא הֵשֵׁם! כִּפּוּר נָא לְחֲטָאִים וְלְעוֹנוֹת וְלַפְּשָׁעִים, שַׁחֲטָאתִי וְשַׁעוֹיְתִי וְשַׁפְּשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ אֲנִי וּבֵיתִי, כְּכַתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ: "כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהַר אֶתְכֶם" וְגו', וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו: 'בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד'; שֶׁכֵּן מְצִינּוּ דְרַךְ כָּל הַמִּתּוּדִין, דּוּד אוֹמֵר (תְּהִלִּים קו, ו): "חֲטָאנוּ עִם אֲבוֹתֵינוּ

הָעוֹיְנוּ וְהִרְשַׁעְנוּ", שְׁלֵמָה אָמַר (מְלָכִים-א ח): "חֲטָאנוּ עוֹיְנוּ רְשַׁעְנוּ". דְּנִיָּאל אָמַר (דְּנִיָּאל ט, טו): "חֲטָאנוּ וְעוֹיְנוּ וְהִרְשַׁעְנוּ וּמְרָדְנוּ", אֵלּא מֵהוּ שְׁמֵשָׁה אוֹמֵר (שְׁמוֹת לד, ז): "נִשְׂא עוֹן וְפִשַׁע וְחֲטָאָה וְנִקָּה"? אֵלּא כֹּךְ הִיא מִתּוּדָה: חֲטָאתִי וְעוֹיְתִי וְפִשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ, אָמַר מֹשֶׁה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רַבּוּנוּ שֶׁל עוֹלָם! בְּשַׁעָה שִׁישְׂרָאֵל חוֹטְאִין לְפָנֶיךָ וְעוֹשִׂין תְּשׁוּבָה - עֲשֵׂה לָהֶם זְדוֹנוֹת כְּשֶׁגָּלוּ.

ב. בֵּא לּוֹ לְמִזְרַח הָעוֹרָה, לְצַפּוֹן הַמְּזֻבָּח, הַסֶּגֶן בִּימִינוֹ, וְרֵאשׁ בֵּית דִּין מִימִינוֹ, וְרֵאשׁ בֵּית אֵב מִשְׁמָאלוֹ, וְשָׁם שְׁנֵי שַׁעֲרִים, וּפְנֵיהֶם כְּלָפֵי הָעֵם, וְאַחֲרֵיהֶם כְּלָפֵי הַקְּדֹשׁ. כֹּהֵן גָּדוֹל, פָּנָיו כְּלָפֵי הַקְּדֹשׁ, עֲשֶׂרָה פְּעָמִים מְזַכֵּיר אֶת הֵשֵׁם בּוֹ בַיּוֹם, שֶׁשָּׂה לְפָר שְׁלֹשָׁה לְשַׁעִיר וְאַחַד לְגוֹרְלוֹת, וְקָלְפֵי הִיְתָה שָׁם, וְכֵּה שְׁנֵי גוֹרְלוֹת, שֶׁל אֶשְׁכְּרוּעַ הֵיוּ, וְעֲשָׂאן בֶּן גְּמֵלָא שֶׁל זֶהָב, וּמְזַכֵּרִין אוֹתוֹ לְשִׁבַּח.

ג. בֶּן קָטִין עֲשֵׂה שְׁנַיִם עֲשָׂר דָּד לְכִיּוֹר, שְׁנַיִם עֲשָׂר כֹּהֲנִים מְקַדְּשִׁין מִמֶּנּוּ, שֶׁמִּתְחַלֵּל לֹא הֵיוּ בּוֹ אֵלּא שְׁנַיִם, וְשְׁנֵי כֹהֲנִים מְקַדְּשִׁין הַיָּמֵנוּ, וּמְזַכֵּרִין אוֹתוֹ לְשִׁבַּח. מוֹנִבּוֹ הַמֶּלֶךְ עֲשֵׂה כָּל יְדוֹת הַסְּפִינִין שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים שֶׁל זֶהָב, וּמְזַכֵּרִין אוֹתוֹ לְשִׁבַּח, הֵילְנֵי הַמֶּלֶכָה אִמּוֹ עֲשֻׁתָהּ נְבֻרְשַׁת שֶׁל זֶהָב שֶׁעַל פֶּתַח הַהֵיכָל, שֶׁבְּשַׁעָה שְׁחִמָּה זוֹרַחַת, הֵיוּ נְצוּצוֹת יוֹצְאִין הַיָּמֵנָה, וְיוֹדְעִין שְׁחִמָּה זוֹרַחַת, אִף הִיא עֲשֻׁתָהּ טְבֵּלָא שֶׁל זֶהָב, שֶׁפָּרַשְׁתָּ סוּטָה כְּתוּבָה עָלֶיהָ, כָּל הַשַּׁעֲרִים שֶׁהֵיוּ שָׁם נִשְׁתַּנּוּ לְהִיּוֹת שֶׁל זֶהָב, חוּץ מִשַּׁעֲרֵי נִקְנוֹר, מִפְּנֵי שֶׁנִּשְׁעֲשֵׂה בֶּהֵן גֶּס. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים: מִפְּנֵי שֶׁנִּחְשַׁתָּן מוֹצֵהֶבֶת הִיְתָה. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: נִחְשַׁתָּא קְלַנְיְתָא הִיְתָה, וְהִיְתָה יָפָה כְּזֹהָב.

ד. מֵהוּ נִסִּים נַעֲשׂוּ לְדִלְתוֹתָיו? אֲמָרוּ: כְּשֶׁהִלֵּךְ נִקְנוֹר לְהִבִּיא לְדִלְתוֹתָיו מֵאֶלְכֶסְנִדְרֵיא שֶׁל מְצָרִים, עֲמַד עָלֶיהָ

⁷ מִזְּקָתָה.

נחשול שבִּים לטבעון, ונטלו אחד מהן - והטילוהו לים, ועדין לא נח הים מזעפו, בקשו להטיל את חברתה, עמד הוא וכרכה, אמר להם: הטילוני עמה! מיד נח הים מזעפו, והיה מצטער על חברתה, כיון שהגיע לנמל של עכו, היתה מבצבצת ויוצאה מתחת דפני הספינה, ויש אומרים: בריה שבִּים בלעתה והקיאתה ליבשה, ועליה אמר שלמה (שיר השירים א, יז): "קורות פתינו ארזים רהיטנו ברותים" - 'אל תקרי ברותים אלא ברית ים'.

ה. של בית גרמו היו בקיאיין במעשה לחם הפנים ולא רצו ללמד, שלחו חכמים והביאו אמנים מאלכסנדריא של מצרים, היו יודעין לאפות כמותן, ולא היו יודעין לרדות כמותן, שהללו מסיקין מבחוץ ואופין מבחוץ, והללו מסיקין מבפנים. הללו פיתן מתעפשת והללו אין פיתן מתעפשת. וכשידעו חכמים בדבר, אמרו: כל מה שברא הקדוש ברוך הוא - לכבודו ברא, שנאמר (ישעיה מג, ז): "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו". שלחו להן ולא באו, עד שפפלו להן בשכון, שנים עשר מנה היו נוטלין בכל יום, והיום עשרים וארבעה; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: עשרים וארבעה היו נוטלין בכל יום, חזרו להיות נוטלין ארבעים ושמונה. אמרו להם חכמים: מה ראיתם שלא ללמד? אמרו להם: יודעין היו בית אבא, שבית זה עתיד לחרב, שאינו הגון ויעשה לפני עבודת כוכבים כדרך שעושין לפני המקום. ובדבר הזה היו מזכירין אותן לשבת, שמעולם לא נמצאת פת נקיה ביד בניהן ובנותיהן מעולם, שלא יאמרו: "מלחם הפנים היו נזונין"; לקים מה שנאמר (במדבר לב, כב): "והייתם נקים מה' ומישראל".

ו. של בית אבטינס היו בקיאיין בפטום הקטרת ובמעלה עשן, ולא רצו ללמד. שלחו חכמים והביאו אמנין מאלכסנדריא של מצרים, והיו יודעין לפטם כמותן, אלא

שאין בקיאיין במעלה עשן, של בית אבטינס היתה מתמרת ועולה עד הקורות, ואחר כך פושה ויורדת למטה, של אלכסנדריין היתה פושה מיד, וכשידעו חכמים בדבר, אמרו: כל מה שברא - לכבודו ברא, שנאמר (משלי טז, ד): "כל פעל למענהו", שלחו אליהם חכמים ולא באו, עד שפפלו להם שכרם, שנים עשר מנה היו נוטלין בכל יום, חזרו להיות נוטלין עשרים וארבעה; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: עשרים וארבעה היו נוטלין בכל יום, חזרו להיות נוטלין ארבעים ושמונה מנה. אמרו להם חכמים: מה ראיתם שלא ללמד? אמרו להם: יודעין היו בית אבא, שבית זה עתיד לחרב, אמרו: שפא ילמד אדם שאינו הגון ויהיה מפטם לפני עבודת כוכבים כדרך שמפטמים לפני המקום. ועל דבר זה מזכירין אותם לשבח - שלא יצאה מהן אשה מבשמת לעולם, ולא עוד, אלא כשהיו נושאים אשה ממקום אחר, מתנין עמה: - 'שלא תתבשמי! כדי שלא יהו ישראל אומרים: 'ממעשה הקטרת הן מתבשמיין'. לקים מה שנאמר (במדבר לב, כב): "והייתם נקים מה' ומישראל".

ז. אמר רבי עקיבא: פעם אחת סח לי ישמעאל בן לוגא: פעם אחת, יצאתי אני ותינוק אחד מבני בניהם לשדה ללקט עשבים, וראיתיו ששחק ובכה, אמרתי לו: מפני מה בכית? אמר לי: על כבוד בית אבא שגלה. ומפני מה שחקת? אמר: לסוף שעתיד הקדוש ברוך הוא להחזיר לבניו. אמרתי לו: ומה ראית? אמר: מעלה עשן כנגדי, אמרתי לו: הראוהו לי, אמר לי: שבועה היא בידינו שאין מראין אותו לכל אדם. אמר רבי יוחנן בן נורי: פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ומצאני אדם אחד, ואמרתי לו: מאין אתה? אמר לי: מבית אבטינס אני, ומה בידיך? אמר לי: מגלת סממנין. הראוהו לי, אמר לי: כל זמן שבית אבא היו קימין - צנועין היו, ולא היו

גְּדוּל! הַגְּבֵהָ יִמְיִנָּה. אִם בִּימִינוּ שֶׁל סֶגֶן עוֹלָה - רֹאשׁ בֵּית אָב אוֹמֵר לוֹ לִכְהֵן גְּדוּל: דְּבַר מְלִיךָ! וְנִתְּנָן עַל שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים, הוּא אוֹמֵר לֵה, וְהַסֶּגֶן אוֹמֵר לְחֻטָּאת, רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר: לֹא הִיָּה צָרִיף לומר חֻטָּאת, אָמְרוּ לוֹ: וְהֵלֵא כִּכָּר נֶאֱמַר (וַיִּקְרָא טז, ט): "וְעָשָׂהוּ חֻטָּאת".

י. בְּכָל יוֹם שְׁנֵי כַּהֲנִים נִכְנָסִין, אַחַד בְּכַף וְאַחַד בְּמַחְתָּה, הַיּוֹם נוֹטֵל אֶת הַמַּחְתָּה בִּימִינוּ, וְאֵת הַכַּף בְּשְׂמאלוֹ, בְּמֵה דְבָרִים אַמּוּרִים? בַּקְטוֹרֶת שֶׁל לִפְנֵי וּלְפָנִים, אָבֵל בַּקְטוֹרֶת שֶׁל מִזְבַּח הַזֶּהָב - הָרִי הוּא בַּקְטוֹרֶת שֶׁל שְׂאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה, בְּכָל יוֹם הַיְתָה כַּבֵּדָה וְהַיּוֹם קָלָה, בְּכָל יוֹם הַיְתָה עֶבֶה וְהַיּוֹם רַךְ. בְּכָל יוֹם הַיְתָה קֶצֶרָה וְהַיּוֹם אַרְפָּה; כְּדֵי שֶׁתְּהֵא זְרוּעוֹ מְסִיעֵת. בְּכָל יוֹם לֹא הִיָּה לֵה נְאֻשְׁתִּיק, הַיּוֹם הִיָּה לֵה נְאֻשְׁתִּיק; דְּבָרֵי בֶן הַסֶּגֶן. בְּכָל יוֹם הָיוּ שְׁם שְׁתֵּי מַעֲרֻכוֹת וְהַיּוֹם שְׁלֹשׁ: אַחַת לְמַעֲרֻכָה גְּדוּלָה, וְאַחַת לְמַעֲרֻכָה קִטְנָה שֶׁל קִטְרֶת, וְאַחַת שְׂמוּסִיפִין הַיּוֹם לְקִטְרֶת שֶׁלִּפְנֵי וּלְפָנִים; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי מוֹסִיף אַחַת לְקִיּוּם הָאֵשׁ. רַבִּי מֵאִיר מוֹסִיף אַחַת לְאֲבָרִים וּפְדָרִים שֶׁלֹּא נִתְעַכְּלוּ מֵעֶרֶב.

יא. נִכְנַס וּמֵהֵלֶךְ בְּהִיכַל, עַד שֶׁנִּמְצָא עוֹמֵד בֵּין מִזְבַּח הַזֶּהָב וּלְמִנְוָה; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: בֵּין הַשְּׁלַחַן וּלְמִזְבַּח. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים: בֵּין שְׁלַחַן לְכַתֵּל, שְׁלַחַן נִתּוּן בְּצִפּוֹן, מְשַׁלֵּישׁ הַבַּיִת וּלְפָנִים מְשׁוּכָה מִן הַכַּתֵּל שְׁתֵּי אַמּוֹת וּמְחֻצָּה, מִזְבַּח הַזֶּהָב מְמָצַע בֵּינָתִים, כְּנֶגֶד שְׁנֵי בְּדֵי אֲרוֹן, וּמְשׁוּף כְּלָפֵי קִדָּשׁ הַקֶּדְשִׁים, וְכָלֵם הָיוּ נִתּוּנִין מְחֻצֵי הַבַּיִת וּלְפָנִים, מֵהֵלֶךְ בְּהִיכַל עַד שֶׁמִּגִּיעַ לְבֵין שְׁתֵּי הַפְּרוּכּוֹת הַמְּבַדִּילוֹת בֵּין הַקֶּדֶשׁ וּבֵין קִדָּשׁ הַקֶּדְשִׁים. וּבִינְיָהֵן אַמָּה, זֶה מְקוֹם הַדְּבִיר שֶׁעָשָׂה שְׁלֹמֹה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: לֹא הִיָּה שְׁם אֱלֵא פְרָכֶת אַחַת, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כו, לג):

מוֹסְרִין אוֹתוֹ לְכָל אָדָם, וְהָיוּ מוֹסְרִין זֶה לְזֶה, וְעָכְשׁוּ הַיֶּלֶךְ מְגִלָּה זוֹ, וְהִזְהָר בָּהּ. וּכְשֶׁבֹאֲתִי וְהִרְצִיתִי דְבָרֵי לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָה, אָמַר לִי: מַעֲתָה אֶסוּר לְסַפֵּר בְּגִנוּתָן שֶׁל אֱלֹהִים! מִכָּאֵן אָמַר בֶּן עֲזַאִי: מִשְׁלַף יִתְנוּ לָךְ, בְּשִׁמְךָ יִקְרְאוּךָ, וּבִמְקוֹמְךָ יוֹשִׁיבוּךָ, וְאִין אָדָם נוֹגֵעַ בְּמוֹכֵן לְחִבְרוֹ, וְאִין מְלָכוֹת נוֹגַעַת בְּחִבְרָתָהּ אֶפְלוּ כְּמֵלֵא נִימָא.

ח. הַוּגְרוֹס בֶּן לִוִּי הִיָּה יוֹדֵעַ פָּרֶק בְּשִׁיר, וְלֹא רָצָה לְלַמֵּד, אָמְרוּ לוֹ חֲכָמִים: מַה רְאִיתָ שֶׁלֹּא לְלַמֵּד? אָמַר לָהֶן: יוֹדְעִין הָיוּ בֵּית אַבָּא שְׁבִית הַמְּקַדָּשׁ עֲתִיד לְחָרֵב, וְלֹא רָצוּ לְלַמֵּד, שֶׁלֹּא יִהְיוּ מְזַמְרִין לִפְנֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, כְּדָרוּךְ שֶׁמְזַמְרִין לִפְנֵי הַמְּקוֹם. בֶּן קַמְצָר הִיָּה יוֹדֵעַ אֶת מַעֲשֵׂה הַכְּתָב, וְלֹא רָצָה לְלַמֵּד. אָמְרוּ לוֹ חֲכָמִים: מַה רְאִיתָ שֶׁלֹּא לְלַמֵּד? כִּלְמַסּוֹ מְצָאוּ תְּשׁוּבָה לְדְבָרֵיהֶם, בֶּן קַמְצָר לֹא מְצָא תְּשׁוּבָה לְדְבָרָיו. עַל הָרֵאשׁוֹנִים נֶאֱמַר (מְשַׁלֵּי י, ז): "זָכַר צְדִיק לְבִרְכָה", וְעַל בֶּן קַמְצָר וּחִבְרָיו נֶאֱמַר (שָׁם): "וְשֵׁם רְשָׁעִים יִרְקַב", הֵם בִּקְשׁוּ לְהִרְבוֹת כְּבוֹדָם וּלְמַעַט כְּבוֹד שְׁמִים, לְפִיכָךְ, כְּבוֹדָן נִתְמַעַט וּכְבוֹד הַמְּקוֹם בְּמִקְוֹמוֹ, וְלֹא נִמְצָא לָהֶם שֵׁם טוֹב וְזָכַר טוֹב, עַל הָרֵאשׁוֹנִים נֶאֱמַר (מְשַׁלֵּי י, ז): זָכַר צְדִיק לְבִרְכָה, וְעַל אֱלֹהִים נֶאֱמַר (שָׁם): "וְשֵׁם רְשָׁעִים יִרְקַב".

ט. טָרַף בְּקַלְפֵי וְהַעֲלָה שְׁנֵי גוֹרְלוֹת, אַחַד בִּימִינוּ וְאַחַד בְּשְׂמאלוֹ, אִם בִּימִינוּ עָלָה - הָיוּ כָּל יִשְׂרָאֵל שְׂמַחִין, וְאִם בְּשְׂמאלוֹ עָלָה - לֹא הָיוּ כָּל יִשְׂרָאֵל שְׂמַחִין. שְׂאֵלוּ תַלְמִידָיו אֶת רַבִּי עֲקִיבָה: מַהוּ שִׁיתָן מְשַׁמְאֵל לִימִין? אָמַר לָהֶם: אֵל תִּתְּנוּ מְקוֹם לְצְדוּקִין לְרִדוֹת אַחֲרֵיכֶן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: הַסֶּגֶן וְכֵהֵן גְּדוּל מְכַנְיִסִין אֶת יְדֵיהֶן בְּקַלְפֵי, אִם בִּימִינוּ שֶׁל כֵּהֵן גְּדוּל עוֹלָה - הַסֶּגֶן אוֹמֵר לוֹ: אִישִׁי כֵּהֵן

⁸ בְּנוֹסַחַת הַסְּפָרִים נוֹסַף בָּאֵן: 'אִין שְׂכַחַה לִפְנֵי

הַמְּקוֹם; אֵךְ הַגֵּר "א לֹא גָרַם לָהּ.

⁹ טַבְעַת בְּרֵאשׁוֹ שְׁמוֹקְשָׁשׁ וּמוֹשְׁמִיעַ קוּל.

וְעַלֵּיהֶן אָמַר שְׁלֹמֹה (שִׁיר הַשִּׁירִים א, יג):
 "צְרוּר הַמּוֹר דּוּדֵי לִי בֵּין שְׂדֵי יְלִין".

יד. נוטל את הדם ממי שהיה ממרס בו,
 נכנס למקום שנכנס, ועמד במקום שעמד,
 והזהר ממנו על הכפרת, כנגד שני בדי ארון,
 אחת למעלה ושבע למטה, ולא היה מתכוון
 להזות, לא למעלה ולא למטה אלא
 כמצליף. וכך היה מונה: אחת, אחת ואחת,
 אחת ושתיים, אחת ושלוש, אחת וארבע,
 אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע; דברי
 רבי מאיר. רבי יהודה אומר: אחת, אחת
 ואחת, שתיים ואחת, שלש ואחת, ארבע
 ואחת, חמש ואחת, שש ואחת, שבע
 ואחת. ואחר כך היה מהלך לשמאלו עד
 הפרכת. ולא היה מגיע לפרכת. אם הגיע -
 הגיע. אמר רבי אליעזר בן רבי יוסי: אני
 ראיתי ברומי, והיו עליה כמה טפי דמים
 של פרו ושעיר של יום הכפורים.

מסכת יומא פרק שלישי

א. בא לו להקיף את המזבח, מהיכן הוא
 מתחיל? מקרן מזרחית צפונית, צפונית
 מערבית, מערבית דרומית, דרומית
 מזרחית, מקום שמתחיל בחטאת על מזבח
 החיצון, משם היה גומר על מזבח הפנימי.
 רבי מאיר אומר: רבי אליעזר אומר:
 במקומו היה עומד ומחטא. ועל כלן היה
 נותן מלמעלה למטה, חוץ מאותה
 שבאלכסון שנותן ממטה למעלה. רבי
 יהודה משם רבי אליעזר: במקומו היה
 עומד ומחטא, ועל כלן היה נותן מלמעלה
 למעלה, חוץ מזו שהיה לפניו, שכנגד
 אלכסון, שהיה נותן מלמעלה למטה.

ב. הזהר על טהרו של מזבח שבע פעמים,
 לא היה מזה, לא על האפר ולא על גבי
 הגחלים, אלא על גגו של מזבח. והיא
 יורדת על הקיר, על כל הזיה - טבילה. נתן
 על הקרן מכאן ומכאן - כשר. מן הקרן
 ולפנים - פסול.

"והבדילה הפרכת לכם". אמרו לו: מה
 תלמוד לומר (שם): "בין הקדש ובין קדש
 הקדשים"? אמר להם: להביא נוב וגבעון
 ושילה ובית עולםים. החיצונה היתה
 פרופה מן הדרום, ופנימית מן הצפון,
 מהלך ביניהן עד שמגיע לצפון, הופך פניו
 לדרום, מהלך לשמאלו עם הפרכת, עד
 שמגיע לארון, ודחף את הפרכת במתניו,
 ונתן את המחפתה בין שני הבדים, וצבר את
 הקטרת על גבי גחלים, ונתמלא כל הבית
 פלו עשן, יוצא וכא לו דרך פניסתו,
 ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון, ולא
 היה מאריך - שלא להבעית את ישראל.
 ומעשה בכהן גדול אחד שהאריך בתפלתו,
 ונמנו אחיו הפהנים לכנוס אחריו, התחילו
 הם נכנסין, והוא יוצא, אמרו לו: מה ראית
 להאריך? אמר להם: קשה בעיניכם
 שהתפללתי עליכם ועל מקדש אבותיכם
 שלא יחרב! אמרו לו: אף על פי כן, אין
 אתה רשאי לשנות, שלא להבעית את
 ישראל.

יב. אכן היתה שם מימות נביאים
 הראשונים ו'שתייה' היתה נקראת, גבוהה
 מן הארץ שלש אצבעות, שמתחלה היה
 הארון עליה נתון. משנטל הארון, מעליה
 היו נותן קטרת שלפני ולפנים. רבי יוסי
 אומר: ממנה השתת העולם, שנאמר
 (תהלים נ, ב): "מציון מכלל יפי אלהים
 הופיע" - ממנו מוכלל יפיה של עולם.

יג. צנצנת המן, וצלוחית של שמן המשחה,
 ומקלו של אהרן, שקדיה ופרחיה, וארגז
 שהשיבו פלשתיים כבוד לאלהי ישראל,
 היו כלם בבית קדש הקדשים. משנגזזו
 הארון - נגזזו עמו. שני בדי ארון היו
 יוצאים מן הארון עד שמגיעין לפרכת,
 שנאמר (מלכים א ח, ח): "ויארכו
 הבדים", יכול לא יהו נראים מתוכה?
 תלמוד לומר: "ויראו ראשי הבדים" וגו' -
 יהיו מקרעין בפרכת ויוצאין, והיו נראין
 ובולטין מתוכה, ונראין כשני דדי אשה,

ג. שְׁנָה מִתֵּן קִנְיֹת - פְּסוּל. אִם חָסַר אֶפְלוּ אַחַת מִן הַמִּתְנֹת - פְּסוּל. הַקִּדִּים מִתֵּן שְׁבַע לְמִתֵּן אַרְבַּע - יִחְזֹר וְיִתֵּן. מִדָּם מִתְנֹת שְׁבַע אַחַר מִתֵּן אַרְבַּע, עַד שֶׁלֹּא גָמַר אֶת הַמִּתְנֹת שְׁבַעפְּנִים - יֵצֵא וְשִׁפֵּךְ שִׁירֵי הַדָּם לִיסוּד מַעֲרָבִי שֶׁל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, וְשֶׁל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן הַזֶּה שׁוֹפֵךְ אֶל יִסוּד דְּרוּמִי. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֵלּוּ וְאֵלּוּ לִיסוּד מַעֲרָבִי, אֵלּוּ וְאֵלּוּ מִתְעַרְבִין לְאַמָּה וְיוֹצְאִין לְנַחַל קִדְרוֹן, וְנִמְכְּרִין לְגִנְיָן לְזָבֵל, וּמוֹעֲלִין בָּהֶם; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים אֵין מַעֲיֵלָה בְּדָמִים.

ד. כָּל מַעֲשֵׂה יוֹם הַכַּפּוּרִים הָאֻמְרִים עַל הַסֵּדֶר, אִם הַקִּדִּים מַעֲשֵׂה לְחִבְרוּ - לֹא עֲשֵׂה כְּלוּם, חוּץ מִן הוֹצֵאת כֶּף וּמַחֲתָה, שְׂאֵם הַקִּדִּים מַעֲשֵׂה לְחִבְרוּ - מֵה שֶׁעֲשֵׂה עֲשׂוּי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימָתִי? בְּדָבָרִים הַנֶּעֱשִׂים בְּבִגְדֵי לְבָן מִבְּחוּץ, אֵף עַל פִּי שְׂאֵם הַקִּדִּים מַעֲשֵׂה לְחִבְרוּ מִכָּל הַנֶּעֱשִׂים - מֵה שֶׁעֲשֵׂה עֲשׂוּי. נִתֵּן מִקְצַת הַמִּתְנֹת מִבְּפְּנִים, וְנִשְׁפָּךְ הַדָּם - יָבִיא דָם אַחַר וְיִתְחַיֵּל בַּתְּחִלָּה, כְּמִתְנֹת שְׁבַעפְּנִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים: מִמָּקוֹם שֶׁפִּסְקוּ. נִתֵּן מִקְצַת מִתְנֹת שְׁבַהֲיָכֵל, וְנִשְׁפָּךְ הַדָּם - יָבִיא דָם אַחַר, וְיִתְחַיֵּל בַּתְּחִלָּה בַּהֲיָכֵל. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים: מִמָּקוֹם שֶׁפִּסְקוּ. גָּמַר מִתְנֹת שְׁבַהֲיָכֵל, וְנִשְׁפָּךְ הַדָּם - יָבִיא דָם אַחַר וְיִתְחַיֵּל בַּתְּחִלָּה. מִתְנֹת שְׁבַמְזִבַּח - רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים: מִמָּקוֹם שֶׁפִּסְקוּ. נִתֵּן מִקְצַת הַמִּתְנֹת שְׁבַמְזִבַּח, וְנִשְׁפָּךְ הַדָּם - יָבִיא דָם אַחַר וְיִתְחַיֵּל בַּתְּחִלָּה בְּמִתְנֹת הַמִּזְבֵּחַ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים: מִמָּקוֹם שֶׁפִּסְקוּ יִתְחַיֵּל. גָּמַר מִתְנֹת שְׁבַמְזִבַּח וְנִשְׁפָּךְ הַדָּם - אֵין מִתֵּן יִסוּד מַעֲכָב, וְכֵלֶן מְטַמְּאִין בְּגָדִים וְנִשְׂרָפִין בְּבֵית הַדָּשָׁן; דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין מְטַמְּאִין בְּגָדִים, וְאֵין נִשְׂרָפִין בְּבֵית הַדָּשָׁן הוֹאִיל וְגָמַר בּוֹ כַּפְּרָה.

ה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: זֶה סִימָן, כָּל הַיּוֹצֵא מִבְּפְּנִים לְהַנְתֵּן בְּחוּץ - נוֹטֵל מִן הַסְּמוּךְ

לְפָנִים. וְכָל הַנוֹטֵל מִבְּפְּנִים לְהַנְתֵּן בְּחוּץ - נוֹתֵן עַל הַסְּמוּךְ לְפָנִים. נִתֵּן מִדָּם הַפָּר בְּפָנִים וּבְחוּץ, מִדָּם הַשְּׂעִיר בְּפָנִים וּבְחוּץ - הַפְּנִימִים עָלוּ לוֹ וְהַחִיצוֹנִים לֹא עָלוּ לוֹ. נִתֵּן מִקְצַת הַמִּתְנֹת שְׁבַעפְּנִים, וְנִשְׁפָּךְ הַדָּם - יָבִיא אַחַר וְיִתְחַיֵּל בַּתְּחִלָּה עַל הַפְּרֻכָּת. נִתֵּן מִקְצַת הַמִּתְנֹת עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְנִשְׁפָּךְ הַדָּם, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתֵּן כְּנֶגֶד הַיִּסוּד - יֵצֵא, שְׁנֹאמַר (וַיִּקְרָא טז, כ): "וְכֹלֶה מִכְּפָר"; אִם כְּפָר - כֹּלֶה, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם כֹּלֶה - כְּפָר, אֵין מִתֵּן הַיִּסוּד מַעֲכָב, וְכֵלֶן כְּנֶגֶד הַיִּסוּד - יֵצֵאוּ, שְׁנֹאמַר (וַיִּקְרָא טז, כ): "וְכֹלֶה מִכְּפָר".

ו. פָּר וְשְׂעִיר שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים שֶׁהַפְּרִישׁ אַחֲרֵים תְּחִתֵּיהֶן, וְלֹא הַסְּפִיק לְהַקְרִיבָן עַד שְׁנִמְצְאוּ הָרֵאשׁוֹנִים - יָרְעוּ עַד שֶׁיִּסְתַּאֲבוּ וְיִמְכְּרוּ, וְיִפְלוּ דְמֵיהֶן לְנִדְבָה - שְׂאִין חֲטָאת הַצְּבוּר מִתָּה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: תָּמוּת וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: נִשְׁפָּךְ הַדָּם - יָמוּת הַמִּשְׁתַּלַּח, מִת הַמִּשְׁתַּלַּח - יִשְׁפָּךְ הַדָּם. שְׁנֵי שְׂעִירֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים - מִצּוֹתָן בְּהַגְרָלָה, עַד שֶׁלֹּא הַגְרִיל עָלֵיהֶן - רִשְׁאֵי לְשִׁנוֹתָן בְּדָבָר אַחַר, מִשֶּׁהַגְרִיל עָלֵיהֶן - אֵין רִשְׁאֵי לְשִׁנוֹתָן בְּדָבָר אַחַר. פֶּסַח שֶׁלֹּא קָרַב בְּרֵאשׁוֹן - יִקְרַב בְּשֵׁנִי. לֹא קָרַב בְּשֵׁנִי - יִקְרַב לְשֵׁנָה הַבְּאֵה. מַעוֹת שֶׁלֹּא קָרְבוּ בְּרֵאשׁוֹן - יִקְרְבוּ בְּשֵׁנִי. לֹא קָרְבוּ בְּשֵׁנִי - יִקְרְבוּ לְשֵׁנָה הַבְּאֵה. חֲגִיגָה שֶׁלֹּא קָרְבָה בְּרֵאשׁוֹנָה - תִּקְרַב בְּשֵׁנִיָּה, לֹא קָרְבָה בְּשֵׁנִי - תִּקְרַב בְּשִׁלִּישֵׁי, לֹא קָרְבָה בְּשִׁלִּישֵׁי - תִּקְרַב בְּשֵׁנָה הַבְּאֵה. שְׂעִירֵי הַרְגֵּל שֶׁלֹּא קָרְבוּ בְּרִגְלָה - יִקְרְבוּ בְּרֵאשׁ חֲדָשׁ. לֹא קָרַב בְּרֵאשׁ חֲדָשׁ - יִקְרְבוּ בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים. לֹא קָרְבוּ בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים - יִקְרְבוּ לְרִגְלָה הַבָּא. וְשִׁמְתַחֲלָה לֹא הַקְרְבוּ לְקַרְבָּנוֹת צְבוּר אֶלֶּא עַל מְנַת לְקָרַב עַל הַמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן.

ז. מִת שְׂעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח עַד שֶׁלֹּא זָרַק דָּם שֶׁל הָרֵאשׁוֹן, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִתְוַדָּה עָלָיו - יֵצֵא, שְׁנֹאמַר (וַיִּקְרָא טז, י): "עֲצַמַד חַי", עַד מָתִי? הֵא זָקוּק לְהִיּוֹת חַי? עַד "וְכֹלֶה

מכפר את הקדש"; דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: עד שעת ודוי.

אומר: משיצית האור. רבי שמעון אומר: משיצית האור ברבן.

ח. רבי יוסי אומר: כף הוא אומר: "חטאו עונו פשעו לפניך עמך בית ישראל". כבש עושיין, מפני אלכסנדרין, שהיו מתלשין בשער, ואומרין לו: 'טול וצא! טול וצא!' יקירי ירושלים מלויין אותו עד סכה ראשונה. עשר סכות בתוך שנים עשר מילין היו; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: תשע סכות בתוך עשרה מילין היו. רבי יוסי אומר: חמש סכות בתוך עשרה מילין, היו מערבין מזו לזו. אמר רבי יוסי בן רבי יהודה: יכולני אני לעשותן שתי סכות.

יב. היכן שורפין אותן? בבית הדשן הגדול, חוץ לירושלים, לצפונה של ירושלים חוץ לשלש מחנות, ומזקיפין של כהנים היו מעמידין סביבות המערכה, מפני דחק העם - כדי שלא יהו קופצים לראות, ונופלין לתוך המדורה. אחד השורף ואחד המסיע בשעת שרפה - מטמאין בגדים, אבל המסדר את המערכה ומצית את האור לאלתר - אין מטמא בגדים.

ט. שאלו את רבי אליעזר: הרי שחלה שער המשתלח, מהו להרפיבו? אמר להם: יכול הוא להרפיב את אחרים, חלה משלחו, מהו לשלחו ביד אחר? אמר להם: כך תהיו בשלום אני ואתם, דחאוהו ולא מת, מהו שירד אחריו וימיתנו? אמר להם? כן יאבדו כל אויביך ה' (שופטים ה, לא). וחכמים אומרים: חלה שער - מרפיבו, חלה משלחו ביד אחר, דחאוהו ולא מת - ירד אחריו וימיתנו.

יג. שמונה ברכות מברך באותו יום, על התורה - כדרך שמברכין על התורה בבית הפנסת, על העבודה ועל ההודאה, ועל מחילת העון כסדרן, ועל המקדש - ברכה בפני עצמו, ועל הכהנים - ברכה בפני עצמן, ועל ישראל ברכה בפני עצמן, ושאר תפלה תחנה ובקשה, שעמך ישראל צריכין להושע מלפניך, וחיותם בשומע תפלה. כל העם קורין בשלהם - כדי להראות חזיתן לרבים.

י. שער המשתלח, אף על פי שאין מטמא בגדים - מטמא אוכלין ומשקין; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין מטמא אוכלים ומשקים, מפני שהוא חי, ואין חי מטמא אוכלין ומשקין. מאימתי מטמא בגדים? משיצא מחומת ירושלים; דברי רבי מאיר. ורבי יהודה אומר: משעה שיגיע לצוק. רבי שמעון אומר: משעת דחיתו לצוק.

יד. רבי אליעזר אומר: סדר הקרבנות כך היו מקריבין, פר העולה ושעיר הנעשה בחוץ היו קרבין עם תמיד של שחר, ואחר כך פר ושעיר הנעשה בפנים, ואחר כך אילו ואיל העם, ואחר כך שבעת כבשים תמימים. רבי עקיבה אומר: פר העולה ושבעת כבשים תמימים היו קרבין עם תמיד של שחר, שנאמר (במדבר כח, כג): "מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד וגו'; ואחר כך פר ושעיר הנעשה בפנים, ואחר כך שעיר הנעשה בחוץ, שנאמר (במדבר כט, יא): "מלבד חטאת הכפרים ועלת התמיד ומנחתה ונסכיהם", ואחר כך אילו ואיל העם. רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר: אחד קרב עם תמיד של שחר, וששה קרבין עם תמיד של בין הערבים.

יא. פרים הנשרפים, אף על פי שאין מטמאין בגדים - מטמאין אוכלין ומשקין; דברי רבי מאיר. ושעיר המשתלח - אין מטמא אוכלין ומשקין, מפני שהוא חי, ואין חי מטמא אוכלין ומשקין. מאימתי מטמאין בגדים? משיצאו מחומת ירושלים; דברי רבי מאיר. רבי יהודה

טו. ויום טוב עשה לאוהביו. ומעשה בישמעאל בן קמחית, שיצא לדבר עם

הַמְלִיךְ עַרְבֵי, וְנִתְּזָה צִינוּרָא מִפּוּי, וְנִפְּלָה עַל בְּגָדָיו, נִכְנַס אַחֲרָיו וְשָׁמַשׁ תַּחְתּוּיוֹ בְּכַהֲנֹהָ גְדוּלָה, רָאָתָה אִמֶּן שֶׁל אֵלֹו שְׁנֵי כַּהֲנִים גְּדוּלִים בְּיוֹם אֶחָד.

מִסְכַּת יוֹמָא פְּרָק רְבִיעִי

א. יוֹם הַכַּפּוּרִים אֲסוּר בְּאֲכִילָה, בְּרַחֲצָה, וּבִשְׂתִיָּה, וּבִסְבִּיכָה, וּבַנְּעִילַת הַסַּנְדָּל, וּבַתְּשֻׁמִּישׁ הַמָּטָה, אֶפְלוּ בְּאַנְפִּילְיָא שֶׁל בְּגָד. קִטְנִים מְתָרִין בְּכֶלֶן, וְאַסוּרִין בְּנְעִילַת הַסַּנְדָּל מִפְּנֵי מְרֵאִית הָעֵינַן.

ב. תִּינוּקוֹת סְמוּךְ לְפָרְקָן - מִחֲנֻכִּין אוֹתָן בְּפָנֵי שְׁנָה וּבְפָנֵי שְׁתַּיִם, בְּשִׁבִּיל שִׁיְהוּ רְגִילִין בְּמִצּוֹת. רַבִּי עֲקִיבָא הֵיךְ מִפְּטוּר בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, בְּשִׁבִּיל תִּינוּקוֹת שִׂיאֲכִילוּם אֲבוֹתֵיהֶם. מַעֲשֶׂה בְּשִׁמְעַי הִזְקֵן שֶׁלֹּא רָצָה לְהֵאֲכִיל אֶת בְּנוֹ, וְגָדְרוּ עָלָיו חֲכָמִים וְהֵאֲכִילוּהוּ בִּידוֹ.

ג. הָאוֹכֵל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים כִּפּוּתָבַת הַגֶּסֶה, כְּמוֹהָ, וּכְגֵרְעִינְתָה שְׁבָאָרְץ יִשְׂרָאֵל - חֲבִב. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֶפְלוּ כִּפּוּתָבַת ¹⁰הַנְּמָרִית¹¹. אֲכַל עֲלָה קִנְיִים, עֲלָה גִפְנִים, עֲלָה תְּאֵנִים, וְעֲלָה חֲרוּבִין, וְכֹל דְּבָר שֶׁאֵין רְאוּי לְאֲכִילָה - פְּטוּר. עֲלָה חֲזוּרִים, עֲלָה כְּרִשִׁין, עֲלָה בְּצֵלִים, עֲלָה יִרְקוֹת, וְכֹל דְּבָר שֶׁרְאוּי לְאֲכִילָה - חֲבִב.

ד. אֲכַל וְחֹזֵר וְאֲכַל, וְחֹזֵר וְאֲכַל, אִם יֵשׁ מִתְּחִלַּת אֲכִילָה רְאוּשׁוֹנָה עַד סוּף אֲכִילָה אַחֲרוֹנָה כְּדִי אֲכִילַת פֶּרֶס - מִצְטַרְפִּין. וְאִם לֹאוּ - אֵין מִצְטַרְפִּין. שְׂתָהּ, וְחֹזֵר וְשְׂתָהּ, וְחֹזֵר וְשְׂתָהּ, אִם יֵשׁ מִתְּחִלַּת שְׂתִיָּה רְאוּשׁוֹנָה עַד סוּף שְׂתִיָּה אַחֲרוֹנָה כְּדִי אֲכִילַת פֶּרֶס - מִצְטַרְפִּין, וְאִם לֹאוּ - אֵין מִצְטַרְפִּין. כֶּשֶׁם

שֶׁאֲכִילָה בְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּרֶס, כֶּךָ שְׂתִיָּה בְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּרֶס, הַשׁוֹתָה צִיר וּמוֹרִיס - פְּטוּר. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כִּמְהָ יִשְׂתָּה וִיְהֵא חֲבִיב? בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: רְבִיעִית. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: מְלֵא לְגִמְיוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר: כִּמְלֵא לְגִמְיוֹ. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בֶּן בְּתִירָה אוֹמֵר: כְּדִי גְמִיעָה.

ה. מִי שֶׁאַחֲזוּ בְלִמוּס - מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ הַקֵּל הַקֵּל. כִּי־צַד? הֵיוּ לְפָנָיו טָבֵל וּשְׁבִיעִית - מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ שְׁבִיעִית. טָבֵל וּנְבֵלָה - מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ נְבֵלָה. טָבֵל וּתְרוּמָה - מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ תְרוּמָה. תְרוּמָה וּשְׁבִיעִית - מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ שְׁבִיעִית, עַד שִׁיאֲרוּ עֵינָיו, מִנֵּין הֵיוּ יוֹדְעִין שִׁיאֲרוּ עֵינָיו? כְּדִי שִׁכִּיר בֵּין יָפָה לְרַע.

ו. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עֲבָרָה שֶׁהִרִיחָה שְׁבִיעִית - תּוֹחֲבִין לָהּ בְּכוּשׁ. הִרִיחָה תְרוּמָה - תּוֹחֲבִין לָהּ בְּכוּשׁ. לֹא יִנְעוּל אָדָם מִנְעֵל מְסָמָר וַיִּטִּיל בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אֶפְלוּ מִמָּטָה לְמָטָה; דְּבָרֵי רַבִּי. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר מִתִּיר. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם הֵיוּ יָדָיו מְלַכְלָכוֹת בְּטִיט וּבְצוּאָה - מְדִיחֵן בְּמִים, כְּדִי שֶׁלֹּא יִטְנְפוּ כְּלָיו. הֵיךְ הוֹלֵךְ לְהִקְבִּיל פְּנֵי אָבִיו, פְּנֵי רַבּוֹ, פְּנֵי תַלְמִידוֹ - עוֹבֵר כְּדָרְכוֹ, אֶפְלוּ עַד צְוֹאָרוֹ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ.

ז. הַזְּבִין וְהַזְּבוֹת - טוֹבֵלִין בְּלִילֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים. הַנְּדוּת וְהַיּוֹלְדוֹת - טוֹבֵלוֹת כְּדָרְכָן בְּלִילֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים. בַּעֲלֵי קְרִיִין - טוֹבֵלִין כְּדָרְכָן בְּלִילֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים. רַבִּי יוֹסִי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִן הַמִּנְחָה וְלִמְעַלָּה לֹא יִטְבֵּל אֶלָּא עַד שְׂתַחֲשֶׁךְ. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כַּהֲנִים טוֹבֵלִין כְּדָרְכָן עִם חֲשֶׁכָה, כְּדִי שִׁיאֲכִלוּ בְּתְרוּמָה לְעֶרְב.

ח. חֲטָאת וְאָשָׁם וְדָאֵי מְכַפְּרִין עַל מָה שְׁכָתוּב בַּתּוֹרָה. מִיתָה יוֹם הַכַּפּוּרִים מְכַפְּרִין עִם הַתְּשׁוּבָה, תְּשׁוּבָה מְכַפְּרַת עַל עֲבֻרוֹת קְלוֹת, עַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה, חוּץ מִ"לֹא תִשָּׂא" (שְׁמוֹת כ, ז). וְאֵלוֹ הֵן עֲבֻרוֹת חֲמוּרוֹת: כְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין, וְלֹא

¹⁰ מוֹנָה עַל פִּי הַירוּשְׁלָמִי.

¹¹ מְקוֹם הוּא בְּאֶרֶץ מוֹאָב, וְהַכּוּתָבַת הַבְּאָה מִשָּׁם אֵינָה גְדוּלָה כְּמוֹ הַכּוּתָבַת שְׁבָאָרְץ יִשְׂרָאֵל.

תּשֵׂא עִמָּהֶן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל שֶׁהוּא מִ'לֵא תּשֵׂא וּלְמִטָּה - תּשׁוּבָה מִכְּפָרָת. וְכָל שֶׁהוּא מִ'לֵא תּשֵׂא וּלְמַעְלָה, וְלֵא תּשֵׂא עִמָּהֶן - תּשׁוּבָה תּוֹלָה, וַיּוֹם הַכּפּוּרִים מִכְּפָר.

ט. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר, אַרְבָּעָה חֲלוּקֵי כְּפָרָה הֵן: עֵבֶר עַל מִצּוֹת עֲשֵׂה וְעֲשֵׂה תּשׁוּבָה - אֵין זֶה מִמְקוֹמוֹ עַד שְׁמוּחֲלִין לוֹ, שְׁנֵאמֵר (יִרְמְיָה ג, יד): "שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבְבִים אֶרְפָּא מְשׁוּבוֹתֵיכֶם"; עֵבֶר עַל מִצּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְעֲשֵׂה תּשׁוּבָה - תּשׁוּבָה תּוֹלָה וַיּוֹם הַכּפּוּרִים מִכְּפָר, שְׁנֵאמֵר (וַיִּקְרָא טז, ל): "כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכְפּוּר עֲלֵיכֶם" וְגו'. עֵבֶר עַל כְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין, מִזִּיד וְעֲשֵׂה תּשׁוּבָה - תּשׁוּבָה וַיּוֹם הַכּפּוּרִים תּוֹלִין, וַיִּסּוּרִין שְׁבַשְׂאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה מִמְרָקִין, שְׁנֵאמֵר (תְּהִלִּים פט, לג): "וּפְקַדְתִּי בְּשִׁבְטֵי פִשְׁעִים" וְגו'. אֲבָל מִי שֶׁנִּתְחַלַּל בּוֹ שֵׁם שְׁמַיִם מִזִּיד, וְעֲשֵׂה תּשׁוּבָה - אֵין כַּח בְּתִשׁוּבָה לְתוֹת, וְלֹא בַיּוֹם הַכּפּוּרִים לְכַפּוּר, אֲלֵא תּשׁוּבָה וַיּוֹם הַכּפּוּרִים מִכְּפָרִין שְׁלִישׁ, וַיִּסּוּרִין מִכְּפָרִין שְׁלִישׁ, וּמִיתָה מְמַרְקָת עִם הַיִּסּוּרִין, וְעַל זֶה נֵאמֵר (יִשְׁעִיָּה כב, יד): "אִם יִכְפּוּר הָעוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תִּמְתּוּן", מִלְּמַד שְׁיּוֹם הַמִּיתָה מִמְרָק.

ד, חֲטָאת אֲשֶׁם וּמִיתָה וַיּוֹם הַכּפּוּרִים - כְּלָן אֵין מִכְּפָרִין, אֲלֵא עִם הַתּשׁוּבָה, שְׁנֵאמֵר (וַיִּקְרָא כג, כז): "אִךְ בְּעֶשְׂרֵי יוֹמֵי, אִם שָׁב - מִתְכַּפֵּר לוֹ, וְאִם לֹא - אֵין מִתְכַּפֵּר לוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר (שְׁמוֹת לד, ז): "וְנִקְּהָ" - מְנַקֵּה הוּא לְשָׁבִים וְאֵין מְנַקֵּה לְשֹׂאֵינֶם שְׁבִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִיתָה וַיּוֹם הַכּפּוּרִים מִכְּפָרִין עִם הַתּשׁוּבָה רַבִּי אוֹמֵר: וַיּוֹם הַכּפּוּרִים מִכְּפָר בְּלֹא תּשׁוּבָה, וַיּוֹם הַמִּיתָה הָרִי הוּא כְּתִשׁוּבָה.

יא. כָּל הַמְזוּכָה אֶת הַרְבִּים - אֵין מְסַפִּיקִין בְּיָדוֹ לְעֵבֹר עֲבָרָה, שְׁלֹא יְהוּ תְלַמִּידוֹ נוֹחֲלִין אֶת הָעוֹלָם, וְהוּא יוֹרֵד לְשֵׂאוֹל, שְׁנֵאמֵר (תְּהִלִּים טז, י): "כִּי לֹא תַעֲזוֹב נַפְשִׁי

לְשֵׂאוֹל" וְגו'. וְכָל הַמְחַטֵּיא אֶת הַרְבִּים - אֵין מְסַפִּיקִין בְּיָדוֹ לְעֲשׂוֹת תּשׁוּבָה, שְׁלֹא יְהוּ תְלַמִּידוֹ יוֹרֵדִין לְשֵׂאוֹל, וְהוּא נוֹחֵל אֶת הָעוֹלָם, שְׁנֵאמֵר (מִשְׁלֵי כח, יז): "אָדָם עֲשֵׂק בְּדָם נַפְשׁ" וְגו'; מְגַלְגֵּלִין זְכוּת עַל יְדֵי זְכָאֵי לְעַמֵּד הַיְמָנוּ פְּרִשְׁיוֹת שֶׁל זְכוּת הַרְבִּים הַרְאוּיוֹת לְעַמֵּד הַיְמָנוּ. וְחֻבָּה עַל יְדֵי חֵיב לְעַמֵּד פְּרִשְׁיוֹת שֶׁל חֻבָּה הַרְאוּיוֹת לְעַמֵּד הַיְמָנוּ.

יב. מִפְּרִסְמִין אֶת הַחֲנַפִּין מִפְּנֵי חֲלוּל הַשֵּׁם, שְׁנֵאמֵר (יִחְזְקָאל ג, כ): "וּבְשׁוּב צְדִיק מִצְדָּקוֹ וְעֲשֵׂה עוֹל וְנִתְתִי מְכֻשׁוֹל לְפָנָיו הוּא יְמוֹת", לְפָרְסָמוֹ. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: חוֹטֵא אָדָם פְּעַם, שְׁתִּים וְשֵׁלֶשׁ - מוֹחֲלִין לוֹ. אַרְבַּע - אֵין מוֹחֲלִין לוֹ, שְׁנֵאמֵר (שְׁמוֹת לד, ז): "נִשְׂא עוֹן וּפְשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְּהָ"; עַד כָּאֵן מְנַקֵּה, מְכָאֵן וְאֵילָף - אֵין מְנַקֵּה, שְׁנֵאמֵר (עֲמוֹס ב, א): "כֹּה אָמַר ה' עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל" וְגו', וְאוֹמֵר (אִיּוֹב לג, כט): "הֵן כָּל אֵלֶּה יַפְעַל אֵל פְּעַמִּים שְׁלֹשׁ" וְגו'. וְאוֹמֵר (מִשְׁלֵי כח, יז): "הֶקֶר רְגֵלְךָ מִבֵּית רַעַף" וְגו'.

יג. מִצּוֹת וְדוּי עֵרַב יוֹם הַכּפּוּרִים עִם חֲשֻׁכָה, אֲבָל אֲמָרוּ חֲכָמִים: מִתּוֹדָה אָדָם קָדָם שְׂיֵאכֵל וְיִשְׁתֶּה, שְׂמָא תִטְרַף דְּעִתּוֹ קָדָם אֲכִילָה וְשִׁתְיָה. וְאִף עַל פִּי שֶׁהִתּוֹדָה קָדָם שְׂאֲכֵל וְשִׁתָּה - צְרִיף שִׁתּוֹדָה לְאַחַר אֲכִילָה וְשִׁתְיָה, שְׂמָא אַרְע דְּבַר קְלַקְלָה בְּסַעְוֹדָה. וְאִף עַל פִּי שֶׁהִתּוֹדָה לְאַחַר שְׂאֲכֵל וְשִׁתָּה - צְרִיף שִׁתּוֹדָה עַרְבִית. וְאִף עַל פִּי שֶׁהִתּוֹדָה עַרְבִית - צְרִיף שִׁתּוֹדָה שְׁחָרִית, וְאִף עַל פִּי שֶׁהִתּוֹדָה שְׁחָרִית - צְרִיף שִׁתּוֹדָה בְּמוֹסָף. וְאִף עַל פִּי שֶׁהִתּוֹדָה בְּמוֹסָף - צְרִיף שִׁתּוֹדָה בְּמִנְחָה. וְאִף עַל פִּי שֶׁהִתּוֹדָה בְּמִנְחָה - צְרִיף שִׁתּוֹדָה בְּנֻעִילָה. שְׂמָא יֶאֱרַע בּוֹ דְּבַר קְלַקְלָה, כָּל הַיּוֹם כְּלוֹ.

יד. הֵיכֵן הוּא אוֹמְרוֹ? בְּתַפְלָה. וְהַעוֹבֵר לְפָנָי הַתְּכָה - אוֹמְרָה בְּרַבִּיעִית. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מִתְפַּלֵּל שְׁבַע וְחֹתֶם בּוֹדוּי. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: מִתְפַּלֵּל שְׁבַע. וְאִם רָצָה לְחַתֵּם

בּוֹדוּי - חוֹתֵם. וְצָרִיךְ לְפָרֵט אֶת הַחֲטָא;
 דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת
 לֵב, לֵא): "אֲנֵא חֲטָא הָעַם הַזֶּה חֲטָאָה
 גְּדֹלָה" וְגו'. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵין צָרִיךְ,
 אִם כֵּן, לְמָה נֶאֱמַר "וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי
 זָהָב"? אֵלֵא כִּף אֱמַר הַמָּקוֹם: מִי גָרַם לָהֶם
 שִׁיעֲשׂוּ לָהֶם? אֱלֹהֵי זָהָב! - אֲנִי הוּא
 שֶׁהַרְבִּיתִי לָהֶם זָהָב.

טו. דְּבָרִים שֶׁהַתּוֹדָה עֲלִיהֶן בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים
 שְׁעֵבֵר - אֵין צָרִיךְ לְהַתּוֹדוֹת עֲלִיהֶן בְּיוֹם
 הַכַּפּוּרִים הַבָּא, אֵלֵא אִם כֵּן עָשָׂה כְּנִגְדּוֹן,
 עֵבֵר עֲלִיהֶן - צָרִיךְ שִׁיתּוֹדָה עֲלִיהֶן, לֹא עֵבֵר
 עֲלִיהֶן וְהַתּוֹדָה עֲלִיהֶן, עַל זֶה נֶאֱמַר (מִשְׁלֵי
 כו, יא): "כְּכֹלֵב שָׁב עַל קֵאוֹ" וְגו'. רַבִּי
 אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: הָרִי זֶה מְשַׁבַּח,
 שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים נא, ה): "כִּי פָשַׁעִי אָנִי
 אֲדַע" וְגו'. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן
 אוֹמֵר: חֲמַר בְּשַׁעִיר שְׂאִין בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים,
 וְחֲמַר בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים שְׂאִין בְּשַׁעִיר, שְׂיֹם
 הַכַּפּוּרִים מְכַפֵּר בְּלֹא שַׁעִיר, וְשַׁעִיר אֵין
 מְכַפֵּר אֵלֵא עַד יוֹם הַכַּפּוּרִים. חֲמַר בְּשַׁעִיר
 שֶׁהַשַּׁעִיר מְכַפֵּר מִיָּד, וְיוֹם הַכַּפּוּרִים עִם
 חֲשֻׁכָה.

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִם אֵת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ:
וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּעָאֵלוּ לְמִצְרַיִם עִם יַעֲקֹב גָּבֵר וְאָנֹשׁ בֵּיתֵיהָ עָאֵלוּ:

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – אַף עַל פִּי שְׁמֵנְאָן בְּחֵיבָהֶם בְּשִׁמּוֹתָם, חֲזַר וּמְנָאֵם בְּמִיתָתָם, לְהוֹדִיעַ חֲבָתָם שְׁנִמְשְׁלוּ לְכּוֹכְבֵּים, שְׁמוּצִיאֵם וּמְכַנִּיסָם בְּמִסְפָּר וּבְשִׁמּוֹתָם, שְׁנֵנְאָמַר: "הִמּוּצִיא בְּמִסְפָּר צְבָאָם לְכָלֵם בְּשֵׁם יִקְרָא".

רְאוּבֵן שְׁמֵעוֹן לְוִי וִיהוּדָה:
רְאוּבֵן שְׁמֵעוֹן לְוִי וִיהוּדָה:

יִשְׂשַׁכָּר זְבוּלֹן וּבִנְיָמִן:
יִשְׂשַׁכָּר זְבוּלֹן וּבִנְיָמִן:

דָּן וּנְפֹתְלִי גָד וְאֲשֵׁר:
דָּן וּנְפֹתְלִי גָד וְאֲשֵׁר:

וַיְהִי כִּלְגָנְפֶשׁ יִצְחָק יִרְדְּיָעֶקֶב שִׁבְעִים גִּפְשׁ וַיּוֹסֶף וַהֲוָא כָּל נְפִשְׁתָּא נְפִקֵי יִרְכָא דְיַעֲקֹב שִׁבְעִין נְפִשָׁן הִנֵּה בְּמִצְרַיִם:
וַיּוֹסֶף דַּהֲוָה בְּמִצְרַיִם:

וַיּוֹסֶף הִנֵּה בְּמִצְרַיִם – וַהֲלָא הוּא וּבְנָיו הָיוּ בְּכָלֵל שִׁבְעִים, וּמַה בָּא לְלַמַּדְנָו? וְכִי לֹא הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁהוּא הִנֵּה בְּמִצְרַיִם? אֵלֶּא לְהוֹדִיעָה צְדָקְתוֹ שֶׁל יוֹסֵף: הוּא יוֹסֵף הַרּוּעָה אֵת צֶאֱן אָבִיו, הוּא יוֹסֵף שֶׁהִנֵּה בְּמִצְרַיִם, וְנַעֲשֶׂה מְלֶךְ, וְעוֹמֵד בְּצַדְקוֹ.

וַיָּמָת יוֹסֵף וְכָל-אָחָיו וְכָל הַדָּוָר הֵהוּא:
וַמִּית יוֹסֵף וְכָל אָחָיו וְכָל דָּרָא הֵהוּא:

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצִמוּ בְּמֵאֵד מְאֹד וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם:
וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וּסְגִיאוֹ וּתְקִיפוֹ לַחֲדָא לַחֲדָא וְאִתְמַלִּיאַת אֶרְעָא מְנַהוּן:

וַיִּשְׂרְצוּ – שֶׁהָיוּ יוֹלְדוֹת שֶׁשָּׂה בְּכַרֵּס אַחַד.

פְּרִשְׁת הַגְּזֵרוֹת

וַיָּקָם מֶלֶךְ-חֲדָשׁ עַל-מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא-יָדַע אֶת-יוֹסֵף:
וַיָּקָם מְלֶךְ חֲדָשׁ – רַב וְשִׁמוּאֵל: חַד אָמַר חֲדָשׁ מִמָּשׁ, וְחַד אָמַר שְׁנַתְחַדְשׁוּ גְזֵרוֹתָיו. אֲשֶׁר לֹא יָדַע – עָשָׂה עֲצֻמוֹ כְּאֵלוֹ לֹא יָדַעוּ.

וַיֹּאמֶר אֶל-עַמּוֹ הַזֶּה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וָעֲצוּם מִמֶּנּוּ:
וַיֹּאמֶר לְעַמִּיָּה הָאֵ עַמְאָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל סְגוּ וְתִקְפִין מִנְנָא:

הִבֵּה גַתְחַכְמָה לּוֹ פֶן-יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי-תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסֶף גַּם-הוּא עַל-שְׂנֵאִינוּ וְנִלְחַם-בָּנוּ וְעָלָה מִן-הָאָרֶץ:
הִבּוּ גַתְחַכְמָה לְהוּן דִּלְמָא יִסְגּוּן וַיְהִי אַרְיִ יַעֲרַעֲנֵנָא קָרֵב וַיִּתּוֹסְפוּן אַף אַנּוּן עַל סְנֵאֲנָא וַיִּגִּיחוּן בְּנָא קָרֵב וַיִּסְקוּן מִן אֶרְעָא:

הִבֵּה גַתְחַכְמָה לּוֹ – כָּל "הִבֵּה" לְשׁוֹן הַכְנָה וְהַזְמַנָּה לְדַבָּר הוּא, כְּלוּמַר: הַזְמִינוּ עֲצָמְכֶם לְכֹף. גַּתְחַכְמָה לּוֹ – לְעַם; גַּתְחַכְמָה מַה לְעֲשׂוֹת לּוֹ. וְרַבּוּתֵינוּ דְרָשׁוּ: גַּתְחַכְמָה לְמוֹשִׁיעַן שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְדוֹנָם בְּמִים, שְׁכָבֵר נִשְׁבַּע שֶׁלֹּא יָבִיא מִבּוּל לְעוֹלָם.. וְעָלָה מִן הָאָרֶץ – עַל כְּרַחְנוּ. וְרַבּוּתֵינוּ דְרָשׁוּ: כְּאָדָם שֶׁמִּקְלַל עֲצֻמוֹ וְתוֹלָה קִלְקֵלוֹ בְּאֲחֵרִים, וְהָרִי הוּא כְּאֵלוֹ כְּתִב "וְעָלִינוּ מִן הָאָרֶץ" וְהֵם יִירָשׁוּהָ.

וַיַּשְׂימוּ עָלָיו שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲנֹתוֹ בְּסִבְלָתָם וַיִּבְּנוּ עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפָרְעֹה אֶת-רַעְמֶסֶס:
וּמְנִיאוֹ עַלִּיהוּן שְׁלִטוֹנִין מִבְּאֲשִׁין בְּדִיל לְעֲנּוּאִיהוּן בְּפוּלְחָנְהוּן וּבְנוּ קַרְנֵי בֵּית אוֹצְרֵי לְפָרְעֹה יַת פִּיתוּם וַיִּת רַעְמֶסֶס:

עָלָיו – עַל הָעַם. מִסִּים – לְשׁוֹן מֵס, שָׂרִים שְׂגוּבִין מֵהֶם הֵמָּס. וּמַהוּ הֵמָּס? שְׂיָבְנוּ "עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפָרְעֹה". לְמַעַן עֲנֹתוֹ בְּסִבְלָתָם – שֶׁל מִצְרַיִם. עָרֵי מִסְכְּנוֹת – כְּתַרְגוּמוֹ. וְכֵן: "לֶךְ בָּא אֶל הַסּוֹכֵן הַזֶּה" – גַּזְבָּר הַמִּמְנָה עַל הָאוֹצְרוֹת. אֵת פִּתָּם וְאֵת רַעְמֶסֶס – שֶׁלֹּא הָיוּ רְאוּיוֹת מִתְחַלָּה לְכֹף, וְעַשְׂאוּם חֲזָקוֹת וּבְצוּרוֹת לְאוֹצֵר.

וּכְאֲשֶׁר יַעֲנּוּ אֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ וַיִּקְצֹוּ מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
וּכְמָא דְמַעַנּוּ לְהוּן כֵּן סְגוּ וְכֵן תִּקְפִין וְעַקַת לְמִצְרָאִי מִן קְדָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

וּכְאֲשֶׁר יַעֲנּוּ אֹתוֹ – בְּכָל מַה שֶׁהֵם נוֹתְנִין לֵב לְעַנּוֹת, כֵּן לֵב הַקְדוּשׁ כְּרוּף הוּא לְהַרְבּוֹת וּלְהַפְרִיץ. כֵּן יִרְבֶּה – כֵּן רַבָּה וְכֵן פָּרַץ. וּמִדְרָשׁוֹ, רוּם הַקְדָּשׁ אוֹמְרָת כֵּן: אַתֶּם אוֹמְרִים "כֵּן יִרְבֶּה" וְנֹאנִי אוֹמֵר "כֵּן יִרְבֶּה". וַיִּקְצֹוּ – קָצְוּ בְּחֵיבָהֶם. וְרַבּוּתֵינוּ דְרָשׁוּ: כְּקוֹצִים הָיוּ בְּעֵינֵיהֶם.

וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרֹה:

בְּפָרֹה – בעבדה קשה, המפרכת את הגוף ומשפרתו.

וְאֶפְלְחוּ מִצְרַיִם יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִשְׁיוֹ:

וַאֲמָרוּ יָת חַיִּיהוֹן בְּפוֹלְחָנָא קִשְׂיָא בְּטִינָא וּבְלַבְנֵי וּבְכָל פּוֹלְחָנָא בְּחַקְלָא יָת כָּל פּוֹלְחָנְהוֹן דְּאֶפְלְחוּ בְּהוֹן בְּקִשְׁיוֹ:

וַיִּמְרְרוּ אֶת־חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֶמֶר וּבְלַבְנִים וּבְכָל־עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה אֶת כָּל־עֲבֹדְתָם אֲשֶׁר־עֲבָדוּ בָּהֶם בְּפָרֹה:

וַאֲמַר מַלְכָּא דְּמִצְרַיִם לַחֲתָא יְהוּדִיתָא דְּשׁוּם תְּדָא שְׂפָרָה וְשׁוּם תְּנִיתָא פּוּעָה:

וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמִילְדַת הָעֵבְרִית אֲשֶׁר נָשָׂם הָאֵחָת שְׂפָרָה וְשָׂם הַשְּׂנִית פּוּעָה:

לְמִילְדַת – הוא לשון "מולידות", אלא שיש לשון קל ויש לשון כבד, כמו: שובר ומשבר, דובר ומדבר. פה: מוליד ומילד. **שְׂפָרָה** – זו יוכבד, על שם שמשפרת את הנלד. **פּוּעָה** – זו מרים, על שם שפועה ומדברת והוגה לנלד, כדרך הנשים המפסידות תינוק הבוכה. **פּוּעָה** לשון צעקה, כמו: "כילדה אפעה".

וַאֲמַר כַּד תְּהוּיִין מִילְדִין יָת יְהוּדִיתָא וְתַחֲזִיין עַל מַתְבָּרָא אַם בְּרָא הוּא וְתַקְטִילִין יָתִיהָ וְאַם בְּרַתָּא הִיא תְּקִימָנָה:

וַיֹּאמֶר בְּיַלְדֹכֶן אֶת־הָעֵבְרִיּוֹת וַרְאִיתֶן עַל־הָאֲבָנִים אִם־בֶּן הוּא וְהַמֶּתֶן אִתּוֹ וְאִם־בַּת הוּא וְחָיָה:

בְּיַלְדֹכֶן – כמו: "בהולידכן". **עַל הָאֲבָנִים** – מושב האשה היולדת. במקום אחר קוראו "משבר", וכמוהו: "עושה מלאכה על האבנים" – מושב פלי אמנות יוצר חרש. **אם בן הוא וגומר** – לא היה מקפיד אלא על הזכרים, שאמרו לו אצטגנינו שעתיד להולד בן המושיע אותם. **וחיה** – ותחיה.

וְדַחֲלָא חֲתָא מִן קָדָם יִי וְלֹא עֲבָדָא כְּמָא דְּמַלִּיל עִמָּהוֹן מַלְכָּא דְּמִצְרַיִם וְקִימָא יָת בְּנִיָּא:

וַתִּירָאֵן הַמִּילְדַת אֶת־הָאֱלֹהִים וְלֹא עָשׂוּ פֶּאֶשֶׁר דְּבַר אֱלִיהֶן מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַתַּחֲזִינָן אֶת־הַיְלָדִים:

וַתַּחֲזִינָן אֶת הַיְלָדִים – מספקות להם מים ומזון. פרגום הראשון "וקימא" והשני "וקימא", לפי שלשון עברית לנקבות רבות, מיכה זו וכיוצא בה משמשת לשון "פעלו" ולשון "פעלתם". כגון: "ותאמרן איש מצרי", לשון עבר כמו "ויאמרו" לזכרים; "ותדברנה בפיכם", לשון "דברתם" כמו "ותדברו" לזכרים. וכן: "ותחללנה אותי אל עמי", לשון עבר "חללתם" כמו "ותחללו" לזכרים.

שני

וַיִּקְרָא מֶלֶךְ־מִצְרַיִם לְמִילְדַת וַיֹּאמֶר לְהוֹן מְדוּעַ עֲבַדְתִּין פְּתִגְמָא הַדִּין וְקִימְתִּין יָת בְּנִיָּא:

וַיִּקְרָא מֶלֶךְ־מִצְרַיִם לְמִילְדַת וַיֹּאמֶר לְהוֹן מְדוּעַ עֲשִׂיתֶן הַדָּבָר הַזֶּה וַתַּחֲזִינָן אֶת־הַיְלָדִים:

וַאֲמָרָא חֲתָא לְפָרְעָה אַרִי לֹא כְּנִשְׂיָא מִצְרִיתָא יְהוּדִיתָא אַרִי חַפִּימָן אַנְיִן עַד לֹא עֵלַת לְוַתְּהוֹן חֲתָא יַלְדוֹ:

וַתֹּאמֶרֶן הַמִּילְדַת אֶל־פְּרַעֲפָה כִּי לֹא כְּנִשְׂיָם הַמִּצְרַיִת הָעֵבְרִית כִּי־חַיּוֹת הִנֵּה בְּטָרָם תָּבוֹא אֲלֵהֶן הַמִּילְדַת וַיַּלְדוּ:

כִּי חַיּוֹת הִנֵּה – בקיאות כמילדות, פרגום מילדות "חיתא". ורבותינו דרשו: הרי הן משולות לחיות השדה, שאינן צריכות מילדות. והיכן משולות לחיות? "גור ארנה", "זאב יטרף", "בכור שורו", "איילה שלוחה". ומי שלא נכתב בו, הרי הפתוב פללן: "ויברך אותם"; ועוד פתיב: "מה אמר לביא".

וְאוֹשִׁיב יִי לַחֲתָא וְסָגִי עִמָּא וְתַקִּיפוּ לַחֲדָא:

וַיַּיִטֵּב אֶ־לְהֵיִם לְמִילְדַת וַיַּיִטֵּב הָעַם וַיַּעֲצְמוּ מְאֹד:

וַיַּיִטֵּב – הטיב להן. וזה חלוק פתיכה שיסודה שמי אותיות ונתן לה וי"ו יו"ד בראשה, כשהיא באה לדבר בלשון "ויפעל" הוא נקוד הי"ו ד בצירי שהוא קמץ קטן, כגון: "וייטב אלהים למילדת", "וייטב בבת יהודה" – הרבה תאניה. וכן: "ויגל השארית" דנבונראדן – הגלה את השארית; "ויפן זנב אל זנב" – הפנה הזנבות זו לזו. כל אלו לשון הפעיל את אחרים. וכשהוא מדבר בלשון "ויפעל" הוא נקוד הי"ו ד בחיר"ק, כגון: "וייטב בעיניו", לשון הוטב. וכן: "וייטב העם", נתרבה העם; "ויגל יהודה", הגלה יהודה; "ויפן פה וכה", פנה לכאן ולכאן. ואל תשיכני "ינלך", "ינשב", "ינרד", "ינצא", לפי שאינן מגזרתן של אלו, שהרי הי"ו ד יסוד פתון ילך, ישב, ירד, יצא – יו"ד אות שלישית בו. **וַיַּיִטֵּב אֶ־לְהֵיִם לְמִילְדַת** – מהו הטובה? **וַיַּעֲשׂ לָהֶם בָּתִּים** – בתי כהנה ולויה ומלכות שקרויין "בתים", כמו שכתוב: "לכנות את בית ה' ואת בית המלך". כהנה ולויה מיוכבד, ומלכות ממרים, כדאיתא במסכת סוטה.

וַהֲוָה כַּד דַּחֲלָא חֲתָא מִן קָדָם יִי וַעֲבַד לְהוֹן בְּתִין:

וַיְהִי כִּי־יִרְאוּ הַמִּילְדַת אֶת־הָאֱלֹהִים וַיַּעֲשׂ לָהֶם בָּתִּים:

וַיֵּצֵא פֶּרְעֹה לְכָל-עַמּוֹ לֵאמֹר כָּל-הַבָּן הַיְלֹוֹד הַיִּזְרָה
תִּשְׁלַיְכֶהוּ וְכָל-הַבַּת תִּחְיוּן:

וּפְקִיד פֶּרְעֹה לְכָל עַמִּיה לְמִימַר כָּל בָּרָא דִּיתְלִיד
לִיהוּדָאֵי בְּנֵהָרָא תְרַמוּנִיה וְכָל בְּרַתָּא תְקַיְמוּן:

לְכָל עַמּוֹ – אף עליהם גזר. יום שנולד משה אמרו לו אצטגנינו: היום נולד מושיענו, ואין אנו יודעים אם ממצרים אם מישׂראל, ורואין אנו שסופו ללקות במים. לפיכך גזר אותו היום אף על המצריים, שנאמר "כל הבן הילוד", ולא נאמר "כל הבן הילוד לעברים". והם לא היו יודעים שסופו ללקות על מי מריבה.

פְּרֻשָׁת לִידַת מֹשֶׁה

פ

וַיִּלְדֵּךְ אִישׁ מִבֵּית לְוִי וַיִּקַּח אֶת-בַּת-לְוִי:

וַאֲזַל גּוֹבְרָא מִדְּבֵית לְוִי וַנְּסִיב ית בַּת לְוִי:

וַיִּקַּח אֶת בַּת לְוִי – פְּרוּשׁ הִנֵּה מִמֶּנָּה מִפְּנֵי גִזְרַת פֶּרְעֹה, וְהַחֲזִירָה וְעָשָׂה בָּהּ לְקוֹחִין שְׂנֵיִים, וְאִף הִיא נִהְפְּכָה לְהִיּוֹת נַעֲרָה; וּבַת מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה הָיְתָה, שְׁנוּלְדָה בְּבוֹאֵם לְמִצְרַיִם בֵּין הַחֳמוֹת, וּמֵאֲתַיִם וְעֶשֶׂר נִשְׁתַּהוּ שָׁם, וּכְשִׁיבָאֵי הִנֵּה מֹשֶׁה בֶן שְׁמוֹנִים שָׁנָה, אִם כּוּ, כְּשִׁנְתַּעֲבְרָה מִמִּצְרַיִם הָיְתָה בַת מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים, וְקוּרָא אוֹתָהּ בַת לְוִי.

וַתְּהִר הָאִשָּׁה וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּרְא אֹתוֹ כִּי-טוֹב הוּא
וַתִּצְפְּנָהוּ שְׁלֹשָׁה יָרְחִים:

וְעַדִּיאַת אֲתָתָא וַיִּלְיַד בַּר וַחֲזַת יִתִּיה אַרְי טָב הוּא
וְאַטְמַרְתִּיה תֵּלְתָא יָרְחִין:

כִּי טוֹב הוּא – כְּשִׁנְוֹלַד נִתְמַלָּא הַבֵּית כְּלוּ אוֹרָה.

וְלֹא-יִכְלָה עוֹד הַצְּפִינוֹ וַתִּקַּח-לוֹ תְּבַת גִּמְא וַתַּחְמַרְהָ
בַּחֲמַר וּבַזֶּפֶת וַתִּשֹׂם בָּהּ אֶת-הַיֶּלֶד וַתִּשֹׂם בְּסוּף עַל-
שִׁפְתַּת הַיָּאֵר:

וְלֹא יִכְלִית עוֹד לְאַטְמַרוּתִיה וַנְּסִיבַת לִיה תִּיבְתָא
דְּגוּמָא וַחֲפַתָּה בְּחִימָרָא וּבַזֶּפֶתָא וְשׁוּיַאת בַּהּ ית רַבִּינָא
וְשׁוּיַתָּה בִּיעֲרָא עַל פִּיָּה נִהָרָא:

וְלֹא יִכְלָה עוֹד הַצְּפִינוֹ – שְׁמַנּוּ לֵה הַמִּצְרַיִים מִיּוֹם שֶׁהִחֲזִירָה, וְהִיא יִלְדָתוּ לְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים יוֹם אֶחָד, שֶׁהִיִּלְדָת לְשִׁבְעָה יוֹלְדָת לְמַקְטָעִין, וְהֵם בְּדָקוּ אַחֲרֶיהָ לְסוּף תִּשְׁעָה. גִּמְא – גְּמִי בְּלִשׁוֹן מִשְׁנָה, וּבְלַע"ז יוֹנ"ק, וְדָבָר רַב הוּא וְעוֹמֵד בְּפָנֵי רַב וּבְפָנֵי קִשָּׁה. בַּחֲמַר וּבַזֶּפֶת – זֶפֶת מִבַּחוּץ וְטִיט מִבְּפָנִים, כְּדֵי שְׁלֹא יֵרִים אוֹתוֹ צְדִיק רִים רַע שֶׁל זֶפֶת. וַתִּשֹׂם בְּסוּף – הוּא לְשׁוֹן אֶגֶם, רוּשִׁי"ל בְּלַע"ז, וְדוּמָה לוֹ קִנָּה נְסוּף קַמְלוּ.

וַתַּמְצַב אַחֲתוֹ מִרְחֵק לְדַעְשָׁה מֵהֵי-עֲשָׂה לוֹ:

וְאַתְעַמַּדַת אַחֲתִיה מִרְחִיק לְמַדַּע מָא יתְעַבִּיד לִיה:

וַתִּרְד בַּת-פֶּרְעֹה לְרַחֵץ עַל-הַיָּאֵר וַנַּעֲרַתֶּיהָ הִלְכַת
עַל-יַד הַיָּאֵר וַתִּרְא אֶת-הַתַּבָּה בְּתוֹךְ הַסּוּף וַתִּשְׁלַח
אֶת-אֲמָתָהּ וַתִּקְחָהּ:

וַנְּחַמַת בַּת פֶּרְעֹה לְמַסְחֵי עַל נִהָרָא וְעוֹלִימַתָּהָ
מֵהִלְכֵן עַל פִּיָּה נִהָרָא וַחֲזַת ית תִּיבְתָא בְּגוֹ יַעֲרָא
וְאוּשִׁיטַת ית אֲמָתָהּ וַנְּסִיבַתָּהּ:

לְרַחֵץ עַל הַיָּאֵר – סַרְס הַמַּקְרָא וּפְרָשָׁהוּ: וַתִּרְד בַּת פֶּרְעֹה עַל הַיָּאֵר לְרַחֵץ בּוֹ. עַל יַד הַיָּאֵר – אֲצֵל הַיָּאֵר, כְּמוֹ רְאוּ חִלְקַת יוֹאָב אֶל יַד, וְהוּא לְשׁוֹן יַד מִמַּשׁ, שְׂיַד הָאָדָם סְמוּכָה לוֹ. וַרְבוּתִינוּ אִמְרוּ, "הוֹלְכוֹת" לְשׁוֹן מִיתָה, כְּמוֹ הִנֵּה אֲנִי הוֹלֵךְ לְמוֹת – הוֹלְכוֹת לְמוֹת לְפִי שְׁמַחוּ בָּהּ; וְהַכְּתוּב מְסִיעֵנו, כִּי לְמָה לָנוּ לְכַתֵּב וּנַעֲרֹתֶיהָ הוֹלְכוֹת. אֵת אֲמָתָהּ – אֵת שְׁפַחְתָּהּ. וַרְבוּתִינוּ דְרָשׁוּ, לְשׁוֹן יַד, אֲבָל לְפִי דְקָדוּק לְשׁוֹן הַקָּדָשׁ הִנֵּה לוֹ לְהַנְּקֵד אֲמָתָהּ, דְּגוּשָׁה, וְהֵם דְרָשׁוּ אֵת אֲמָתָהּ – אֵת יָדָהּ, וַנְּשַׁמְרָבָּהּ אֲמָתָהּ אֲמוֹת הַרְבֵּה.

וַתִּפְתַּח וַתִּרְאָהוּ אֶת-הַיֶּלֶד וְהִנֵּה-נֶעַר בְּכָהּ וַתַּחְמַל
עָלָיו וַתֹּאמֶר מִיִּלְדֵי הָעִבְרִים זֶה:

וַתִּפְתַּח וַחֲזַת ית רַבִּינָא וְהָא עוֹלִימָא בְּכִי וַחֲסַת עָלוּהִי
וְאַמְרַת מִבְּנֵי יְהוּדָאֵי הוּא דִּין:

וַתִּפְתַּח וַתִּרְאָהוּ – אֵת מִי רְאָתָהּ? אֵת הַיֶּלֶד, זֶהוּ פְּשׁוּטוֹ. וּמְדַרְשׁוֹ, שְׁרָאָתָה עִמּוֹ שְׂכִינָהּ. וְהִנֵּה נֶעַר בְּכָהּ – קוּלוֹ כְּנַעֲר.

וַתֹּאמֶר אַחֲתוֹ אֵל-בַּת-פֶּרְעֹה הַאֲלֵךְ וְקִרְאתִי לָךְ אִשָּׁה
מִיִּנְקַת מִן הָעִבְרִית וַתִּינַק לָךְ אֶת-הַיֶּלֶד:

וְאַמְרַת אַחֲתִיה לְבַת פֶּרְעֹה הַאֲיִזִּיל וְאַקְרִי לִיךְ אֲתָתָא
מִיִּנְקַתָּא מִן יְהוּדִיתָא וַתּוֹנִיק לִיךְ ית רַבִּינָא:

מִן הָעִבְרִית – שֶׁהִחֲזִירָתוֹ עַל מִצְרַיִם הַרְבֵּה לִינַק וְלֹא יִנַּק, לְפִי שֶׁהִנֵּה עֲתִיד לְדַבֵּר עִם הַשְּׂכִינָה.

וַתֹּאמֶר-לָהּ בַּת-פֶּרְעֹה לְכִי וַתֵּלֶךְ הָעֵלְמָהּ וַתִּקְרָא אֶת-
אִם הַיֶּלֶד:

וְאַמְרַת לָהּ בַּת פֶּרְעֹה אִיזִילִי וַאֲזַלַת עוֹלִימַתָּא וְקִרְת
ית אֲמִיה דְרַבִּינָא:

וַתֵּלֶךְ הָעֵלְמָהּ – הִלְכָה בְּנִרְיֹזוֹת וְעֵלְמוֹת כְּעָלָם.

וַתֹּאמֶר לָהּ בַּת-פֶּרְעֹה הִילִיכִי אֶת-הַיֶּלֶד הַזֶּה וְהִינַקְהוּ
לִי וְאַנִּי אֲתֵן אֶת-שְׂכָרְךָ וַתִּקַּח הָאִשָּׁה הַיֶּלֶד וַתִּינַקְהוּ:

וְאַמְרַת לָהּ בַּת פֶּרְעֹה הִלִּיכִי ית רַבִּינָא הַדִּין וְאוּנִיקִיהוּ
לִי וְאַנָּא אֲתִין ית אַגְרִיךָ וַנְּסִיבַת אֲתָתָא רַבִּינָא
וְאוּנִיקַתִּיהּ:

ויגדל הילד ותבאהו לבת-פרעה ויהי-לה לבן ותקרא שמו משה ותאמר כי מן-המים משיתהו:
ורבא רביא ואיתיתיה לבת פרעה ונהו לה לבר וקראת שמייה משה ואמרת ארי מן מיא שחלתיה:

משיתיהו – שחליתהו, והוא לשון הוצאה בלשון ארמי, "כמשחל בינתא מחלכא". ובלשון עברי משיתיהו לשון הסירותיו, כמו לא ימוש, לא מושו, כך חברו מנחם. ואני אומר שאינו ממחברת מש וימוש אלא מגזרת מ.ש.ה, ולשון הוצאה הוא, וכן ימשני ממים רבים, שאלו הנה ממחברת מש לא יתכן לומר משיתיהו אלא המישותיהו, פאשר יאמר מן קם הקימותי, ומן שב השיבותי, ומן בא הביאותי, או משיתיהו, כמו ומשתי את עון הארץ, אבל משיתי אינו אלא מגזרת תיבה שפעל שלה מיסד בה"א בסוף התיבה, כגון מ.ש.ה, ב.נ.ה, ע.ש.ה, צ.ו.ה, פ.נ.ה, כשיבא לומר בהם פעלתי, תבא היו"ד במקום ה"א, כמו בניתי, עשיתי, צויתי.

שלישי **פרשת מעשוי משה**

ויהי | בימים ההם ויגדל משה ויצא אל-אחיו ויבא בסבלתם ויבא איש מצרי מפה איש-עברי מאחיו:
והנה ביומיא האנון ורבא משה ונפק לות אחוהי וחווא בפולחנהון וחווא גבר מצרי מחי לגבר יהודי מאחוהי:

ויגדל משה – והלא כבר כתב ויגדל הילד? אמר רבי יהודה ברבי אלעאי, הראשון לקומה והשני לגדלה, שמנהו פרעה על ביתו. ויבא בסבלתם – נתן עיניו ולבו להיות מצר עליהם. איש מצרי – נוגש הנה ממנה על שוטרי ישראל והנה מעמידם מקרות הגבר למלאכתם. מפה איש עברי – מלקהו ורודהו. ובעלה של שלומית בת דברי הנה ונתן עיניו בה, ובלילה העמידו והוציאו מביתו, והוא חזר ונכנס לבית וביא על אשתו, כסבורה שהוא בעלה, וחזר האיש לביתו והרגיש בדבר, וכשראה אותו מצרי שהרגיש בדבר, הנה מכהו ורודהו כל היום.

ויפן פה וכה ויבא פי אין איש ויפך את-המצרי ואתפני לכא ולכא וחווא ארי לית אנש ומחא ית מצראה וטמריה בתלא:

ויפן פה וכה – ראה מה עשה לו בבית ומה עשה לו בשדה. ולפי פשוטו כמשמעו. ויבא פי אין איש – עתיד לצאת ממנו שיתגבר.

ויצא ביום השני והנה שני-אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תפה רעה:
ונפק ביומיא תנונא והא תרין גוברין יהודאין נצון ואמר לחיבא למא את מחי לתברך:

שני אנשים עברים – דמן ואברים, הם שהותירו מן המן. נצים – מריבים. למה תפה – אף על פי שלא הפכו נקרא רשע בהרמת יד. רעה – רשע כמו תה.

ויאמר מי שמך לאיש שר ושפט עלינו הלהרגני אתה אמר פאשר הרגת את-המצרי ויבא משה ויאמר אכן נודע הדבר:
ואמר מן שונך לגבר רב ודיין עלנא הלמקטלי אתך אמר כמא דקטלתא ית מצראה ודחיל משה ואמר בקושטא אתידע פתגמא:

מי שמך לאיש – והנה עודך נער. הלהרגני אתה אומר – מכאן אנו למדים שהרגו בשם המפרש. ויבא משה – כפשוטו. ומדךשוי: דאג לו על שראה בישראל רשעים דלטורין; אמר: מעתה שמא אינם ראויין להגאל. אכן נודע הדבר – כמשמעו. ומדךשוי: נודע לי הדבר שהייתי תמה עליו, מה חטאו ישראל מכל שבועים אמות להיות נרדים בעבודת פרה. אבל רואה אני שהם ראויים לכך.

וישמע פרעה את-הדבר הזה ויבקש להרג את-משה ויברח משה מפני פרעה וישב בארץ-מצרים וישב על-הבאר:
וישמע פרעה את-הדבר הזה ויבקש להרג את-משה ויברח משה מפני פרעה וישב בארץ-מצרים וישב על-הבאר:

וישמע פרעה – הם הלשינו עליו. ויבקש להרג את משה – מסרו לקוסטינר להרגו ולא שלטה בו הסרב. הוא שאמר משה: "ויצילני מחרב פרעה". וישב בארץ מצרים – נתעכב שם; כמו: "וישב יעקב". וישב על הבאר – למד מעיקב שפנדוג לו זיווג מן הבאר.

ולכהו מדנו שבע בנות ותבאנה ותדלנה ותמלאנה את-הרהטים להשקות צאן אביהו:
ולרבא דמדנו שבע בנו ואתמה ודלאה ומלאה ית רטיא לאשקאה ענא דאבוהון:

ולכהו מדנו – רב שבהו, ופרש לו מעבודה ורה ונדוהו מאצלם. את הרהטים – את ברכות מרוצת המים העשויות בארץ.

ויבאו הרעים ויגרשום ויקם משה ויושעו וישקו את-צאנם:
ואתו רעיא וטרדונון וקם משה ופרקונון ואשקי ית ענהון:

ויגרשום – מפני הנדוי.

וּתְבַאֲנָה אֶל־רְעוּאֵל אָבִיהֶן וַיֹּאמֶר מִדּוֹעַ מִהֲרַתְּנוּ בָּא הַיּוֹם:
וַאֲתָאָה לֹת רְעוּאֵל אָבוֹהוֹן וַאֲמַר מִדִּין אוֹחִיתִין לְמִיתִי יוֹמָא דִּין:

וַתֹּאמְרוּן אִישׁ מִצָּרֵי הַצִּילָנוּ מִיַּד הָרָעִים וְגַם־דָּלָה דָּלָה לָנוּ וַיִּשָּׁק אֶת־הַצָּאן:
וַאֲמַרָא גוֹבְרָא מִצָּרָאָה שְׂיֻזְכְּנָא מִיָּדָא דְרַעֲיָא וְאַף מִדָּלָא דָּלָא לָנָא וְאַשְׁקִי יָת עֵנָא:

וַיֹּאמֶר אֶל־בְּנֹתָיו וְאִיוֹ לָמָּה זֶה עֲזַבְתֶּן אֶת־הָאִישׁ קָרָאָן לוֹ וַיֹּאכַל לֶחֶם:
וַאֲמַר לְבְנֹתֶיהָ וְאִן הוּא לָמָּה דָּנֹן שְׂבַקְתִּין יָת גוֹבְרָא קָרוּ לֵיה וַיִּיכּוֹל לַחְמָא:

לָמָּה זֶה עֲזַבְתֶּן – הִפִּיר בּוֹ שֶׁהוּא מוֹרְעוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהַמַּיִם עוֹלִים לְקִרְאָתוֹ. וַיֹּאכַל לֶחֶם – שָׁמָּא יִשָּׂא אֶסֶת מִכֶּם, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר: "כִּי אִם הִלָּחֵם אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל".

וַיֹּאֲלֵ מֹשֶׁה לְשִׁבְתָּ אֶת־הָאִישׁ וַיִּתֵּן אֶת־צַפְרָה בְּתוֹ לְמֹשֶׁה:
וַצִּבִּי מֹשֶׁה לְמַתֵּב עִם גוֹבְרָא וַיִּהְיֶה יָת צַפּוֹרָה בְּרַתִּיהָ לְמֹשֶׁה:

וַיֹּאֲלֵ – כְּתַרְגוּמוֹ. וְדוֹמָה לוֹ: "הוֹאֵל נָא וְלִי", "וְלוֹ הוֹאֵלְנוּ", "הוֹאֵלְתִי לְדַבֵּר". וּמִדְרָשׁוֹ לְשׁוֹן אֱלֹהִים; וַשְּׁבַע לוֹ שְׁלֹא יִזוּז מִמֶּדִּין כִּי אִם בְּרִשׁוֹתוֹ.

וַתֵּלֶד בָּנוּ וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ גְרָשָׁם כִּי אָמַר גַּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ נִכְרִיָּה:
וַיִּלְיֶדֶת בֵּר וַיִּקְרָא יָת שְׁמִיהָ גְרָשׁוּם אָרִי אָמַר דִּינָר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ נוֹכְרָאָה:

פ פְּרִשְׁתַּת זַעֲקַת יִשְׂרָאֵל

וַיְהִי בַיָּמִים הַהֵם הַרְבֵּים הָהֵם וַלְמַת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּאֲנָחוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מִן־הָעֲבָדָה וַיִּזְעַקוּ וַתַּעַל שׁוֹעַתָם אֶל־הָאֱלֹהִים מִן־הָעֲבָדָה:
וַהֲוָה בַּיּוֹמִיָא סְגִיָאָא הָאֲנוּן וּמִית מֶלְכָּא דְמִצְרַיִם וַאֲתֻאֲנָחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן פּוֹלְחָנָא דְהַוָּה קָשִׁי עֲלֵיהוֹן וַיִּזְעַקוּ וַסְלִיקַת קְבִילַתְהוֹן לְקָדָם יְיָ מִן פּוֹלְחָנָא:

וַיִּמַת מֶלֶךְ מִצְרַיִם – וַצִּטְרַע, וַהֲוָה שׁוֹחַט תִּינוּקוֹת יִשְׂרָאֵל וְרוֹסֵץ בְּדָמָם.

וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־נַאֲקַתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־בְּרִיתוֹ אֶת־יַעֲקֹב:
וַשְׁמִיעַ קָדָם יְיָ יָת קְבִילַתְהוֹן וְדַכִּיר יְיָ יָת קִנְיִיָּה דְעַם אֲבָרְהָם דְעַם יַצְחָק וְדְעַם יַעֲקֹב:
וַנַּאֲקַתָם – צַעֲקַתָם. וְכֹן: "מַעִיר מַתִּים וַיִּנְאָקוּ". אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אֲבָרְהָם – עַם אֲבָרְהָם.

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּדַּע אֱלֹהִים:
וַגְּלִי קָדָם יְיָ שְׁעִבּוּדָא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמַר בְּמִימְרִיהָ לְמַפְרָקְהוֹן יְיָ:
וַיַּדַּע אֱלֹהִים – נָתַן עֲלֵיהֶם לֵב וְלֹא הֶעֱלִים עֵינָיו מֵהֶם.

רביעי פְּרִשְׁתַּת הַסִּנֵּה

וּמֹשֶׁה הִנֵּה רָעָה אֶת־צָאן יִתְרוֹ חֲתָנּוּ פִּהֶן מִדִּינָן וַיִּנְהַג אֶת־הַצָּאן אַחַר הַמִּדְבָּר וַיָּבֵא אֶל־יְהוָה הָאֱלֹהִים תְּרֻבָּה:
וּמֹשֶׁה הָוָה רָעִי יָת עֵנָא דִּיתְרוֹ תְּמוּהִי רַבָּא דְמִדִּין וְדַבֵּר יָת עֵנָא לְאַתְר שְׁפֵר רַעֲיָא לְמַדְבָּרָא וַאֲתָא לְטוּרָא דְאַתְגְּלִי עֲלוּהִי וַיִּקְרָא דִּינָן לְחֹרֵב:

אַחַר הַמִּדְבָּר – לְהַתְרַחֵק מִן הַגִּזְל, שְׁלֹא יִרְעוּ בַשְּׂדוֹת אַחֵרִים. אֵל הַר הָאֱלֹהִים – עַל שֵׁם הַעֲתִיד.

וַיִּבְרָא מִלְּאֲוִי יְהוָה אֱלֹהֵי בְלַבַּת־אִשׁ מִתּוֹךְ הַסִּנֵּה וַיִּבְרָא וַהֲנִיָּה הַסִּנֵּה בְּעַר בְּאִשׁ וְהַסִּנֵּה אֵיגְנוּ אֲכָל:
וַאֲתֻגְלִי מִלְּאֲכָא דִּינָן לִיָּה בְּשִׁלְהוּבִית אִישְׁתָּא מְגוֹ אֲסִנָּא וַחֲזָא וְהָא אֲסִנָּא בְּעַר בְּאִישְׁתָּא וַאֲסִנָּא לִיתוּהִי מִתְאַכִּיל:
בְּלַבַּת אִשׁ – בְּשִׁלְהַבַּת אִשׁ, לְבוֹ שֶׁל אִשׁ, כְּמוֹ: "לֵב הַשָּׁמַיִם". וְאֵל תְּתַמָּה עַל הַתִּי"ו; יֵשׁ לָנוּ כִּיּוֹצֵא בּוֹ, "מָה אֲמַלְּה לְכַתֵּךְ". מִתּוֹךְ הַסִּנֵּה – וְלֹא אֵילָן אַחֵר, מִשּׁוּם "עֲמוּ אֲנֹכִי בְצִרָה". אֲכָל – נֹאכֵל, כְּמוֹ: "לֹא עֲבַד בְּה"; "אֲשֶׁר לִקַּח מִשָּׁם".

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶסְרֶה־נָּא וְאֶרְאֶה אֶת־הַמְרָאָה הַגָּדֹל הַזֶּה מִדּוֹעַ לֹא־יִבְעַר הַסִּנֵּה:
וַאֲמַר מֹשֶׁה אֶתְפְּנִי כְּעַן וְאַחֲזִי יָת חֲזוֹנָא רַבָּא הַדִּין מָא דִּין לֹא מִתּוֹקֵד אֲסִנָּא:
אֶסְרֶה נָּא – אֲסוּרָה מִכָּאן לְהַתְקַרֵּב לְשָׁם:

וַתֹּאזְרֵן יְיָ אֱרֵי אֶת־פָּנָי לְמַחְזֵי וּקְרָא לִיהּ יְיָ מִגּוֹ אֲסַנָּא
וַאֲמַר מֹשֶׁה מֹשֶׁה וַאֲמַר הָאֲנָא:

וַיִּקְרָא י-הוָה כִּי סָר לְרֵאוֹת וַיִּקְרָא אֵלָיו א-לֵהִים מִתּוֹךְ
הַסִּנֵּה וַיִּאמֶר מֹשֶׁה מֹשֶׁה וַיִּאמֶר הַגִּבִּי:

וַאֲמַר לֹא תִקְרַב הַלְכָא שְׂרִי סִינָךְ מֵעַל רַגְלֶיךָ אֲרִי
אֶתְרָא דְאֵת קָאִים עֲלוּזֵיהּ אֶתְר קִדִּישׁ הוּא:

וַיִּאמֶר אֶל-תִּקְרַב הַלֵּם שֶׁל-נְעֻלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ כִּי
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עוֹמֵד עָלָיו אֲדַמְתָּ קֹדֶשׁ הוּא:

של – שלוף והוצא. כמו "ונשל הכרנול"; "כי ישל זימה". אדמת קדש הוא – המקום.

וַאֲמַר אָנָּא א-לֵהָ דְאֲבוּךָ א-לֵהִיהָ דְאֲבָרְהָם א-לֵהִיהָ
דִּי־צַחַק וְא-לֵהִיהָ דִּי־עֵקֵב וּכְבִשְׁנוֹן מֹשֶׁה לְאִפּוּהִי אֲרִי
דְחִיל מְלֶאסְתַּפְּלָא בְּצִית יִקְרָא דִּי־:

וַיִּאמֶר אֲנֹכִי א-לֵהִי אָבִיךָ א-לֵהִי אֲבָרְהָם א-לֵהִי
דִּי־צַחַק וְא-לֵהִי יַעֲקֹב וַיִּסְתַּר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי רָא מֵהַבֵּיט
אֶל-הָא-לֵהִים:

וַאֲמַר יְיָ מִגְּלָא גְּלִי קְדָמִי שְׁעִבּוּד עֲמִי דְבַמְצָרִים וַיִּת
קְבִילְתֵּהוֹן שְׁמִיעַ קְדָמִי מִן קְדָם מְפִלְחִיהוֹן אֲרִי גְּלִי
קְדָמִי כִּי־בִיהוֹן:

וַיִּאמֶר י-הוָה רְאֵה רְאֵיתִי אֶת-עֲנִי עֲמִי אֲשֶׁר
בַּמְצָרִים וְאֶת-צַעֲקוֹתַם שְׁמַעְתִּי מִפְּנֵי נִגְשָׁיו כִּי יַדְעֵתִי
אֶת-מִכְאָבָיו:

וְאֶתְגְּלִיתִי לְשִׁיבּוֹתֵהוֹן מִיַּד דְּמִצְרָאִי וְלֹאֲסָקוֹתֵהוֹן
מִן אֲרַעָא הֵהִיא לְאֲרַע טְבָא וּפְתִיא לְאֲרַע עֲבָדָא חֲלָב
וְדָבָשׁ אֶל-מָקוֹם הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָאֲמֹרִי וְהַפְּרָזִי
וְהַחִתִּי וְהַיְבוּסִי:

וְאֵרָד לְהַצִּילוֹ | מִיַּד מִצְרַיִם וְלִהְעֲלֹתוֹ מִן-הָאָרֶץ
הַהִוא אֶל-אֲרֶץ טוֹבָה וְרַחֲבָה אֶל-אֲרֶץ זָבַת חֲלָב
וְדָבָשׁ אֶל-מָקוֹם הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָאֲמֹרִי וְהַפְּרָזִי
וְהַחִתִּי וְהַיְבוּסִי:

וְכַעֲן הָא קְבִילַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲלַת לְקָדָמִי וְאִף גְּלִי
קְדָמִי דִּוְחָקָא דְּמִצְרָאִי דְּחָקִין לֵהוֹן:

וַעֲתָה הִנֵּה צַעֲקַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלָי וְגַם-רְאִיתִי
אֶת-הַלְחֹץ אֲשֶׁר מִצְרַיִם לְתַצִּים אֶתֶּם:

וְכַעֲן אֵיתָא וְאֲשַׁלְחֶנּוּ לְנֹת פְּרַעָה וְאִפִּיק יַת עֲמִי בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם:

וַעֲתָה לָכֵה וְאֲשַׁלְחֶנּוּ אֶל-פְּרַעָה וְהוֹצֵא אֶת-עַמִּי בְּנֵי-
יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם:

וַעֲתָה לָכֵה וְאֲשַׁלְחֶנּוּ וְגו' – וְאִם תֹּאמַר: מַה תּוֹעִיל? "וְהוֹצֵא אֶת עַמִּי", יוֹעִילוּ דְּכָרִיךְ וְתוֹצִיאֵם מִשָּׁם.

וַאֲמַר מֹשֶׁה קְדָם יְיָ מִן אָנָּא אֲרִי אִיזִיל לְנֹת פְּרַעָה
וְאֲרִי אִפִּיק יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם:

וַיִּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָא-לֵהִים מִי אֲנֹכִי כִּי אֵלֶךְ אֶל-
פְּרַעָה וְכִי אוֹצִיא אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם:

מִי אֲנֹכִי – מָה אֲנִי חֹשֵׁב לְדַבֵּר עִם הַמְּלָכִים? וְכִי אוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – וְאִף אִם חֹשֵׁב אֲנִי, מַה זָכוּ יִשְׂרָאֵל שְׁתַּעֲשֶׂה לָּהֶם נֹס וְאוֹצִיאֵם מִמִּצְרַיִם?

וַאֲמַר אֲרִי יְהִי מִימָרִי בְּסַעֲדָךְ וְדִין לָךְ אֶתָּא אֲרִי אָנָּא
שְׁלַחְתֶּךָ בְּאִפְקוּתֶךָ יַת עַמָּא מִמִּצְרַיִם תְּפַלְחוּן קְדָם יְיָ
עַל טוֹרָא הַדִּין:

וַיִּאמֶר כִּי-אֶהְיֶה עִמָּךְ וְזִה-לָךְ הָאוֹת כִּי אֲנֹכִי
שְׁלַחְתֶּךָ בְּהוֹצִיאֶנְךָ אֶת-הָעַם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת-
הָא-לֵהִים עַל הַהַר הַזֶּה:

וַיִּאמֶר כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ – הַשִּׁיבוּ עַל רֵאוֹנוֹן רֵאוֹנוֹן וְעַל אֲחֵרוֹן אֲחֵרוֹן. שְׁאֲמַרְתָּ: "מִי אֲנֹכִי כִּי אֵלֶךְ אֶל פְּרַעָה", לֹא שְׁלַךְ הִיא כִּי אִם מִשְׁלִי, "כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ". "וְזֶה", הַמְרָאָה אֲשֶׁר רְאִיתָ בְּסִנֵּה – "לָךְ הָאוֹת כִּי אֲנֹכִי שְׁלַחְתֶּיךָ" וְנִמְצְלִים בְּשִׁלְחוֹתִי, וְכִדָּאִי אֲנִי לְהַצִּיל, כַּאֲשֶׁר רְאִיתָ הַסִּנֵּה עוֹשֶׂה שְׁלִיחוֹתִי וְאִינְנוּ אֶכְל, כִּף תִּלְךָ בְּשִׁלְחוֹתִי וְאִינְנוּ נִזְוֵק. וְשִׁשְׁאֵלְתָּ: מַה זָכוּת יֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל שְׁיִצְאוּ מִמִּצְרַיִם? דְּכָר גְּדוֹל יֵשׁ לִי עַל הוֹצֵאָה זֹ, שְׁהִרִי עֲתִידִים לְקַבֵּל הַתּוֹרָה עַל הַהַר הַזֶּה לְסוּף שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים שְׁיִצְאוּ מִמִּצְרַיִם. דְּכָר אַחֵר: כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ – "וְזֶה", שְׁמַצְלִים בְּשִׁלְחוֹתֶךָ – "לָךְ הָאוֹת" עַל הַבְּטָחָה אַחֲרַת שְׁאֲנִי מְבַטֵּיחֶךָ; שְׁכַשְׁתוֹצִיאֵם מִמִּצְרַיִם, תַּעֲבֹדוּן אוֹתִי עַל הַהַר הַזֶּה, שְׁתַּקְבְּלוּ הַתּוֹרָה עָלָיו, וְהִיא הַזָּכוּת הַעוֹמֶדֶת לְיִשְׂרָאֵל. וְדַגְמַת לְשׁוֹן זֶה מְצִינוּ: "וְזֶה לָךְ הָאוֹת אֲכוֹל הַשֶּׁנֶה סְפִיס" וְגו'; וּמְפִלַת סִנְחָרִיב תַּהֲרִיב לָךְ לְאוֹת עַל הַבְּטָחָה אַחֲרַת, שְׁאֲרַצְכֶם תִּרְבֶּה מִפְּרוֹת, וְאֲנִי אֲכַרְךָ הַסְּפִיחִים.

וַאֲמַר מֹשֶׁה קְדָם יְיָ הָא אָנָּא אֶתִי לְנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאִימַר לֵהוֹן א-לֵהָ דְאֲבָהֵתְכוֹן שְׁלַחְנִי לְנֹתְכוֹן
וְיִימְרוּן לִי מִן שְׁמִיָּה מָא אִימַר לֵהוֹן:

וַיִּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָא-לֵהִים הִנֵּה אֲנֹכִי בֹא אֶל-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְאִמְרֹתִי לָהֶם א-לֵהִי אֲבוֹתֵיכֶם שְׁלַחְנִי
אֵלֵיכֶם וְאִמְרוּ-לִי מַה-שָּׂמוּ מַה אָמַר אֲלֵהֶם:

וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה אֲהִיָּה אֲשֶׁר אֲהִיָּה נֹאמֵר כְּדָנֹן תִּימַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲהִיָּה שְׁלַחְנִי לְנִתְּכֹן:

וַיֹּאמֶר אֱ-לֹהִים אֶל-מֹשֶׁה אֲהִיָּה אֲשֶׁר אֲהִיָּה וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲהִיָּה שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם:

אֲהִיָּה אֲשֶׁר אֲהִיָּה – אֲהִיָּה עִמָּם בְּצָרָה זֹאת, אֲשֶׁר אֲהִיָּה עִמָּם בְּשִׁעְבוֹד שָׂאֵר מַלְכֵי־יִשְׂרָאֵל. אָמַר לְפָנָיו: רַבּוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם! מָה אֲנִי מִזְכִּיר לָהֶם צָרָה אַחֲרֶיךָ? דִּים בְּצָרָה זוֹ. אָמַר לוֹ: יָפֵה אֲמַרְתָּ; כֹּה תֹאמַר נְגוּ'.

וַיֹּאמֶר עוֹד יְיָ לְמֹשֶׁה כְּדָנֹן תִּימַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱ-לֹהֵי דַאֲבַהֲתְכֹן אֱ-לֹהֵי דַאֲבַרְהֶם אֱ-לֹהֵי דִיצְחָק וַאֲ-לֹהֵי דִיעֶקֶב שְׁלַחְנִי לְנִתְּכֹן דִּין שָׁמַי לְעֵלָם וְדִין דּוּכְרָנִי לְכָל דָּר וְדָר:

וַיֹּאמֶר עוֹד אֱ-לֹהִים אֶל-מֹשֶׁה כֹּה-תֹאמַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְיָ-הוֹי אֱ-לֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם אֱ-לֹהֵי אֲבָרָהֶם אֱ-לֹהֵי יִצְחָק וַאֲ-לֹהֵי יַעֲקֹב שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם זֶה-שָׁמַי לְעֵלָם וְזֶה זְכָרֵי לְדָר דָּר:

זֶה שָׁמַי לְעֵלָם – חֶסֶד וְ"ו, לומֵר: הַעֲלִימָהוּ – שְׁלֵא יִקְרָא כְּכַתְּבוּ. וְזֶה זְכָרֵי – לְמַדּוֹ הֵיאָד נִקְרָא. חַמִּישִׁי

אִיזִיל וְתַכְנוּשׁ יֵת סְבִי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן יְיָ אֱ-לֹהֵי דַאֲבַהֲתְכֹן אֲתַגְלִי לִי אֱ-לֹהֵי דַאֲבַרְהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב לְמִימַר מְדָכָר דְּכִירָנָא יִתְכֹן וְיֵת דַּאֲתַעֲבִיד לְכוּן בְּמִצְרַיִם:

לֵךְ וְאַסְפַּתְּ אֶת-זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲמַרְתָּ אֲלֵהֶם יְיָ-הוֹי אֱ-לֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נִרְאָה אֵלַי אֱ-לֹהֵי אֲבָרָהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב לֵאמֹר פְּקֹד פְּקֹדְתִי אֶתְכֶם וְאֶת-הַעֲשׂוֹי לְכֶם בְּמִצְרַיִם:

אֶת זְקֵנֵי יִשְׂרָאֵל – מִיְחַדִּים לִישִׁיבָה. וְאִם תֹּאמַר: זְקֵנִים סַתֵּם, הֵיאָד אֲפֹשֶׁר לוֹ לְאַסֵּף זְקֵנִים שֶׁל שְׁשִׁים רַבּוּא?

וְאֲמַרְתָּ אֲסִיק יִתְכֹן מִשְׁעַבּוֹד מִצְרַאֵי לְאַרְעַ כְּנַעֲנָאֵי וְחַתְתָּאֵי וְהַאֲמַרְאֵי וְפַרְזָאֵי וְחַוָּאֵי וַיְבוּסָאֵי לְאַרְעַ עֲבָדָא חֵלֵב וְדָבָשׁ:

וְאֵמַר אֲעֲלֶה אֶתְכֶם מֵעֲנֵי מִצְרַיִם אֶל-אַרְץ כְּנַעֲנָאֵי וְהַחֲתִי וְהַאֲמַרְלִי וְהַפְרֹזִי וְהַחַוָּי וְהַיְבוּסִי אֶל-אַרְץ זַבַּת חֵלֵב וְדָבָשׁ:

וַיִּקְבְּלוּן מִנֶּדֶךְ וְתִיתִי אֶת וְסְבִי יִשְׂרָאֵל לְנֵת מִלְכָּא דְּמִצְרַיִם וְתִימַרוּן לִיהַ יְיָ אֱ-לֹהֵי דִיהוּדָאֵי אֶתְקַרֵי עֲלֵנָא וְכַעֲנוּ גִיזִיל כְּעֵן מִהֲלָךְ תִּלְתָּא יוֹמִין בְּמִדְבָּרָא וַיִּנְדַּבַּח קָדָם יְיָ אֱ-לֹהֵנָא:

וְשָׁמְעוּ לְקוֹלָךְ וּבֵאתְ אֶתְּךָ וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל-מִלְכָּךְ מִצְרַיִם וְאֲמַרְתֶּם אֵלָיו יְיָ-הוֹי אֱ-לֹהֵי הַעֲבָרִיִם נִקְרָה עֲלֵינוּ וְעַתָּה גִלְכַּה-נָּא דְרַךְ שְׁלִשַׁת יָמִים בְּמִדְבָּר וַיִּנְדַּבַּח לִי-הוֹי אֱ-לֹהֵינוּ:

וְשָׁמְעוּ לְקוֹלָךְ – מִפְּנֵין שְׁתֹּאמַר לָהֶם לְשׁוֹן זֶה – יִשְׁמְעוּ לְקוֹלָךְ, שְׁכַפְּרָ סִימָן זֶה מְסוּר בְּיָדָם מִיַּעֲקֹב וּמִיּוֹסֵף, שְׁבַלְשׁוֹן זֶה הֵם נִגְאָלִים. יַעֲקֹב אָמַר לָהֶם: "וַאֲ-לֹהִים פְּקֹד פְּקֹד אֶתְכֶם"; יוֹסֵף אָמַר לָהֶם: "פְּקֹד פְּקֹד אֶתְכֶם". נִקְרָה עֲלֵינוּ – לְשׁוֹן מִקְרָה. וְכֹן "וַיִּקְרָ אֱ-לֹהִים", "וְאֹנְכֵי אִקְרָה כֹּה", אֵהָא נִקְרָה מֵאֲתוֹ הַלוּם.

וַאֲנִי יְדַעְתִּי כִּי לֹא-יִתֵּן אֶתְכֶם מִלְכָּךְ מִצְרַיִם לְהִלָּךְ וְלֹא בְּיַד חֲזַקָּה:

וַאֲנִי יְדַעְתִּי כִּי לֹא-יִתֵּן אֶתְכֶם מִלְכָּךְ מִצְרַיִם לְהִלָּךְ וְלֹא בְּיַד חֲזַקָּה:

לֹא יִתֵּן אֶתְכֶם מִלְכָּךְ מִצְרַיִם לְהִלָּךְ – אִם אֵין אֲנִי מִרְאָה לוֹ יְדֵי חֲזַקָּה; כְּלוּמַר: כֹּל עוֹד שְׂאִין אֲנִי מוֹדִיעוּ יְדֵי חֲזַקָּה, לֹא יִתֵּן אֶתְכֶם לְהִלָּךְ. לֹא יִתֵּן – "לֹא יִשְׁבּוּק", כְּמוֹ "עַל כֵּן לֹא נִתְּיָד", "וְלֹא נִתְּנוּ אֱ-לֹהִים לְהַרְעַ עַמְדִּי"; וְכַלְנֵן לְשׁוֹן נִתְּיָה הֵם. וַיֵּשׁ מִפְּרָשִׁים: "וְלֹא בְּיַד חֲזַקָּה" – וְלֹא בְּשִׁבִיל שְׂיָדוֹ חֲזַקָּה, כִּי מֵאֵז אֲשַׁלַּח אֶת יְדֵי וְהַפִּיתִי אֶת מִצְרַיִם וְגוֹמֵר. וּמִתְרַגְּמִין אוֹתוֹ: "וְלֹא מִן קָדָם דְּחִילָה פִּקִּיר". מִשְׁמוֹ שֶׁל רַבִּי יַעֲקֹב בְּרַבִּי מְנַחֵם נֹאמַר לִי.

וְשַׁלַּחְתִּי אֶת-יְדֵי וְהַפִּיתִי אֶת-מִצְרַיִם בְּכָל נִפְלְאוֹתַי אֲשֶׁר אַעֲשֶׂה בְּקִרְבּוֹ וְאֲחַר־יָכוֹן יִשְׁלַח אֶתְכֶם:

וְשַׁלַּחְתִּי אֶת-יְדֵי וְהַפִּיתִי אֶת-מִצְרַיִם בְּכָל נִפְלְאוֹתַי אֲשֶׁר אַעֲשֶׂה בְּקִרְבּוֹ וְאֲחַר־יָכוֹן יִשְׁלַח אֶתְכֶם:

וְאֲתִיו יֵת עַמָּא הַדִּין לְרַחֲמִין בְּעֵינֵי מִצְרַאֵי וַיְהִי אַרְי תְּהַכּוּן לֹא תְהַכּוּן רִיקָנִין:

וְנִתְּתִי אֶת-חַוָּתָהּ הַעֲסִיגָהּ בְּעֵינֵי מִצְרַיִם וְהִיָּה כִּי תִלְכוּן לֹא תִלְכוּ רִיקָם:

וְתִשְׁאַל אֶתְּתָא מִשִׁיבְבַתָּה וּמִקְרִיבַת בֵּיתָה מְגִין דְּכֶסֶף וּמְגִין דְּדָהָב וּלְבוּשֵׁין וְתִשׁוּן עַל בְּגִיכּוֹן וְעַל בְּנִתְּכֹן וְתִרוֹקְנוֹן יֵת מִצְרַיִם:

וְשִׁאֲלָה אֲשֶׁה מִשְׁכַּנְתָּהּ וּמִגְרַת בֵּיתָה כְּלִי-כֶסֶף וְכִלְי זָהָב וְשִׁמְלֹת וְשִׁמְתֶם עַל-בְּגִיכֶם וְעַל-בְּנִתְּכֶם וּנְצַלְתֶּם אֶת-מִצְרַיִם:

וימַגֵּרַת בֵּיתָהּ – מאותה שהיא גרה אמה בבית. וּנְצַלְתֶּם – כּתְּרוֹמוֹ: "וּתְרוֹקְנוּן". וְכֹן: "וְנִצְּלוּ אֶת מִצְרַיִם", "וְנִתְּנָצְלוּ כְּנִי יִשְׂרָאֵל אֶת עֲדֵיכֶם"; וְהִנּוּ"ן בּוֹ יְסוּד. וּמִנַּחֵם חִבְרוּ בְּמִחְבְּרַת צַד"י עִם "וְנִצְּלוּ אֶל-לֵהִים אֶת מִקְנֵה אֲבִיכֶם", "אֲשֶׁר הִצִּיל אֶל-לֵהִים מֵאֲבִינוּ", "וּנְתַתֶּם בְּיַד אוֹיֵב"; "וּנְגַפְתֶּם לִפְנֵי אוֹיֵבֵיכֶם", "וְנִאֲמַרְתֶּם נִצְּלוּנוּ", לְשׁוֹן נִפְעֻלְנוּ. וְכֹל נו"ן שֶׁהִיא בָּאָה בְּמִיכָה לְפָרְקִים וְנוֹפְלַת מִמֶּנָּה, כְּנוּ"ן שֶׁל נוֹגֵף, נוֹשֵׂא, נוֹתֵן, נוֹשֵׂף – כִּשְׁהִיא מִדְּבַר לְשׁוֹן וּפְעֻלְתֶּם, תִּנְקַד בְּחִטָּף, כְּגוֹן: "וּנְשַׁאֲתֶם אֶת אֲבִיכֶם", "וּנְתַתֶּם לָהֶם אֶת אֶרֶץ הַגִּלְעָד", "וּנְמַלְתֶּם אֶת בָּשָׂר עֶרְלַתְכֶם". לְכֹן אֲנִי אוֹמֵר שְׂוֹאֵת, הַנְּקוּדָה בְּחִירָק, מִן הַיְסוּד הוּא, וְיְסוּד שֶׁם דְּבָר – נִצּוּל; וְהוּא מִן הַלְשׁוֹנוֹת הַכְּבָדִים, כְּמוֹ דְבוּר, כְּפוּר, לְמוּד, כְּשִׁידְבַר בְּלִשׁוֹן וּפְעֻלְתֶּם – יִנְקַד בְּחִירָק, כְּמוֹ: "וְדַבַּרְתֶּם אֶל הַסְּלַע", "וְכִפַּרְתֶּם אֶת הַבַּיִת", "וְלִמַּדְתֶּם אֶת בְּנֵיכֶם".

וַיַּעַן מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר וְהִן לֹא-יִאֲמִינוּ לִי וְלֹא יִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי כִּי יֹאמְרוּ לֹא-יִנְרָאָה אֵלֶיךָ י-הוָה:

וְאֲתִיב מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר וְהֵא לֹא יִהְיִמְנוּ לִי וְלֹא יִקְבְּלוּן מִנִּי אֲרִי יִימְרוּן לֹא אֲתַגְּלִי לָךְ יי:

וַיֹּאמֶר אֵלָיו י-הוָה מִזֶּה בְּיַדְךָ וַיֹּאמֶר מִטָּה:

וַיֹּאמֶר לִיה יי מֵא דִין בִּידְךָ וַיֹּאמֶר חוּטְרָא:

מִזֶּה בְּיַדְךָ – לְכָךְ נִכְתַּב מִיכָּה אַחַת, לְדְרוֹשׁ: מִזֶּה שֶׁבְּיַדְךָ אֲתָה חֵיב לְלִקוֹת, שֶׁחֲשַׁדְתָּ בְּכִשְׂרִים. וּפְשׁוּטוֹ כְּאֵדָם שְׂאוֹמֵר לְחִבְרוּ: מוֹדָה אַתָּה שְׂוֹן שֶׁלְפָנֶיךָ אֲכֹן הִיא? אֲמַר לוֹ: הֵן; אֲמַר לוֹ: הִרִינִי עוֹשֶׂה אוֹתָה עַץ.

וַיֹּאמֶר הַשְּׁלִיכְהוּ אֶרְצָה וַיִּשְׁלַכְהוּ אֶרְצָה וַיְהִי לְנַחֲשׁ וַיִּנְס מֹשֶׁה מִפְּנָיו:

וַיֹּאמֶר רְמוּהִי לְאֶרְעָא וּרְמָהִי לְאֶרְעָא וְהוּהָ לְחוּיָא וַעֲרַק מֹשֶׁה מִן קְדָמוּהִי:

וַיְהִי לְנַחֲשׁ – רְמוֹ לוֹ שֶׁסָּפַר לְשׁוֹן הֶרַע עַל יִשְׂרָאֵל וְתַפְשׁ אוֹמְנוֹתוֹ שֶׁל נַחֲשׁ.

וַיֹּאמֶר י-הוָה אֶל-מֹשֶׁה שְׁלַח יְדְךָ וְאֶתְּוּ בְּזַנְבוֹ וַיִּשְׁלַח יְדוֹ וַיִּתְחַזַּק בּוֹ וַיְהִי לְמִטָּה בְּכַפּוֹ:

וַיֹּאמֶר יי לְמֹשֶׁה אוֹשִׁיט יְדְךָ וְאוֹחִיד בְּדַנְבִיָּה וְאוֹשִׁיט יְדִיָּה וְאוֹתְקִיף בִּיה וְהוּהָ לְחוּטְרָא בִּיְדִיָּה:

וַיִּתְחַזַּק בּוֹ – לְשׁוֹן אַחִיזָה הוּא, וְהִרְבֵּה יֵשׁ בְּמִקְרָא: "וַיִּתְחַזְּקוּ הָאֲנָשִׁים בְּיָדוֹ", "וְהִתְחַזְּקוּהוּ בְּמִבּוּשֵׁיו", "וְהִתְחַזְּקוּתִי בְּזַנְבוֹ" ..

לְמַעַן יִאֲמִינוּ כִּי-יִנְרָאָה אֵלֶיךָ י-הוָה אֶל-לֵהִי אֲבַתֶּם אֶל-לֵהִי אֲבָרְהָם אֶל-לֵהִי יַעֲקֹב:

בְּדִיל דִּיהִימְנוּן אֲרִי אֲתַגְּלִי לָךְ יי אֶל-לֵהָא דְאֲבַהֲתָהוּן אֶל-לֵהִיָּה דְאֲבָרְהָם אֶל-לֵהִיָּה דִּיִּצְחָק וְאֶל-לֵהִיָּה דִּיִּעֲקֹב:

וַיֹּאמֶר י-הוָה לוֹ עוֹד הִבְאֵנָא יְדְךָ בְּחִיקְךָ וַיִּבְּא יְדוֹ בְּחִיקוֹ וַיִּנְצַאָה וְהִגָּה יְדוֹ מִצְרַעַת כְּשִׁלְג:

וַיֹּאמֶר יי לִיה עוֹד אֲעִיל כְּעֵן יְדְךָ בְּעֵטְפֶךָ וְאֲעִיל יְדִיָּה בְּעֵטְפִיָּה וְאֲפָקָה וְהֵא יְדִיָּה חוּרָא כְּתַלְגָּא:

מִצְרַעַת כְּשִׁלְג – דְּרָךְ צְרַעַת לְהִיּוֹת לְכַנְּה: "אִם בִּהְרַת לְכַנְּה הִיא". אִף בְּאוֹת זֶה רְמוֹ לוֹ שֶׁלְשׁוֹן הֶרַע סָפַר, בְּאֲמָרוֹ: "לֹא יִאֲמִינוּ לִי"; לְפִיכָךְ הִלְקָהוּ בְּצְרַעַת, כְּמוֹ שֶׁלְקַתָּה מְרִים עַל לְשׁוֹן הֶרַע.

וַיֹּאמֶר הָשֵׁב יְדְךָ אֶל-חִיקְךָ וַיִּשָּׁב יְדוֹ אֶל-חִיקוֹ וַיִּנְצַאָה מִחִיקוֹ וְהִגָּה שְׂבָה כְּבָשָׂרוֹ:

וַיֹּאמֶר אֲתִיב יְדְךָ לְעֵטְפֶךָ וְאֲתִיב יְדִיָּה לְעֵטְפִיָּה וְאֲפָקָה מִעֵטְפִיָּה וְהֵא תַבַּת הָנוֹת כְּבָשָׂרִיָּה:

וַיִּנְצַאָה מִחִיקוֹ וְהִגָּה שְׂבָה וְגוֹמֵר – מִכָּאן שֶׁמִּדָּה טוֹבָה מִמִּהְרַת לְבֹא מִמִּדַּת פְּרַעֲגִיּוֹת, שֶׁהִרִי בְּרֵאשׁוֹנָה לֹא נֹאמֵר "מִחִיקוֹ".

וְהִנֵּה אִם-לֹא יִאֲמִינוּ לָךְ וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקוֹל הָאֵת הֵאֲרֵאשׁוּן וְהֵאֲמִינוּ לְקוֹל הָאֵת הָאֲחֵרוֹן:

וַיְהִי אִם לֹא יִהְיִמְנוּן לָךְ וְלֹא יִקְבְּלוּן לְקוֹל אֲתָא קְדָמָאָה וַיְהִימְנוּן לְקוֹל אֲתָא בְּתַרְאָה:

וְהֵאֲמִינוּ לְקוֹל הָאוֹת הָאֲחֵרוֹן – מִשְׁתַּאמֵּר לָהֶם: בְּשִׁבְלֵכֶם לְקִיּוֹתֵי עַל שֶׁסְּפַרְתִּי עֲלֵיכֶם לְשׁוֹן הֶרַע, יִאֲמִינוּ לָךְ, שֶׁכְּבָר לְמַדּוֹ כְּכָךְ שֶׁהִמְזַדְּגִין לְהֶרַע לָהֶם לִזְקִים בְּנִגְעִים, כְּגוֹן פְּרַעָה וְאֲבִימֶלֶךְ בְּשִׁבִיל שָׂרָה.

וְהִלֵּה אִם-לֹא יִאֲמִינוּ גַם לְשִׁנֵּי הָאֲתוֹת הָאֵלֶּה וְלֹא יִשְׁמְעוּן לְקוֹלְךָ וְלִקְוֹתָ מִמִּימֵי הַיָּאֵר וְשִׁפְכָתָהּ הַיִּבְשָׁתָה וְהִיוּ הַמַּיִם אֲשֶׁר תִּקַּח מִן-הַיָּאֵר וְהִיוּ לָדָם בַּיִּבְשָׁתָה:

וַיְהִי אִם לֹא יִהְיִמְנוּן אִף לְתַרְוִין אֲתִיָּא הָאֵלִין וְלֹא יִקְבְּלוּן מִנְךָ וְתַסַּב מִמִּיָּא דְבְּנִהְרָא וְתִישׁוּד לִיבְשָׁתָא וַיְהִיוּן מִיָּא דְתַסַּב מִן נִהְרָא וַיְהִיוּן לְדָמָא בַּיִּבְשָׁתָא:

וְהִיוּ הַמַּיִם וְגוֹמֵר – וְהִיוּ וְהִיוּ שְׁנֵי פְעָמִים. נִרְאָה בְּעֵינַי, אֵלּוֹ נֹאמֵר: "וְהִיוּ הַמַּיִם אֲשֶׁר תִּקַּח מִן הַיָּאֵר לָדָם בַּיִּבְשָׁתָה", שׁוֹמֵעַ אֲנִי שֶׁבְּיָדוֹ הֵם נִהְפְּכִים לָדָם, וְאִזּוֹ כְּשִׁינְדוּ לְאֶרֶץ יְהִיוּ בְּהִנְתָּן; אֲבָל עֲכָשׁוּ מִלְּמַדְנוּ שֶׁלֹּא יְהִיוּ דָם עַד שֶׁיְהִיוּ בַּיִּבְשָׁתָה.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-י-הוָה בִּי אֶל-דְּנִי לֹא אִישׁ דְּבָרִים אֲנִי גַם מִתְמוֹל גַּם מִשְׁלָשׁוֹם גַּם מֵאִזּוֹ דְּבַרְךָ אֶל-עַבְדְּךָ כִּי כְבִד-יָפָה וְכַבֵּד לְשׁוֹן אֲנִי:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קְדָם יי בְּכַעַו יי לֹא גָבַר דְּמַלּוּל אֲנָא אִף מֵאֲתַמְלִי אִף מִדְּקַמוּהִי אִף מֵעַדְן דְּמַלְלִילְתָא עִם עַבְדְּךָ אֲרִי יִקְרִיר מִמְּלַל וְעַמִּיק לִישׁוֹן אֲנָא:

גם מתמול וגומר – למדנו, שכל שבועה נמים הנה הקדוש ברוך הוא מפתה את משה בסנה לילה בשליחותו. "מתמול", "שלושום", "מאז דברך", הרי שלשה, ושלשה גמין רבויין הם, הרי שלשה, והוא הנה עומד ביום השביעי כשאמר לו זאת עוד: "שלח נא ביד תשלח", עד שחרה בו וקבל עליו. וכל זה שלא הנה רוצה לטל גזלה על אהרן אחיו, שהנה גדול הימנו ונביא הנה, שנאמר: "הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים", הוא אהרן. וכן: "ואנדע להם בארץ מצרים... ואמר אליהם איש שקוצי עיניו השליכו", ואותה נבואה לאהרן נאמרה. **כבד פה** – בכבודות אני מדבר, ובלשון לעז בלב"א.

ויאמר י-הוה אליו מי שם פה לאדם או מי-ישום אלהם או חרש או פקח או עורר הלא אנכי י-הוה:
ואמר יי ליה מן שוי פמא לאנשא או מן שוי אלימא או תרשא או פתיחא או עוירא הלא אנא יי:

מי שם פה וגומר – מי למדך לדבר, כשהיית נדון לפני פרעה על המצרים? או מי ישום אלהם – מי עשה פרעה אלהם, שלא נתאמץ במצות הריגתה, ואת משרתי חרשים, שלא שמעו בצוותו עליה? ואת אספקלטורין ההורגים, מי עשאם עורים, שלא ראו כשברחת מן הבימה ונמלטת? **הלא אנכי** – ששמי ה' – עשיתי כל זאת.

ועתה לך ואנכל אהנה עם-פיה והוריתיך אשר תדבר:
וכעו איזיל ומימרי יהי עם פמך ואלפנך דתמליל:

ויאמר בי א-דגני שלח-נא ביד-תשלח:
ואמר בבעו יי שלח כעו ביד מן דכשר למשלח:

ביד תשלח – ביד מי שאתה רגיל לשלח, והוא אהרן. דבר אחר: ביד אחר שתמצה לשלח. אין סופי להכניסם לארץ, ולהיות גואלם לעתיד; יש לך שלוחים הרבה.

ויחר-אף י-הוה במשה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כיי-דבר ידבר הוא וגם הנה-הוא יצא לקראתך וראך ושמת בלבו:
ותקיף רוגזא דיי במשה ואמר הלא אהרן אחיך לינאה גלי קדמי ארי מללא ימליל הוא ואף הא הוא נפיק לקדמותך ויחזינך ויחזי בלביה:

ויחר אף – רבי יהושע בן קרחה אומר: כל חרון אף שבתורה נאמר בו רשם, וזה לא נאמר בו רשם, ולא מצינו שפא ענש על ידי אותו חרון. אמר לו רבי יוסי: אף בזה נאמר בו רשם, "הלא אהרן אחיך הלוי", שהנה עמיד להיות לוי ולא כהן, וספקנה הייתי אומר לצאת מקדש. מעשה לא יקנה כן, אלא הוא יקנה כהן ואתה הלוי, שנאמר: "ומשה איש הא-להים בניו יקראו על שבת הלוי". **הנה הוא יצא לקראתך** – כשתלך למצרים. **וראך ושמת בלבו** – לא כשאתה סבור, שיהא מקפיד עליך שאתה עולה לגזלה. ומשם זכה אהרן לעדי החשן הנתון על הלב.

ודברת אליו ושמת את-הדברים בפיו ואנכי אהנה עם-פיה ועם-פיהו והוריתי אתכם את אשר תעשוון:
ותמליל עמיה ותשוני ית פתגמיה בפמיה ומימרי יהי עם פמך ועם פמיה ואליה יתכון ית דתעבדון:

ודבר-הוא לך אליהעם והנה הוא יקנה-לך לפה ואתה תקנה-לו לא-להים:
וימליל הוא לך עם עמא ויהי הוא יהי לך למתורגמן ואת תהי ליה לרב:

ודבר הוא לך – בשבילך ידבר אל העם. וזה יוכיח על כל לך ולי ולו ולכם ולקם הסמוכים לדבור, שפלקם לשון על הם. **יקנה לך לפה** – למליץ, לפי שאתה כבד פה. **לא-להים** – לרב ולשר.

ואת-המטה הנה תקח ביגך אשר תעשה-בו את-האתת:
ות חוטרא קדין תסב ביגך דתעביד ביה ית אתיא:

שישי
פרשת היציאה ממדין

וילך משה וישוב אל-יתר חתנו ויאמר לו אלכה נא ואשובה אל-אחי אשר-במצרים ואראה העוהם תיים ויאמר יתרו למשה לך לשלום:
וישב אל יתר חותנו – לטל רשות, שהרי נשבע לו ושבועה שמות היו לו: רעואל, יתר, יתרו, קיני, חוכב, חכר, פוטיאל.

ויאמר י-הוה אלי-משה במדין לך נשב מצרים פיי מתו פלי-האנשים המבקשים את-נפשך:
ואמר יי למשה במדין איזיל תוב למצרים ארי מיתו כל גובריא דבעו למקטלך:

פי מתו כל האנשים – מי הם? דמן ואברים. סיים היו, אלא שיגדו מנכסיהם, והעניי חשוב פמת.

וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת-אִשְׁתּוֹ וְאֶת-בָּנָיו וַיִּרְכַּבְבֶּם עַל-הַחֲמֹר וַיֵּשֶׁב אַרְצָה מִצְרַיִם וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת-מִטָּה הָאֵל-לְהִימָּוּ בֵּידָיו:
וְדַבֵּר מֹשֶׁה יְת אֶתְתִּיה וְיָת בְּנוֹהֵי וְאֶרְפִּיבְנוֹן עַל חֲמֹרָא וְתַב לְאַרְעָא דְמִצְרַיִם וְנָסִיב מֹשֶׁה יְת חוֹטְרָא דְאֶתְעִבִידוֹ בֵּיה מִן קָדָם יְיָ בֵּידֵיה:

עַל הַחֲמֹר – חֲמֹר הַמִּנְחָד. הוּא הַחֲמֹר שֶׁחָבַשׁ אֶבְרָהִם לַעֲקֻדַת יִצְחָק, וְהוּא שֶׁעֲתִיד מְלָךְ הַמְּלָכִים לְהַגְלוֹת עָלָיו, שְׁנֵאמַר: "עֲנִי וְרַכֵּב עַל חֲמֹר". וַיֵּשֶׁב אַרְצָה מִצְרַיִם וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת מִטָּה וְגוֹמֵר – אִין מְקַדָּם וּמְאָחֵר מְקַדְדָּקִים בַּמְקָרָא.

וַיֹּאמֶר י-הוָה אֶל-מֹשֶׁה בְּלִכְתָּךָ לְשׁוּב מִצְרַיִמָּה רְאֵה כָּל-הַמּוֹפְתִים אֲשֶׁר-שָׁמַתִּי בְיָדְךָ וַעֲשִׂיתֶם לִפְנֵי פְרַעֲה וְאֲנִי אֶתְנֶנְךָ אֶת-לְבָבוֹ וְלֹא יִשְׁלַח אֶת-הַעַם:
וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה בְּמַהְכָּךְ לְמַתָּב לְמִצְרַיִם חֲזִי כָּל מוֹפְתֵיָא דְשׁוּיְתִי בְיָדְךָ וְתַעֲבִידְנוֹן קָדָם פְּרַעֲה וְאָנָּא אֶתְקִיף יְת לְבִיה וְלֹא יִשְׁלַח יְת עַמָּא:

בְּלִכְתָּךָ לְשׁוּב מִצְרַיִמָּה וְגוֹמֵר – דַּע שְׁעַל מְנַת כּוֹן תְּלַךְ, שְׁתַּהֲא גְבוּר בְּשִׁלְיַחוֹתִי לַעֲשׂוֹת כָּל מוֹפְתֵי לִפְנֵי פְרַעֲה, וְלֹא תִירָא מִמֶּנּוּ. אֲשֶׁר שָׁמַתִּי בְיָדְךָ – לֹא עַל שְׁלַח אוֹתוֹת הָאֵמוּרוֹת לַמַּעֲלָה, שֶׁהָרִי לֹא לִפְנֵי פְרַעֲה צְנָה לַעֲשׂוֹתָם, אֲלֵא לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁיֵאֲמִינוּ לוֹ; וְלֹא מְצִינוּ שֶׁעֲשָׂאֵם לִפְנֵיו. אֲלֵא מוֹפְתִים שְׁאֲנִי עֲתִיד לְשׁוּם בְּיָדְךָ בְּמִצְרַיִם, כְּמוֹ "כִּי יְדַבֵּר אֲלֵיכֶם פְּרַעֲה" וְגוֹמֵר. וְאֵל תַּתְמָה עַל אֲשֶׁר כְּתִיב "אֲשֶׁר שָׁמַתִּי", שֶׁכּוֹן מִשְׁמַעוֹ: כְּשֶׁתְּדַבֵּר עִמּוֹ, כְּכַר שְׁמַתִּים בְּיָדְךָ.

וְאָמַרְתָּ אֶל-פְּרַעֲה כֹה אָמַר י-הוָה בְּנִי בְּכָרִי יִשְׂרָאֵל: וְתִימַר לְפְרַעֲה כְּדָנּוּן אָמַר יְיָ בְּרִי בּוֹכְרִי יִשְׂרָאֵל:

וְאָמַרְתָּ אֶל פְּרַעֲה – כְּשֶׁתְּשַׁמַּע שְׁלַבּוֹ חֲזָק וּיֵמָאן לְשַׁלַּח, אָמַר לוֹ כּוֹן. בְּנִי בְּכָרִי – לְשׁוֹן גְּדֻלָּה, כְּמוֹ "אֵף אֲנִי בְּכוֹר אֶתְנַהֲוִי"; זֶהוּ פְּשׁוּטָו. וּמְדַרְשׁוֹ: כְּאִן חֲתָם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל מְכִירַת הַבְּכוֹרָה שֶׁלְקַח יַעֲקֹב מֵעֵשָׂו.

וְאָמַר אֵלֶיךָ שְׁלַח אֶת-בְּנִי וַיַּעֲבִדְנִי וְתִמָּאן לְשַׁלְּחֹו וְהִנֵּה אֲנִי הֹרֵג אֶת-בְּנֵיךָ בְּכַרְךָ:
וְאָמַרְתִּי לְךָ שְׁלַח יְת בְּרִי וַיִּפְלַח קְדָמִי וּמְסָרִיב אֶת לְשַׁלְּחוֹתֵיהָ הָא אָנָּא קְטִיל יְת בְּרַךְ בּוֹכְרַךְ:

וְאָמַר אֵלֶיךָ – בְּשִׁלְיַחוֹתוֹ שֶׁל מְקוּם. שְׁלַח אֶת בְּנִי וְגוֹמֵר הִנֵּה אֲנִי הֹרֵג וְגוֹמֵר – הִיא מְכָה אַחֲרוֹנָה; וְכֵה הַתְּרַהּוּ תַחֲלָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא קִשָּׁה. וְזֶה הוּא שְׁנֵאמַר בְּאִיּוֹב: "הֵן אֵל יִשְׁגִּיב בְּכַחוֹ", לְפִיכְךָ "מִי כְמוֹהוּ מוֹרָה". בְּשׁוֹר נְדָם הַמְּבַקֵּשׁ לְהַנְקֵם מִחֲבָרוֹ מַעֲלִים אֶת דְּבָרָיו, שְׁלֹא יִבְקֵשׁ הַצֵּלָה; אֲבָל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יִשְׁגִּיב בְּכַחוֹ, וְאִין יִלְתֵּל לְהַמְלִיט מִיָּדוֹ כִּי אִם בְּשׁוּבוֹ אֵלָיו, לְפִיכְךָ הוּא מוֹרָהוּ וּמְתָרָה בּוֹ לְשׁוּב.

וַיְהִי בְּדָרְךָ בְּמִלּוֹן וַיִּפְגַּעְשֶׂהוּ י-הוָה וַיִּבְקֵשׁ הַמִּיתוֹ: וְהָיָה בְּאוֹרְחָא בְּבֵית מְבַתָּא וְעָרַע בֵּיה מְלֶאכְא דִּינִי וּבַעֲא לְמַקְטִלִּיהָ:

וַיְהִי בְּדָרְךָ בְּמִלּוֹן – מֹשֶׁה. וַיִּבְקֵשׁ הַמִּיתוֹ – לְפִי שְׁלֹא מַל אֶת אֲלֵיְעֶזֶר בְּנוֹ; וְעַל שֶׁנִּתְרַשַׁל נְעַנְשׁ מִיתָה. תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יוֹסִי: חַס וְשְׁלוֹם, לֹא נִתְרַשַׁל; אֲלֵא אָמַר: אֲמוּל וְאֵצַא לְדָרְךָ – סַכְנָה הִיא לְתִינוּק עַד שְׁלִשָּׁה יָמִים. אֲמוּל וְאֵשְׁהָה שְׁלִשָּׁה יָמִים – הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא צִוְּנִי: "לְךָ שׁוּב מִצְרַיִם". וּמִפְּנֵי מָה נְעַנְשׁ מִיתָה? לְפִי שֶׁנִּתְעַסַּק בְּמִלּוֹן תַּחֲלָה. בְּמַסְכַּת גְּדָרִים. וְהָיָה הַמְּלֶאךָ נַעֲשֶׂה כְּמִין נַחֲשׁ, וּבּוֹלְעוֹ מְרַאשׁוֹ וְעַד יְרִכָיו, וְחוֹזֵר וּבּוֹלְעוֹ מְרַגְלָיו וְעַד אוֹתוֹ מְקוּם; הַבִּינָה צְפוּרָה שֶׁבְּשִׁבְלֵי הַמִּילָה הוּא.

וַתִּקַּח צְפֹרָה צֶרַר וַתַּכְרַת אֶת-עַרְלַת בְּנָהּ וַתַּגַּע לְרַגְלָיו וְתֹאמַר פִּי חֲתַן-דְּמִים אֶתָּה לִי:
וּנְסִיבַת צְפוּרָה טַנְרָא וּגְזַרְתָּ יְת עַרְלַת בְּרָהּ וּקְרִיבַת לְקַדְמוֹהֵי וְאָמַרְתָּ בְּדָמָא דְמַהוּלְתָּא הָדִין אֶתְיַהִיב חֲתָנָא לְנָא:

וַתַּגַּע לְרַגְלָיו – הַשְׁלִיכְתּוֹ לִפְנֵי רַגְלָיו שֶׁל מֹשֶׁה. וְתֹאמַר – עַל בְּנָהּ. כִּי חֲתַן דְּמִים אֶתָּה לִי – אֶתָּה הֵייתָ גּוֹרֵם לְהָיוֹת הַחֲתָן שְׁלִי גְרָצַח עָלֶיךָ; הַרְגַּ אִישִׁי אֶתָּה לִי.

וַיִּרַף מִמֶּנּוּ אִז אָמְרָה חֲתַן דְּמִים לְמוּלַת: וְנָח מַגִּיבָה בְּכוֹן אָמַרְתָּ אֵלּוּלֵי דְמָא דְמַהוּלְתָּא הָדִין אֶתְתִּיב חֲתָנָא קְטוּל:

וַיִּרַף – הַמְּלֶאךָ מִמֶּנּוּ. אִז – הַבִּינָה שֶׁעַל הַמִּילָה בָּא לְהַרְגוֹ. אָמְרָה חֲתַן דְּמִים לְמוּלַת – חֲתַנִּי הִנֵּה גְרָצַח עַל דְּבַר הַמִּילָה. לְמוּלַת – עַל דְּבַר הַמּוּלּוֹת. שֵׁם דְּבַר הוּא, וְהַלַּמ"ד מְשֻׁמָּשׁת בְּלִשׁוֹן 'עַל', כְּמוֹ "וְאָמַר פְּרַעֲה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל". וְאוּנְקְלוֹס תַּרְגָּם "דְּמִים" עַל דָּם הַמִּילָה:

פ פְּרִשְׁת הַשִּׁיבָה לְמִצְרַיִם

וַיֹּאמֶר י-הוָה אֶל-אַהֲרֹן לְךָ לְקַרְאֵת מֹשֶׁה הַמְדַבֵּרָה וַיִּלְךְ וַיִּפְגַּעְשֶׂהוּ בְהַר הָאֵל-לְהִימָּוּ וַיִּשְׁקָלוּ:
וְאָמַר יְיָ לְאַהֲרֹן אֵיזִיל לְקַדְמוֹת מֹשֶׁה לְמַדְבָּרָא וְאֵזִיל וְעָרַעִיה בְּטוֹרָא דְאַתְגְּלִי עַלּוֹהֵי יִקְרָא דִּינִי וְנִשְׁיַק לִיהָ:

וַיַּגֵּד מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן אֶת כָּל-דְּבָרֵי י-הוָה אֲשֶׁר שָׁלְחָו וְאֵת כָּל-הָאֵתָּת אֲשֶׁר צִוְּהוּ:
וְחֻי מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן יְת כָּל פְּתַגְמֵיָא דִּינִי דְשִׁלְחִיה וְיָת כָּל אֶתְיָא דְפַקְדִּיהָ:

וַיִּלֶךְ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֵּאסְפוּ אֶת-כָּל-זִקְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

וְאֵזַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיְכַנְשׂוּ יֵת כָּל סְבִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

וַיַּזְכֵּר אַהֲרֹן אֶת כָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-דִּבֶּר יְ-הוָה אֵלָיו מֹשֶׁה וַיַּעַשׂ הָאֵתָת לְעֵינֵי הָעָם:

וּמְלִיל אַהֲרֹן יֵת כָּל פִּתְגָמָיָא דְמְלִיל יְיָ עִם מֹשֶׁה וַעֲבַד אֲתִיָּא לְעֵינֵי עַמָּא:

וַיֵּאמְרוּ הָעָם וַיִּשְׁמְעוּ כִּי-פָקַד יְ-הוָה אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכִי רָאָה אֶת-עַנְוָלָם וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ:

וְהִימִין עַמָּא וַשְׁמַעוּ אַרְי דְּכִיר יְיָ יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאַרְי גְּלִי קְדָמוּהִי שְׁעַבּוּדְהוֹן וְכָרְעוּ וּסְגִידוּ:

שביעי

וְאַחַר בָּאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֵּאמְרוּ אֶל-פְּרַעֲהַ פֹּה-אָמַר יְ-הוָה אֶל-לִהְיֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלַח אֶת-עַמִּי וַיִּתְּגַו לִי בַמִּדְבָּר:

וּבִתְרַ כֹּן עָאלוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַאֲמָרוּ לְפְרַעֲהַ כְּדָנָן אָמַר יְיָ אֶל-לֵהָא דִּישְׂרָאֵל שְׁלַח יֵת עַמִּי וַיִּתְּגַוֹן קְדָמִי בַמִּדְבָּרָא:

וְאַחַר בָּאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַגּוֹמַר – אֲבָל הַזְקֵנִים נִשְׁמְטוּ אֶחָד אֶחָד מֵאַחַר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, עַד שֶׁנִּשְׁמְטוּ כָּלָם קָדָם שֶׁהִגִּיעוּ לְפִלְטִין, לְפִי שֶׁיָּרְאוּ לְלַכֵּת. וּבְסִינַי נִפְרַע לָהֶם: "וַנִּגַּשׁ מֹשֶׁה לְבַדּוֹ אֶל ה' וְהֵם לֹא יִגָּשׂוּ", הַחֲזִירָם לְאַחֻרֵיהֶם.

וַיֵּאמֶר פְּרַעֲהַ מִי יְ-הוָה אֲשֶׁר אֲשַׁמְעֶ בְּקִלּוֹ לְשַׁלַּח אֶת-יִשְׂרָאֵל לֹא יִדְעַתִּי אֶת-יְ-הוָה וְגַם אֶת-יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלַּח:

וַאֲמַר פְּרַעֲהַ שָׁמָא דִּינִי לֹא אֲתַגְּלִי לִי דְאַקְבִּיל לְמִימְרֵיהָ לְשַׁלַּח יֵת יִשְׂרָאֵל לֹא אֲתַגְּלִי לִי שָׁמָא דִּינִי וְאַף יֵת יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלַּח:

וַיֵּאמְרוּ אֶל-לִהְיֵי הָעֵבְרִים נִקְרָא עֲלֵינוּ גִלְכָה זֶא דְרָרָן שְׁלִשִׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְנִזְבַּחְתָּ לִי-הוָה אֶל-לִהְיֵינוּ פֶּן-יִפְגַּעֲנוּ בְדָבָר אִוּ בְחָרָב:

וַאֲמָרוּ אֶל-לֵהָא דִּיהוּדָאִי אֲתַגְּלִי עֲלֵנָא נִיזִיל כְּעַן מִהַלְדָּ תִלְתָּא יוֹמִין בַּמִּדְבָּרָא וְנִזְבַּח קָדָם יְיָ אֱלֹהֵנָא דְלִמָּא יַעֲרַעֲנָנָא בְמוֹת אִוּ בְקִטּוֹל:

פֶּן יִפְגַּעֲנוּ – "פֶּן יִפְגַּעֲךָ" הֵיו צָרִיכִים לוֹמַר, אֵלָּא שְׁחַלְקוּ כְבוֹד לְמַלְכוּת. פְּגִיעָה זֹו לְשׁוֹן מְקַרְהַ מְנַת הִיא.

וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמֹה מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן תִּפְרִיעוּ אֶת-הָעָם מִמַּעֲשֵׂיו לְכוּ לְסַבְּלֵתִיכֶם:

וַאֲמַר לְהוֹן מִלְכָּא דְמִצְרַיִם לְמָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן תִּבְטְלוּן יֵת עַמָּא מִעֲבִידְתַּהוֹן אִיזִילוּ לְפוֹלְחָנְכוֹן:

תִּפְרִיעוּ אֶת הָעָם מִמַּעֲשֵׂיו – תִּבְדִּילוּ וְתִרְחִיקוּ אוֹתָם מִמַּלְאכְתָּם, שְׁשׁוּמְעִין לָכֶם וּסְבוּרִים לְנוּחַ מִן הַמְּלָאכָה. וְכֹן "פְּרַעֲהַ אֵל תַּעֲבֹר בּוֹ", רַחֲמָהּ; וְכֹן "וַתִּפְרַעַו כָּל עַצְמִי". "כִּי פְרוּעַ הוּא", נִרְחַק וְנִתְעַב. לְכוּ לְסַבְּלוֹתֵיכֶם – לְכוּ לְמַלְאכְתְּכֶם שְׂיִשׁ לָכֶם לְעִשׂוֹת בְּבִתְיֶכֶם; אֲבָל מְלָאכַת שְׁעַבּוּד מִצְרַיִם לֹא הִיְתָה עַל שְׁבִטוֹ שֶׁל לוֹי. וַתִּדַּע לָהּ, שֶׁהָרִי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן יוֹצֵאִים וּבָאִים.

וַיֵּאמֶר פְּרַעֲהַ הוֹרֵרִים עִתָּה עִם הָאָרֶץ וְהַשְּׁבַתֶּם אֹתָם מִסַּבְּלֵתֶם:

וַאֲמַר פְּרַעֲהַ הָא מְדַסְגִּיאִין כְּעַן עַמָּא דְאַרְעָא וְתִבְטְלוּן יֵתְהוֹן מְפוֹלְחָנְהוֹן:

הוֹרֵרִים עִתָּה עִם הָאָרֶץ – שֶׁהַעֲבוּדָה מְשַׁלֵּת עֲלֵיהֶם, וְאַתֶּם מְשִׁבִּיתִים אוֹתָם מִסַּבְּלוֹתֶם; הַפֶּסֶד גָּדוֹל הוּא זֶה.

וַיִּצְוּ פְּרַעֲהַ בְּיוֹם הַהוּא אֶת-הַנְּגִשִׁים בְּעָם וְאֶת-שִׁטְרֵיו לֵאמֹר:

וּפְקִיד פְּרַעֲהַ בְּיוֹמָא הַהוּא יֵת שְׁלִטוֹנִי עַמָּא וְיֵת סְרְכוּהִי לְמִימַר:

הַנְּגִשִׁים – מִצְרַיִם הֵיוּ, וְהַשִּׁטְרִים הֵיוּ יִשְׂרָאֵלִים. הַנּוֹגֵשׁ מְמַנָּה עַל כַּמָּה שׁוֹטְרִים, וְהַשׁוֹטֵר מְמַנָּה לְרִדּוֹת בְּעוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה.

לֹא תֵאסְפוּן לְתַת תְּבוֹן לְעָם לְלַבֵּן הַלְבַנִּים כְּתָמוֹל שְׁלִשָׁם הֵם יִלְכוּ וְקִשְׁשׁוּ לָהֶם תְּבוֹן:

לֹא תִיִסְפוּן לְמַתָּן תְּבִנָּא לְעַמָּא לְמַרְמִי לְבַנִּין כְּמַאֲתַמְלִי וּמְדַקְמוּהִי אַנוּן יִיזְלוּן וַיִּגְבְּבוּן לְהוֹן תְּבִנָּא:

תְּבוֹן – אֲשֶׁטוּבִל"א . הֵיוּ גּוֹבְלִין אוֹתוֹ עִם הַטִּיט. לְבַנִּים – טִיווּל"ש בְּלַעַז, שְׁעוֹשִׂים מְטִיט וּמִיבְּשִׁין אוֹתוֹן בַּחֲמָה, וַיִּשׁ שְׁשׁוֹרְפִין אוֹתוֹן בְּכַבְּשׁוֹן כְּתָמוֹל שְׁלִשָׁם – כַּאֲשֶׁר הִיְתָם עוֹשִׂים עַד הַנְּהַ. וְקִשְׁשׁוּ – וְלַקְטוּ.

וְאֶת-מִתְפַּנֵּת הַלְבַנִּים אֲשֶׁר הֵם עוֹשִׂים תְּמוֹל שְׁלִשָׁם תְּשִׁימוּ עֲלֵיהֶם לֹא תִגְרַעוּ מִמֶּנּוּ כִּי-נִרְפִים הֵם עַל-פֶּן הֵם צְעָקִים לֵאמֹר גִּלְכָה נִזְבַּחְתָּ לֹא-לִהְיֵינוּ:

וְיֵת סְכוּם לְבַנִּיא דְאַנוּן עֲבָדִין מַאֲתַמְלִי וּמְדַקְמוּהִי תְּמַנּוּן עֲלִיהוֹן לֹא תְּמַנְעוּן מִנִּיהָ אַרְי בְּטַלְנִין אַנוּן עַל כֹּן אַנוּן מְצוֹחִין לְמִימַר נִיזִיל נְדַבַּח קָדָם אֱלֹהֵנָא:

ונאת מתפנת הלבנים – סכום חשבון הלבנים שהיה כל אחד עושה ליום פשהיה התבן נתן להם, אותו סכום תשימו עליהם גם עתה, למען תכבד העבודה עליהם. **פי גרפים** – מן העבודה הם, לקח לבם פונה אל הבטלה וצועקים לאמר: "גלכה" וגו'. "**מתפנת**", "ותכן לבנים", "ולו נתפנו עלילות", "את הכסף המתפן", כלם לשון חשבון הם. **גרפים** – המלאכה רפוייה בידם ועזובה מהם והם גרפים ממנה, רטרייט בלע"ו.

תכבד העבודה על-האנשים ויעשו-בה ואל-ישעו **יתקף פולחנא על גובריא ויתעסקון בה ולא יתעסקון בדבריי שקר:**
בפתגמין בטיילין:

ואל ישעו בדברי שקר – ואל יתגו וידברו תמיד בדברי רוח, לאמר "גלכה נזבחה". ודומה לו: "ואשעה בחקיה תמיד"; "למשל ולשנינה", מתרגמין "ולשועיו"; "וניספר", "ואשתעי". ואי אפשר לומר "ישעו" – לשון "נישע ה' אל הכל... ואל קין ואל מנחתו לא שעה", ולפרש "אל ישעו" – אל יפנו; שאם כן, היה לו לכתב: "ואל ישעו אל דברי שקר", או "לדברי שקר", כי כן גזרת כלם: "ישעה האדם על עשהו", "ולא ישעה אל המזבחות", "ולא ישעו על קדוש ישראל"; ולא מצאתי שמוש של בי"ת סמוכה לאחריהם. אבל אחר לשון דבור, כמתעסק לדבר בדבר, נופל לשון שמוש בי"ת, כגון: "הנדברים בך", "ותדבר מרים ואהרן במשה", "לדבר בם", "ואדברה בעדמיה". אף כאן, "אל ישעו בדברי שקר", אל יהיו נדברים בדברי שוא ובהאי.

וליצאו נגשי העם ושטריו ניאמרו אל-העם לאמר כה **אמר פרעה אינני נתן לכם תבן:**
ונפקו שלטוני עמא וסרכוהי ואמרו לעמא למימר
כדנן אמר פרעה לית אנא יהיב לכוון תבנא:

אתם לכו קחו לכם תבן מאשר תמצאו פי אין נגרע **מעבדתכם דבר:**
אתון איזילו סבו לכוון תבנא מאתר דתשכחון ארי
לא יתמנע מפולחנכון מדעם:

אתם לכו קחו לכם תבן – וצריכים אתם לילך בנריות. **פי אין נגרע מעבדתכם דבר** – מפל סכום לבנים שהייתם עושים ליום, בהיות התבן נתן לכם מוזמן מבית המלך.

וניפץ העם בכל-ארץ מצרים לקשש קש לתבן: **ואתבדר עמא בכל ארעא דמצרים לגבבא גלי לתבנא:**

לקשש קש לתבן – לאסף אסיפה ללקט לקט לצרף תבן הטיט. **קש** – לשון לקוט; על שם שדבר המתפזר הוא וצריף לקששו, הוא קרוי קש בשאר מקומות.

והנגשים אצים לאמר פלו מעשיכם דבר-יום ביומו **כאשר בהיות התבן:**
ושלטוניא דחקין למימר אשלימו עבידתכון פתגם
יום ביומיה פמא דהויתון עבדין פד מתיהיב לכוון תבנא:

אצים – דוחקים. **דבר יום ביומו** – חשבון של כל יום ביומו, כאשר עשיתם בהיות התבן מוכן.

ויפכו שטרלי בני ישראל אשר-שמו עליהם נגשי פרעה לאמר מדוע לא כליתם חקכם ללבן כתמול שלשם גם-תמול גם-היום: **ולקו סרכי בני ישראל דמניאו עליהון שלטוני פרעה למימר מדין לא אשלימתון גזירתכון למרמי לבנין כמאתמלי ומדקמוהי אף תמלי אף יומא דין:**

ויפכו שטרלי בני ישראל – השוטרים ישראלים היו, וחסים על חבריהם מלדחקם; וכשהיו משלימים הלבנים לנוגשים, שהם מצריים, והיה חסר מן הסכום, היו מלקין אותם על שלא דחקו את עושי המלאכה. לפיכך זכו אותם שוטרים להיות סנהדרין, ונאצל מן הרוח אשר על משה והושם עליהם, שנאמר: "אספה לי שבועים איש מזקני ישראל אשר ידעת" – מאותן שידעת הטובה שעשו במצרים, "כי הם זקני העם ושוטריו". **ויפכו שטרלי בני ישראל אשר שמו נגשי פרעה** – אותם לשוטרים עליהם, לאמר **מדוע** וגו'. למה ויפכו? שהיו אומרים להם: מדוע לא כליתם גם תמול גם היום חק הקצוב עליכם ללבן, כתמול השלישי, שהוא יום שלפני אתמול? והוא היה בהיות התבן נתן להם. ויפכו – לשון ויפגעו, הכו מיד אחרים; הנוגשים הפזם.

ויבאו שטרלי בני ישראל ויצעקו אל-פרעה לאמר **למה תעשה כה לעבדיך:**
ונאתו סרכי בני ישראל וצנחו קדם פרעה למימר למא
מתעביד כדיו לעבדך:

תבן אין נתן לעבדיך ולבנים אמרים לנו עשו והנה **עבדיך מפים וחסאת עמך:**
תבנא לא מתיהיב לעבדך ולבניא אמרין לנא עבידו
וקא עבדך לקו וחסו עליהון עמך:

ולבנים אמרים לנו – הנוגשים: "עשו", כמנגן הראשון. וקטאת עמך – אלו הנה נקוד פתח הייתי אומר שהיא דבוק: ודבר זה חטאת עמך הוא. עכשו שהוא קמץ, שם דבר הוא, וכך פרושו: ודבר זה מביא חטאת על עמך; כאלו כתוב: "וקטאת לעמך". כמו: "כבואנה בית לחם", שהיא כמו "לבית לחם", וכן הרבה.

ויאמר גרפים אתם גרפים על-פן אתם אמרים גלגה ונזבתה לי-הנה: ויאמר בטלנין אתון בטלנין על פן אתון אמרין גיזיל נדבח קדם יי:

ועתה לכו עבדו ותכו לא-ינתו לכם ותכו לבנים ותתנו: וכען איזילו פלחו ותבנא לא יתיהיב לכו וסכום לבניא תתנו:

ותכו לבנים – חשבון הלבנים. וכן "את הכסף המתכן", המנוי, כמו שאמר בענין: "ויצרו וימנו את הכסף".

ויראו שטרי בני-ישראל אתם ברע לאמר לא-תגרעו מלבניכם דבר-יום ביום: ותזו סרכי בני ישראל יתהון בביש למימר לא תמנעון מלבניכון פתגם יום ביומיה:

ויראו שטרי בני ישראל – את סכריהם הנרדים על ידם. ברע – ראו אותם ברעה וצרה המוצאת אותם בהכבידם העבודה עליהם, "לאמר לא תגרעו" וגו'.

ויפגעו את-משה ואת-אהרן נצבים לקראתם בצאתם מאת פרעה: וערעו ית משה וית אהרן קימין לקדמותהון במפקהון מלות פרעה:

ויפגעו – אנשים מישראל "את משה ואת אהרן" וגו'. ורבותינו דרשו: כל נצים ונצבים – דתן ואבירם היו, שנאמר בהם "יצאו נצבים".

ויאמרו אלהם ירא י-הנה עליכם וישפט אשר הבאתם את-ריחנו בעיני פרעה ובעיני עבדיו לתת-חרב בידם להרגנו: ויאמרו להון יתגלי יי עליכון ויתפרע דאבאי שתון ית ריחנא בעיני פרעה ובעיני עבדוהי למתן חרבא בינדהון למקטלנא:

וישב משה אל-י-הנה ויאמר א-דני למה הרעתה לעם הזה שלחתי: ותב משה לקדם יי ואמר יי למה אבאי שתא לעמא הדיו למה דנו שלחתי:

למה הרעתה לעם הזה – ואם תאמר: מה אכפת לך? קובל אני על ששלחתי.

ומאז באתי אל-פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא-הצלת את-עמך: ומעדן דעלית לנת פרעה למללא בשמך אבאי שת לעמא הדיו ושינבא לא שיינבא ית עמך:

הרע – לשון הפעיל הוא, הרבה רעה עליהם. ומרגומו "אבאי שת".

ויאמר י-הנה אל-משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה פי ביד תזקה ישלחם וביד תזקה יגרשם מארצו: ויאמר יי למשה כען תחזי דאעביד לפרעה ארי ביד תקיפא ישלחנון וביד תקיפא יתריכנון מארעיה:

עתה תראה... – הרבה על מדומי: לא כאברהם שאמרתי לו "כי ביצחק יקרא לך ורע", ואחר כך אמרתי לו "העלהו לעולה", ולא הרבה אחר מדומי. לפיכך עתה תראה – העשוי לפרעה תראה, ולא העשוי למלכי שבועה אמות כשאביאם לארץ. פי ביד תזקה ישלחם – מפני די תזקה שתחזק עליו, ישלחם. וביד תזקה יגרשם מארצו – על פרסם של ישראל יגרשם, ולא יספיקו לעשות להם צידה. וכן הוא אומר: "ותחזק מצרים על העם...".

טז וַיַּעַן אֵלֹהִים וַיֹּאמְרוּ: שְׁמַעְתִּי בְּאֵלֶּה רַבּוֹת מִנְחַמֵּי עַמְל בְּלִבָּם: תִּקְוִי לְדַבְרֵי-רוּחַ אוֹ מַה-יִּמְרִיעֶנָּה בִּי תַעֲנֶנָּה: גַּם | אֲנֹכִי בְכֶם אֲדַבְּרָה לוֹ יֵשׁ נַפְשֵׁכֶם תַּחַת נַפְשִׁי אֲחַבִּירָה עֲלֵיכֶם בְּמַלְאִים וְאֲנִיעֶה עֲלֵיכֶם בְּמוֹ רֵאשִׁי: אֲאִמְצַבְכֶם בְּמוֹ-פִי וְגִיד שְׁפָתַי יִחְשֶׁה: אִם-אֲדַבְּרָה לֹא-יִחְשֶׁה בְּאָזְבִּי וְאֲחַדְלָה מִהִמְנִי יַחְלֶה: אֲדִיעֶתְהָ הֲלֹאֲנִי הַשְׁמֹת כֹּל-לִיעֲדוֹתַי: וְתִקְמַטְנִי לְעַד הִיא וַיִּקָּם בִּי כַחֲשִׁי בְּפָנַי יַעֲנֶה: אֲפֹ טָרַף | וַיִּשְׁטַמְנִי חֶרֶק עָלַי בְּשֹׁנֵי צָרִי | וַלְטַשׁ עֵינָיו לִי: פָּעֲרוּ עָלַי | בְּפִיָּהֶם בְּחֶרֶפָה חֲפוּ לְחַיִּי יַחַד עָלַי וַתִּמְלְאוּן: יִסְגִּירְנִי אֵל אֵל עֹוִיל וְעַל-יָדַי רְשָׁעִים יִרְטְנִי: שָׁלוּ חַיִּיתִי | וַיִּפְרְפְּרֵנִי וַאֲחֹז בְּעַרְפִּי וַיַּפְצֵצְנִי וַיְקַיֵּמְנִי לוֹ לְמַטְרָה: יִסְכּוּ עָלַי | רַבּוּ יַפְלָה יַפְלֹתַי וְלֹא יַחְמַל יִשְׁפֹּה לְאַרְצֵי מִרְרָתִי: יִפְרֹצְנִי פָרֶץ עַל-פְּנֵי-פָרֶץ יִרַן עָלַי כְּגִבּוֹר: שֶׁק תִּפְרָתִי עָלַי גִּלְדִּי וְעַלְלָתִי בְּעַפְר קָרְנִי: פָּנַי חֲמַרְמַרָה חֲמַרְמַרוּ מִנִּי-בְכִי וְעַל עַבְעָפִי צִלְמוֹת: עַל לֹא-חַמָּם בְּכַפִּי וַתִּפְלָתִי זָכָה: אֲרָץ אֱלֹהֵי-כַפִּי דָמִי וְאֱלֹהֵי מְקוֹם לְזַעֲקוֹתַי: גַּם-עָתָה הִנְחֵ-בְשָׁמִים עָדִי וְשַׁחְדִּי בַמְרָמִים: מְלִיצֵי רַעִי אֶל-אֶל-לוֹהַ דִּלְפָּה עֵינִי: וַיִּזְכַּח לְגִבּוֹר עִם-אֶל-לוֹהַ וּבֶן-אָדָם לְרַעְהוּ: כִּי-שָׁנוֹת מִסְפָּר יֵאָתֶוּ וְאַרְחָ לֹא-אָשׁוּב אֶחְלֶה:

יז רוּחִי חֲבָלָה יָמִי נִזְעַכּוּ קִבְרִים לִי: אִם-לֹא חֲתָלִים עִמָּדִי וּבְחַמְרוֹתֶם תִּלְן עֵינִי: שְׂוִימָה-נָא עַרְבָנִי עִמָּךְ מִי הוּא לִיָּדִי וְתִקַּע: כִּי-לִפְּם צָפַנְתָּ מִשְׁכָּל עַל-יָפֶן לֹא תִרְמָם: הֲחִלַּק יִגִּיד רַעִים וְעֵינִי בָנִי תִכְלָנָה: וְהֲצִינְנִי לְמִשְׁלַ עַמִּים וְתַפַּת לְפָנַיִם אֲחִיָּה: וְתַבְּהָ מִכַּעֲשׂ עֵינִי וַיַּצְרִי כַּעַל כְּלָם: וַשְׁמוּ יִשְׂרָאֵל עַל-זֹאת וְנָקוּ עַל-חֲנֹף יִתְעַרְר: וַיֵּאָחֹז צַדִּיק דְרָבּוֹ וְשַׁחַר-יָדַיִם יִסּוֹף אֲמוּן: וְאוֹלָם כְּלָם תִּשְׁבּוּ וּבָאוּ נָא וְלֹא-אֲמַצָּא בְכֶם חֲכָם: יָמִי עָבְרוּ זְמַתִּי נִתְקַוּ

מִזְרָשִׁי לְבָבִי: לְלִילָה לְיוֹם יִשְׁימוּ אֹר קָרוֹב מִפְּנֵי-חֲשֵׁה: אִם-אֶקְוֶה שְׂאוֹל בִּיתִי בְּחֲשֵׁה רַבְרָתִי יִצְוֵעִי: לְשַׁחַת קָרָאתִי אָבִי אֶתְהָ אֲמִי וְאֶחָתִי לְרַמָּה: וְאִיָּה אֲפֹ תִקְוֹתִי וְתִקְוֹתִי מִי יִשׁוּרְנָה: כִּי שָׁאֵל תִּרְדָּנָה אִם-יַחַד עַל-עַפְר נַחַת:

יח וַיַּעַן בְּלִדְד הַשָּׁחִי וַיֹּאמְרוּ: עַד-אָנָּה | תִּשְׁימּוּן קִנְצֵי לְמַלְאִין תִּכְנִינוּ וְאַחַר נְדַבְּר: מִדְּוַע נַחֲשָׁכְנוּ כִּבְחַמָּה נִטְמִינוּ בְּעֵינֵיכֶם: טָרַף נַפְשׁוֹ בְּאֲפֹ הֲלִמְעַנָּה תַעֲזֹב אֲרָץ וַיַּעֲתִקְ צוֹר מִמְקוֹמוֹ: גַּם אֹר רְשָׁעִים יִדְעָה וְלֹא-יִגְהָ שְׂכִיב אֲשׁוּ: אֹר חֲשֶׁה בְּאֶחְלוֹ וְנָרוֹ עָלָיו יִדְעָה: יִצְרוּ צַעֲדֵי אוֹנֵו וְתִשְׁלִיכְהוּ עֲצָתוֹ: כִּי-שִׁלַּח בְּרִשְׁתָּ בְּרַגְלָיו וְעַל-שִׁבְכָה וַתִּחְלֶה: וַאֲחֹז בְּעַקֵּב פֶּה יַחֲזֵק עָלָיו צַמִּים: טְמוּן בְּאַרְצֵי חֲבָלוֹ וּמִלְפָּדָתוֹ עָלַי נָתִיב: סְכִיב בַּעֲתָהוּ בַלְחֹת וְהִפְיַצְהוּ לְרַגְלָיו: וְהִירַעַב אֲנֵו וְאִיד נָכוֹן לְצִלְעוֹ: יֵאָכֵל כִּי עוֹרוֹ יֵאָכֵל כִּי בְכוֹר מוֹת: יִנְתַּק מֵאֶחְלוֹ מִכְּטָחוֹ וְתִצְעַדְהוּ לְמִלְהָ בַלְחֹת: וְתִשְׁכּוֹן בְּאֶחְלוֹ מִכְּלִילוֹ יִזְרַח עַל-גְּוָהוּ גַפְרִית: מִתַּחַת שָׁרְשָׁיו יִבְשׁוּ וּמִמְעַל יִמַּל קִצִּירוֹ: וְזָכְרוּ-אֲבָד מִנִּי-אַרְצֵי וְלֹא-שָׁם לוֹ עַל-פְּנֵי-חוּץ: וְהִדְפְּהוּ מֵאֹר אֱלֹהֵי-שָׁה וּמִתַּבֵּל יִנְדָּחוּ: לֹא נִין לוֹ וְלֹא-יִנְכַד בְּעַמּוֹ וְאִין שָׁרִיד בְּמַגְוָרָיו: עַל-יוֹמוֹ נִשְׁמוּ אַחֲרָנִים וְקַדְמָנִים אֲחֹזוּ שְׁעַר: אֲדִי-אֵלֶּה מִשְׁכָּנוֹת עוֹל וְזָה מְקוֹם לֹא-יִדְעֶ-אֵל:

יט וַיַּעַן אֵלֹהִים וַיֹּאמְרוּ: עַד-אָנָּה תִוְגִיוֹן נַפְשִׁי וְתִדְפְּאוּנִי בְּמַלְאִים: זָה עֶשֶׂר פְּעָמִים תִּכְלִימוּנִי לֹא-תִבְשׁוּ תַחֲפְרוּ-לִי: וְאִם-אֲמַנָּם שְׁגִיתִי אֲתִי תִלְוִן מִשׁוֹגְתִי: אִם-אֲמַנָּם עָלַי תִּגְדִּילוּ וְתוֹכִיחוּ עָלַי חֲרַפְתִּי: דְּעוּ-אֲפֹ כִּי-אֶל-לוֹהַ עוֹתְנִי וּמַצְוִדוֹ עָלַי חֲקִיף: הֵן אֲצַעֵק חָמָם וְלֹא אֶעֱנֶה אֲשׁוּעֵ וְאִין מִשְׁפָּט: אֲרָחִי גִדֵּר וְלֹא אֶעֱבֹר וְעַל נְתִיבוֹתִי חֲשֶׁה יִשִּׁים:

בְּבוֹדֵי מַעְלֵי הַפְּשִׁיט' וַיִּסַּר עֲטֹרַת רֹאשִׁי׃
וַיִּתְצַנֵּי סָבִיב וְאֵלַי וַיִּסַּע כְּעֵץ תְּקוּתָי׃ וַיִּיחַר
עָלַי אֲפֹ וַיִּחַשְׁבֵנִי לוֹ כַצְרִיו׃ יַיְחַד | וַיָּבֹאוּ
גְדוּדָיו וַיִּסְלְפוּ עָלַי דְרָפָם וַיִּחַנּוּ סָבִיב לְאַחֲלָי׃
יֵאֱחָזִי מַעְלֵי הַרְחִיק וַיִּדְעֵי אֲדֹ-זָרוּ מִמֶּנִּי׃ יִחְדְּלוּ
קְרוֹבֵי וּמִיַּדְעֵי שְׂכַחוּנֵי׃ גָּרִי בֵיתִי וְאַמְחַתִּי
לִזֹר תַּחֲשִׁבֵנִי נְכָרֵי הִייתִי בְעֵינֵיהֶם׃ לְעַבְדֵי
קָרָאתִי וְלֹא יַעֲנֶה בְמוֹ-פִי אֶתְחַנְּנֵה-לוֹ׃ רִוְחִי
זָרַח לְאַשְׁתִּי וְחַנְתִּי לְבָנֵי בִטְנֵי׃ גַּם-עֲוִילִים
מֵאִסּוּ בִי אֶקְוֶמָה וַיִּדְבְּרוּ-בִי׃ יִתְעַבּוּנִי כֹ-לֵי
מֹתֵי סוּדֵי וְזֶה-אֶהְבֵּתִי נַהֲפֹכֵי-בִי׃ בְּעוֹרֵי
וּבְבָשָׂרִי דְבַקָּה עֲצָמֵי וְאֶתְמַלֵּטָה בְּעוֹר שְׁנֵי׃
יִחַנְּנֵי חֲנֹנֵי אֶתֶם רַעֵי כִי יִדְ-אֶ-לוֹהַ נִגְעָה בִי׃
כִּלְמָה תִּרְדַּפְּנִי כְמוֹ-אֵל וּמִבְּשָׂרִי לֹא תִשְׁפָּעוּ׃
יִמְיִיתָן אֲפֹ וַיִּפְתְּכוּן מִלִּי מִיִּיתָן בַּסֶּפֶר
וַיִּחְקוּ׃ בְּעֵט-בְּרוֹזל וְעֵפְרַת לְעוֹד בַּצּוֹר יַחֲצִיכוּן׃
יִחַנְּנֵי יַדְעֵתִי גֵאֲלֵי חֵי וְאַחֲרוֹן עַל-עַפְרַת יְקוּם׃
יִוֹאֲחַר עוֹרֵי נִקְפוּ-זֹאת וּמִבְּשָׂרִי אֶחֱזַח אֶ-לוֹהַ׃
יֵאֲשֶׁר אֲנִי | אֶחֱזַח-לִי וְעֵינֵי רָאוּ וְלֹא-זָר כָּלוּ
כְּלִיתִי בַחֲקֵי׃ כִּי תֹאמְרוּ מִהֵ-נִרְדָּה-לוֹ
וְשָׂרַשׁ דְּבַר נִמְצָא-בִי׃ גִּגְרוּ לָכֶם | מִפְּנֵי-חֶרֶב
פִּיחַמָה עֲוֹנוֹת חֶרֶב לְמַעַן תִּדְעוּן שְׂדוּן׃

כִּי וַיַּעַן צַפֹּר חֲנַעְמַתִּי וַיֹּאמֶר׃ לָכֵן שָׁעַפִּי
יְשִׁיבוּנִי וּבְעֵבוֹר חוֹשֵׁי בִי׃ מוֹסַר כְּלִמַּתִּי
אֲשַׁמֵּעַ וְרוּחַ מִבִּינְתִּי יַעֲנֵנִי׃ הַזֹּאת יַדְעַת מִנִּי-
עַד מִנִּי שִׁים אָדָם עָלַי-אֲרִין׃ כִּי רִנַּנְתָּ רִשְׁעִים
מִקְרוֹב וְשִׁמַּחַת חֲנַף עַד-יִרְגַע׃ אִם-יַעֲלֶה
לְשָׁמַיִם שִׂיאוֹ וְרֹאשׁוֹ לָעֵב וַיִּגִּיעַ׃ כִּי-לָלוּ לְנִצַּח
יֵאבֹד רֹאיוּ יֹאמְרוּ אֵינִי׃ כִּי-חֲלוּם יַעֲוֶף וְלֹא
יִמְצָאוּהוּ וַיִּדַּד בְּחִזְיוֹן לִילָה׃ עֵינַי שֹׁפְתוּ וְלֹא
תוֹסִיף וְלֹא-עוֹד תִּשׁוּרְנֵנִי מִקוֹמוֹ׃ בָּנִי יִרְצוּ
דָלִים וַיִּדְּוּ תִשְׁבְּנָה אֹנֵנִי׃ עֲצָמוֹתַי מִלְּאוֹ
עֲלוּמוֹ וְעַמּוֹ עַל-עַפְרַת תִּשְׁכַּב׃ יֵאֱבֹת-תְּמַתִּיק
בְּפִיו רָעָה וּבְחִילוֹנָה תַחַת לְשָׁנוֹ׃ יִחַמֵּל עָלֶיהָ
וְלֹא יַעֲזֹבָהּ וַיִּמְנַעֶנָה בְּתוֹךְ חֶפְזוֹ׃ לְחַמּוֹ

בְּמַעְוֵי נַהֲפֹךְ מְרוֹרַת פְּתָנִים בְּקַרְפּוֹ׃ כִּי-חִיל כְּלַע
וַיִּקְאֵנוּ מִבִּטְנוֹ יִרְשָׁנוּ אֵל׃ יֵאֱבֹת-פְּתָנִים יִינֵק
תַּחֲרִיחֵהוּ לְשׁוֹן אֶפְעָה׃ יֵאֱלִירָא בְּכַלְגוֹת נַחְרֵי
נַחֲלֵי דְבִשׁ וְחַמָּאָה׃ יִמְשִׁיב יַגַּע וְלֹא יִכְלַע
כְּחִיל תְּמוֹרַתוֹ וְלֹא יַעֲלֶם׃ כִּי-רָצִין עֲזוֹב דְּלִים
בֵּית גִּזְל וְלֹא יִבְנֶהוּ׃ כִּי | לֹא-יִדַּע שָׁלוֹ כְּבִטְנוֹ
כְּחַמּוֹדוֹ לֹא יִמְלֵט׃ יֵאֱוִין-שָׂרִיד לְאַכְלוֹ עַל-כֵּן
לֹא-יִחִיל טוֹבוֹ׃ כִּי-בְמַלְאוֹת שִׁפְקוֹ יִצַּר לוֹ כֹ-לֵי
יַד עָמַל תִּבְאֵנוּ׃ יִהִי | לְמִלְּאָה בִטְנוֹ יִשְׁלַח-בוֹ
חֲרוֹן אֲפֹ וַיִּמְטַר עָלֵינוּ בְּלַחְמוֹ׃ יִבְרַח
מִנְּשָׁק בְּרוֹזל תַּחֲלִפְהוּ קִשְׁת נַחוּשָׁה׃ כִּי-שָׁלַף
וַיִּצֵא מוֹלָה וּבָרַק מִמְּרוֹרַתוֹ יַחֲלֶף עָלָיו אַמִּים׃
כִּי-לִחְשֶׁף טָמֹן לְצַפּוֹנָיו תִּאֲכַלְהוּ אִישׁ לֹא-
נִפְחָ יִרַע שָׂרִיד בְּאַחֲלוֹ׃ יִגְלֹוּ שָׁמַיִם עוֹנוֹ
וְאֲרִין מִתְּקוֹמָמָה לוֹ׃ יִגְלוּ יִבּוֹל בֵּיתוֹ נִגְלוֹת
בִּיּוֹם אֲפֹ׃ יִזַּח | חֲלִק-אָדָם רִשָּׁע מֵא-לֵהִים
וַנְּחַלַת אֲמָרוֹ מֵאֵל׃

כִּי וַיַּעַן אֵלִיב וַיֹּאמֶר׃ שָׁמַעוּ שָׁמוֹעַ מִלְּתִי
וְתַחֲלִי-זֹאת תִּנְחַמְתִּיכֶם׃ שְׂאוּנֵי וְאֲנֹכִי אֲדַבֵּר
וְאַחַר דְּבָרֵי תִלְעִינִי׃ הֵאֲנֹכִי לְאָדָם שִׂיחִי וְאִם-
מִדּוֹעַ לֹא-תִקְצַר רוּחִי׃ הִפְנוּ-אֲלֵי וְהִשְׁמֹעַ וְשִׂימוּ
יַד עַל-פִּי׃ וְאִם-זָכַרְתִּי וְנִכְחַלְתִּי וְאַחַז בְּשָׂרֵי
פְּלִצוֹת׃ מִדּוֹעַ רִשְׁעִים יַחֲיוּ עֵתְקוֹ גַּם-זָכְרוּ
חִיל׃ זָרַעַם נִכּוֹן לְפָנֵיהֶם עִמָּם וְצִאֲצִיאֵיהֶם
לְעֵינֵיהֶם׃ בְּפִתֵיחֶם שָׁלוֹם מִפְּחַד וְלֹא שִׁבְט
אֶ-לוֹהַ עָלֵיהֶם׃ שׁוֹרוֹ עֶפֶר וְלֹא יִגְעַל תְּפִלַּט
פְּרָתוֹ וְלֹא תִשְׁכַּל׃ יִשְׁלַחֵהוּ בְצֹאן עֲוִילֵיהֶם
וַיִּלְדִּיחֵם יִרְקָדוּן׃ יִשְׂאוּ פִתְּף וּכְנָר וַיִּשְׁמְחוּ
לְקוֹל עוֹנָב׃ יִבְלוּ יִכְלוּ כִּטּוֹב יִמִּיחֵם וּבְרִגַע
שָׂאוֹל יַחֲתוּ׃ יִיֹאמְרוּ לֵאל סוּר מִמֶּנּוּ וְדַעַת
דְּרָכֶיהָ לֹא תִפְצְנוּ׃ מִהֵ-שֵׁ-רֵי כִי-יַעֲבֹדְנוּ
וּמִהֵ-נִוְעִיל כִּי נִפְגַּע-בוֹ׃ כִּי-לֹא בִידֶם טוֹבָם
עֲצַת רִשְׁעִים רַחֲקָה מִנִּי׃ יִפְמַח | נִרְדַּרְשָׁעִים
יִדְעוּ וַיָּבֹא עָלֵינוּ אִידָם חֲבָלִים יַחֲלֵק בְּאֲפֹ׃
יִהִיוּ בְּתִכּוֹן לְפָנֵי-רוּחַ וּכְמִין גְּנָבְתוֹ סוּפָה׃

א-לוה יצפן לבניו אנו שלם אליו וידע:
יראו עינו בידו ומחמת ש-די ישתה: כפי
מהחפצו בביתו אחריו ומספר חדשיו חפצו:
הלאל ילמד דעת והוא רמים ישפוט: זה
ימות בעצם תמו בלו שלאנו ושלו: עטינו
מלאו חלב ומח עצמותיו ישקה: זה ימות
בנפש מרה ולא-אכל בטובה: יחד על-עפר
ישפכו ורמה תכפה עליהם: הן ידעתי
מחשבותיכם ומזמות עלי תחמוס: כפי
תאמרו איה בית-נדיב ואיה אהל משפלות
רשעים: הלא שאלתם עוברי דרך ואתתם לא
תנפרו: כפי ליום איד יחשף רע ליום עברות
ויבלו: מי-יגיד עלינו דברו והוא-עשה מי
ישלם-לו: והוא לקברות יובל ועל-גדיש
ישקוד: מתקו-לו רגבי-נחל ואחריו כ-לאדם
ימשוף ולפניו אין מספר: ואיך תנחמוני
הבל ותשובתיכם נשאר-מעל:

כב ויען אליפו התמוני ויאמר: הלאל יסכך-י
גבר כפי-סבן עלימו משפיל: החפין לש-די כפי
תצדק ואם-כפצע כיתתם דרכיה: המיראתה
יכירה יבוא עמו בפושט: הלא רעתך רבה
ואי-לקין לעונתיה: כיתתהבל אחיה חנם ובגדי
ערומים תפשיט: לא-מים עיף תשקה ומרעב
תמנע-לחם: ואיש זרוע לו הארץ ונשוא פנים
ישב בה: אלמנות שלחת ריקם וזרעות
יתמים ידבא: על-פן כביבותיה פחים ויבהלה
פחד פתאם: או-חשף לא-תראה ושפעת-מים
תכסך: הלא-א-לוה גבה שמים וראה ראש
כוכבים כירמו: ואמרת מה-ידע אל הבעד
ערפל ישפוט: עבים סתרו-לו ולא יראה וחנו
שמים ותהלה: הארח עולם תשמור אשר
דרכו מתי-און: אשר-קמטו ולא-עית נחר
יוצק יסודם: האמרים לאל סור ממנו ומח
יפעל ש-די למו: והוא מלא בתיחם טוב
ועצת רשעים רחקה מני: וראו צדיקים

וישמחו ונקי ילעג-למו: אם-לא נכחד קימנו
ויתרם אכלה אש: הספונא עמו ושלם פהם
תבואתך טובה: כקחנא מפיו תורה ושים
אמריו בלבבך: אם-תשוב עדי-ש-די תבנה
תרחיק עולה מאהלך: ושית-על-עפר בצר
וכצור נחלים אופיר: והיה ש-די בצריה
וכסף תועפות לה: כפי-אז על-ש-די תתענג
ותשא אלא-לוה פניה: תעתיר אליו
וישמעך ונדריך תשלם: ותגזר-אמר ויקם לה
ועל-דרכיה נגה אור: כפי-חשפילו ותאמר גוה
ושח עינים ישע: ימלט אי-נקי ונמלט בכר
כפיה:

כג ויען אלוכ ויאמר: גבי-חיום מרי שחי ידי
פברה על-אנחתי: מי-יתן ידעתי ואמצא-הו
אבוא עדי-תכונתו: האערכה לפני משפט ופי
אמלא תוכחות: אדעה מלים יענני ואכינה
מה-יאמר-לי: הכרכי-בח יריב עמדי לא אדי-
הוא ישם בני: ישם ישר נוכח עמו ואפליטה
לנצח משפטי: הן קדם אהלך ואיננו ואחור
ולא-אבין לו: שמואל פעשתו ולא-אחו יעטף
ימין ולא אראה: כפי-ידע דרך עמדי כחנני
פזתב אצא: באשרו אחזה רגלי דברו
שמרתי ולא-אט: מצות שפתי ולא אמיש
מחקי צפנתי אמרי-פיו: והוא באחד ומי
ישיבנו ונפשו אותה ויעש: כפי ישלים חקי
ובהנה רבות עמו: על-פן מפניו אבהל
את-בונן ואפחד ממנו: ואל חרף לבי וש-די
הבהילני: כפי-לא נצמתי מפני-חשף ומפני
כסח-אפל:

כד מדוע מש-די לא-נצפנו עתים וידעו לא-
חזו ימיו: גבלות ישינו עדר גזלו וירעו:
תמור יתומים ינהגו יחבלו שור אלמנה: יטו
אבינים מה-דרך יחד חבאו עניי-ארץ: הן
פראים | במדבר יצאו בפעלם משחרי לטרף
ערבה לו לחם לנערים: בשדה בלילו יקצירו

יִקְצְרוּ וְכָרַם רָשָׁע יִלְקָשׁוּ׃ עָרוֹם יִלְיָנוּ מִבְּלִי
לְבוֹשׁ וְאִין כְּסוּת בְּקָרָה׃ מְזוּרֵם הָרִים יִרְטְבוּ
וּמִבְּלִי מִחֶסֶד תִּבְקוּ צוּר׃ יִגְזְלוּ מִשָּׁד יָתוֹם
וְעַל־עֵנִי יִחַבְלוּ׃ עָרוֹם תִּלְכוּ בְּלִי לְבוֹשׁ
וְרַעֲבִים נִשְׁאוּ עִמָּר׃ בְּיַד־שׁוֹרְתָם יִצְהִירוּ
יָקָבִים דְּרָכוֹ וַיִּצְמָאוּ׃ יִמְעִיר מֵתִים | יִנְאָקוּ
וַיִּנְפְּשׁוּ־חַלְלִים תִּשְׁוֹעַ וְאֶל־לֹוֹה לֹא־יִשִּׁים תִּפְלֵה׃
הַמָּה | הִיוּ בְּמִרְדֵי־אֹר לֹא־הִפְּרוּ דְרָכָיו וְלֹא
יִשְׁבוּ בְּנִתְיַבְתֵּי־וֹ׃ הַלְאֹר יָקוּם רוֹצֵחַ יִקְטֹל־עֵנִי
וְאֲבִיוֹן וּבְלִילָה יִהִי כַגֶּבֶב׃ וַעֲיִן נֹאֵף | שְׁמֵרָה
נִשְׁפָּף לֵאמֹר לֹא־תִשׁוּרְנִי עֵינִי וְסִתֵּר פָּנִים יִשִּׁים׃
חֲתָר בַּחֲשׂוֹךְ בְּתִים יוֹמָם חֲתָמוּ־לָמוּ לֹא־יִדְעוּ
אֹר׃ כִּי יִחְדּוּ | בְּקָר לָמוּ צִלְמוֹת פִּי־יִפִּיר
בְּלִחוֹת צִלְמוֹת׃ קָל־הוּא | עַל־פְּנֵי־מָוֶם תִּקְלַל
חֲלָקְתָם בְּאֶרֶץ לֹא־יִכְנַח דְּרֹךְ בְּרָמִים׃ צִיָּה גַם־
חֵם יִגְזְלוּ מִיַּמֵי־שָׁלֹג שְׂאֵזֶל חֲטָאוּ׃ יִשְׁכַּחְהוּ
רָחֵם | מִתְּקוּ רַמָּה עוֹד לֹא־יִזְכָּר וְתִשְׁבַּר כְּעֵץ
עוֹלָה׃ רַעַח עֲקָרָה לֹא תִלָּד וְאֶלְמָנָה לֹא יִיטִיב׃
בְּוַמִּשְׁךְ אֲבִירִים בְּכַחוֹ יָקוּם וְלֹא־יִאֱמִין בַּחַיִּין׃
יִתְּנֵן־לוֹ לְבַטַח וַיִּשְׁעוֹ וְעֵינָיו־הוּ עַל־דְּרֵכֵיהֶם׃
רֹמְמוּ מַעֲט | וְאִינְנוּ וְהַכּוֹב כִּכְל יִקְפְּצוּן
וּכְרָאֵשׁ שְׂבֵלַת יִמְלוּ׃ וְאִם־לֹא אִפּוּ מִי
יִכְזִיבֵנִי וַיִּשֵׁם לְאֵל מִלְתִּי׃

כַּח וַיַּעַן בְּלִדְדַּד הַשְּׁחִי וַיֹּאמֶר׃ הַמְשִׁיל וּפְחַד
עָמוּ עֲשָׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו׃ הַיֵּשׁ מִסְפָּר
לְגִדְוִדָיו וְעַל־מִי לֹא־יָקוּם אֹזְרָהוּ׃ וּמַה־יִּצְדַּק
אֲנוֹשׁ עִם־אֵל וּמַה־יִּזְכָּה יְלֹוד אִשָּׁה׃ הֵן עַד־
יָרַח וְלֹא יִאֲחִיל וְכוֹכָבִים לֹא־יָפּוּ בְּעֵינָיו׃ אֵף
כִּי־אֲנוֹשׁ רַמָּה וּבֶן־אָדָם תּוֹלְעָה׃

כּוֹ וַיַּעַן אֵיזֵב וַיֹּאמֶר׃ מַה־עֲזָרְתָּ לְלֹא־בַח
הַוִּשְׁעָתָ זְרוּעַ לֹא־עָז׃ מַה־יַּעֲצָתָ לְלֹא תִכְמַּה
וְתִשְׁלַח לְרַב הוֹדְעָתָ׃ אֶת־מִי הַגִּדְתָּ מִלִּין
וַיִּשְׁמַת־מִי יִצְאָה מִמֶּנֶּךָ׃ הַתְּרַפְּאִים יִחַלְלוּ
מִתַּחַת מָוֶם וְשִׁכְנֵיהֶם׃ עָרוֹם שְׂאֵזֶל נִגְדּוּ וְאִין
כְּסוּת לְאֲבִדוֹן׃ נִטָּה צְפוֹן עַל־תַּחַת תִּלָּה אֶרֶץ

עַל־בְּלִי־מָה׃ צָר־מִוֶּם בְּעֵבִי וְלֹא־נִבְקַע עָנִן
תַּחְתָּם׃ מִאֲחֹז פְּנֵי־כֶסֶף פְּרִישׁוּ עָלָיו עֵנָנוּ׃ הַקִּי
חַג עַל־פְּנֵי־מָוֶם עַד־תִּכְלִית אֹר עִם־חֲשׂוֹה׃
עֲמוּדֵי שָׁמַיִם יִרְפְּפוּ וַיִּתְמָחוּ מִגַּעֲרָתוֹ׃
בְּכַחוֹ רָגַע הַיָּם וּבִתְבוּנָתוֹ וּבִתְבוּנָתוֹ מִחֵץ
רַחֵב׃ בְּרוּחוֹ שָׁמַיִם שִׁפְרָה חֲלָלָה יָדוֹ נִחַשׁ
בְּרַח׃ הִן־אֵלֶּה | קִצּוֹת דְּרָכָו וּמַה־שָּׁמַיִן דְּבָר
נִשְׁמַע־בּוֹ וְרַעַם גְּבוּרָתוֹ מִי יִתְבוּנֵן׃

כּוֹ וַיִּסְפָּף אֵיזֵב שְׂאֵת מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר׃ כִּי־אֵל
הַסִּיר מִשְׁפָּטָיו וְשִׁי־הִי הַמֵּר נִפְשָׁיו׃ כִּי־כִלְעוֹד
נִשְׁמַתִּי כִי וְרוּחַ אֶל־לֹוֹה בְּאֵפִי׃ אִם־תִּדְבְּרָנָה
שְׁפָתַי עוֹלָה וְלִשׁוֹנִי אִם־יִהְיֶה רַמִּיָּה׃ חֲלִילָה לִי
אִם־אֲצַדִּיק אֶתְכֶם עַד־אֲגֹוֶעַ לֹא־אֲסִיר תַּמְתִּי
מִמֶּנִּי׃ בְּצַדִּיקְתִּי חֲחֹזְקָתִי וְלֹא אֲרַפָּה לֹא־יִחַרַף
לְבָבִי מִיַּמִּי׃ יִהִי כְרָשָׁע אֵיבִי וּמִתְקוֹמָמוּ
כְּעוֹל׃ כִּי מַה־תִּקְוֶת חָנָף כִּי יִבְצַע כִּי יִשָּׁל
אֶל־לֹוֹה נִפְשָׁיו׃ הַצַּעֲקוֹתָו יִשְׁמַע אֵל כִּי־תִכּוֹא
עָלָיו צָרָה׃ אִם־עַל־שִׁי־הִי יִתְעַנֵּנִי יִקְרָא אֶל־לֹוֹה
בְּכִלְעֵת׃ אֹזְרָה אֶתְכֶם בְּיַד־אֵל אֲשֶׁר עִם־
שִׁי־הִי לֹא אֲכַחֵד׃ הִן־אַתֶּם פִּלְכֶם חַזִּיתֶם
וְלִמְהֵיזָה הַכֹּל תִּהְבְּלוּ׃ זֶה | חֲלָק־אָדָם
רָשָׁע עִם־אֵל וְנַחֲלַת עֲרִיצִים מִשִׁי־הִי יִקְחוּ׃
הִם־יִרְפוּ בְּנִיו לְמוֹ־חֶרֶב וְצִאֲצֵאוֹ לֹא
יִשְׁבְּעוּ־לָחֵם׃ שְׁרִידוֹ בַּמּוֹת יִקְבְּרוּ וְאֶלְמָנָתָיו
לֹא תִבְכִּינָה׃ אִם־יִצְבֹּר כְּעַפְרָה כֶּסֶף וּכְחֹמֶר
יִכּוֹן מִלְּבוֹשׁ׃ יִכּוֹן וְצַדִּיק יִלְבַּשׁ וְכֶסֶף נָקִי
יִחַלֵּק׃ בְּנָה כְּעֵשׂ בֵּיתוֹ וְכֶסֶף עֲשָׂה נֶצֶר׃
עֲשִׂיר יִשְׁכַּב וְלֹא יֵאָסֵף עֵינָיו פָּקַח וְאִינְנוּ׃
בְּתִשְׁיָהוּ כַמָּוֶם בְּלַחוֹת לִילָה גְּנָבְתוֹ סוּפָה׃
יִשְׁאָהוּ קָדִים וַיִּלָּד וַיִּשְׁעֶרְהוּ מִמְּקוֹמוֹ׃ וַיִּשְׁלַךְ
עָלָיו וְלֹא יִחַמַּל מִיָּדוֹ בְּרוּחַ יִבְרָה׃ וַיִּשְׁפַּק
עָלֵמוֹ כַּפִּימוֹ וַיִּשְׁרַק עָלָיו מִמְּקוֹמוֹ׃

כַּח כִּי יֵשׁ לְכֶסֶף מוֹצֵא וּמְקוֹם לְזָחַב יִזְקוּ׃
בְּרָזֶל מְעַפֵּר יִקַּח וְאֶבֶן יִצּוֹק נְחֹשֶׁת׃ קָק | שָׁם
לְחֲשׂוֹךְ וְלְכִלְת־כְּלִית הוּא חוֹקֵר אֶבֶן אֶפֶל

וְצַלְמוֹת: פָּרִיץ נָחַל | מַעַם-אֶרֶץ הַנְּשֻׁפָּחִים מִנֵּי-
רֶגֶל דָּלוּ מֵאֲנֹשׁ נְעוּ: אֶרֶץ מִמְנַח יֵצֵא-לָהֶם
וְתַחְתֵּיהָ נִחְפָּה כְּמוֹ-אֵשׁ: מְקוֹם-סִפּוּר אֲבִינִי
וְעִפְרַת זָהָב לֹ: נְתִיב לֹא-יִדְעוּ עֵיט וְלֹא
שׁוֹפְתוּ עֵינֵי אֵיהָ: לֹא-הִדְרִיכוּהוּ בְּנֵי-שָׁחַץ לֹא-
עָדָה עָלָיו שָׁחַל: בַּחֲלָמִישׁ שָׁלַח יָדוֹ הִפְךָ
מִשָּׂרֵשׁ הָרִים: בַּצּוּרוֹת יֹאֲרִים בִּקְעַ וְכַל־יִקָּר
רֵאתָ עֵינֹ: מִמְּכִי נִחְרוֹת חֲפֵשׁ וְתַעֲלֶמָה
יֵצֵא אֹר: וְהַחֲכֵמָה מֵאֵין תִּמְצָא וְאֵל זֶה מְקוֹם
בִּינָה: לֹא-יִדְעַ אֲנֹשׁ עֲרֵפָה וְלֹא תִמְצָא בְּאֶרֶץ
חַחִיבִים: תִּהְיוּם אָמַר לֹא בִי-הִיא יוֹם אָמַר אֵין
עֲמָדִי: לֹא-יִתֵּן סִגּוּר תַּחְתֵּיהָ וְלֹא יִשְׁקַל כֶּסֶף
מִחִירָה: לֹא-תִסְלַח בְּכַתֵּם אוֹפִיר בְּשֶׁחַם יִקָּר
וְסִפּוּר: לֹא-יַעֲרֹכֶנָּה זָהָב וְזִכּוּכִית וְתִמְוֹרְתָהּ
כְּלִי-כֹז: רֵאֲמוֹת וְנִבְיִשׁ לֹא יִזְכָּר וּמִשָּׁה
חֶכְמָה מִפְּנִינִים: לֹא-יַעֲרֹכֶנָּה פְטוּדַת-כּוּשׁ
בְּכַתֵּם טָהוֹר לֹא תִסְלַח: וְהַחֲכֵמָה מֵאֵין תִּבּוּא
וְאֵל זֶה מְקוֹם בִּינָה: וְנִעְלָמָה מִעֵינֵי כָל-חַי
וּמִעוֹף הַשָּׁמַיִם נִסְתַּרָה: אֲבִדוֹן וּמוֹת אָמְרוּ
בְּאֲזִנֵּנוּ שָׁמַעְנוּ שָׁמַעָה: אֲ-לֵהִים הַבֵּין דְּרָפָה
וְהוּא יִדַע אֶת-מְקוֹמָהּ: בִּי-הוּא לְקִצּוֹת-הָאֶרֶץ
יִבִּיט תַּחַת כֹּל-יְחַשְׁמִים יִרְאֶה: לַעֲשׂוֹת לְרוּחַ
מִשְׁקָל וּמִים תִּכַּן בְּמִדָּה: בַּעֲשׂוֹתוֹ לְמִטְרַ חֶק
וְדָרְךָ לְחַזֵּי קְלוֹת: אֵלֵינוּ רֵאֵה וְיִסְפְּרָה הַכִּינָה
וְגַם-יַחְקֶרָה: וַיֹּאמֶר | לְאֵלִים הֵן יִרְאֵת אֲ-דָנִי
הִיא חֲכֵמָה וְסוּר מִרַע בִּינָה:

כַּטּ וַיִּסַּף אֵיזֵב שָׂאת מִשָּׁלוֹ וַיֹּאמֶר: מִי-יִתְּנֵנִי
כִּי-חִי-יִקְרָם כִּימֵי אֲ-לֹהֵי יִשְׁמְרֵנִי: בַּחֲלוֹ נָרוּ
עָלַי רֵאשִׁי לְאוֹרוֹ אֵלֶיךָ חַשְׁדָּה: בַּאֲשֶׁר הִייתִי
בְּיָמַי חֲרָפִי בְּסוּד אֲ-לֹהֵי עָלַי אֲחֵלִי: בַּעֲוֹד
שֶׁ-הִי עֲמָדִי סְבִיבוֹתַי נְעָרִי: בַּרְחֵץ הַלִּיכִי
בַּחֲמָה וְצוּר יִצּוּק עֲמָדִי פְלִגֵי-שָׁמוֹן: בַּצֵּאתִי
שָׁעַר עָלֵי-קֶרֶת בְּרָחוֹב אֲכִין מוֹשָׁבִי: רֵאוּנִי
נְעָרִים וְנַחֲבָאוּ וְיִשְׁיִשִׁים קָמוּ עִמָּדוֹ: שָׂרִים
עֲצָרוּ בְּמִלִּים וְכַף יִשְׁיִמוּ לְפִיחֵם: קוֹל-נְגִידִים
נַחֲבָאוּ וְלִשׁוֹנָם לְחֶכֶם דְּבַקָּה: כִּי אֲזֵן שָׁמַעָה
וְתֵאשְׁרֵנִי וְעֵינִי רֵאֲתָה וְתַעֲיִדְנִי: כִּי-אֲמַלֵּט עֵנִי
מִשׁוֹעַ וְיִתּוֹם וְלֹא-עֲזָר לֹ: בַּרְכַּת אֲבִד עָלַי
תִּבָּא וְלֵב אֲלֶמְנָה אֲרַנֵּן: צִדֵּק לְבַשְׁתִּי
וְיִלְבָּשֵׁנִי כַּמְעִיל וְצִנּוֹף מִשְׁפָּטִי: עֵינֵינִים הִייתִי
לְעוֹר וְרִגְלִים לְפֶסַח אֲנִי: אֲבִי אֲזַכֵּי לְאֲבִיוֹנִים
וְרַב לֹא-יִדְעֵתִי אֲחַקֶּרְהוּ: וְאֲשַׁבְּרָה מֵת־לְעוֹת
עוֹלָם וּמִשְׁפִּי אֲשַׁלֵּךְ טָרֶף: וַיֹּאמֶר עַם-קִנִּי אֲגוּעַ
וְכַחֲזֵל אֲרַפָּה יָמִים: שְׂרָרְשֵׁי פְתוּחַ אֱלֹהִים
וְטַל יִלִּין בְּקִצְרֵי: כִּבְדוֹי חֲדָשׁ עֲמָדִי וְקִשְׁתִּי
בְּיָדִי תַחֲלוּף: לִי-שָׁמַעוּ וְיִחַלּוּ וְיִדְמּוּ לְמוֹ
עֲצָתִי: אֲחֲרַי דְּבָרִי לֹא יִשְׁנּוּ וְעֲלִימוּ תִטַּף
מִלְּתִי: וְיִחַלּוּ כַּמְטֵר לִי וּפִיחֵם פָּעֲרוּ לְמִלְקוֹשׁ:
אֲשַׁחַק אֲלֵהֶם לֹא יֵאֱמִינוּ וְאוֹר פָּנָי לֹא יִפִּילוּן:
אֲבָחַר דְּרָפָם וְאֲשַׁב רֵאשׁ וְאֲשַׁבּוֹן כְּמִלְךָ
בְּגִדוֹד בַּאֲשֶׁר אֲבָלִים יִנָּחֵם:

הלכות נערה בתולה

יש בכללן חמש מצוות-שלוש מצוות עשה, ושתי מצוות לא תעשה; וזה הוא פֶּרֶט: לקנס המפתה; שישא האונס אנוסותו; שלא יגרש האונס; שתשב אשת מוציא שם רע תחת בעלה לעולם; שלא יגרש מוציא שם רע את אשתו. ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.

הלכות נערה בתולה פרק א

כיון שקדמו עשה, שנאמר "ולו-תהיה לאשה" - הרי נתקו לעשה; ונמצאת זו מצות לא תעשה שנתקה לעשה, שאין לוקין עליה, אלא אם לא קים עשה שבה, כמו שיתבאר בהלכות סנהדרין.

א, ז לפיכך אונס שעבר וגרש-כופין אותו להחזיר, ואינו לוקה; מתה גרושתו קדם שיחזירנה, או שנתקדשה לאחר, או שהיה פוהן שאסור בגרושה-הרי זה לוקה: שהרי עבר על לא תעשה, ואינו יכול לקים עשה שבה.

א, ח אין האונס או המפתה חייב בקנס, עד שיבוא עליה כדרכה, ובעדים; ואינו צריך התראה. ומאימתי יהיה לבת קנס-מאחר שלוש שנים גמורות, עד שתבגר: נבעלה בתוך שלוש שנים, אין ביאתה ביאה; בא עליה משבגרה, אין לה קנס-שנאמר "נער בתולה", לא הבוגרת. ואחת שיש לה אב, או שאין לה אב-יש לה קנס.

א, ט ואלו שאין להן קנס-הבוגרת, והממאנת, והאילונית, והשוטה, והחרשת, ומי שיצא עליה שם רע בילדותה ובאו שנים והעידו שתבעה אותן לזנות עמה, והמתגרשת מן הנשואין ועדין היא נערה בתולה. אבל המתגרשת מן הארוסין-אם נאנסה, יש לה קנס; ואם נתפתתה, אין לה קנס.

א, י הגיורת, והשבוייה, והמשחררת-אם נתגיירה ונפדית ונשתחררה, והיא בת שלוש שנים או פחות-יש לה קנס. ואם היתה בת שלוש שנים ויום אחד כשנתגיירה או כשנפדית או כשנשתחררה, אין לה קנס: הואיל וביאתן ביאה, הרי הן כבעולות.

א, יא היתה בתולה זו אסורה על האונס, או המפתה-אם היתה מחיבי פרות, כגון אחותו ודודתו והנדה וכיוצא בהן, או שהיתה מחיבי לאוין-אם התרו בו, הרי זה לוקה ואינו משלם קנס: שאין אדם לוקה ומשלם. ואם לא היתה שם התראה-הואיל ואינו חייב מלקות, הרי זה משלם קנס.

א, יב היתה מחיבי עשה, או שניה וכיוצא בה

א, א מי שפתה בתולה, קונסין אותו משקל חמשים סלעים שלכסף מזוקק; וזה הוא הנקרא קנס. וכן אם אנס אותה. וקנס זה-מצות עשה שלתורה, שנאמר "ונתן האיש השכב עמה, לאבי הנער-חמשים כסף". ואיזה הוא מפתה ואיזה הוא אונס-מפתה, לרצונה; ואונס, שבא עליה בעל כרחה.

א, ב כל הנבעלת בשדה-הרי זו בחזקת אנוסה, ודין בו דין אונס: עד שיעידו העדים שברצונה נבעלה. וכל הנבעלת בעיר-הרי זו בחזקת מפתה, מפני שלא זעקה: עד שיעידו העדים שהיא אנוסה; כגון ששלף חרב ואמר לה, אם תזעקי אהרג אותך. א, ג המפתה שלא רצת להנשא למפתה, או שלא רצה אביה לתנה לו, או שלא רצה הוא לכנס-הרי זה נותן קנסה, והולך; ואין כופין אותו לכנס. ואם רצו וכנסה-אינו משלם קנס, אלא כותב לה כתובה כשאר הבתולות.

א, ד אבל האנוסה שלא רצת היא, או אביה, להנשא לאונס-הרשות בידם, ונותן קנס. רצת היא ואביה, ולא רצה הוא-כופין אותו, וכונס ונותן קנס: שנאמר "ולו-תהיה לאשה", הרי זו מצות עשה-אפלו היא חגרת או סומה או מצרעת, כופין אותו לכנס. ואינו מוציא לרצונו לעולם, שנאמר "לא-יוכל שלחה, כל-ימיו"-הרי זו מצות לא תעשה. ואין לה כתובה-שלא תקנו חכמים כתובה לאשה אלא כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה, וזה אינו יכול להוציא.

א, ה היתה אנוסה זו אסורה עליו-אפלו מחיבי עשה, ואפלו שניה-הרי זה לא ישאנה; וכן אם נמצא בה דבר זמה אחר שכנסה, הרי זה יגרשנה-שנאמר "ולו-תהיה לאשה", אשה הראויה לו. כוהן גדול שאנס בתולה, או שפתה אותה-הרי זה לא יכנס, מפני שהוא מצוה לשא את הבתולה, ובשעה שישא זו, אינה בתולה; ואם כנס, יוציא בגט.

א, ו אף על פי שנאמר באונס "לא-יוכל שלחה",

שְׁאוֹסוּרָה מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים—בֵּין הַתְּרוֹ בּוֹ בֵּין לֹא הַתְּרוֹ בּוֹ, חֵיב בְּקִנְסִי: שְׁאִין פֶּאן מְלָקוֹת. הִיְתָה מְחִיבֵי מִיתַת בֵּית דִּין, כְּגוֹן בְּתוֹ וְאֶשֶׁת בְּנוֹ וְכִיּוֹצֵא בְהֵן—בֵּין הַתְּרוֹ בּוֹ, בֵּין לֹא הַתְּרוֹ בּוֹ—פְּטוּר מִן הַקִּנְסִי, שְׁנֹאֲמַר "וְלֹא יִהְיֶה, אֶסוּן—עָנוּשׁ יַעֲנֶשׁ": הֵא אִם הִיָּה שֵׁם אֶסוּן, אִין שֵׁם עָנֶשׁ; וְאִף עַל פִּי שְׁהַרְיַגַת הָאִשָּׁה בְּשִׁגְגָה, שְׁהַרִי לֹא נִתְפָּוְנוּ לָהּ, שְׁנֹאֲמַר "כִּי—יִנְצוּ אַנְשִׁים, וְנִגְפּוּ אִשָּׁה הָרָה..."—הֵא לְמַדַּת שְׁלֹא חֵלֶק בְּאֶסוּן בֵּין שׁוֹגֵג לְמִזִּיד, לְפִטְרוֹ מִן הַתְּשִׁלוּמִין. אִיג וְהַרִי הוּא אֹמֵר "מִכָּה נֶפֶשׁ—בְּהֵמָה, יִשְׁלַמְנָה"

"וּמִכָּה אָדָם, יוֹמַת"—מֵה מִכָּה נֶפֶשׁ בְּהֵמָה, לֹא חֵלֶק בּוֹ בֵּין שׁוֹגֵג לְמִזִּיד לְחִיבּוֹ בְּתִשְׁלוּמִין; אִף מִכָּה נֶפֶשׁ אָדָם, לֹא חֵלֶק בּוֹ בֵּין שׁוֹגֵג לְמִזִּיד לְפִטְרוֹ מִן הַתְּשִׁלוּמִין. וְהוּא הַדִּין לְכָל עֲבָרָה שֵׁישׁ בָּהּ מִיתַת בֵּית דִּין, שְׁאִין בָּהּ תְּשִׁלוּמִין. אִיִּד בֹּא עָלֶיהָ, וּמֵתָה—הַרִי זֶה פְּטוּר מִן הַקִּנְסִי: שְׁנֹאֲמַר "וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ, לְאָבִי הַנְּעֵר", לֹא לְאָבִי הַמֵּתָה; וְהוּא, שְׁתַּמוּת קִדָּם שְׁתַּעֲמַד בְּדִין.

הַלְכוֹת נְעֵרָה בְּתוּלָה פְּרָק ב

ב, א חֲמִשִּׁים כֶּסֶף שְׁלֶקְנִס, הֵם דְּמֵי הַנְּאֵת שְׁכִיבָה בְּלֶבֶד. וְחֵיב הַמִּפְתָּה לָתֵן בִּשְׁתַּת וּפְגָם, יִתֵּר עַל הַקִּנְסִי הַקְּצוּב בְּתוּרָה; יִתֵּר עָלָיו הָאוֹנֵס, שֶׁהוּא נוֹתֵן אֶת הַצֵּעַר: שֶׁהַנְּבַעֲלַת בְּרִצּוֹנָהּ, אִין לָהּ צֵעַר; וְאִנוּסָה, יֵשׁ לָהּ צֵעַר—וְכֵן הוּא אֹמֵר בְּאִנוּסָה "תַּחַת אֲשֶׁר עָנָה". נִמְצָא הַמִּפְתָּה מִשְׁלֵם שְׁלוֹשָׁה דְּבָרִים—קִנְסִי, וּבִשְׁתַּת, וּפְגָם; וְהָאוֹנֵס, אַרְבַּעַת—קִנְסִי, וּבִשְׁתַּת, וּפְגָם, וְצֵעַר.

ב, ו הַמִּפְתָּה—נוֹתֵן בִּשְׁתַּת וּפְגָם, מִיִּד; וְאִינוּ נוֹתֵן אֶת הַקִּנְסִי אֲלֵא אִם כֵּן לֹא נִשְׁאַהּ, שְׁנֹאֲמַר "וְאִם—מֵאֵן יִמָּאן אָבִיהָ, לְתַתָּה לּוֹ—כֶּסֶף יִשְׁקַל, כְּמֵהַר הַבְּתוּלָת". אֲבָל הָאוֹנֵס—נוֹתֵן אַרְבַּעַת דְּבָרִים מִיִּד, וְכוֹנֵס; לְפִיכֶךָ כְּשֶׁתִּרְצֶה לְהַתְּגַרֵּשׁ, אוֹ אִם מֵת—אִין לָהּ כְּלוּם.

ב, ב קִנְסִי, שׁוּוֹה בְּכָל; אֶחָד הֵבֵא עַל בֵּית כּוֹהֵן גְּדוֹל, וְאֶחָד הֵבֵא עַל בֵּית גֵּר אוֹ מִמְזוֹרַת—קִנְסוֹת חֲמִשִּׁים כֶּסֶף. אֲבָל הַבִּשְׁתַּת וְהַפְּגָם וְהַצֵּעַר—אִינֵן שׁוּוִין בְּכָל, וְצָרִיכִין שׁוּמָה.

ב, ז בָּאוּ עָלֶיהָ שְׁנַיִם, אֶחָד כְּדִרְכָּהּ וְאֶחָד שְׁלֹא כְּדִרְכָּהּ: זֶה שֶׁבֵּא עָלֶיהָ שְׁלֹא כְּדִרְכָּהּ—אִם הוּא רֵאשׁוֹן, חֵיב בְּבִשְׁתַּת וּפְגָם; וְאִם הוּא אַחֲרוֹן, חֵיב בְּבִשְׁתַּת בְּלֶבֶד, שְׁכָבֵר נִפְגְּמָה. וְזֶה שֶׁבֵּא עָלֶיהָ כְּדִרְכָּהּ—בֵּין רֵאשׁוֹן בֵּין אַחֲרוֹן, חֵיב בְּקִנְסִי וּבִשְׁאֵר הַדְּבָרִים; אֲבָל אִין בִּשְׁתַּת וּפְגָם שְׁלֵבַת שְׁלֹא נִבְעֵלָה כְּלָל, כְּבִשְׁתַּת וּפְגָם זֶה שְׁנִבְעֵלָה שְׁלֹא כְּדִרְכָּהּ.

ב, ג כִּיצַד שְׁמִין הַבִּשְׁתַּת: הַכֹּל לְפִי הַמְּבִישׁ וְהַמִּתְבִּישׁ—שְׁאִינוּ דוֹמָה הַמְּבִישׁ נְעֵרָה חֲשׁוּבָה וּמְמַשְׁפָּחָה מִיַּחְסָה, לְמְבִישׁ קִטְנָה עָנִיָּה בְּזוּיָהּ; וְאִינוּ דוֹמָה הַמִּתְבִּישׁ מֵאָדָם חָשׁוּב וְגְדוֹל, לְמִי שֶׁבִּישׁוֹ אֶחָד מִן הַנְּבָלִים וְקָל מִן הַקְּלָיִם. וְלְפִי זֶה, רוֹאִין הַדִּינִין מְעַלְתָּה וּמְעַלְתָּו; וְשְׁמִין כְּמָה מְמוֹן רְאוּי לְאָבִיהָ וְלִמְשַׁפְּחָתָה לָתֵן וְלֹא יֵאָרַע לָהֵן דְּבַר זֶה מֵאָדָם זֶה, וְכִמוּהוּ חֵיב לְשֵׁלֵם.

ב, ח כְּבֵר הוֹדַעְנוּ הַבְּנוֹת שְׁאִין לָהֵן קִנְסִי, וְעֵשֶׂר הֵן—הַבּוֹגֵרַת, וְהַמְּמַאֲנַת, וְהַמְּגַרְשֵׁת, וְהָאִילוֹנִית, וְהַשׁוֹטָה, וְהַחֲרָשֵׁת, וְהַגִּיּוֹרַת, וְהַשְּׁבוּיָה, וְהַמְּשַׁחֲרַרַת, וְהַיּוֹצֵא עָלֶיהָ שֵׁם רָע; וְשְׂאֵר הַבְּנוֹת, יֵשׁ לָהֵן קִנְסִי.

ב, ד פְּגָם, לְפִי יַפְיָה—רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִלוֹ הִיא שְׁפָחָה נִמְכַּרַת בְּשׁוּק, כְּמָה הִיא שׁוּוֹה בְּעוֹלָה וְכְמָה הִיְתָה שׁוּוֹה בְּתוּלָה, כְּשֶׁאָדָם רוֹצֵה לְקַנּוֹת שְׁפָחָה בְּתוּלָה לְתַנָּה לְעַבְדּוֹ, שֶׁהוּא רוֹצֵה בְּהַנָּאָתוֹ וְטוֹבְתוֹ; וְרוֹאִין כְּמָה פָּחַתָּה, וִישְׁלֵם.

ב, ט כָּל בֵּית שֵׁישׁ לָהּ קִנְסִי—יֵשׁ לָהּ בִּשְׁתַּת, וּפְגָם; וְאִם הִיְתָה אִנוּסָה, יֵשׁ לָהּ צֵעַר. וְכָל בֵּית שְׁאִין לָהּ קִנְסִי—כֶּךָ אִין לָהּ לֹא בִּשְׁתַּת וְלֹא פְגָם, אִם נִתְפַּתְתָּה; וְכֵן אִם נְאֻנְסָה, חוּץ מִבּוֹגֵרַת וּמְמַאֲנַת וְשׁוֹטָה וְחֲרָשֵׁת. ב, י כִּיצַד: הָאוֹנֵס אֶת הַבּוֹגֵרַת וְאֶת הַמְּמַאֲנַת—אִף עַל פִּי שְׁאִין לָהֵן קִנְסִי, יֵשׁ לָהֵן בִּשְׁתַּת וּפְגָם וְצֵעַר; וְהָאוֹנֵס שׁוֹטָה אוֹ חֲרָשֵׁת, מִשְׁלֵם צֵעַר בְּלֶבֶד. אֲבָל הַמִּפְתָּה אֶת כָּלֵן, פְּטוּר מִכְּלוּם.

ב, ה צֵעַר, לְפִי קִטְנוּתָהּ וּבְנִין גּוֹפָה וְלְפִי שְׁנִיּוֹ וְגוֹפּוֹ—אוֹמְדִין כְּמָה הָאֵב רוֹצֵה לָתֵן וְלֹא תִצְטַעַר זֶה מוֹה, וְיִתֵּן.

ב, יא אִין אָדָם מִשְׁלֵם קִנְסִי בְּכָל מְקוֹם, בְּהוֹדָאֵת פִּיּוֹ—אֲלֵא עַל פִּי עֵדִים. לְפִיכֶךָ הָאוֹמֵר, אֲנִסְתִּי אוֹ פְתִיתִי בְּתוֹ שְׁלִפְלוּנִי—אִינוּ מִשְׁלֵם קִנְסִי; אֲבָל מִשְׁלֵם

בִּשְׁתּוֹפְגָם, בְּהוֹדָאת פִּיּוֹ. וְכֵן בַּת שְׁתַּבְּעָה אִישׁ בְּדִין
וְאָמְרָה לוֹ, אֲנִסֶּת אוֹתִי אוֹתִי, וְהוּא אוֹמֵר, לֹא
הָיוּ דְבָרִים מְעוּלָם-הָרִי זֶה נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת
הַסֵּת: שְׂאֵלוֹ הוֹדָה, הִיָּה מְשַׁלֵּם לָהּ בִּשְׁתּוֹפְגָם וְצַעַר
עַל פִּי עֲצוּמוֹ.

ב, יב אָמְרָה לוֹ, אֲנִסֶּת אוֹתִי, וְהוּא אוֹמֵר, לֹא כִי
אֲלֵא פְתִיתִי-הָרִי זֶה נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה עַל דְּמִי
הַצַּעַר, וּמְשַׁלֵּם בִּשְׁתּוֹפְגָם: שְׁהָרִי הוֹדָה בְּמִקְצַת
הַטְּעֵנָה, כְּמוֹ שִׁיתַּבְּאָר בְּמִקּוּמוֹ.

ב, יג שְׁלוּשָׁה דְבָרִים שְׁלֹמֶפְתָּה, וְאַרְבַּעַה שְׁלֹאֲוֹנִס-
הָרִי הֵן שְׁלֹאֲב, שְׁכַל שְׁבַח נְעוּרִים לְאָבִי; וְאִם אֵין לָהּ
אָבִי, הָרִי הֵן שְׁלֵעֲצָמָה. מִפְּתָה אוֹ אֲנוּסָה שְׁלֹא תַבְּעָה
עַד שְׁבַגְרָה, אוֹ עַד שְׁנִשְׁאֵת, אוֹ עַד שְׁמֵת הָאָב-הָרִי
הָאַרְבַּעַה דְבָרִים אוֹ הַשְּׁלוּשָׁה, שְׁלָהּ. עֲמֵדָה בְּדִין
וְתַבְּעָה אוֹתוֹ, וְאַחַר כֵּן בְּגָרָה אוֹ נִשְׁאֵת-הָרִי הֵן
שְׁלֹאֲב; וְאִם מֵת הָאָב אַחַר עֲמִידַתָּה בְּדִין-הָרִי הֵן
שְׁלֹאֲחִין, שְׁהֵן יוֹרְשֵׁי הָאָב: מֵעַת שְׁעֲמֵדָה בְּדִין, זָכָה
בְּהֵן הָאָב.

ב, יד הַבַּת שְׁנִתְאַרְסָה וְנִתְגַּרְשָׁה, קִנְסָה לְבָדוֹ
לְעֲצָמָה; נִאֲנָסָה אוֹ נִתְפַּתְתָּה וְאַחַר כֵּן נִתְקַדְּשָׁה
לְאַחַר, קִנְסָה וְשָׂאָר הַדְּבָרִים לְאַבְיָה-שְׂאֵין הָאַרוּסִין
מוֹצִיאֵין מִרְשׁוֹת הָאָב.

ב, טו אֲנִי אוֹמֵר, שְׁנָה שְׁנִאֲמַר בְּתוֹרָה "אֵל-תַּחֲלִל

הַלְכוֹת נְעֵרָה בְּתוֹלָה פָּרֶק ג

ג, א הַמוֹצִיא שֵׁם רַע עַל בַּת יִשְׂרָאֵל, וְנִמְצָא הַדְּבָר
שְׁקָר-לוֹקָה, שְׁנִאֲמַר "וַיִּסְרוּ, אֹתוֹ"; וְאַזְהַרָה שְׁלוֹ,
מִ"לֹא-תִלְךְ רֶכֶל בְּעַמִּיךְ". וְנוֹתֵן לְאַבְיָה, מִשְׁקַל
מֵאָה סִלְעִים כֶּסֶף מְזֻקָק; וְאִם הִיָּתָה יְתוּמָה, הָרִי הֵן
שְׁלֵעֲצָמָה. וְהַמוֹצִיא שֵׁם רַע עַל הַקְּטָנָה, אוֹ עַל
הַבּוֹגֶרֶת-פְּטוּר מִן הַקִּנְסָה, וּמִן הַמְּלָקוֹת; וְאִינוּ חַיֵּב,
עַד שִׁיּוֹצִיא עַל הַנְּעֵרָה-שְׁנִאֲמַר "וְהוֹצִיא אוֹת-בְּתוּלִי
הַנְּעֵר", "נְעֵר" מֵלֹא דְבַר הַפְּתוּב.

ג, ב אֵין דִּין דִּין זֶה אֲלֵא בְּפָנֵי הַבַּיִת, וּבְבֵית דִּין
שְׁלֵעֲשָׂרִים וּשְׁלוּשָׁה-מִפְּנֵי שֵׁישׁ בְּדִין מוֹצִיא שֵׁם רַע,
דִּינֵי נְפֻשׁוֹת: שְׂאֵם נִמְצָא הַדְּבָר כְּמוֹ שְׂאֲמַר, הָרִי זֶה
נְהַרְגָת. אֲבָל הָאוֹנֵס וְהַמְּפַתָּה, דִּין בְּהֵן בְּכָל זְמַן
בְּשְׁלוּשָׁה, כְּמוֹ שִׁיתַּבְּאָר בְּהַלְכוֹת סְנֵה־דִרִין.

ג, ג וּמְצוֹת עֲשֵׂה שְׁלֵתוֹרָה, שְׁתִּשְׁב אֵשֶׁת מוֹצִיא שֵׁם
רַע תַּחְתּוֹ לְעוֹלָם, שְׁנִאֲמַר "וְלוֹ-תִהְיֶה לְאִשָּׁה",

אֵת-בְּתֵרָה, לְהַזְנוֹתָהּ" -שְׁלֹא יֹאמֵר הָאָב, הוֹאִיל וְלֹא
חַיֵּבָה תּוֹרָה מִפְּתָה וְאוֹנֵס אֲלֵא שִׁיתֵן מְמוֹן לְאָבִי,
הָרִינִי שׁוֹכֵר בְּתֵי הַבְּתוּלָה לְזֶה לְבוֹא עֲלֶיהָ בְּכָל מְמוֹן
שְׂאֲרָצָה; אוֹ אֲנִיָּה זֶה לְבוֹא עֲלֶיהָ בְּחֵנָם, שֵׁישׁ לְאָדָם
לְמַחֵל וְלִתֵּן מְמוֹנוֹ לְכָל מִי שִׁירָצָה: לְכַף נִאֲמַר
"אֵל-תַּחֲלִל אֵת-בְּתֵרָה, לְהַזְנוֹתָהּ".

ב, טז שְׁנָה שְׁחַיֵּבָה תּוֹרָה לְאוֹנֵס וְלַמְּפַתָּה מְמוֹן, לֹא
מְלָקוֹת-בְּשִׂאָרַע הַדְּבַר מִקְרָה, שְׁלֹא מִדַּעַת אֲבִיָּה
וְלֹא הַכִּינָה עֲצָמָה לְכַף, שְׁדַבֵּר זֶה אִינוּ הוֹוֶה תְּמִיד,
וְאִינוּ מְצוּי; אֲבָל אִם הִנִּיחַ זֶה בְּתוֹ הַבְּתוּלָה מוֹכַנַת
לְכָל מִי שִׁיּוֹבֵא עֲלֶיהָ, גּוֹרֵם שְׁתַּמְלֵא הָאָרֶץ זְמָה,
וְנִמְצָא הָאָב נוֹשֵׂא בְתוֹ וְהָאָח נוֹשֵׂא אַחֲוָתוֹ, שְׂאֵם
תַּתְּעַבֵּר וְתִלְד לֹא יוֹדַע בֶּן מִי הוּא.

ב, יז וְהַמְּכִין בְּתוֹ לְכַף, הָרִי הִיא קְדֻשָׁה. וְלוֹקָה
הַבוֹעֵל וְהַנְּבַעֵלָת, מִשּׁוּם "לֹא-תִהְיֶה קְדֻשָׁה"; וְאֵין
קוֹנְסִין אוֹתוֹ, שְׁלֹא חַיֵּבָה תּוֹרָה קִנְסָה אֲלֵא לְאוֹנֵס
וּמְפַתָּה. אֲבָל זֶה שֶׁהַכִּינָה עֲצָמָה לְכַף, בֵּין מִדַּעַתָּה
בֵּין מִדַּעַת אֲבִיָּה-הָרִי זֶה קְדֻשָׁה; וְאַסוּר קְדֻשָׁה אַחַד
הוּא, בֵּין בְּתוּלָה בֵּין בְּבַעוּלָה. וְלִפְיֶכָךְ אָמְרוּ חַכְמֵים
שֶׁהַיּוֹצֵא עֲלֶיהָ שֵׁם רַע בְּיַלְדוּתָהּ, אֵין לָהּ קִנְסָה כְּמוֹ
שְׁבִאָרְנוּ-שְׁהָרִי זֶה בְּחֻזְקַת שְׁהַפְּקִירָה עֲצָמָה לְדַבֵּר זֶה,
בְּרִצּוֹנָה.

אֲפִלוֹ עוֹרֵת אוֹ מַכַּת שְׁחִין. וְאִם גְּרָשָׁה-עֵבֵר עַל לֹא
תַעֲשֶׂה, שְׁנִאֲמַר "לֹא-יִוָּכַל לְשַׁלַּחָה כָּל-
יָמָיו". וְכוֹפִין אוֹתוֹ וּמְחַזִּיר, וְאִינוּ לוֹקָה, כְּמוֹ
שְׁבִאָרְנוּ בְּאוֹנֵס; וְאִם קָדַם אַחַר וְקְדֻשָׁה, אוֹ שְׁמֵתָה,
אוֹ שְׁהִיָּה כּוֹהֵן שְׂאֲסוּר בְּגְרוּשָׁה-לוֹקָה עַל גְּרוּשִׁיָּה.

ג, ד נִמְצָא בְּהַ דְּבַר זְמָה, אוֹ שְׁנִמְצָאֵת אֲסוּרָה עֲלֵיו
מְחַיֵּבֵי לְאוּיָן, אוֹ מְחַיֵּבֵי עֲשֵׂה, וְאַפְלוֹ שְׁנִיָּה-הָרִי זֶה
יְגַרְשֵׁנָה בְּגִט: שְׁנִאֲמַר "וְלוֹ-תִהְיֶה לְאִשָּׁה", אִשָּׁה
הָרְאוּיָה לוֹ. וְלָמָּה לֹא יָבוֹא עֲשֵׂה וְיִדְחָה לֹא תַעֲשֶׂה,
בֵּין בְּמוֹצִיא שֵׁם רַע בֵּין בְּאוֹנֵס, וַיִּשָּׂא זֶה הָאֲסוּרָה
לוֹ-שְׁהָרִי אֲפֻשֵׁר שְׁלֹא תִרְצָה הִיא לִישֵׁב, וְנִמְצָא
עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה קִימִין.

ג, ה פִּיצַד הוֹצֵאֵת שֵׁם רַע-הוּא שְׁיָבוֹא לְבֵית דִּין
וַיֹּאמֵר, נְעֵרָה זֶה בְּעֵלְתִי אוֹתָהּ וְלֹא מְצָאֵתִי לָהּ
בְּתוּלִים, וְכִשְׁבַּקְשֵׁתִי עַל הַדְּבַר, נוֹדַע לִי שְׁזַנְתָּה

תחתי אחר שארסתיה, ואלו הן עדי שזנתה בפניהן; ובית דין שומעין דברי העדים, וחוקרין עדותן: אם נמצא הדבר אמת, נסקלת; ואם הביא האב עדים והזימו העדים שהביא הבעל, ונמצאו שהעידו שקר-יסקלו, וילקה הוא, ויתן מאה סלע.

ג, ו על זה נאמר "ואלה, בתולי בתי", אלו העדים שיזימו עדי הבעל. חזר הבעל והביא עדים אחרים, והזים עדי האב-הרי הנערה ועדי אביה נסקלין; ועל זה נאמר "ואם-אמת היה, הדבר הזה", מפי השמועה למדו שפרשה זו, יש בה עדים וזוממין וזוממי זוממין.

ג, ז הוציא עליה שם רע, והיא בוגרת-אף על פי שהביא עדים שזנת תחתיו, כשהיתה נערה-הרי זה פטור מן המלקות ומן הקנס; ואם נמצא הדבר אמת-הרי זו תסקל, אף על פי שהיא בוגרת, הואיל ובעת שזנתה נערה היתה.

ג, ח כל נערה שאין לה קנס, אם נאנסה או נתפתתה-כך המוציא עליה שם רע, פטור מן המלקות ומן התשלומין. וכן הנכרית שנתגירה והשפחה שנשתחררה, פחותה מבת שלוש שנים-אפלו היתה הורתה שלא בקדשה, ולידתה בקדשה-המוציא עליה שם רע, פטור מן הקנס ומן המלקות: שנאמר "כי הוציא שם רע, על בתולת

ישראל", עד שתהיה הורתה ולידתה בקדשה. ג, ט קדש נערה וגרשה, וחזר וקדשה והוציא עליה שם רע, והביא עדים שזנתה תחתיו בקדושין הראשונים, ונמצאו זוממים-הרי זה פטור. וכן אם היתה במתו שפנסה, והוציא עליה שם רע, והביא עדים שזנתה תחת קדושי אחיו, ונמצאו זוממים-הרי זה פטור מן המלקות ומן התשלומין. וכל הפטור-אם רצה לגרש, יגרש.

ג, י אינו חיב עד שיבעל אותה כדרכה, ויוציא שם רע כדרכה. בעלה שלא כדרכה, ואמר לא מצאתיה בתולה-פטור; ומכין אותו מפת מרדות. וכן אם אמר לא מצאתיה בתולה, ולא אמר שזנתה תחתי, או שאמר זנתה תחתי, ולא הביא עדים אלא באו מאליהם-הרי זה פטור, אף על פי שהעדים נהרגים אם הזימו.

ג, יא זה שנאמר בתורה "ופרשו, השמלה"-לשון כבוד, שנושאין ונותנין בסתרי הדבר; וכן זה שיאמר האב "ואלה, בתולי בתי", הן זוממי עדי הבעל. וזה שנאמר "ואם-אמת היה, הדבר"-תהרג בשזנת אחר הארוסין בעדים, שנאמר "לזנות בית אביה"; אבל קדם הארוסין, כבר דנה תורה בה שהיא פטורה מכלום, ובועלה חיב בתשלומי ממון בלבד, בין פתה בין אנס.

הלכות סוטה

יש בכללן שלוש מצוות-אחת מצות עשה, ושתיים מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: לעשות לסוטה פתורת הקנאות הסדורה בתורה; שלא לתן שמן על קרבנה; שלא לתן עליו לבונה. ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.

הלכות סוטה פרק א

כדי טמאה-אפלו הן שני אחיה, או אביה ואחיה-הרי זו אסורה עד שתשתה. א, ד אמר לה בפני שנים, אל תדברי עם פלוני-אין זה קנוי; ואף על פי שנסתרה עמו בעדים, ושהת כדי טמאה-לא נאסרה עליו, ואינה שותה בקנוי זה. וכן אם אמר לה, אל תסתרי עמו, וראוה מדברת עמו-אין זו סתירה, ולא נאסרה ולא שותה; וכן אם לא קדם קנוי, ובאו שנים והעידו שנסתרה עם זה, ושהת כדי טמאה-לא נאסרה על בעלה, ואינה שותה.

א, ה אמר לה, אל תסתרי עם פלוני, והיה קטן פחות מבן תשע שנים ויום אחד, או שאמר לה, אל

א, א קנוי האמור בתורה "וקנא את-אשתו"-הוא שיאמר לה בפני עדים, אל תסתרי עם פלוני: אפלו היה אביה, או אחיה, או גוי, או עבד, או שחוף והוא האיש שאינו מתקשה ואינו מוליד.

א, ב הסתירה האמורה בתורה "ונסתרה"-היא שתסתר עם אותו האיש שאמר לה אל תסתרי עמו, בפני שני עדים. אם שהת עמו כדי טמאה, שהוא כדי לצלות ביצה ולגמעה-הרי זו אסורה על בעלה, עד שתשתה מי המרים ויבדק הדבר; ובזמן שאין שם מי סוטה-תאסר עליו לעולם, ותצא בלא כתבה. א, ג קנא לה עם שנים כאחד ואמר לה, אל תסתרי עם פלוני ופלוני, ונסתרה עם שניהן כאחד, ושהת

תִּסְתַּרֵי עִם בְּהִמָּה זוֹ—אֵין זֶה קִנּוּי: שֶׁנֶּאֱמַר "וְשָׁכַב אִישׁ אֶת־הָ" —פָּרַט לְקַטֵּן וּלְבַתְּמָה, שְׂאִינָן אוֹסְרִין אוֹתָהּ עָלָיו.

א, ו בַּעַל שְׂמַחַל עַל קִנּוּיו קָדָם שֶׁתִּסְתַּר—קִנּוּיו מְחוּל, וְכֹאֲלוֹ לֹא קָנָא לָהּ; אֲבָל אַחַר שֶׁתִּסְתַּר, אֵינוֹ יָכוֹל לְמַחֵל. גֵּרְשָׁה, הָרִי זֶה כְּמִי שְׂמַחֵל; וְאִם הִחְזִירָהּ, צָרִיךְ לְקַנּוֹת קִנּוּי אַחֵר.

א, ז קָנָא לָהּ בְּפָנֵי שְׂנִיָּם, וְרָאָה אוֹתָהּ שֶׁנִּסְתַּרָה עִם זֶה שְׂקָנָא לָהּ עָלָיו, וְשָׁהַת כְּדֵי טְמֵאָה—הָרִי זֶה אֲסוּרָה עָלָיו, וְיוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה: שְׂאִינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁקוֹתָהּ, עַל פִּי עֲצֻמוֹ. וְכֵן אִם שָׁמַע הָעַם מִרְנַנִּין אַחֲרֶיהָ אַחֵר הַקִּנּוּי, עַד שֶׁשָׁמַע מֵהַנְּשִׁים הַטּוֹוֹת לְאוֹר הַלְּבָנָה בּוֹשָׁאוֹת וְנוֹתְנוֹת בָּהּ, שֶׁזֶנֶת עִם הָאִישׁ שְׂקָנָא לָהּ עָלָיו—הָרִי זֶה אֲסוּר לוֹ לְקַיְמָה, וְיוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה.

א, ח בָּא עַד אַחַד וְהָעִיד לוֹ שֶׁנִּסְתַּרָה עִמוֹ אַחֵר קִנּוּי, וְשָׁהַת כְּדֵי טְמֵאָה—אִם הוּא נֶאֱמָן לוֹ וְדַעְתּוֹ סוּמְכַת עָלָיו, יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה; וְאִם לֹא, הָרִי אֶשְׁתּוֹ מִתְּרַת לוֹ.

א, ט וְאֵלּוֹ שְׁבִית דִּין מְקַנֵּין לָהֶן—מִי שֶׁנִּתְחַרַּשׁ בַּעֲלָהּ, אוֹ נִשְׁתַּטָּה, אוֹ שֶׁהָיָה בְּמַדִּינָה אַחֲרַת, אוֹ שֶׁהָיָה חָבוּשׁ בְּבֵית הָאֲסוּרִין: לֹא לְהַשְׁקוֹתָהּ, אֲלֵא לְפַסְלָהּ מִכְּתֻבָּתָהּ.

א, י פִּיֶּצֶד: שָׁמְעוּ בֵּית דִּין שֶׁהָעַם מִרְנַנִּין אַחֲרֶיהָ—קוֹרְאִין לָהּ וְאוֹמְרִין לָהּ, אֵל תִּסְתַּרֵי עִם פְּלוּנִי. בָּאוּ עֲדִים אַחַר כֶּךָ שֶׁנִּסְתַּרָה עִמוֹ, וְשָׁהַת כְּדֵי טְמֵאָה—בֵּית דִּין אוֹסְרִין אוֹתָהּ עַל בַּעֲלָהּ לְעוֹלָם, וְקוֹרְעִין כְּתֻבָּתָהּ; וְכִשְׂבוֹא בַּעֲלָהּ, אוֹ יִבְרִיא, אוֹ יֵצֵא מִבֵּית הָאֲסוּרִין—נּוֹתֵן לָהּ גִּט; וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁקוֹתָהּ, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא קָנָא לָהּ.

א, יא שֶׁתָּת מִי הַמְּרִים, וְנִקְתָה מֵהֶן, וְחָזַר וְקָנָא לָהּ מֵהָאִישׁ שֶׁהִשְׁקָה עַל יָדוֹ, וְנִסְתַּרָה עִמוֹ—אֵינוֹ מִשְׁקָה אוֹתָהּ עַל יָדוֹ, פְּעַם שְׁנִיָּה; אֲלֵא תֹאסֵר עָלָיו לְעוֹלָם, וְתִצֵּא בְּלֹא כְּתֻבָּה. אֲבָל אִם קָנָא לָהּ עִם אַחֵר, וְנִסְתַּרָה עִם הָאֲחֵר בְּעֲדִים—מִשְׁקָה אוֹתָהּ פְּעַם שְׁנִיָּה, וְאִפְלוּ כְּמָה פְּעָמִים: וְהוּא שִׁישְׁקָה כָּל פְּעַם, בְּגִלְלֵי אִישׁ אַחֵר.

א, יב הַשְׁקָה אוֹתָהּ, וְגֵרְשָׁה, וְנִשְׁאֵת לְאַחֵר, וְקָנָא לָהּ עִם הָאִישׁ שֶׁהִשְׁקָה אוֹתָהּ הַבַּעַל הָרִאשׁוֹן בְּגִלְלוֹ, וְנִסְתַּרָה עִמוֹ בְּעֲדִים—הָרִי הַבַּעַל הַשְּׁנִי מִשְׁקָה אוֹתָהּ

עַל יָדוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בַּעַל שְׁנִי; וְאִפְלוּ מֵאֵה וְנִשְׁאֵת לָזֶה אַחֵר זֶה, מִשְׁקִין אוֹתָהּ עַל יְדֵי אִישׁ אֶחָד, וְאֵין אוֹמְרִין וְדַאי שֶׁהִחְזִיקָה לָזֶה וְטְמֵאָה, עַד שֶׁיְהִיָּה שָׁם עַד.

א, יג הָאִשָּׁה שְׂקָנָא לָהּ בַּעֲלָהּ, וְנִסְתַּרָה אַחֵר הַקִּנּוּי עִמוֹ בְּעֲדִים, וְהָרִי הִיא עוֹמְדַת לְשִׁתּוֹת, וּבָא עַד אַחַד וְהָעִיד עָלֶיהָ שֶׁנִּבְעֵלָהּ בְּפָנָיו עִם זֶה שְׂקָנָא לָהּ עִמוֹ—הָרִי זֶה אֲסוּרָה עַל בַּעֲלָהּ לְעוֹלָם; וְאֵינָה שׁוֹתָהּ, וְיוֹצֵאָה בְּלֹא כְּתֻבָּה: וְאִפְלוּ הָיָה עַד טְמֵאָה זֶה אַחַד מִעֲדֵי הַסְּתִירָה, שֶׁנֶּאֱמַר "וְעַד אֵין בָּהּ", וְהָרִי עַד.

א, יד אִפְלוּ אִשָּׁה, וְעַבְד, וְשִׁפְחָה, וְפָסוּל לְעֵדוֹת בְּעֵבְרָה מִדְּבַרֵי סוֹפְרִים, וְאִפְלוּ קְרוֹב—נֶאֱמָן לְעֵדוֹת סוּטָה לְהָעִיד עָלֶיהָ שְׁזֵנֶת, וְתֹאסֵר עַל בַּעֲלָהּ לְעוֹלָם, וְאֵינָה שׁוֹתָהּ, וְתִצֵּא בְּלֹא כְּתֻבָּה: הוּאִיל וְקָדָם הַקִּנּוּי וְהַסְּתִירָה בְּעֲדִים כְּשֵׁרִים, וְהִתְוֹרָה הָאֲמִינָה עַד אַחַד בְּטְמֵאָה—הָרִי כָּלֵן כְּשֵׁרִין לְעֵדוֹת טְמֵאָה.

א, טו אִף חֲמֵשׁ הַנְּשִׁים שֶׁשׁוֹנְאוֹת זֶה אֵת זֶה, מְעִידוֹת זֶה עַל זֶה שֶׁנִּסְתַּמְּאוּ, וְנֶאֱמַנְת עָלֶיהָ לְאֲסֹרָה עַל בַּעֲלָהּ, וְשִׁלָּא לְהַשְׁקוֹתָהּ; אֲבָל לֹא לְפַסְלָהּ מִכְּתֻבָּתָהּ, אֲלֵא נּוֹטְלַת כְּתֻבָּתָהּ וְיוֹצֵאָהּ.

א, טז בָּא עַד אַחַד כְּשֵׁר וְאָמַר נְטֵמְאוּ, הָרִי זֶה אֵינָה שׁוֹתָהּ כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנָנוּ; בָּא אַחֵר וְהִכְחִישׁוּ וְאָמַר לֹא נְטֵמְאוּ, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ: שְׁעַד אַחַד בְּטְמֵאָת סוּטָה כְּשֵׁנִים; וְאֵין דְּבַרְיוֹ שֶׁלְאַחֲרוֹן דּוֹחִין דְּבַרֵי הָרִאשׁוֹן, שֶׁהוּא כְּשֵׁנִים. בָּאוּ שְׁנֵיֶהֶן כְּאַחַד, זֶה אוֹמֵר נְטֵמְאוּ, וְזֶה אוֹמֵר לֹא נְטֵמְאוּ, אוֹ שְׁאָמַר אַחַד נְטֵמְאוּ, וּבָאוּ שְׁנַיִם אַחֲרָיו וְאָמְרוּ לֹא נְטֵמְאוּ—הָרִי זֶה שׁוֹתָהּ.

א, יז בָּא עַד אַחַד כְּשֵׁר, וְנָשִׁים רַבּוֹת, אוֹ פְּסוּלִין רַבִּים, כְּאַחַד—הָעֵד אוֹמֵר נְטֵמְאוּ, וְהַנְּשִׁים וְהַפְּסוּלִין אוֹמְרִין לֹא נְטֵמְאוּ—הָרִי זֶה שׁוֹתָהּ: שְׁעַד אַחַד וְפְּסוּלִין רַבִּים, כְּמַחְצָה עַל מַחְצָה הֵם.

א, יח הָיוּ כָּלֵן פְּסוּלִין, הוֹלְכִין אַחֵר הָרַב. פִּיֶּצֶד: שְׁתֵּי נָשִׁים אוֹמְרוֹת נְטֵמְאוּ, וְשְׁלוֹשׁ אוֹמְרוֹת לֹא נְטֵמְאוּ—הָרִי זֶה שׁוֹתָהּ; שְׁלוֹשׁ אוֹמְרוֹת לֹא נְטֵמְאוּ, וְאַרְבַּע אוֹמְרוֹת נְטֵמְאוּ—הָרִי זֶה אֵינָה שׁוֹתָהּ. הָיוּ מַחְצָה לְמַחְצָה, הָרִי זֶה שׁוֹתָהּ.

א, יט כָּל סוּטָה שְׂאִינָה שׁוֹתָהּ, מִפְּנֵי עֲדֵי טְמֵאָה—הָרִי זֶה אֲסוּרָה עַל בַּעֲלָהּ לְעוֹלָם, וְתִצֵּא בְּלֹא כְּתֻבָּה: שֶׁהָרִי נֶאֱסָרָה בְּקִנּוּי וְסְתִירָה, וְהַשְׁתִּירָהּ

הַלְפוֹת סוֹטָה פָּרֶק ב

בְּעֵלָה; וְאִפְלוּ הִיָּה כּוֹהֵן, לֹא נֶאֱסְרָה עָלָיו.

ב, ה קָנָא לְאֲרוֹסְתּוֹ אוֹ לְזִקְוֹקְתּוֹ, וְנִסְתְּרָה אַחַר שְׁנִשְׁאָה—הָרִי זֶה שׁוֹתָה, כְּשֶׁאֵר כָּל הַנָּשִׁים. נִשְׁוֹאָה שְׁקָנָא לָהּ, וְנִסְתְּרָה קִדְם שִׁיבְעֵל אוֹתָהּ בְּעֵלָה—אֵינָה שׁוֹתָה, וְיוֹצֵאָה בְּלֹא כְּתֻבָּה, וְאִסוּרָה עָלָיו לְעוֹלָם: שְׁנֵאמַר "וַיִּתֵּן אִישׁ בְּךָ אֶת—שְׁכֻבְתּוֹ, מִבְּלַעֲדֵי אִישׁ", שְׁקִדְמָה שְׁכִיבַת הַבַּעַל לְשְׁכִיבַת הַבוֹעֵל.

ב, ו הַגִּיּוֹרֶת, וְהַמְשַׁחֲרֶרֶת, וְאִשְׁתׁ הַגֵּר, וְאִשְׁתׁ עֶבֶד מְשַׁחֲרֶר, וּמְמֹזֶרֶת, וְאִשְׁתׁ מְמוֹזֵר, וְאִשְׁתׁ הַסָּרִיס בֵּין סָרִיס חֲמָה בֵּין סָרִיס אָדָם הַמְתָּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן—הָרִי הֵן כְּכֹל הַנָּשִׁים וְשׁוֹתוֹת. מְעַבְרַת וּמְנִיקָה—מְקַנָּא לָהּ וּמְשַׁקָּה אוֹתָהּ, כְּמוֹת שֶׁהִיא. אִשָּׁה הַעוֹמֶדֶת לְשׁוֹתוֹת, וּמֵת בְּעֵלָה קִדְם שְׁתִּשְׁתָּה—אֵינָה שׁוֹתָה, וְלֹא נוֹטְלַת כְּתֻבָּה.

ב, ז כָּל אִישׁ שֶׁבָּא בִּיאָה אִסוּרָה, מִיָּמִיו אַחַר שֶׁהִגְדִּיל—אֵין הַמִּים הַמְאָרְרִים בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתּוֹ; אִפְלוּ בָּא עַל אֲרוֹסְתּוֹ בְּבֵית חָמִיו, שְׁאִסוּרָה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים—אֵין הַמִּים בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתּוֹ: שְׁנֵאמַר "וְנִקְהָה אִישׁ, מֵעוֹן; וְהָאִשָּׁה הִיא, תִּשָּׂא אֶת—עוֹנָה" —בְּזִמְן שֶׁהָאִישׁ מְנַקֵּה מֵעוֹן, הָאִשָּׁה נוֹשָׂא אֶת עוֹנָה.

ב, ח לְפִיכָף אִם הִיתָה אִשְׁתּוֹ אִסוּרָה עָלָיו מִחִיבֵי לְאוּיָן אוֹ מִחִיבֵי עֲשֵׂה, אִפְלוּ שְׁנִיָּה, וְקָנָא לָהּ, וְנִסְתְּרָה—אֵינָה שׁוֹתָה, אֲלֹא תִצָּא בְּלֹא כְּתֻבָּה, וְתִהְיֶה אִסוּרָה עָלָיו, אִף מִשֵּׁם זֶה. עֶבֶר וְנִשָּׂא מְעַבְרַת חֲבֵרוֹ, וּמְנִיקַת חֲבֵרוֹ—הָרִי זֶה שׁוֹתָה, שְׁאֵין כָּאֵן עֶבְרָה. ב, ט מִי שְׁאֵין לוֹ אִשָּׁה הִרְאוּיָה לְוֹלֵד וְלֹא בָּנִים, וְנִשָּׂא עֶקְרָה אוֹ זְקֵנָה אוֹ אִילוּנִיָּת—אֵינָה שׁוֹתָה, וְלֹא נוֹטְלַת כְּתֻבָּה; הֵיוּ לוֹ בָּנִים, אוֹ אִשָּׁה אַחֲרַת רְאוּיָה לְוֹלֵד—הָרִי זֶה מְשַׁקָּה אוֹתָהּ, אִף עַל פִּי שֶׁהִיא זְקֵנָה אוֹ עֶקְרָה אוֹ אִילוּנִיָּת וְאֵינָה רְאוּיָה לְוֹלֵד: שְׁלֹא נֵאמַר בְּתוֹרָה "וְנִזְרַעָה זֶרַע" אֲלֹא בְּרְאוּיָה לְוֹלֵד—שְׁאִם הִיתָה יוֹלְדַת בְּצַעַר, תִּלְדַּ בְּרוּחַ; הִיָּה דְרָכָה לִילֵד נְקֻבוֹת, תִּלְדַּ זְכָרִים.

ב, י הֵיוּ לוֹ אִשָּׁה וּבָנִים, וּמֵתוּ בֵּין קִנּוּי לְסִתְיָרָה—כְּבָר נִרְאִית לְשׁוֹתוֹת, וּמְשַׁקָּה אוֹתָהּ. לֹא הֵיוּ לוֹ

ב, א אִשָּׁה שְׁקָנָא לָהּ בְּעֵלָה, וְנִסְתְּרָה—אֵין כּוֹפִין אוֹתָהּ לְשׁוֹתוֹת: אֲלֹא אִם רְצַת, וְאִמְרָה הֵין נְטִמְאָתִי—תִּצָּא בְּלֹא כְּתֻבָּה, וְנִאֲסְרָה עַל בְּעֵלָה לְעוֹלָם; וְאֵינָה שׁוֹתָה. וְכֵן אִם אִמְרָה אֵינִי טִמְאָה, וְאֵינִי שׁוֹתָה—אֵין כּוֹפִין אוֹתָהּ לְשׁוֹתוֹת, וְתִצָּא בְּלֹא כְּתֻבָּה. וְכֵן אִם אָמַר בְּעֵלָה אֵינִי רוֹצֵה לְהַשְׁקוֹתָהּ, אוֹ שֶׁבְּעֵלָה בְּעֵלָה אַחַר שְׁנִסְתְּרָה—הָרִי זֶה אֵינָה שׁוֹתָה, וְנוֹטְלַת כְּתֻבָּתָה וְיוֹצֵאָה; וְהִיא אִסוּרָה עָלָיו לְעוֹלָם.

ב, ב וְאִלוּ הֵן הַנָּשִׁים שְׁאֵינֶן רְאוּיוֹת לְשׁוֹתוֹת, אִף עַל פִּי שֶׁהִיא רוֹצֵה לְשׁוֹתוֹת, וּבְעֵלָה רוֹצֵה לְהַשְׁקוֹתָהּ, אֲלֹא יוֹצֵאֹת בְּלֹא כְּתֻבָּה, מִשְׁיָבוֹאוּ עֲדֵי סִתְיָרָה אַחַר עֲדֵי קִנּוּי, וְיִאֲסְרוּ עַל בְּעֵלֵיהֶן לְעוֹלָם; וְחֲמֵשׁ עֲשָׂרֵה נָשִׁים הֵן, וְאִלוּ הֵן: אֲרוּסָה, וְשׁוֹמְרַת יָבָם, וְקִטְנָה אִשְׁתׁ הַגְּדוּל, וְגְדוּלָה אִשְׁתׁ הַקָּטָן, וְאִשְׁתׁ אַנְדְּרִגִּינוֹס, וְאִשְׁתׁ הַסּוּמָה, אוֹ הַחֲגֵר, אוֹ הָאֵלֶם, אוֹ מִי שְׁאֵינּוּ שׁוֹמְעִים, אוֹ שֶׁהוּא כְּרוֹת יָד, וְכֵן הַחֲגֵרֶת, וְהָאֵלְמַת, וְהַסּוּמָה, וְכִרְוֹתַת כַּף, וְשְׁאֵינָה שׁוֹמְעַת—כָּל אַחַת מֵאלוּ, אֵינָה רְאוּיָה לְשׁוֹתוֹת.

ב, ג וּמִנֵּין שְׁאֵינֶן רְאוּיוֹת לְשׁוֹתוֹת: שְׁנֵאמַר "אֲשֶׁר תִּשְׁטָה אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁה"—תַּחַת אִישָׁה, פָּרַט לְאֲרוּסָה וְשׁוֹמְרַת יָבָם שְׁאֵינָה תַּחַת אִישָׁה; "אִשָּׁה", פָּרַט לְקִטְנָה; "אִישָׁה", פָּרַט לְאִשְׁתׁ קָטָן וְאִשְׁתׁ אַנְדְּרִגִּינוֹס שְׁאֵינּוּ אִישׁ; "וְנַעֲלָם מֵעֵינֵי אִישָׁה", פָּרַט לְאִשְׁתׁ סוּמָה; "וְהַעֲמִיד הַכֶּהֵן אֶת—הָאִשָּׁה", פָּרַט לְחֲגֵרֶת; "וְנָתַן עַל—כַּפֶּיהָ", פָּרַט לְמִי שְׁאֵין לָהּ כַּף, אוֹ שֶׁהִיתָה עֶקְוֹמָה, אוֹ יָבִשָׁה שְׁאֵינָה יְכוּלָה לְקַח בָּהּ, וְאִפְלוּ כַּפָּה אַחַת שְׁנֵאמַר "כַּפֶּיהָ"; "וְאִמְרָה הָאִשָּׁה", פָּרַט לְאֵלְמַת; "וְאִמַר אֶל—הָאִשָּׁה", פָּרַט לְמִי שְׁאֵינָה שׁוֹמְעַת. וְהָרִי הוּא אוֹמַר "אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁה", עַד שֶׁתִּהְיֶה הִיא שְׁלֵמָה כְּמוֹהוּ וְהוּא שָׁלֵם כְּמוֹתָהּ: הֵא לְמִדַּת, שְׁכָל דְּבַר שְׁמַעֲכַב אוֹתָהּ מִלְשׁוֹתוֹת, מְעַכְבֵּב אֶת בְּעֵלָה מִלְהַשְׁקוֹתָהּ; וְכָל הַמְעַכְבֵּב אֶת הַבַּעַל מִלְהַשְׁקוֹתָהּ, מוּם כְּמוֹהוּ מְעַכְבֵּב אוֹתָהּ מִלְשׁוֹתוֹת.

ב, ד קִטְנָה שֶׁהִשִּׂיָּאָה אֲבִיהָ—אִם זָנַת בְּרִצּוֹנָה, נִאֲסְרָה עַל בְּעֵלָה; לְפִיכָף מְקַנֵּין לָהּ—לֹא לְהַשְׁקוֹתָהּ, אֲלֹא לְפִסְלָהּ מִכְּתֻבָּתָהּ כְּמוֹ שְׁאִמְרָנוּ. אֲבָל קִטְנָה בֵּת מֵאוּן—אֵין מְקַנֵּין לָהּ, שְׁאֵין לָהּ רִצּוֹן לְהֵאֲסֹר עַל

בָּנִים, וְלֹא אִשָּׁה הִרְאוּהָ לְוָלָד, אֲלֵא זֹה הָאֵילֹנִית
וְכִיּוֹצֵא בָּהּ, וְנִלְדָּ לּוֹ בֶּן מִגְרוּשָׁתוֹ בֵּין קְנוּי לְסִתְרָה—
כְּבָר נִדְחִית הָאֵילֹנִית מִלְשָׁתוֹת.
ב, יֵא כָּל אִשָּׁה שֶׁהָיָה לָּהּ קְנוּי וְסִתְרָה, וְלֹא שָׁתַת
מִי הַמָּרִים—בֵּין שְׁלֹא רָצָה בְּעֵלָהּ לְהִשְׁקוּתָהּ, בֵּין שְׁלֹא
רָצָת הִיא לְשָׁתוֹת, בֵּין שָׁבָא לָּהּ עַד טְמֵאָה, אוֹ הוֹדַת,
אוֹ שֶׁהִיתָה מֵאֲלוֹ הַנְּשִׁים שְׂאִינָן רְאוּיוֹת לְשָׁתוֹת, אוֹ
שֶׁקָּנְאוּ לָּהּ בֵּית דִּין—הוֹאִיל וְנִאֲסְרָה עַל בְּעֵלָהּ מִכָּל
מְקוֹם, הֵרִי הִיא אֲסוּרָה עַל זֶה שְׁנִתְיַחֲדָה עִמּוֹ לְעוֹלָם,
כְּדָרָךְ שֶׁהִיא אֲסוּרָה עַל בְּעֵלָהּ. וְאִם עָבַר וּנְשָׂאָה—
מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִתַּחַתָּיו בְּגֹט, אִפְלוּ הָיָה לָּהּ מִמֶּנּוּ
בָּנִים: מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמָדוּ—כִּשֶׁם שֶׁטְמֵאָה לְבַעַל, כִּךְ
טְמֵאָה לְבוֹעֵל.

ב, יב אָבֵל אִם לֹא קָדַם קְנוּי, וּבָאוּ עָלֶיהָ עֵדִים
שֶׁנִּסְתְּרָה עִם זֶה, וּרְאוּ דָבָר מְכַעֵר, כְּגוֹן שֶׁנִּכְנְסוּ
אֲחֵרָיו וּמִצְאוּהָ חוֹגֶרֶת חֲגוּרָה אוֹ מִצְאוּ רֶק לְמַעְלָה
מִן הַכִּילָה וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה—אִם הוֹצִיאָה בְּעֵלָהּ בְּדָבָר
מְכַעֵר זֶה—הֵרִי זֶה לֹא תִנְשָׂא לְנִטְעוֹן, אֲלֵא אֲסוּרָה

עָלָיו. וְאִם עָבַר וּנְשָׂאָה, וְהָיָה לָּהּ בָּנִים מִמֶּנּוּ—לֹא
תִצָּא; וְאִם לֹא הָיָה לָּהּ בָּנִים, תִּצָּא.

ב, יג בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁנִּבְּוֹכָה הָעִיר עָלֶיהָ
וְעַל זֶה הִנְטָעָן יוֹם וּמַחְצָה אוֹ יוֹתֵר, וְאָמְרוּ פְּלוֹנֵי זָנָה
עִם פְּלוֹנִית, וְלֹא פָּסַק הַקּוֹל—וְהוּא, שְׁלֹא הָיָה לָּהּ אוֹ
לּוֹ אוֹיְבִים שֶׁמְעַבְרִין הַקּוֹל. אָבֵל אִם לֹא הִיתָה שָׁם
רָנָה לְדָבָר זֶה בְּעִיר, אוֹ שֶׁפָּסַק הַקּוֹל שְׁלֹא מִחַמַּת
יִרְאֶה—אִם נִשְׂאָת לְנִטְעוֹן—לֹא תִצָּא, אֲפֹה עַל פִּי שְׂאִין
לָּהּ בָּנִים; אִפְלוּ בֹא עַד אֶחָד שְׁזָנַת עִמּוֹ, לֹא תִצָּא.
ב, יד מִי שֶׁהוֹצִיאָה בְּעֵלָהּ בְּעֵדֵי דָבָר מְכַעֵר, וּנְשָׂאָת
לְאַחֵר וְגֵרְשָׁה—הֵרִי זֶה אֲסוּרָה לְהַנְשָׂא לְנִטְעוֹן שִׁיִּצְאָת
מִתַּחַת בְּעֵלָהּ בְּגִלְלוֹ; וְאִם נִשְׂאָת—לֹא תִצָּא, אֲפֹה עַל
פִּי שְׂאִין לָּהּ בָּנִים.

ב, טו כָּל אִשָּׁה שֶׁבָּאוּ שְׁנֵי עֵדִים, וְהָעִידוּ שְׁזָנַת עִם
זֶה כְּשֶׁהִיתָה תַּחַת בְּעֵלָהּ הִרְאִישוֹן—הֵרִי זֶה תִצָּא מִזֶּה,
וְאֲפֹה עַל פִּי שִׁישׁ לָּהּ מִמֶּנּוּ כִּמְהֵרָה בָּנִים. וְכָל שְׂאֵמְרָנוּ
תִצָּא, תִצָּא בְּלֹא כְּתָבָה.

הַלְכוֹת סוּטָה פֶּרֶק ג

א בפִּילְגַשׁ אֲבִיו עַל פֶּשְׁטוֹ, וּמַעֲשֵׂה אֲמָנוֹן וְאֲחֻתּוֹ, כְּדִי
לְהַקֵּל עָלֶיהָ עַד שְׁתוּדָתָה. אִם אָמְרָה הִין נְטִמְאָתִי,
אוֹ אֵינִי שׁוֹתָה—יּוֹצֵאָה בְּלֹא כְּתָבָה, וְהוֹלֶכֶת לָּהּ.

ג, ד עֲמֻדָה בְּדִבּוּרָה שֶׁהִיא טְהוּרָה—מְבִיאִין אוֹתָהּ
לְשַׁעַר מִזְרְחֵי שְׁלֵעֶזְרָה, שֶׁהוּא כְּנֻגַד קִדְשׁ הַקִּדְשִׁים;
וּמַעֲלִין אוֹתָהּ מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, וּמְקִיפִין בָּהּ, כְּדִי
לְיַגְעָהּ, עַד שֶׁתִּקְצַר נַפְשָׁהּ—אוֹלֵי תוֹדָה. אִם עֲמֻדָה
בְּדִבּוּרָה, מְבִיאִין אוֹתָהּ כְּנֻגַד שַׁעַר הַמִּזְרַח מִבְּחוּץ,
וּמַעֲמִידִין אוֹתָהּ שָׁם.

ג, ה הִיתָה מִתְּכַפָּסָה בְּלִבָּנִים, מְכַסָּה בְּשַׁחֲרִיץ; וְאִם
הָיָה הַשַּׁחֲרִיץ נָאִין לָּהּ, מִתְּכַפָּסָה בְּבָגְדִים שְׂאִין לָּהּ בְּהֵן
נּוֹאֵי. וּמְסִירִין כָּל חֲלֵי כֶסֶף וְזָהָב שֶׁעָלֶיהָ. וּמְקַבְּצִין
עָלֶיהָ קְבוּץ גָּדוֹל שֶׁלִּנְשִׁים, שֶׁכָּל הַנְּשִׁים הַנִּמְצָאוֹת
שָׁם חִיבוֹת לְרְאוּתָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר "וְנוֹסְרוּ כָּל—הַנְּשִׁים...";
וְכָל אִישׁ שֶׁיַּחֲפֹץ לְבוֹא וּלְרְאוּתָהּ, יָבוֹא וּיִרְאֶה. וְהִיא
עוֹמֶדֶת בֵּינֵיהֶן, בְּלֹא רִדִיד וְלֹא מְטַפַּחַת, אֲלֵא
בְּבִגְדֶיהָ וְכַפָּח שֶׁעַל רֹאשָׁהּ, כְּמוֹ שֶׁהָאִשָּׁה בְּתוֹךְ
בֵּיתָה. וְאִין מְנִיחִין שָׁם, לֹא עֲבָדֶיהָ וְלֹא שְׂפָחוֹתֶיהָ,
מִפְּנֵי שֶׁהִיא מִפְּרֵת אוֹתוֹ, וְדַעַתָּה מִתִּישְׁבֶת בְּהֵן.

ג, ו אַחֵר כִּךְ מְשַׁבְּעָה הַכּוֹהֵן בְּלִשׁוֹן שֶׁהִיא מִפְּרֵת,

ג, א כִּיִּצַד סֹדֵר הַשְּׁקָאָת סוּטָה: הַבַּעַל בָּא לְבֵית דִּין
שֶׁבְּעִירוֹ, וְאוֹמֵר לָהֶן, אִשְׁתִּי זֹה קָנְאָתִי לָּהּ בְּפָנַי פְּלוֹנֵי
וּפְלוֹנֵי שְׁלֹא תִסְתֵּר עִם פְּלוֹנֵי, וְנִסְתְּרָה עִמּוֹ, וְאֵלוּ
עֵדֵי, וְהֵרִי הִיא אוֹמֶרֶת שֶׁהִיא טְהוּרָה, וְאֵנִי רוֹצָה
לְהִשְׁקוּתָהּ לְבִדֵּק הַדָּבָר. וּבֵית דִּין שׁוֹמְעִין דְּבָרֵי
הָעֵדִים, וּמוֹסְרִין לוֹ שְׁנֵי תְּלִמִידֵי חֲכָמִים לְשַׁמְרוֹ שְׂמֵא
יָבוֹא עָלֶיהָ קָדָם שְׁתִּיָּהּ, שֶׁהֵרִי נִאֲסְרָה עָלָיו עַד
שֶׁתִּשְׁתָּה; וּמְשַׁלְּחִין אוֹתוֹ לִירוּשָׁלַיִם, שְׂאִין מְשַׁקֵּן
אֶת הַסוּטָה אֲלֵא בֵּית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁלְּשִׁבְעִים זְקֵנִים
בְּמִקְדָּשׁ.

ג, ב הִגִּיעוּ לִירוּשָׁלַיִם, בֵּית דִּין הַגָּדוֹל מוֹשִׁיבִין
אוֹתָהּ בֵּינֵיהֶן, וּמְאִיִּמִין עָלֶיהָ שְׁלֹא בְּפָנַי בְּעֵלָהּ,
וּמְפַחֲדִין אוֹתָהּ פַּחַד גָּדוֹל שְׁלֹא תִשְׁתָּה. וְאוֹמְרִין
לָּהּ, בְּתִי, הִרְבָּה יִין עוֹשָׂה, הִרְבָּה שְׁחוּק עוֹשָׂה, הִרְבָּה
יִלְדוֹת עוֹשָׂה, הִרְבָּה שְׁכָנִים הִרְעִים עוֹשִׂים: אֵל
תִּגְרַמֵּי לְשֵׁם הַגָּדוֹל שֶׁנִּכְתַּב בְּקִדְשָׁהּ, שִׁימַחָה עַל
הַמֵּים.

ג, ג וְאוֹמְרִין לָּהּ, בְּתִי, הִרְבָּה קִדְמוּךְ וּנְשִׁטְפוּ,
וְאֲנָשִׁים גָּדוֹלִים וְיִקְרִים תִּקְוָה יִצְרָן עָלֶיָּהּ וְנִכְשְׁלוּ;
וּמְגִידִין לָּהּ מַעֲשֵׂה יְהוּדָה וְתָמַר כְּלָתוֹ, וּמַעֲשֵׂה רְאוּבֵן

ומודיעה בלשונה שלא גרם לה אלא קנוי וסתירה שקנא לה בעלה ונסתרה; ואומר לה בלשון שהיא מפרת "אם-לא שכב איש אתך, ואם-לא שטית טמאה, תחת אישך-הנקי, ממי המרים המאדרים האלה. ואת, כי שטית תחת אישך-וכי נטמאת; ויתן איש בך את-שכבתו, מבלעדי אישך. ... יתן ה' אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך-בתת ה' את-ירכך נפלת, ואת-בטנך צבה. ובאו המים המאדרים האלה, במעיך, לצבות בטן, ולנפל ירך"; והיא אומרת "אמן אמן", בלשון שהיא מפרת. ומודיעה שהבטן תלקה תחלה והירך בסוף, כדי שלא להוציא לעז על המים.

ג, ז ואחר כך מביא מגלה שלעור טהור, כמו ספר תורה, וכותב עליה בלשון הקדש בדיו שאין בו קלקנותוס, לשמה שלאשה כמו הגט; כותב כל הדברים שהשביע אותה בהם, אות באות ומלה במלה, וכותב את השם ככתבו, ואינו כותב אמן אמן.

ג, ח ואחר כך מביא כלי חרס שלא נעשה בו מלאכה מעולם, ולא יראה ככלי בולה מארך הזמן; ואם החזירו לכבשן עד שנתחדש, פשר. ונותן לתוכו חצי לוג מים מן הפיור, ובחצי לוג שהיה במקדש היה מודדו; ונכנס בו, להיכל. ומקום היה שם אמה על אמה לימין הנכנס, ובו טבלה שלשיש וטבעת קבועה בה; מגביה הטבלה, ולוקח עפר מקרקע המשכן, ונותנו על פני המים, כדי שיראה על פני המים. ונותן לתוכן דבר מר, כגון לענה וכיוצא בה, שנאמר "מי המרים". ומוחק לתוכן המגלה, לשמה; וימחק יפה יפה, עד שלא ישאר במגלה רשם הנפר.

ג, ט ואחר כך פוהן אחר בא אליה, מכוהני העזרה, ואוחז בבגדיה מפנגד פניה, וקורע עד שהוא מגלה את לבה; ומגלה שעררה, וסותר מחלפות ראשה כדי לגולה. ומביא חבל מצרי, כדי להזכירה מעשה מצרים שעשת, ואם לא מצאו מצרי, מביא חבל מפל מקום; וקושרו למעלה מדדיה, כדי שלא יפלו הבגדים ונמצאת ערמה, שהרי נקרעו.

ג, י ואחר כך מביא עשרון קמח שעורים משלבבעל, ונותנו בקפיפה מצרית, והחבל והקפיפה, באין

משירי הלשפה; ונותנו על ידיה, כדי ליגעה. ואחר כך לוקח המנחה מן הקפיפה, ונותנה לכלי שרת, ואינו נותן עליה שמן, ולא לבונה; ואם נתן-לוקח על השמן בפני עצמו ועל הלבונה בפני עצמה, שנאמר "לא-יצק עליו שמן, ולא-יתן עליו לבנה". ובכל הזמן שפורע ראשה, ונותן העשרון על ידיה-יהיו המים בפלי ביד הפוהן, ויראה אותה את המים: שנאמר "וביד הפוהן יהיו, מי המרים המאדרים".

ג, יא ואחר כך, משקה אותה. ואחר שתשתה, לוקח כלי השרת שבו המנחה ונותנו על ידיה, וכוהן מניח ידו תחתיה, ומניפה במזרח-כשאר כל התנופות, מוליך ומביא ומעלה ומוריד; ואחר שמניף, מגיש המנחה לקרן דרומית מערבית שלמזבחה, כשאר מנחות שליחיד. וקומץ, ומקטיר הקמץ; והשאר, נאכל לכוהנים.

ג, יב אם טהורה היא-יוצאה והולכת לה, והרי היא מתרת לבעלה. ואם טמאה היא-מיד פניה מוריקות, ועיניה בולטות, והיא מתמלאה גידין גידין. והן אומרים, הוציאוה הוציאוה, שלא תפרס נדה, והנדות מטמאות עזרת נשים; והן מוציאים אותה מעזרת הנשים, שהיא עומדת בה. ובטנה צבה בתחלה, ואחר כך תפל ירכה ותמות.

ג, יג באותה השעה שתמות היא, ימות הנואף שהשקה על ידו בכל מקום שהוא; ויארע לו מארעות שארעו לה, "לצבות בטן, ולנפל ירך". וכל הדברים האלו, בשלא חטא הבעל מעולם; אבל אם בעל בעילה שלאסור-אין המים בודקין את אשתו, כמו שבארנו.

ג, יד ואם עבר והשקה את אשתו-הרי זה מוסיף על חטאתו פשע, שגורם לשם המפרש שימחה במים לבטלה; ומוציא לעז על מי סוטה-שאשתו אומרת לאחרות שזנת, ולא בדקו בה, והיא לא תדע, שמעשי הבעל גרמו. לפיכך משרבו המנאפים בגלוי בבית שני, בטלו הסנהדרין את מי המרים, וסמכו על הכתוב בקבלה, "לא-אפקוד על-בנותיכם כי תזנינה, ועל-כלותיכם כי תנאפנה".

ג, טו סוטה שהיה לה זכות תלמוד תורה-אף על פי שאינה מצוה על תלמוד תורה-הרי זו תולה לה,

ואינה מתה לשעתה; אלא נמקת והולכת, וחלאים כבדים באין עליה עד שתמות אחר שנה או שנים או שלוש, לפי זכותה—והיא מתה בצבית בטן, ובנפילת אברין.

ג, טז סוטה ששתת מי המרים, ולא מתה מיד—הרי היא מתרת לבעלה, ואפלו היה כוהן; ואף על פי שהתחילו החלאים לבוא עליה, וחלו שאר אבריה, הואיל ולא צבתה בטנה ולא התחיל ירכה לנפל, הרי זו מתרת. אבל משהתחיל בטנה לצבות, וירכה לנפל—הרי זו אסורה ודאית.

ג, יז סוטה ששתת, והיתה טהורה—הרי זו מתחזקת, ופניה מזוהרות; ואם היה בה חלי, יסור. ותתעבר, ותלד זכר: ואם היה דרפה לילד בקשי, תלד במהרה; היה דרפה לילד נקבות, תלד זכרים.

הלכות סוטה פּרָק ד

ג, יח באו עדי טמאה אחר ששתת—הרי זו תצא בלא כתבה, ואסורה לבעלה, ואפלו לא ארע לה דבר מדברים האלו: מפני שאין המים בודקין, אלא מי שאין לה עדים שמודיעין זנותה; ועוד, שמא בעלה אינו מנקה מעוון ולפיכך לא בדקו המים את אשתו. אבל אם בא עד אחד, והעיד שהיא טמאה—הרי זו תשב תחת בעלה, שהרי ששתת.

ג, יט אשה שזנת באגס, או בשגגה, או שבא עליה זה שקנא לה עמו דרך אברין—אין המים בודקין אותה: שנאמר "והיא לא נתפשה", פרט לאנוסה שהרי נתפסה בחזקה; "ותמעל מעל באישה", פרט לשוגגת; "ושכב איש אתה, שכבת—זרע", פרט לבא עליה דרך אברין.

"וכתב...," "והשקה...," "והקריב"—כשם שקרבנה ביום, כך כתיבת המגלה והשקיתה ביום. כתבה למפרע, פסולה—שנאמר "האלה", על הסדר. כתבה קדם שתקבל עליה השבועה, פסולה—שנאמר "והשביע," "וכתב".

ד, ו כתבה אגרת, פסולה—שנאמר "בספר". כתבה על שני דפין, פסולה: שנאמר "בספר"—ספר אחד, ולא שנים ושלושה. ואינו כותב לא על הניר, ולא על הדפתרא, אלא במגלת ספר, שנאמר "בספר"; ואם כתבה על ניר או דפתרא, פסולה. "וכתב... הכהן"—הא למדת שאם כתבה ישראל או כוהן קטן, פסולה.

ד, ז אינו כותבה לא בקמוס, ולא בקלקנתוס, ולא בכל דבר שרשומו נפר ועומד—אלא בדיו שאין בו קלקנתוס: שנאמר "וכתב... ומחה", כתב שהוא יכול להמחות; ואם כתב בדבר המתקים, פסולה. נשאר במגלה רשם כתב נפר, פסולה—עד שימחק, יפה יפה.

ד, ח כתב אות אחת ומחקה, וחזר וכתב אות שניה ומחקה, עד שהשלים—פסולה: עד שתהיה כלה כתובה. כתבה שלא לשמה, או שמחקה שלא לשמה—פסולה. כתב שתי מגלות לשתי סוטות, ומחקן לתוך פוס אחד, או לתוך שני פוסות וערבן בכוס אחד, והשקה לשתייהן—פסולה, שכל אחת מהן

ד, א בחמשה עשר באדר, נפנין בית דין לצרפי הרבים, ובודקין על הראויה לשתות להשקותה, ועל הראויה לקנא לה ולהוציאה בלא כתבה לקנא לה ולהוציאה; ובכל זמן, משקין את הסוטות. ואין משקין את הסוטה אלא ביום, וכל היום פשר להשקית סוטה; ואין משקין שתי סוטות כאחת, שנאמר "והעמד אותה".

ד, ב סוטה שאמרה איני שותה, מחמת יראה ופחד—יש לה לחזר ולומר, הריני שותה; אבל אם אמרה איני שותה, והיא בריאה, ואינה יראה, ולא פוחדת—אינה יכולה לחזר ולומר, הנני שותה.

ד, ג אמרה איני שותה, קדם שתמחק המגלה—הרי מגלתה נגנזת, ואינה פשרה להשקות בה סוטה אחרת; ומנחתה, מתפזרת על הדשן. ואם אמרה איני שותה, אחר שנמחקה המגלה—מערערין אותה, ומשקין אותה בעל כרחיה. ומאימין עליה שתשתה; ואומרין לה, בתי, אם ברור לך הדבר שטהורה את, עמדי על בריך ושתי, ואל תפחדי, לפי שאין המים דומין אלא לסם יבש מנח על בשר חי: יש שם מכה, מחלחל ויורד; אין שם מכה, אינו עושה פלום.

ד, ד אמרה טמאה אני—אף על פי שנמחקה המגלה—המים נשפכין, מפני שאין בהן קדשה; ומנחתה, מתפזרת על הדשן.

ד, ה מגלת סוטה שכתבה בלילה, פסולה: שנאמר

לא שְׁתַּת מְגַלְתָּהּ.

ד, ט מחקן לשני פוסות, וערבן, וחזר וחלקן בשני הפוסות—לא ישקה אותן; ואם השקה, פֶּשֶׁר. נשפכו המים—הרי זה כותב מגלה אחרת, ומביא מים אחרים. נשפכו, ונשתיר מהן—לא ישקה את השאר; ואם השקה, פֶּשֶׁר. מי סוטה שלנו, נפסלין בלינה. הקדים עֶפֶר למים, פֶּסֶל.

ד, י לא היה שם עֶפֶר בהיכל—מביא עֶפֶר מבחוץ, ומניחו בהיכל, ולוקח ממנו, ונותן על פני המים; ואינו מביא אֶפֶר, אֲבָל מביא רקבובית שהיא כֶּעָפֶר. ולא יחפר בקרדם בהיכל ויוציא עֶפֶר, שֶׁנֶאֱמַר "אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקִרְקַע הַמִּשְׁכָּן"; ואם חפר והוציא עֶפֶר, פֶּשֶׁר.

ד, יא הקריב את מנחתה, ואחר כך השקה—פֶּשֶׁרָה. נטמאת מנחתה קדם שיניחנה בכלי שרת, הרי זו תפדה ככל המנחות שיטמאו קדם שיתקדשו בכלי שרת; ויביא מנחה אחרת. נטמאת המנחה אחר שקדשה בכלי שרת, הרי זו תשרף.

ד, יב וכן אם אמרה טמאה אני, קדם שתקמץ המנחה, או שאמרה איני שוטה, או שלא רצה בעלה להשקותה, או שבאו עדי טמאה, או שמת הוא, או שמתה היא—הרי המנחה כלה נשרפת; ואם ארע אחד מאלו אחר שקרב הקמץ, אין השירים נאכלין.

ד, יג היה בעלה כוהן—אין שירי מנחתה נאכלין, מפני שיש לבעל חלק בה; ואינה עולה כלה לאשים כמנחת זכרי כהנה, מפני שיש לה חלק בה: אלא הקמץ קרב לעצמו, ושירים מתפורין על בית הדשן. נמצאו עדיה זוממין, מנחתה תצא לחלין.

ד, יד המקנא לאשתו על ידי אנשים הרבה, ונסתרה עם כל אחד ואחד מהן—הרי זה מביא מנחה אחת על ידי כלן כשמשקה אותה: שֶׁנֶאֱמַר "מנחת קנאת", מנחה אחת לקנויין הרבה.

ד, טו יש לבעל לגלגל עליה בשבועה, שלא זנתה עם איש זה שקנא לה בו, ולא עם איש אחר, ושלא זנתה תחתיו משנתארסה קדם שתנשא, ולא אחר שנשאת; אבל אינו מגלגל עליה שלא זנתה קדם הארוסין, ולא אחר שגרשה, אם גרשה והחזירה—שֶׁאִם זנתה בעת זה, לא תאסר עליו, וכל שתבעל ולא תהיה אסורה לו, אינו מתנה עמה.

ד, טז לפיכך אם פנס יבמתו, אינו מגלגל עליה שלא זנתה כשהיתה שומרת יבם; אבל מגלגל עליה, שלא זנתה תחת אחיו, שֶׁאִם זנתה תחת אחיו, הרי זו אסורה עליו. וכן אם גרשה והחזירה, מגלגל עליה שלא זנתה תחתיו בנשואין הראשונים.

ד, יז וכן יש לו לגלגל עליה בלהבא, שלא תזנה תחתיו, ושלא תזנה אחר שיחזירה, אם יגרש ויחזיר; לפיכך כשתזנה להבא—מים בודקין אותה, ויארעו לה אותן המארעות: לִכְךָ נֶאֱמַר "אִמֵּן אִמֵּן"—"אִמֵּן" מאיש זה, "אִמֵּן" מאיש אחר; "אִמֵּן" נשואה, "אִמֵּן" ארוסה; "אִמֵּן" לשעבר, "אִמֵּן" להבא.

ד, יח מצות חכמים על בני ישראל לקנות לנשיהן, שֶׁנֶאֱמַר "וּקְנֵא אֶת-אִשְׁתּוֹ", וכל המקנא לאשתו, נכנסה בו רוח טהרה. ולא יקנא לה לא מתוך שחוק, ולא מתוך שיחה, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך מריבה, ולא להטיל עליה אימה; ואם עבר וקנא לה בפני עדים מתוך אחד מכל הדברים האלו, הרי זה קנוי.

ד, יט אין ראוי לקפץ ולקנות בפני עדים תחלה, אלא בינו לבינה בנחת ובדרך טהרה והזהרה, כדי להדריכה בדרך ישרה, ולהסיר המכשול. וכל שאינו מקפיד על אשתו ובניו ובני ביתו, ומזהירן, ופוקד דרכיהן תמיד, עד שיידע שהן שלמין מכל חטא ועוון—הרי זה חוטא, שֶׁנֶאֱמַר "וַיִּדְעַת, כִּי-שְׁלוֹם אֹהֶלְךָ; וּפְקַדְתָּ נֹדֶךָ, וְלֹא תַחֲטֵא".

בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְסִיעֵן - נִגְמַר סֵפֶר רַבִּיעִי, בְּעֶזְרַת שְׁדֵי

ש'פַח אֵי בַעַר שְׁטַעַר!!!

<p>31</p>	<p>ראשון Sunday</p>	<p>יט 19</p>	<p>עלות השחר 6:07 סו"ז קר"ש - מג"א 9:03 סו"ז תפלה - מג"א 10:01 שקיעה 4:38 בבלי: בבא קמא נט • ירושלמי: שבת יח • תוספתא: שקלים א נ"ך: איוב טז-יז • רמב"ם: נערה בתולה א</p>
<p>1</p>	<p>שני Monday</p>	<p>כ 20</p>	<p>עלות השחר 6:07 סו"ז קר"ש - מג"א 9:03 סו"ז תפלה - מג"א 10:02 שקיעה 4:38 בבלי: בבא קמא ס • ירושלמי: שבת יט • תוספתא: שקלים ב נ"ך: איוב יח-יט • רמב"ם: נערה בתולה ב</p>
<p>2</p>	<p>שלישי Tuesday</p>	<p>כא 21</p>	<p>עלות השחר 6:07 סו"ז קר"ש - מג"א 9:03 סו"ז תפלה - מג"א 10:02 שקיעה 4:39 בבלי: בבא קמא סא • ירושלמי: שבת כ • תוספתא: שקלים ג נ"ך: איוב כ-כא • רמב"ם: נערה בתולה ג</p>
<p>3</p>	<p>רביעי Wednesday</p>	<p>כב 22</p>	<p>עלות השחר 6:07 סו"ז קר"ש - מג"א 9:03 סו"ז תפלה - מג"א 10:02 שקיעה 4:40 בבלי: בבא קמא סב • ירושלמי: שבת כא • תוספתא: יומא א נ"ך: איוב כב-כג • רמב"ם: שוטה א</p>
<p>4</p>	<p>חמישי Thursday</p>	<p>כג 23</p>	<p>עלות השחר 6:07 סו"ז קר"ש - מג"א 9:04 סו"ז תפלה - מג"א 10:03 שקיעה 4:41 בבלי: בבא קמא סג • ירושלמי: שבת כב • תוספתא: יומא ב נ"ך: איוב כד-כה • רמב"ם: שוטה ב</p>
<p>5</p>	<p>ששי Friday</p>	<p>כד 24</p>	<p>עלות השחר 6:07 סו"ז קר"ש - מג"א 9:04 סו"ז תפלה - מג"א 10:03 שקיעה 4:42 בבלי: בבא קמא סד • ירושלמי: שבת כג • תוספתא: יומא ג נ"ך: איוב כו-כז • רמב"ם: שוטה ג</p>
<p>6</p>	<p>הפטרה: הבאים ישר שב"ק Shabbos</p>	<p>כה 25</p>	<p>עלות השחר 6:07 סו"ז קר"ש - מג"א 9:04 סו"ז תפלה - מג"א 10:03 שקיעה 4:43 בבלי: בבא קמא סה • ירושלמי: שבת כד • תוספתא: יומא ד נ"ך: איוב כח-כט • רמב"ם: שוטה ד</p>

מברכים חודש שבט המולד: דאנערשטאג צופרי 45 מינוט און 4 חלקים נאך 8

וְזַעַר עִם אִיז א פֿעסן, א גערעגנטער מענטש, איז א סימן אז ער האט ליב פֿבוד,
און אפֿילו די מצות וואס ער טוט איז אויך נאר פֿאר פֿבוד.

(ספר המדות אות פֿעס סימן כ"ח)